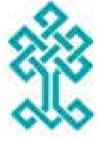
ESAD MEHMED EFENDİ
ve
BAĞÇE-İ SAFÂ-ENDÛZ'U

İnceleme - Metin

Hazırlayan :

Yrd. Doç. Dr. Rıza OĞRAŞ

BURDUR - 2001

3221
KÜLTÜR ESERLERİ

472
ISBN 978-975-17-3435-8

www.kulturturizm.gov.tr

e-posta: yayimlar@kulturturizm.gov.tr

Bu kitap internet ortamında ilk kez yayımlanmaktadır.

I. BÖLÜM

3.1. ESAD MEHMED EFENDİ'NİN HAYATI

Sahhaflar Şeyhi-zâde Esad Mehmed Efendi, 1201 H. / 1786 M. da İstanbul'da Ayasofya yakınlarında doğmuştur. Medîne-i Münevvere Kadısı Sahhaflar Şeyhi-zâde Elhâc Ahmed Efendi'nin oğludur[1]. Bazı eserlerde[2] 1204 H. / 1789 M. tarihinde doğduğu yazılı ise de kaynakların çoğu 1201 H. / 1786 M. da doğduğunda ittifak ederler.

Babası Elhâc Ahmed Efendi, III. Selîm Hân devri ülemâsından olup Medine kadısı olduğunda görev yerine gemi ile giderken geminin Süveyş'te batması sonucu boğularak vefat etmiştir[3].

Esad Mehmed Efendi 1220 H. / 1805 M. te boğulan babası için sonradan şu ölüm tarihini söylemiştir:

....

Şikest oldu sefîne ez-kazâ deryâ-yı kulzümde

Meded hem-seng-i fazl-ı Taşkendî gitdi 'âlemden

Bükâ-yı bî-nihâyetle dedi târîhini Esad

Tarîk-i Mekkede Ahmed Efendi gitdi 'âlemden[4]

طریق مکه ده احمد افندی کیتدی عالمدن

1193 H. / 1278 M. de vefat eden Şeyhülislâm Şerif-zâde Mehmed Efendi'nin hafidi Rumeli kazaskerlerinden Mustafa Edib Efendi'nin damadıdır. Esad Efendi, damatlığını Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi nr. 2265 deki Devhatü'l-meşâyih'in kenarına işaret etmiştir[5].

Esad Mehmed Efendi büluğ çağına gelince, babası Ahmed Efendi ve bazı âlimlerden din ilimleri ve Arapça dersleri aldı. 1213 H. / 1298 M. de babası Kudüs kadısı olunca o da bir yıl müddetle Kudüs'te kaldı. İstanbul'a döndükten iki üç yıl sonra

---

1 Rif'at Efendi, Devqatü'n-Nukabâ, İstanbul, 1283, s. 57; Franz Babinger, Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri, Çeviren: Coşkun Üçok, Kültür Bakanlığı yay., Ankara, 1992, s. 384.

2 İslâm Ansiklopedisi, MEB yay., c. 4, s. 363.; Evliyâlar Ansiklopedisi, Türkiye Gazetesi yay., s. 73.

3 Rifat Efendi, a. g. e., s. 57.

4 S. Nüzhet Ergün, Türk Şâirleri, İstanbul, Rıza Koşkun Matbaası, 1936-1945, s. 1335

5 İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri, Dergâh Yay., 3. baskı, İstanbul, 1988, c. 1, s. 323.

babası Medîne-i Münevvere kadısı olarak tayin edilince âilece deniz yoluyla Hicâz'a giderlerken bindikleri gemi battı[6].

Batan gemide bulunan Esad Mehmed Efendi ve aynı yaşlarda bulunan biraderinin oğlu Abdurrahman Efendi bir sütuna tutunarak bir gün bir gece denizde kaldıktan sonra sağ salim bir köyün sahiline ulaşmayı başarırlar. Bu sırada Mısır vâlisi olan Sadr-ı Esbak Hurşit Paşa bu gençlerle ilgilenir. İzzet ve ikram ettikten sonra İstanbul'a dönmelerini sağlar[7].

Esad Mehmed Efendi ile birlikte sağ kurtulan biraderinin oğlu olan Abdurrahman Efendi, Divan-ı Hümayun kâtiplerinden olup Boğaziçi'nde İstinye denilen yerde boğularak vefat etmiştir[8].

Esad Mehmed Efendi İstanbul'a döndükten sonra kendini ilim tahsiline vermiş ve devrinin meşhur âlimlerinden Hoca Emîn Efendi'nin derslerine devam etmiştir[9].

Esad Mehmed Efendi'nin annesi sonradan Defter-emîni Selîm Efendî-zâde Abdülganî Efendi ile evlenmiştir. Müellif, üvey babasından saygı ile bahsetmektedir[10].

Aynı zamanda meşhur Hâlet Efendi'ye intisap eden Esad Mehmed Efendi, ruûs-ı tedrîs ve maîşet-i müderrisîne nâil olmuş, fakat ailesinin geçimini sağlama mecburiyetinden dolayı müderrisliği bırakarak çeşitli görevlerde bulunmuştur[11].

8 Mayıs 1808'de iptidâ-i hâriç derecesi ile müderris olan ve 15 Kânûn-ı Evvel 1845'te hareket-i dâhil derecesine terfi eden Esad Mehmed Efendi, maîşet sıkıntısı yüzünden, müderrisliği bırakarak, 1817'de Adapazarı nâipliğinde, 1819'da meşîhat mektupçuluğu yamaklığında, daha sonra müteaddit nâipliklerde bulunmuş ve nihayet ikinci defa tayin edildiği İstanbul kadılığı vekâyi kitâbetinde iken 15 Safer 1241 H. / 1825'te Şânî-zâde Atâullah'ın Tire'ye sürülmesiyle[12] boşalan vak'anüvisliğe getirilmiştir[13].

Keçeci-zâde İzzet Molla'nın bu münâsebetle yazdığı bir tarih manzûmesinde şu beyitler mevcuttur:

....

[6] Rifat Efendi, Devhatü'n-Nukabâ, İstanbul, 1283, s. 57, 58.
[7] Rifat Efendi, a. g. e. s. 58.
[8] Rifat Efendi, a. g. e., s. 57.
[9] a. g. e. s. 58.
[10] Rıza Oğraş, a.g.t., s. 335.
[11] Rıza Oğraş, a.g.t., s. 58, Mehmet Süreyya, a.g.e., c. 1, s. 339, tarihsiz.
[12] Franz Babinger, a.g.e., s. 384.
[13] Mehmet Süreyya, a. g. e. s. 339, tarihsiz., İslâm Ansiklopedisi, MEB yay., c. 4, s. 363., (Devhatü'n-Nukabâ'da vak'anüvisliğe getiriliş tarihi 1239 H. / 1823 M. olarak bildiriliyorsa da Keçecizâde'nin düşürdüğü tarihe göre yanlıştır).

Yazmadan ‘âciz ola vak ‘a-nüvîs ü şâ‘ir

Ol kadar eyleye kim ‘ömrünü Bârî memdûd

Nusret-i şâh-ı cihânı yaza her târîhe

Hâme-i vak’anüvîsi ede Es’ad ma‘bûd

خامهء وقعه نویسی ایده اسعد معبود

Devrinin önemli olaylarında ismi geçen Esad Mehmed Efendi, yeniçeriliğin kaldırılması için bazı yeniçeri ileri gelenlerinin ikna edilerek, yemin ettirilmelerine dair gizlice hazırlanan hücceti kaleme aldı ve yeniçeriliğin kaldırılmasına dair 1826’da sâdır olup Pertev Efendi tarafından yazılan fermanı Sultan Ahmet Câmii’nde okudu[14].

1828 senesinde Rusya seferi açıldığından Selim Mehmed Paşa kumandasında gönderilen orduya Edirne pâyesi ile ordu kadısı tayin edilen Esad Mehmed Efendi, Rumeli’ye gitti. Yerine Çerkeşî Mehmed Efendi tayin olununca İstanbul’a geri döndü ve aynı yıl Üsküdar kadılığına nasbolundu. 1829’da Mekke pâyesini Yalova (Yalakâbâd) arpalığı ile uhdesine alan Esad Mehmed Efendi, 1831’de Sofya ve Şehirköyü taraflarına nüfus sayımı için gönderildi[15].

1831’de ilk defa olarak Türkçe Takvim-i Vakâyi gazetesinin faaliyetleri için kullanılan ve önceleri Üsküdar’da bulunan Matbaa-i Âmire, Bâb-ı Seraskerî yakınlarına taşınmış ve sonradan Takvim-i Vakâyi Nezâreti’ne dönüştürülerek Esad Mehmed Efendi ilk nâzırı olmuştur[16]. Bu görevinden uzun süren hastalığı sebebiyle Takvim-i Vakâyi Nezâreti’nin hesaplarını vaktinde veremediği için Mâliye Nâzırı Nâfiz Paşa ile araları bozulmuş ve 1837’de azledilmiştir.

31 Mayıs 1833’te İstanbul pâyesini Sakız arpalığı ile ihrâz eden Esad Mehmed Efendi, 5 Eylül 1834’te bilfiil İstanbul kadısı olmuş ve müddet-i örfiyyesinin hitâmında memuriyeti dört ay uzatılmıştır[17]. Gazi Antepli Aynî Divanı’nda: “Hâlâ bâ-pâye-i Rûm ili şeref-yâb-ı câh-ı nekâbet-i eşrâf ve vakâyi‘-nüvîs-i Devlet-i ‘Aliyye tedkîk ittisâf Esad Efendinin mukaddemâ İstanbul kâdîsi olduguna târîhdir” başlığıyla şu manzûme kayıtlıdır:

....

‘Ayniyâ Mahmûd Hâna bin sene hıdmet ede

Mazhar-ı feyz-i du‘â etdim dil-i sad-çâkimi

---

[14] Cemâleddîn, Osmanlı Tarih ve Müverrihleri, İstanbul, 1314, s. 79, 83.
[15] Rifat Efendi, a.g.e., s. 58.
[16] Cemâleddîn, a.g.e., İstanbul, 1314, s. 80.
[17] İslâm Ansiklopedisi, MEB yay., c. 4, s. 363.

Cum‘a gün sâ‘at üçi geçdi dedim târîh-i câh

Sa‘d bâd Esad Efendidir Sitanbul hâkimi[18] (1250/1834)

سعد باد اسعد افندیدر ستانبول حاکمی

1250 H. / 1834 M. senesinde İran şahının vefatı üzerine Esad Efendi Anadolu pâyesi ihsânıyla ve geçici büyük elçilikle yeni şah olan Feth Ali Şah'ın cülûsunu tebrik için gönderilmiş ve maiyetine Farsça tercümanı olarak Kemal Efendi ve ser kitâbetine de o vaktin şâirlerinden Ayaşlı Veli Efendi memur edilmiştir[19]. Biryıl süren bu sefâretten döndükten sonra uzun süren hastalıkları sebebiyle Takvim-hâne hesaplarını vaktinde vermediğinden dolayı zamanın Mâliye Nâzırı Nâfiz Paşa ile araları açıldı ve 1837'de Takvim-i Vakâyi Nezâreti'nden azledildi[20].

1254 H. / 1838 M. senesinde kurulmuş olan Karantina Nezâreti'ne halk pek yabancı olduğundan alıştırılmaları için ilmiye ricâlinden Esad Mehmed Efendi ile sudûrdan Abdülhak Molla Karantina Meclisi'ne âzâ seçildiler[21] . Daha sonra Esad Mehmed Efendi Karantina Nezâreti'ne nâzır oldu. Aynı yıl Rumeli pâyesi aldı[22].

1255 H. / 1839 M. yılında Meclis-i Ahkâm-ı Adliye âzâlığına getirildi[23]. İki yıl bu görevde kaldıktan sonra azledildi[24]. 1257 H. / 1841 M. de Nakîbü'l-Eşrâf es-Seyyid Abdürrahim Efendi'nin vefâtı üzerine onun yerine Nakîbü'l-Eşrâf oldu[25]. Bu tayinle ilgili olarak, "Türk ‘Osmân Paşa merhûmun mahdûmu Mîralay-ı Redîf-i Eyâlet-i Erzurum Erzincânî ‘İzzet Begin fakîre nazm eyledigi nekâbet târîh-i müntehabıdır:

....

Söyledi bende-i dîrînesi ‘İzzet târîh

Es'ad-ı Âl-i Rasûl oldu nakîb-i eşrâf[26]" (1257/1841)

اسعد ال رسول اولدی نقیب اشراف

Yine aynı konuyla alâkalı olarak, "Vehbî-zâde Hayrî Efendinin fakîre târîhidir:

....

Hayrî bu beytde târîhi ile

İtse şâ‘irlere şâyeste salâ

Oldı sâdât nakîbi müjde

[18] Sürûrî, Sürûrî Mecmûası, İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi, Nr. 1035.;S. Nüzhet Ergün, a.g.e, s. 1335.
[19] Cemâleddîn, a.g.e., s. 80.(İran'a gidiş tarihi 1260 olarak belirtilmiş ise de doğrusu 1250 olmalıdır).
[20] İslâm Ansiklopedisi, MEB yay., c. 4, s. 363.
[21] Cemâleddîn, a. g. e., s. 80.
[22] Mehmet Süreyya, Sicill-i Osmânî, c. 1, s. 339, tarihsiz.
[23] Mehmet Süreyya, a. g. e., c. 1, s. 339, tarihsiz.; Rifat Efendi, a.g.e., s. 58; S. Nüzhet Ergün, a.g.e., s. 1336.
[24] Rifat Efendi, a. g. e., s. 59.
[25] Rifat Efendi, a. g. e. s. 59.
[26] Sürûrî, Sürûrî Mecmûası, İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi, Nr.1035, vr. 6a.

‘İzz ile Es’ad Efendi hakkâ

Şâh-ı devrânın du’âsın mukîm

İbni Vehbî Hayrî-i ‘abd-i Kadîm[27]”

اولدی سادات نقيبی مزده اسعد افندی حقا

Esad Mehmed Efendi 1260 H. / 1844 M.de Rumeli kazaskeri oldu ve yedi ay bu görevde kaldıktan sonra sıbyan mekteplerinin ıslâhı için kurulan Meclis-i Muvakkat’a âzâ oldu[28]. 1263 H./1847M.’de ilk defa kurulan Maârif-i Umûmiye Nezâreti’ne nâzır oldu[29] ve ilk Maârif nâzırı ünvânını aldı[30]. 1264 H. / 1847 M. sonlarında nezâretten azledilerek Meclis-i Maârif reisi oldu ve nezâret ünvânı Mekâtib Müdüriyeti’ne dönüştürüldü.

Çok istediği halde şeyhülislâmlık makâmına ulaşamadı. Lütfi Efendi Tarihi’nin sekizinci cildini tahşiye ve neşreden Abdurrahman Şeref Efendi, hâşiyede diyor ki:

“Esad Efendi, tûl-i emel ashabından olup makam-ı meşihat-i İslâmiyeye pek ziyade yeltenir ve ortalığa tebeddül-i meşihat havadisi çıkdıkça pek kulak kabartırmış. Nazardan dûr olmamak için hava soğuk olduğu zaman Kanlıca’daki yalısından pazar kayığına tandır kodurarak muâyede-i hümâyûna gittiğini işitmişim”. Ben de işitmiştim[31].

Makam-ı meşihata nasb olunacağını intizar etmekte iken o makamın Ârif Hikmet Bey’e verilmesi üzerine fevkalâde müteessir olarak şu kıtayı söylemiştir:

Bu beytim yâdigâr olsun cihâna

Tahallüfden derûnum gamla doldu

Bana lâyık iken câ-yı meşîhat

Hudânın hikmeti ‘Ârif Beg oldu

Ârif Bey de:

Hikmetinden ‘Ârifâ etme su’âl

Şeyhü’l-İslâm eyledi Yezdân beni

beytini söylemiştir[32].

---

[27] Sürûrî, a. g. n., vr. 6a.
[28] Rifat Efendi, a.g.e., s. 59.
[29] Devhatü’n-Nukabâ‘da 1262’nin sonları, Fatîn Tezkiresi’nde 1264 Safer’inin sonları olarak belirtilmektedir.
[30] Mehmet Süreyya, Sicill-i Osmânî, c. 1, s. 339; Cemâleddîn, Âyîne-i Zurafâ, İstanbul, 1314, s. 88.,
[31] İbnülemin Mahmut Kemal İnal, a.g.e., c. 1, s. 324.
[32] İbnülemin Mahmut Kemal İnal, a. g. e., c. 1, s. 324.

1264 H. / 1848 M. de vefât etti. Sultan Ahmed Câmii musallâsında devrin ilim ve devlet adamlarının hazır bulunduğu kalabalık bir cemaatle cenâze namazı kılındıktan sonra Yerebatan semtinde bulunan kütüphânesinin avlusuna defnedildi.

Esad Mehmed Efendi'nin oğlu Ahmed Ziyaeddin, 1247 H. / 1831 M. de doğmuştur. Gaziantepli Aynî'nin şu tarih manzumesi vardır:

....

Çerh-i mehde oldu târîhim süreyyâ 'Ayniyâ[33]

Müjde geldi dehre verdi tal'at Ahmed Ziyâ (1247/1231)

مژده كلدى دهره ويردى طلعت احمد ضيا

Oğlunun hayatı ve kişiliği hakkındaki bilgilerimiz sınırlıdır. Oglunun müderris olduğunu, sonradan meslek değiştirerek sâlise rütbesini elde ettiğini, babasına çekmeyip bazı değerli kitapları zâyi ettiğini ve 1271 yılında yirmi dört yaşında vefat ederek babasının yanına defn edildiğini bazı kaynaklardan öğreniyoruz[34].

Esad Mehmed Efendi hakkında bilgi veren kaynakların biri haricinde[35] tamamı onun âlim, zeki, çalışkan bir kişi olduğunda ittifak ederler. Bunlardan bazıları:

"Kuvve-i nutkiye sahibi, daima mütâlaa ile meşgul bir zat idi. Kütübhanesindeki kitapların bazılarında tâlikatı vardır. Tesvid ettiği sahâifin başlarına "Hüve'l-Mu'în" yazardı"[36].

Lütfi Efendi tarihinde der ki:

"Nahîfü'l-mizâc ve gâyet fatîn ve 'ârif ve her bir umûra vâkıf zevkini mütâla'a-i kütüb ve âsâra sârif bir nüsha-i nâdire-i ma'ârif idi. Takvîm-i Vakâyi'de matbû' bunca âsâr-ı kalemiyesiyle şi'r ve inşâ ve terâcime dâ'ir pek çok eserleri var ise de ekseri vefâtından sonra zâyi' olmuşdur"[37].

Esad Mehmed Efendi'nin gördüğü itibarı ve bazı şairler yanındaki değerini belirtmesi açısından olan kendisi için yazılmış pek çok şiir vardır.

Es'âd Hızr Efendi ile'l-fakîr tebrîken li's-seneti'l-cedîde:

....

Çıkdı dilimden bir güzel târîh-i tâmmı Hızriyâ

Sa'd eyleye sâl-i nevi Es'ad Efendiye Hudây[38] (1256/1840)

[33] S. Nüzhet Ergün, a.g.e., s. 1336.
[34] Mehmet Süreyya, Sicill-i Osmânî, c. 1, s. 340, tarihsiz.
[35] Süleyman Fâik, Mecmua, Üniversite Kütüphanesi, TY. 4100, s. 151.
[36] İbnülemin Mahmut Kemal İnal, a.g.e., c. 1, s. 323.
[37] a. g. e. s. 324.
[38] Sürûrî, A.g.e., vr. 4a.

سعد ایلیه سال نوی اسعد افندییه خدای

Hızr Efendinin başka bir tarihi:

Ve le-hü eyzan min-hattıhî

....

Târîh-i tâmmı Hızriyâ oldu bu vechile ‘ayân

Sa’d eyleye sâl-i nevi Es’ad Efendiye Hudây (1257/1841)

سعد ایلیه سال نوی اسعد افندییه خدای

Tâlib Efendi Tebrîk-i Sâli:

....

Eyledim târîhle tebrîkle Tâlib ictisâr

Nev-sene Es’ad Efendiye Hudâyâ sa’d ola[39] (1257/1841)

نو سنه اسعد افندی یه خدایا سعد اوله

Bi-hamdihî te’âlâ Tâlib Efendi’nin fakîre nazm etdigi târîh-i müntehab ve belîgdir:

....

Yine târîhle tebrîke Tâlib eyledim cür'et

Hudâ Es’ad Efendiye ede sâl-i nevi mes’ûd[40] (1257/1841)

خدا اسعد افندییه ایده سال نوی مسعود

Tâlib Efendinin fakîre tebrîk-i sâlde nazm etdigi târîhdir:

Kerem-perver hünerdir hazret-i Es’ad Efendinin

İlâhî sâl-i nev geldikce efzûn olsun ikbâli

Yazıldı Tâlibâ târîh-i tebrîk eyledim takdîm

Hudâ Es’ad Efendiye yine sa’d eyleye sâli[41] (1257/1841)

خدا اسعد افندییه ینه سعد ایلیه سالی

3.2. ESAD MEHMED EFENDİ’NİN ESERLERİ

Esad Mehmed Efendi’nin eserleri şunlardır:

3.2.1. Bağçe-i Safâ-endûz :

İsmi, ebced hesabına göre tertip ve toplama tarihi olan 1251 H. / 1835 M. tarihini beyân eden bir çeşit Tezkiretü’l-Üdebâdır[42]. Sâlim Tezkiresi’nin sonu olan 1135 H. / 1722 M. den 1251 H. / 1835 M. tarihine kadar yetişen şairlerin kısa hal tercümelerini

[39] Sürûrî, a. g. n., vr. 4a.
[40] Sürûrî, a. g. n., vr. 4a.
[41] Sürûrî, a. g. n. vr. 4a.
[42] Bursalı Mehmed Tâhir Efendi, Osmanlı Müellifleri, Meral yay., İstanbul, 1975, c. 3, s. 53.

hâvîdir. Kendi el yazısıyla müsvedde halinde nüshası vardır[43]. Sayfalarda ve satırlarda müellifin düzeltmeleri vardır. Bazı yerler sonradan düzeltilmek üzere, boş bırakılmıştır.

Elif-bâ sırasına göre tertip edilmek istenmiş, ancak bu sıraya uyulmamıştır. Zaten müellif eserin sonunda, müsvedde halinde bulunan nüshanın temize çekildiğinde yeniden tertip edileceğini, "İşbu müsveddede olan esâmî-i şu'arâ bi-mennihî te'âlâ tebyîzda mahlaslarının kâffe-i hurûfunda bi-hakkın tertîbine ri'âyet ve müsâvî bulunanlarının târîh-i rıhletlerine tatbîkan kenârda gösterilen erkâm hasebiyle tertîb ü tahrîre niyyet olunmuşdur." sözleriyle belirtiyor[44]. Bazı kaynaklarda 200 kadar[45] veya 206[46] olarak geçmekte ise de tespitlerimize göre 209 şâirin biyografisi ve bazı şairlerin şiirlerinden örnekler vardır. Arap ve Acem şairlerine de yer verilmiştir: AHKER (Îrânî Mehmed Sâdık Hân), FENÂ (Îrânî Mîrzâ 'Abdu'r-Rasûl), AHSEN-İ ÎRÂNÎ (Îrânî Mîrzâ Gulâm 'Alî), BAHÂ (Îrânî 'Alî Efendi), SÂBİT (Îrânî Sâdık Beg), FENÂ (Îrânî Mîrzâ 'Abdu'r-Rasûl), EZHERÎ ('Abdü'l-Müte'âl Mısrî), BERPÎR, BAHÂ (Îrânî 'Alî Efendi), PÎR (Beyrûtî) gib.

Eser hakkında övücü ve yerici kayıtlara rastlanmaktadır:

Bu eser, ihtiva ettiği bilgi itibariyle kıymetli bir menbâ olarak gösterilemez. Buna rağmen diğer tezkirelerde tesadüf edilmeyen ufak tefek kayıtları ihtivâ etmesi itibariyle büsbütün faydasız da değildir[47].

"Herkesin mesâlibinden bahsetmek itiyâdında olan Süleyman Fâik Efendi, mecmuasında der ki:

"Tezkire-i Sâlimden sonra bir kaç kimesne tezkiretü'ş-şuarâ cem'ine şurûr eylemiş ise de mükemmel olmayup cümlesi nâkıs ve râbıtasız olmakla itibâra şâyân değildir. Vak'anüvis, Sahhâf Şeyhizâde Esad Efendi Sürûrî'nin tevârih intihâbı mecmuasını tezyil ve o münasebetle şuarânın ekserinin terceme-i hallerini tezkir ve tekmile sa'y etmekte ise de terâcim-i eslâfa adem-i vukûfu cihetile ekseri yanlış tahrir etmekte olduğunu işitiyorum...". Kavl-i mücerred, isbati hakikat edemez. Bâhusus

---

[43] Sül. Ktp., Esad Ef., nr. 4040.
[44] Bkz., Metin kısmı, s. 262
[45] Hüseyin Ayan, Tezkireler, Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Bölümleri Ders Notları: 60, Erzurum, 1984, s. 40
[46] Mustafa İsen, Künhü'l-Ahbâr'n Tezkire Kısmı, Ankara, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını-Sayı: 93 Tezkireler Dizisi-Sayı: 2, 1994, s. 27; Mehmed Sirâce'd-dîn, Mecma`-ı Şu`arâ ve Tezkire-i Üdebâ, Hazırlayan: Mehmet Arslan, Sivas, 1994, s. 14.
[47] S. Nüzhet Ergün, a.g.e., s. 1337.

Süleyman Efendi kendi bahsettiği her zata bir kusur isnad etmek itiyadında olduğundan Esad Efendi'nin gaddarlığına dair sözü de ihtiyatla telakki olunur"[48].

Esad Mehmed Efendi Şâhidü'l-Müverrihîn adlı eserinde imlâ hususunda açıklamalarda bulunurken tezkiresine atıflarda bulunmayı ihmal etmez: "...... Tercemesi fakîrin Bâgçe-i Safâ-endûz ile müsemmâ müsvedde-i tezkiretü'ş-şu'arâsında mestûr ser-âmed-i mevâlî Şükr-zâde Feyzu'llâh 'ulemâdan Sermed Efendi merhûmun Anatolı ahâlîsinin ...."[49]

Fihristte[50], Âkif-i Re'îsü'l-Küttâb ismi çizilerek yanına düşülen hâmişte, "Şi'ri var ise de yazılan târîhi hesâbı 'illet olmagla ihrâc olundı. Tercemesi tezkireye nakle hazırlanarak bi-mennihî te'âlâ nakl oluna" yazmaktadır. Bu ifadeye nazaran üzeri çizilen isimleri Bağçe-i Safâ-endûz adlı tezkireye aktarmak istediği düşünülebilir[51]. Ancak Bağçe-i Safâ-endûz'da bu isimler geçmemektedir.

Bağçe-i Safâ-endûz'da şairler tanıtılırken ayrıntılı bilgi verilmemiştir. Bir iki kelime veya cümleyle geçiştirilen şairler de vardır:

AHKER (Îrânî Mehmed Sâdık Hân): Nâmı Mehmed Sâdık Hân Şâmlu nedîm-i Fethu'llâh Mîrzâ. N 10 / S 11b.

SERVET (Alay Emîni Hasan Beg): 'Asâkir-i Hâssa Alay emînliginden muhrec Hasan Begdir. N 90 / S 26a.

RÂ'İF (Genc Mehmed Paşa-zâde Ahmed Enderûnî): Nâmı Ahmeddir. Genc Mehmed Paşa-zâde İbrâhîm Begin oglıdur. İbtidâ Galata Sarâyına aga yazılıp bir seneden sonra kilere alınmışdır. N 138 / S 90b.

SÂLİM (Mektûbî-i Defterî hulefâsından): Mektûbî-i Defterî hulefâsından olup ba'zı kitâbet ve mübâya'acılık hıdmetlerinde güzerân-ı evkât eden kuzâtdan. N 153 / S 52a.

SÜRÛRÎ (Akça Veliyyü'd-dîn-zâde Mehmed Emîn): Kuzâtdan Akça Veliyyü'd-dîn-zâde es-Seyyid Mehmed Emîn Sürûrîdir. El-hâletü hâzihî Erzirgânda müftîdir. Sinni altmış vardır. N 157 / S 52a.

SA'DÎ (Müderris Mehmed Sa'dî Efendi): Galatadan munfasıl mevâlî-i kirâmdan olup kırk iki senesi vefât eden Rızâ Efendinin mahdûmu müderrisînden Mehmed Sa'dî Efendidir. N 160 / S 52a.

---

48 İbnülemin Mahmut Kemal İnal, a.g.e., c. 1, s. 324.
49 Rıza Oğraş, a.g.t., s. 334-335.
50 Sürûrî, a.g.n., vr. 10b.
51 Rıza Oğraş, a.g.t., s. 119.

SABÂ (Kazvinî Murtazâ Efendi): Kazvini'l-asldır. Nâmı Murtazâ ve hıdmeti münşî dürr-i der-i dâ'ire-i şeh-zâde sinni elliden mütecâviz ve sâhib-dîvândır. N 164 / S 54b.

'ÂRİF (Mustafâ Efendi): Bilâd-ı devriyeden Belgradda mollâ iken bin yüz yetmiş altı sâlinde garîm-i ecele nakd-i 'ömrünü edâ eden Muzâriyye şârihi ve lücce-i şi'rin sâbihi Mustafâ Efendidir. N 176 / S 70b.

'İBÂDÎ (Enderûnî Konyevî): Konyadan tarîk-i Mevlevîden Ahmed Efendi-nâm âgâhın bedridir. Âsitâneye gelip evvelâ Galata Sarâyı agaları zümresine ilhâk kılınmış ve ba'de zamânin hazîne-i hümâyûna alınmış. N 181 / S 88b.

'ABDÎ (Çeteci 'Abdu'llâh Paşa): Ya'nî Çeteci 'Abdu'llâh Paşa. N 182 / S 67a.

FERÎD BEG (İsmâ'îl Efendi-zâde): Nâmı İbrâhîmdir. Hâcegândan İsmâ'îl Efendi-nâm zâtın ogludur. Cülûs-ı Selîm Hânîde hazîne-i hümâyûna alınmışdır. N 193 / S 88b.

FENÂ (Îrânî Mîrzâ 'Abdu'r-Rasûl): Bi's-sefâre Tahrâna giderken mülâkât ve sohbet-i şi'riyyesinden hiss-i hüsn-i nikât etdigimiz hâlâ mukîm-i dâr-ı Fenâ Mîrzâ 'Abdu'r-Rasûl-i talâkat-pîrâdır. N 194 / S 69a.

FEVZÎ (Karslı Ahmed Efendi): Sâhib-dîvân-ı müretteb ve sahâyif-i şumâr-ı nüsha-i tedrîs-i 'ilm-i edeb olup bin iki yüz sâlinde altmış beş sininde iken mevlidi olan Karsda âhirete rıhlet eden Ahmed Efendidir. N 196 / S 76b.

KÂMİL (Enderûnî): Sâbıku'z-zikr Fâzıl Begin dâder-i şefîkidir. Bunlar Seferliye alınmış Enderûn-ı Hümâyûnda genc iken fevt olmuşdur. N 201 / S 90b.

VÂHİB: 1130 hudûdu. -N / S 87a.

Bu haliyle adı geçen şairler hakkında tam bir bilgiye sahip olmak mümkün değildir. Ancak sevdiği veya kendine yakın gördüğü şairlere geniş yer ayırmıştır. Bu durum diğer tezkirelerde de görülebilmektedir.

Bu eksikliklere rağmen tezkire, pek çok kişi, eser ve yer isimlere yer vermesi bakımından araştırmacılar için önemli bir kaynak sayılabilir. Ayrıca diğer kaynaklarda yer almayan bazı isimlere yer vermesi onun değerini arttırmaktadır:

ÂHÎ (Kapucı-zâde): Enderûn-ı hümâyûnda mü'ezzinân-ı şehriyârî silkine münselik ve şi'r ü inşâda hüsn-i edâ melekesine mâlik bin yüz altıdan sonra ...... N 40 / S 7b

TAB'Î (Sipâhî-zâde 'Alî Efendi): 'Ahd-i 'Abdü'l-Hamîd Hân üdebâsından Nûr-ı 'Osmânî Kütüb-hânesinde hâfız-ı kütüb-i evvel ve fünûn-ı 'Arabiyyede sânî-i ekmel

Gülistânı ihtisâren Türkî lisân ve dürre-i sühandân-ı güzîn-i hazret-i Zeyne'l-'Âbidîn radıya'llâhu te'âlâ 'anhe mensûb ...... N 170 / S 58a.

TAYYİBÎ (Ankaravî Mehmed Efendi): Belde-i Ma'mûre-i 'Amûdiyye ya'nî Ankaradan zuhûr ...... N 172 / S 69b.

'ISÂM (Mustafâ 'Isâme'd-dîn Efendi): .....Vakâyi'-nüvîs Seyyid Hâkim Efendinin hem-şîre-zâdesi Mustafâ 'Isâme'd-dîn Efendidir ki .... N 185 / S 62b

AHKER (Îrânî Mehmed Sâdık Hân) : Nâmı Mehmed Sâdık Hân Şâmlu nedîm-i Fethu'llâh Mîrzâ. N 10 / S 11b.

SABÂ (Kazvinî Murtazâ Efendi): Kazvini'l-asldır. Nâmı Murtazâ ve hıdmeti münşî dürr-i der-i dâ'ire-i şeh-zâde sinni elliden mütecâviz ve sâhib-dîvândır.N 164 / S 54b gibi.

Bağçe-i Safâ-endûz'da dil ve üslûp özelliklerine bakacak olursak, dil sade ve anlaşılır değildir. Bazen Arapça ve Farsça kelimelerin çok sık bir şekilde kullanıldığını bazen de çok açık ve anlaşılır şekilde bir anlatım kullanıldığını görüyoruz. Eserin müsvedde olarak kalması ve yeniden tertip olunmaması bunun sebebi olabilir.

Bağçe-i Safâ-endûz, eksik ve hatalarına rağmen yukarıda belirttiğimiz özellikleri sebebiyle edebiyat tarihi araştırmacıları için kaynaklık vazifesi görme açısından vazgeçilemeyecek bir eserdir.

3.2.2. Şâhidü'l-Müverrihîn

Şâhidü'l-Müverrihîn'in bilinen dört adet yazma nüshası vardır[52]. Esad Mehmed Efendi, vak'anüvis ve nakîbü'l-eşrâf iken eserini tertip etmiş ve muhtelif tarihlerde, çeşitli ebatlarda yazmıştır.

Şâhidü'l-Müverrihîn'in ismi, ebced hesabıyla yazılış tarihi olan 1247 H. / 1831 senesini göstermektedir. Mukaddimesinde yazılış tarihini gösteren "müderrisîn-i dâru's-saltanatu's-seniyye beyninde ehibbâ-yı "adîme ve şürekâ-i hullet-şîmemizden müderrisîn-i kirâmdan Karsî Mehmed Efendi-zâde Cemâle'd-dîn Efendinin buldıgı

[52] Şâhidü'l-Müverrihîn'in şimdiye kadar kütüphane kataloglarına geçmiş ve bizim görebildiğimiz nüshalarını şöylece sıralayabiliriz:
1- Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi, no: 1034.
2- Fâtih Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Tarih 362-A.
3- Fâtih Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Tarih 362-B.
4- Fâtih Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî, Tarih 363.

Şâhidü'l-Müverrihîn (1247) ismiyle[53] zînet-ârâ olarak şîrâze-bend-i tahrîr" ibâresi bulunmaktadır[54].

Esad Mehmed Efendi, eserinde tarihin menşei, tarifi, şiirdeki sanatlar ve kusurlar hakkında örnekleriyle bilgiler vererek bir nevi teorisini yazmaktadır. Sürûrî Mecmûası'ndan ve bazı şâirlerden seçtiği tarihleri bir nevi şerh ederek kendi fikirlerini açıklamaktadır. Tarih düşürmede uyulması gereken imlâ özellikleri ile ilgili bazı tekliflerini sunmaktadır. Nüshaların kenarlarına hâşiyeler ve derkenarlar yazarak anlattığı konu ile ilgili ek bilgiler vermekte ve bazı düzeltmeler yapmaktadır. Bu özellik diğer eserlerinde de vardır.

Fâtih Millet Kütüphanesi Ali Emîrî, Tarih 362-A, 362-B ve 363; İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi, nr. 1034

3.2.3. Târîh

Esad Mehmed Efendi, vak'anüvis olarak Şânî-zâde'nin devlet yıllıklarına onaltı aylık zeyil yazmıştır. Bu zeyillerde, 1237 H. / bş. 28 IS.1821'den Rebî'u'l- Evvel 1238 sonu / 1822 Aralığına kadar geçen olayları anlatır. Asıl tarihi ise 1241H. / bş. 16. VIII. 1825 yılının olaylarını anlatır[55]. İkinci cilt olmak üzere 1241 H. / 1826 M. senesinden başlayarak aynı yılın sonuna kadar tertip ve yazmış, ondan sonrasını da toplayıp tertibe başlamış ise de tamamlamaya muvaffak olamamıştır[56].

İki ciltlik bir eserdir. İlk dört senelik olayları anlatan birinci cilt, selefi Şânî-zâde Atâullah Efendi'den intikal eden cerîdelere göre yazılmış (bu kısmın ilk iki senelik devrine "Şânî-zâde Zeyli" denmektedir) ve ikinci cilt ise, kendi vak'anüvisliği zamanındaki olayları anlatır. Vak'anüvisliğinden daha sonraki devirlere ait cerîdeler Lütfî Efendi'ye devredilmiş ve o, bunlardan istifâde etmiştir[57].

3.2.4. Üss-i Zafer

Mahmûd II. devrindeki eşkinci teşkilâtına, yeniçerilerin kaldırılmasına (Vak'a-i Hayriye) dâir yazılmış ve Pertev Paşa tarafından tashih edilmiş 259 sahifelik bir eserdir.

---

[53] Önceki adı Âyine-i Zurafâ olup genişletilerek basıldıktan sonra Osmanlı Tarih ve Müverrihleri adını alan bu eserde Şâhid, Şevâhid olarak geçmektedir. Yanlışlıkla yazılmış olabilir (Karsîzâde Mehmed Cemâleddîn, a.g.e., s. 81).
[54] Rıza Oğraş, a.g.t., s. 161.
[55] Franz Babinger, a.g.e., s. 385.
[56] Bursalı Mehmed Tâhir Efendi, a.g.e., c. 3, s. 52.
[57] İslâm Ansiklopedisi, MEB yay., c. 4, s. 364.

Yeniçeriliğin kaldırılmasının sebeplerinden bahseden bu eserin ismi 1241 H. / 1826 M. tarihini gösterir ki bu, vak'anın ve eserin yazılma tarihini gösterir[58].

İstanbul kütüphanelerinde yazma[59] ve matbû[60] nüshalarına tesadüf edilen bu eser, İstanbul'da biri 1243'te ve diğeri 1293'te olmak üzere, iki defa basılmış ve Fransızca'ya, Rumca'ya ve bazı kısımları Rusça'ya tercüme edilmiştir[61].

3.2.5. Teşrîfât-ı Kadîme

Esad Mehmed Efendi'nin Osmanlı devlet teşkilâtında teşrîfât ile ilgili bilgiler veren eseridir. Bilinen bir tane yazma nüshası vardır[62]. Eser, 1287 H. / 1871 M. de İstanbul'da Matbaa-i Âmire'de basılmıştır[63]. Eser sadeleştirilerek yayınlandığı[64] gibi tıpkı basım yayını[65] da yapılmıştır.

Eserde Mevlid-i Şerîf Kırâati, Kırâat-i Mevlid-i Şerîf der Zamân-ı Kâim-makâm Paşa, Huccâc-ı Müslimînin vb. konularda bilgiler bulunmaktadır.

3.2.6. Sefer-nâme-i Hayr

Sultan Mahmûd II.'un Edirne seyahatini tasvir eden tarihçesidir. Eserin adı, ebced hesabıyla yazılış tarihi olan 1247 H. / 1831 M. yılını gösterir[66]. Bu seyahatin notlarını Esad Efendi'nin biraderzâdesi Ahmed Nazif Molla yazmış, sonra bunlar Esad Efendi tarafından tertip ve tanzim edilmiştir[67]. Müellif hattı ile yazma nüshası vardır[68].

3.2.7. Zîbâ-yı Tevârîh

Muslihiddin Muhammed Lârî'nin Mir'âtü'l-Edvâr ve Mirkâtü'l-Ahbâr adlı tarihinin, Hoca Sâdeddin tercümesi ile diğer me'hazları da göz önünde tutmak suretiyle yapılmış tercümesidir. Esad Mehmed Efendi, bu eseri ancak Deylemîlere kadar getirebilmiştir[69]. Müellif hattı ile bir nüshası vardır[70].

---

[58] Bursalı Mehmed Tâhir Efendia.g.e., c. 3, s. 53.
[59] Sül. Ktp., Esad Ef., nr. 2071.
[60] Sül. Ktp., M. Hafîd Ef., nr. 219, Sül. Ktp., Râşid Ef., nr. 610
[61] İslâm Ansiklopedisi, MEB yay., c. 4, s. 364.
[62] İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi, nr. 2692.
[63] Sül. Ktp., Zühdi Beğ, nr. 556.
[64] Yavuz Ercan, Osmanlılarda Töre ve Törenler, İstanbul, 1979.
[65] Cahit Baltacı, Teşrîfât-ı Kadîme, tıpkı basım, Çağrı yayınları, İstanbul, 1979.
[66] Bursalı Mehmed Tâhir Efendi, a.g.e., c. 3, s. 54.
[67] İslâm Ansiklopedisi, MEB yay., c. 4, s. 364.
[68] Ar. M. Ktp., Recâizâde Ekrem Bey kitapları, nr. 157.
[69] Bursalı Mehmed Tâhir Efendi, a.g.e., c. 4, s. 364.
[70] Sül. Ktp., Esad Ef., nr. 2410.

3.2.8. Âyâtü'l-Hayr

Sultan Mahmûd II.'un 1253 H. / 1837 M. de Tuna eyaletinde yaptığı 40 günlük seyahatine dairdir. Bu seyahatin hulâsa ve mâhiyeti için Takvim-i Vakâyi, nr. 149; Lütfî, Tarih, İstanbul, 1302, c. 5, 89 vd., Esad Efendi, Münşeat, Sül. Ktp., Esad Efendi, nr. 3847, vr. 279b adlı eserlere bakılabilir[71].

3.2.9. Münşe'ât

İki münşeât mecmuası vardır. Bunlardan birincisi[72], müellif hattı ile müsvedde olup, içinde bazı vakfiye suretlerinden müteaddit mektuplardan mâadâ, Şehir köyü ve Sofya havâlisinde yaptığı nüfus tahririne ait raporu da vardır. İkincisinin[73], Esad Efendi'nin bilhassa İran'dan yazdığımektupları da muhtevî olan ilk 70 sahifelik kısmı ile son kısmı müellif hattı iledir. İkinci kısmı ise, Besim ve birâderzâdesi Ahmet Nazif Mollaların 3847 numaralı münşeâttan tebyiz ettikleri bazı parçalar teşkil etmektedir. Bunlardan mâadâ muhtelif mecmualarda Esad Efendi'nin diğer yazılarına da tesadüf edilmektedir[74].

3.2.10. Dîvân-ı Eş'âr

Esad Mehmed Efendi'nin 1257 H. / 1841 M.'ye kadar yazdığı şiirlerin büyük bir kısmını muhtevî, kendi el yazısı ile olan nüsha[75] esas tutulmak üzere, Tâhir Selâm Bey tarafından tertip edilmiş[76] ve Esad Efendi bu nüshaya 1260 senesine kadar yazmış olduğu şiirlerin bir kısmını bilâhare ilâve eylemiştir. 1257-1264 seneleri arasında yazdığı şiirleri hâvî kendi el yazısıyla bir nüsha vardır[77]. Esad Efendi'nin 1260 senesine kadar olan na't ve kasidelerini[78], bazı takrirleri ile mesnevîlerini[79], manzum tarihlerini[80], gazel ve tahmis gibi kıt'alarını[81] hâvî ayrı ayrı tertip edilmiş mecmualara da tesâdüf olunuyor[82].

---

[71] İslâm Ansiklopedisi, MEB yay., c. 4, s. 365.
[72] Sül. Ktp., Esad Ef., nr. 3847.
[73] Sül. Ktp., Esad Ef., nr. 3851.
[74] Sül. Ktp., Esad Ef., nr. 3848, 3850, 3855, 3856, 3857.
[75] Sül. Ktp., Esad Ef., nr. 3852.
[76] Sül. Ktp., Esad Ef., nr. 3841.
[77] Sül. Ktp., Esad Ef., nr. 3854.
[78] Sül. Ktp., Esad Ef., nr. 1750, 2852, 3843.
[79] Sül. Ktp., Esad Ef., nr. 1749.
[80] Sül. Ktp., Esad Ef., nr. 1748.
[81] Üniversite Kütüphânesi, TY., nr. 2813.
[82] İslâm Ansiklopedisi, MEB yay., c. 4, s. 365.

Üniversite Kütüphanesi, nr. 3813'te kayıtlı nüsha, gazellerle başlamaktadır. Aralarında müzeyyel gazeller de vardır. Derviş Mezâkî, Hâfız-ı Kadîm, Nedîm, Tâhir Selâm ve Nâ'ilî'nin gazellerine vücûda getirdiği tahmislerle bir şarkıyı ve bazı beyitlerle manzum bir "Silsile-i Nakşbendiye" yi ihtivâ eden bu yazma 1467 beyitten ibarettir[83].

3.2.11. Terceme-i Mustazraf

Mahmûdü'l-Eser fî Tercemeti'l-Mustatrafi'l-Musta'şer adıyla Mehmed bin Ahmed el-Hatîb el-İbşihî el-Mısrî'nin yazdığı bu eser, irâde-i seniye ile Ekmekçizâde Ahmed Efendi tarafından tercüme edilmişse de da ha sonra yine irâde-i seniye ile bunu basan Esad Efendi tarafından ekseri maddeleri (ilm-i muhadarat) zeyl edilmiş ve ibâresi tezyin edilmiştir ki dinî hikâye ve hikmetli sözlere ait eserlerin cidden en istifâdeli ve seçkinlerindendir. Esad Efendi, "kultü" işâretiyle ilâve ve tashih ettiği yerleri işâretlemiştir. İki büyük cilt halinde tertip edilmiş ve birinci cilt 1261, ikinci cilt 1263 tarihlerinde basılmıştır[84].

3.2.12. Es'ile ve Ecvibe

Ders Vekili Akşehirli Ömer Efendi'nin ruûs imtihanına mahsus olmak üzere Arapça olarak tertip ettiği sualli-cevaplı Es'iletü'l-'Acîbe ve'l-Ecvibe adlı risâlenin[85] Esad Efendi tarafından yapılan tercümesidir. 1250 yılında Esad Efendi tarafından bastırılmıştır.

3.2.13. El-Virdü'l-Müfîd fî Şerhi't-Tecvîd

"Cezayirli Şeyh Mehmed Cezâirî'nin 1244 H./1828 M. de telif ettiği es-Sa'yü'l-Mahmûd fî Nizâmi'l-Cünûd isminde cihadın faziletlerine taalluk eden eserini Kevkebü'l-Mes'ûd fî Kevkebeti'l-Cünûd ismi ile terceme etmiştir ki basılmıştır.[86]"

3.2.14. Risâleler

"İstanbul'un fethine gelen ashabdan ve bilhassa Hâlid ibni Zeyd (R.A) dan bahseden risâlesi ile Hayat-ı Tekviniyye ve Sübûtiyyeye dair زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا âyet-i celîlesine[87] dair ve Amel-i Sâlihin Hakikatine Dair risâleleri vardır.

---

[83] S. Nüzhet Ergün, a.g.e., s. 1337.

[84] Bursalı Mehmet Tâhir Efendi, a.g.e., c. 1, s. 323.

[85] Sül. Ktp., Esad Ef., nr. 1363/9, 3749/5.

[86] Bursalı Mehmed Tâhir Efendi, a.g.e., c. 3, s. 53.

[87] Bakara sûresi: 212: "Inkar edenlere, dunya hayati guzel gorunur ......"

3.2.15. Pendnâme

"Türkçe manzum bir eser olup basılmıştır.[88]"

3.2.16. Mesh-i Ricl ve Mesh-i Huff

3.2.17. İhtilâfü't-Tevrâtîn

Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 3842.

3.2.18. Nasr Azîz

Amel-i sâlihe dair olup Mustazraf'ın 10. bâbı içinde de neşredilmiştir.

3.2.19. Mehâsin-i Mecîdiyye

Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 4268.

3.2.20. Kevkebü'l-mes'ûd fî-Kevkebeti'l-cünûd

Şeyh Muhammed Cezâyirî'nin cihadın faziletlerine dair olup, el- Sa'yü'l-Mahmûd fî Nizâmi'l-Cünûd adlı eserinin tercümesidir. (Sül. Ktp. Esad Ef., nr. 2363)[89].

[88] Bursalı Mehmed Tâhir Efendi, a.g.e., c. 3, s. 53.
[89] İslâm Ansiklopedisi, MEB yay., c. 4, s. 365.

II. BÖLÜM

9. BAĞÇE-İ SAFÂ-ENDÛZ'UN METNİ

Bu ravzatü's-safâ-yı nüzhet-fezây u âzâd-gehi yegân yegân kenâre-gîr-i çendîn evrâk-ı esfâr ve senâbil-i mesâ'il-i nevâdir-âsâ şîşe-zîb-i hayâl-hâne-i hâfıza-i ba'zı edeb-şi'âr olup henûz bir çemen suffe-i sadef-mevsûfda gül-deste-i cem'iyyet-i dil-firîb ya'nî ser-â-pâ defterde fezleke-bend-i tertîb olmayan ve sâlifü'z-zikr yüz otuz beş .... âsâr-ı eslâfdan re'y yâhûd tekmileten bîrûn kalıp bir nüshada bulunmayan ümerâ'i'l-kelâm her biri zemîn-i berâ'at ve bu sâye-gâh-ı 'abîr-bûyâ-yı ârâmiş-penâh-ı şecere-i pür-semere-i belâgat-nâm-ı nâmîleri bâ-bâgbânî-i kalem-i huceste-rakam-ı hazret-i Sâlim 'alâ rûhihî sicâl-i gufrâni'l-Melikü'd-dâ'im tarh-ârâ-yı hadîka-i tezkiretü'ş-şu'arâsı olan nâtûrân-ı bûstân-ı fesâhat ve .... gülistân-ı nebâ'gat ser-hadd-i sene hamse ve selâsîne ve mi'e ve elfden kelime-i mübâreke المظفر **el-muzaffer 1251/1835** pîrâye-i ser-satr-ı fâl-nâme-i behiyyesi olan işbu ihdâ ve hamsîn ve mi'eteyn sâl-i nusret-iştimâline gelince her gürûh-ı feyz-i şükûhun evvelâ *inne mine'ş-şi'r le-hikmeten* gül-zârından istişmâm-ı fevâyih-i hakâyık *ve inne mine'l-beyânı le-sihran* menba'ından istirvâ-yı mâ'i'l-hayât-ı dekâyık etmişlerdir. Dest-i tetebbu'-ı imkân birle çîde ber-rişte-i istikrâ-ı makdûr birle demîde kılınan gül-goncehây-ı esâmî-i sâmiyelerine tahsîs kılınmış ve vâreste-i işâret oldugu üzre merâtib-i belâgat ve fesâhat ve miyâne-i tarafeyn-i a'lâ ve ednâ-yı i'câzda bulunan devâ'ir-i lâ tühsâda yemîn-i nutk-ı tavk-ı beşerî ile dâ'ire ve bu merâtib dahi lafzla ma'nâ beynlerinde mütedâ'ir olup ve li'n-nâsi fîmâ ya'şukûne mezâhib-i vefkınca ba'zı tıbâ'-ı cânib-i ma'nâya mâ'il ve ba'zısı muhassenât-ı lafziyyeyi hibâ'en ve kavlen kâ'il olmak takrîbi emr-i intihâb-şi'âr-ı sühan mahvı 'uhde-i tab'-ı selîm ve sipürde-dûş-ı mizâc-ı müstakîm kılınarak ol tekellüfden ictinâb belki emr-i düşvâr tahsîl-i mezkûrda yed-i intikâd-ı hakîr-i kûtâh ve kasîr olmagla ihticâb birle zikr olunan yüz on sene müddetde neş'e-yâb-ı rahîk-i tahkîk-i ma'nâ ve neşv ü nemâ-pezîr-i feyz-i hikmet-iktizâ olan sühan-sâzân-ı a'sârın keyfiyyet-i güftârları hasbe't-tefehhüm ber-tarîka-i tavsîf-işâret ve rû-mâl-i li-ihtisâr çikûnegî-i meslek-i ma'âş ve me'âdları yine ber-vech-i vecîh ta'rîf-i hikâyet olunup üstâd-ı müsellem lafz u ma'nâ ve ser-tâc-ı üdebâ ve 'ülemâ' Mevlânâ Kınalı-zâde Hasan Mîrzâ-zâde Sâlim 'alâ rûhihima't-takdîsâtı mâ-dâme'l-'avâlim eser-i şerîflerine iktidâ'en Ebûcâd-hân-ı mekteb-i 'irfân ya'nî kalem-i şikeste-fem-i Seyyid Mehmed Es'ad-ı nâtüvân tertîb-i hurûfa ri'âyet ederek ve cezb-dârî-i hilâl-

هذا اداى الشروع فى المقصود بعون الله

1251/1835 وافود الله امرى الى الله

HARFÜ'L-ELÎF

İBRÂHÎM PAŞA

(Sadr-ı A'zam İbrâhîm Paşa)

Dest-i 'adû-yı ehl-i fiten ile bin yüz kırk üç vak'âsında nûş-ı sahbâ-yı şehâdet eden sadr-ı sa'îd ve düstûr-ı şehîd İbrâhîm Paşa ibni Hasan bin Halîl-i Nevşehrînin ismi olup ism-i mezkûru mahlas ittihâzıyla gâhîce nazm-ı şi're ragbet etdigi Müstakîm-zâde Mecelletü'n-nisâbında Es'ad-âbâd Kasrının mukaddemâ yerinde olup binâ-kerde-i Ahmed Hân olan kasrın kapusı kitâbesinde müşârün-ileyhin târîhi menkûş oldugu görülmüşdür.

Âsâr-ı nazmiyyesinden olan bir kıt'a Tezkire-i Fatînden alınmışdır

Kıt'a

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Nigâh-ı iltifâtın mâye-dâr-ı guruşân oldu

Hitâb-ı müstetâbın rûh-bahş-ı cism ü cân oldu

'Aceb mi kılsan ihyâ makdem-i lutfunla hünkârım

Kulun bir zerreyim zâtın bana mihr-i cihân oldu

ESER

(Belhî Mustafâ Efendi)

Tezkire-i Sâlimde mahlas-ı kadîmi olan Muhibb ile harf-i mîmde terceme ve eseri mestûr ve gül-geşt-i seyâhati bûstân-sarây-ı Âsitâne-i 'Aliyyede encâm ve كيتدى اثر

gitdi Eser 1135/1819 târîhinde riyâz-ı cinânda ârâm bulan Belhi'l-mevlid bir pîr-i zarîf ve nâmı Mustafâdır.

Bu beyt-i Fârisî Tezkire-i Sâlimden nakl edildi

Beyt

غمزهء بی باك او شمشیر بازی میکند
کردن نظارهء عاشق درازی میکند

AHSEN-İ ÎRÂNÎ
(Îrânî Mîrzâ Gulâm 'Alî)

Sefer-i Îrân üzre şâh-râhda vâki' Hoy kasabası merhalesine iyâb ve zehâbda ugrayup çend-rûz ikâmetimizde kendisiyle sohbet ve müşâ'are vukû'ıyla fevâkih-i eş'ârından kesb-i lezzet etdigimiz Şâh-ı Îrân Mehmed Şâh cenâblarının li-ebin mut'a birâderi ve hâlâ Hoy Hâkimi Emîr-zâde 'Abdü'r-Rahîm Mîrzânın münşîsi ya'nî kâtibi Hoylu Hâcı Mîrzâ Gulâm 'Alîdir. Mahlas-ı mezkûr kendi dil-hâh-ı tevâzu'-iktinâhıyla hâhişiyle taraf-ı fakîrâneden vaz' olundu.

AHSEN
(Hâfız İbrâhîm Edhem Efendi)

Ma'den-i 'ilm ü 'irfân ve gül-şen-i belâbil-i her-lisân ya'nî Belde-i Tayyibe-i İstanbul şâmihu'l-erkân mahallâtından Silivri kapusı kurbunda Veled-i Karabaş mahallesinde esnâfın bâ-insâfından 'Alî Aga-nâm bir merd-i sâlihin sulbünden bin iki yüz yigirmi beş senesi Zi'l-hiccesinin on sekizinci gicesinde rû-nümûd-ı 'âlem-i şühûd olup sinni fark-ı sevâd u sefîd derecesine resîde oldukda mektebe varup Kur'ân-ı Kerîmi kırâ'at-ı ma'lûmesiyle ezber ve hatt-ı sülüs ve neshde kendini me'zûn-kerde-i vasfî 'Alî ve 'Ömer edip hâdim-i hâmesini fenn-i kitâbete kesmiş ve belaga-i yesîreye kanâ'ati meleke etmiş oldugu hâlde dâ'ire-i dervîşâne-i câmi'u'l-hurûfa intisâb ve çend-sene zarfında bi-hamdihî te'âlâ bu bî-basîretin meş'ale-i tebyîzâtı meşgalesi hilâli rûşen-dilân-ı ehl-i dânişle sohbet ve işitdigi cümle ders ü takrîrlerinden iktibâs-ı ma'rifetle fünûn-ı edebiyyeyi lâyıkıyla iktisâb eden Anatolı kuzâtı silkine dâhil ve hâlâ rütbesi mûsılaya vâsıl mübeyyız-ı müsveddât-ı hakîr ve müctenib-i az u kesîr Îrân seferinde berâberce berren ve bahren fakîr ile ol sûya giden ve şîve-i zebân-ı Fârisîyi endek müddetde orada dahi tahsîl eden Hâfız İbrâhîm Edhem Efendidir. Ve ce'ale'llâhu te'âlâ

ilâ ru'ûs matlabahû ve en sâlü zülâlü'l-feyzi min meşrebihî. Mahlası Hâfız iken hazret-i Mîr Hikmet mahlas-ı muharrere tahvîl ile misbâh-ı tahsîni rûşen ve bu vechile hüsn şi'rini kabûle 'alâmet gösterip Ahsen kılmışdır. Li-münşi'ihî:

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'lün

Hüsn-i hattın ile nazm-ı pâkin

Hâfız-ı dil ü cânı kıldı rûşen

Dinse n'ola ber-tarîk-i tahsîn

لا حسن لغير قول احسن

ما فدا لقول غير احسن

AHMED

(Şâmî-zâde Üsküdârî)

Ahvâl-i muhassenât-iştimâli Tezkire-i Sâlim ve Safâyîde muharrer ve kalem-i mûşigâfı endûh-ı midâd-bâr-ı imzâ-yı vesâ'ik-i şer'iyye iken takrîben bin yüz elli birde münşiyân-ı cem'-i nesr ve'n-nizâm cem'-i nazm-ı rûh-ı revânına sahn-ı cennet makarr olan behre-yâb-ı fazîlet ve çemen-zâr-ı nisâr ve nizâmda hatt-ı nefîs ile bâgbân-ı mahâret ve ba'zı âsârı delâletince mûcidân-ı ma'ânî miyânında Ser-âmed Şâmî-zâde Üsküdârî Ahmed Efendidir.

Zîrde muharrer bir gazel ile iki kıt'a cümle-i âsârından olup Tezkire-i Sâlimden alınmışdır

Gazel

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Kapılma kâkül-i hûbâna gaflet etme sakın

Marîz-i hicrine vaslı şifâ degil de nedir

Helâk ederse beni derd-i iftirâkı anın

Reh-i visâline cânım fedâ degil de nedir

Kıt'a

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Görenler tâb-ı hüsn-i yâri hûrşîd-i cihân dirler

Olursa böyle olsun pertev-i rûy-ı bütân dirler

Bu gün va'd-i visâl-i yâr ile kâm-âver olmuşsun

Seninçün ey dil-i âvâre şimdi kâm-rân dirler

Bu gazeli dahi Tezkire-i Safâ'îden alındı

Gazel

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Sâgar-ı sahbâ-yı dest-i sâkî-i gül-rûdan al

Rûyı âl ammâ ki la'li gonce-i hoş-bûdan al

Çek kenâr-ı pûseye 'işretde ol nev-resteyi

Bâde-i gül-fâma nukli tâze şeftâlûdan al

Sûret-i âyîne-i 'âlem-nümâdır 'aks eden

Sîne-i billûrunu gör hikmet-i Ristodan al

Dikkat eyle vasf ederken mûmiyân-ı dilberi

Eyleme teksîr-i ma'nâ nükteyi bir mûdan al

Gûyiyâ setr eylemiş gül-gûn-şafak tâb-ı mehi

Âl ü elânı ayâ meh-pâre lutf et rûdan al

İnkişâf-ı hüsn-i eşyâ haddine mevkûfdur

Hoy-ı nîki vaz'-ı nâ-hem-vâre-i bed-hûdan al

Bezm-i meyde anla ey sûfî girân-cân oldugun

Eyleme vâbeste-i tasrîh çîn-i ebrûdan al

AHMED

(Ebü'l-'Avn Ahmed Efendi Mestci-zâde)

Kalem-i metânet-’alem Müstakîm-zâde ile Mecelletü’n-nisâbda rakam-zede-i silk-i tahrîr oldugu üzre rişte-i silsile-i hattâtîne dâhil ve mahlas-ı mezkûrda eş’ârı kâ’il kâtib-i Sarây-ı Sultânî olan İstanbulî ‘Abdu’llâh Efendi-zâde ve bin yüz yetmiş dört Şa’bânı selhinde intikâl ile dârı kurbunda vâki’ dâ’ire-i Türbe-i Mahmûd Paşa-yı Velîde cem’iyyet-i ehl-i kubûra vâsıl olan Mestci-zâde ile şöhret-dâde Ebü’l-’Avn Ahmed Efendidir. ‘Aleyhi’r-rahme.

AHMED

(Karamânî-zâde Şeyh Ahmed Efendi)

Meşâyih-i Celvetiyye-i celîleden dâhil-i Bâb-ı Ensârîde kâ’in Emîr Buhârî Zâviyesinde post-zîb-i cây-ı irşâd ve sinn-i şerîfi yetmişden bir ziyâde iken صوفى شيخ احمد **Sûfî Şeyh Ahmed 1149/1833** ‘adedine yeksân sâlde tekmîl-i nefes-i nefîs ile ‘âzim-i semt-i na’îm-i dâr-ı me’âd olan midrâr-ı feyz-bâr-ı zebânından zülâl-i eş’âr-ı mutasavvıfâne sâhibi ve Süleymâniyeye Mîr Yahyânın on vechile sâl-i binâ istinbât olunur târîhi nazîresinde Üsküdârda olan câmi’-i cedîd-i Vâlide-i Sultân için beyt:

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Câmi’-i Vâlide-i Sultân ‘aceb bâlâ-eser

Dâr-ı ehl-i iktidâ ve menzil-i ehl-i recâ

beytinin sâhibi Karamanî-zâde eş-Şeyh Ahmed Efendidir.

- Vâlide-i lâfzında ve iktidâ’ hemzesinde müsâmaha vardır. Câmi’-i cedîd-i mezkûrun menkûş târîhleri ‘Osmân-zâdenin ve hatları Fındık-zâdenindir -.

AHMED

(İshâk Hᵛâcesi)

Menşe-i şühûd ve matla’-ı vücûdı Menteşe yâhûd Güzelhisâr-ı Aydın ve müntehâ-yı sa’y ü tahsîli diyâr-ı Îrân bedâyi’-karîn olup her-fenn-i edeb ve siyemmâ sülüs ve nesh ve nesta’lîk ve sâ’ir aklâmı hüsniyle ber-âvürde-i dest-i meleke edip bu takrîb ile Köprili-zâde sadr-ı Fâzıl Ahmed Paşa merhûmun dâ’iresine bâ-câzibe-i kadrdânî-i müşîrâne müşârün-ileyhe intimâ ve sadr-ı müşârün-ileyhin mü’temeni tezkire-i evvel İshâk Efendi kendüsine üstâd ittihâz eylemekle İshâk Hᵛâcesi lakabını ve ba’de vefât tilmîze’l-mûmâ-ileyh Yıldırım Hân Medresesini ihtiyâr ve mahrûse-i Burûsada neşr-i ‘ulûm-i nâfi’a ile cây-ı karâr etmişken birâder-i Sadr-ı a’zam-ı müşârün-ileyh Mustafâ Paşa revnak-bahş-ı Sadâret-i ‘Uzmâ oldukda sahibü’t-tercemeyi Der-i ‘Aliyyeye da’vet

birle ve Anatolı Muhâsebesi câhıyla berâber ‘azm-i sefer edip sadr-ı müşârün-ileyhin şehâdeti vukû‘ında ordu-yı hümâyûndan Burûsaya ‘avdet ve ders ü devr ü tahrîr ile güzârende-i vakt ü sâ‘at iken 1120 târîhi Şa’bânında ‘azm-i dâr-ı bekâ ve Hadîs-i Erba’în ve münşiyâne Şerh-i Şemâ’ile hâşiye İshâkiyye-nâm rebî’ risâlesine ve Dâ’ire-i Hendesiyye Şerhine ve Semt-i Kıble ve Mu’ammâ Risâlelerine ve Şifâ-yı Şerîf ve Tavâli’ ve Mîzânü’l-Fethin Âdâb Hâşiyesine ve Tehzîb-i Mantık Dîbâceleri Hâşiyelerine ve fenn-i elzem-i lugatda Mukaddimetü’l-Edeb Şerhi ‘Aksa’l-İrebe ve kasas-ı enbiyâyı hâvî Vahdet-nâme-nâm mesnevî belîgına himmet-i bî-hemtâ edip kendi ismiyle eş’ârı ve müretteb Münşe’âtı ve sâ’ir âsâr-ı bî-şumârı olan nâdire-i rûzgârdır. Kabri Burûsada Sârbân Şeyh makberesinde müfti’l-enâm esbak sâhib-târîh Kara Çelebi-zâde ‘Azîz Efendi kabri kurbundadır.

Zîrdeki ebyât cümle-i âsârından olup Tezkire-i Sâlimden alınmışdır

Matla’

Mef’ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

Levh-i ruhunda hatt-ı perîşân görünmesin
Mir’ât-ı dilde jeng-i firâvân görünmesin

Ve le-hü

Mefâ‘ilün Fe’ilâtün Mefâ‘ilün Fe’ilün

Düşüp ayagına sâkîye ‘izzet eyleyelim
Varup suyunca şarâbına hürmet eyleyelim

Ve le-hü

Mef’ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

Dil meyl ederdi ‘ârız-ı cânânı görmege
Sevdâsı şimdi zülf-i perîşânı görmege

Havâ vasfında olan manzûmesinden

Fe’ilâtün Mefâ‘ilün Fe’ilün

Ol hudâvend-i mebde’ü’l-eşyâ
Pâye-efrâz-ı kubbe-i vâlâ
Hayme-i bâdî koydı bâlâya
Âteşe etdi anı hem-sâye

Âb vasfında olan manzûmesinden

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Ey hudâvend-i mevcûdü'l-ekvân

Rabb-i erbâb-ı 'âlem-i imkân

Âb-ı cûdunla zindedir hiredi

ومن الماء كل شئ حى

İHYÂ

(İmâm Mehmed Efendi-zâde Yahyâ İhyâ)

Hayy-i 'âlem vücûdı bûstân-sarây-ı mahmiye-i Galatada nâbit ve fünûn-ı edebiyyede mahâret-iktisâb ve tahrîr-i tercemeleri bi-mennihî te'âlâ muhavvel-i 'uhde-i kalem-i fakîr olan Re'îsü'l-küttâb Râtib Efendi ile kurenâ-yı Selîm Hânîden Râtib Paşa-zâde Nâşid İbrâhîm Bege intisâb birle ol nakkâdânın ta'rîf ve terbiyet ve hüsn-i şehâdeti ve nazm etdigi kasîde-i nefîdenin belâgati ile huzûr-ı hâkim-i hâsim-i sultânîde da'vâ-yı istihkâkı sâbit olarak bin iki yüz yedide ru'ûs-ı hâricle evvelin pâye-i tarîk-i 'ülemâya 'âric ve 'abd-i .... fâm-ı ta'ayyüşini Şeyhü'l-İslâm-ı zarâfet-irtisâm Sâlih-zâde Ahmed Es'ad Efendi merhûmun dâ'iresinde kutr-ı Anatolı Sadâretinden intikâline kadar kayd-ı kitâbete gitmiş ve bîşe-zâr-ı şi'r ü inşâda tîşe-i sa'yile ihyâ-yı arz-ı mevât u vâdî mahsûs etmiş olup hareket-i mu'tâde ile mûsıla-i Süleymâniye rütbesine irmiş ve hadâyık-ı eyyâm-ı zindegânîde senâbül-i sinn seb'în vâhiden ba'de vâhid dirmiş iken menzûlen vefât ve gül-geşt-i riyâz-ı cennât edip vücûd-ı metînü'l-kavli Çörüklük makberesinde medfûn sâhib-dîvân-ı cezâlet-meşhûn hoş-nüvîs-i hatt-ı ta'lîk ve ressâm-ı fenn-i tabî'at-ı elvâh-ı tahkîk ü tedkîk 'Arab Câmi'i imâmı Mehmed Efendi-zâde Yahyâ İhyâ Efendidir. Kâle's-Sürûrî fî-mersiye:

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Hat-ı ta'lîk ile şi'ri hayât-efzâ iken halka

Müderris saffının dâniş-pesendi gitdi dünyâdan

Sühan-gûyân Sürûrî-veş dedi gam-nâk olup târîh

Ma'ârif-mend idi İhyâ Efendi gitdi 'âlemden(1228/1812)

معارفمند ايدى احيا افندى كيتدى عالمدن

târîhi el-fakîr:

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

İntikâl eyledi şâʻir İhyâ (1228)

Ana Hayy-i Vâhid itsin rahmet (1228/1812)

انتقال ايلدى شاعر احيا

اكا حى واحد ايتسون رحمت

Târîh-i evvele ʻİzzet Mollâ merhûm tevârüd birle şöyle nazm etmişdir.

AHKER

(Îrânî Mehmed Sâdık Hân)

Nâmı Mehmed Sâdık Hân Şâmlu nedîm-i Fethu'llâh Mîrzâ.

EDÎB

(Vak'a-nüvîs Seyyid Mehmed Edîb Efendi)

Müddet-i medîde teşrîfâtî câhı ile Bâb-ı ʻÂlîde müstahdem ve haylî zamân binâ-yı vücûdına ʻilel-i tatarrukla Kabataşda vâki' hânesine nakl-i çîn-i bezm-i ʻuzlet ve herem olup 1216 sâlinde intikâl ve Fındıklı civârında kâ'in Hatuniye Zâviyesinde hâmûşâna ittisâl edip 48 hilâlinde riyâset câhından ma'zûlen vefât eden es-Seyyid Süleymân Necîb Efendi merhûmun pederi ve evâ'il-i saltanat-ı Selîm Hânîde iki def'a hıdmet-i vakâyi'-nüvîsî-i Devlet-i ʻAliyye ile yazdıgı târîhden beş on cüz' mikdârı eserin muzhırı sâhib-dîvân-ı elfâz-ı mevzûne es-Seyyid Mehmed Efendidir.

Zîrdeki gazel cümle-i âsârından olup Tezkire-i Fatînden alınmışdır

Gazel

Mefâʻilün Fe'ilâtün Mefâʻilün Fe'ilün

Gönülde tîr-i müjen bir nihâl-i zîbâdır
Dirîg Bârî anın bâg-ı dilde îvâdır

Figân u nâle degil dergehinde sultânım
Garaz bu hâl-i dili hâk-i pâye inhâdır

Cemâl-i yâre nazar kılmadan gınâ gelmez
O şâh-ı mülk-i melâhat ʻaceb temâşâdır

Siyâh zülf-i ham-ender-hamı şeb-i târîk
Ruh-ı münevveri bir mâh-ı ʻâlem-ârâdır

Cemâl-i yâr ki gül-zâr-ı hüsn ü behcetdir
Edîb o gülşene dil-ber hezâr şeydâdır

EDÎB

(Âmidî Mehmed Efendi)

Tezkireteyn-i mezkûreteynde ismi Mahmûd ve sılası Erzurum letâfet-nümûd oldugu mezkûr ve ba’zı kasabâtda bast-ı besât-ı hükûmet ve icrâ-yı şer’-i mutahharda bezl-i kudret etmişlerdir ta’bîrleri zümre-i kuzâtdan olduguna a’del-i şuhûd olarak mestûr ise de tezkire cem’ine ser-âgâz eden ba’zı zevâtın müsveddesinde mevlidi Âmid ve ismi Mehmed oldugu Nardede kâdî iken verdigi vesâ’ikde es-Seyyid Mehmed Edîb imzâsından müşâhed ve bin yüz kırk tokuz hilâli ‘âzim-i dâru’n-na’îm eylemişdir zabtı manzûr-ı hakîr olmuşdur. Lâkin ‘asr-ı mezkûrda mahlas-ı mezkûr ile kuzâtdan biri Erzurumî dîgeri Âmidî iki şâ‘ir-i mâhir olup hattâ hakîr-i bâhirü’t-taksîr sefîr-i Îrân iken erzen-i Rûmda reh-zen-i şiddet-i şitâ mâni’-i hareket olmagla on buçuk mâh fî 28 Şa’bân ilâ 14 Zi’l-hicce 1251/1835 meks ü ikâmetimiz esnâsı zebân-ı zurafâsından hem-şehrîmiz Edîb Efendinin güftârıdır deyü biraz âsâr-ı ma’nîdâr gûş-zedimiz olmuşidi. Seyyid Mehmed Edîb ise ne’ûzü bi’llâhi te’âlâ ‘illet-i ‘amâ ile mübtelâ ve beldesinde müteveccih-i semt-i dâr-ı bekâ olan Sâmî ve Vâlî ile müşâ‘are ve tetebbu’ları meşhûr Âmidî Edîbdir fe’l-yü’temen. Şi’re verziş fakîre yog ise de dakâyıkın anlar ve gâhîce zûr-tabî’atla güzel sözler söyler idi.

- Âmid bi’l-medd ve kesri’l-mîm mensûb ilâ Bekr bin Vâ’il ve lizâ kîlelehû Diyâr-ı Bekr.-

Zîrdeki gazel Tezkire-i Sâlim ve Safâ’îden nakl edildi

Gazel

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Zahm-ı âgûş-ı hayâle pîrehen bîgânedir
Âteş-efrûzân-ı dâg-ı ‘aşka ten bîgânedir

Penbe-i dâg-ı ser-â-pâ-yı cünûn besdir dile
Küşte-i şemşîr-i hicrâna kefen bîgânedir

Mürg-i cân olsa n’ola âzâdelikden muztarib

Dil-i esîrân-ı gama fikr-i vatan bîgânedir

Târ-ı gamda ‘âşıka besdir hayâli ba’d-ezîn
Bezm-i ehl-i ‘aşka şem’-i encümen bîgânedir

Fâş ederken fitne-i ebrûsı râz-ı gamzeyi
Câm-ı nâz-ı çeşmine keyf-i sühan bîgânedir

EDÎB

(Şehrî ‘Abdu’llâh Aga-zâde Süleymân)

Sâlim Efendi Tezkiresinde kadr-dân-ı ‘ülemâ ve üdebâ Dâmâd İbrâhîm Paşanın kitâbcılık hıdmetiyle kâm-yâb ve bin yüz otuz dört evâ’ilinde bâ-himmet-i sadr-ı müşârün-ileyh ze’âmetle re’îs ya’nî Ru’ûs Kaleminde dâhil-i silk-i küttâb oldugu mazbût-ı kalem-iş’âr ve sene-i mezbûrede şîrâze-i nüsha-i zindegânîsi güsiste-târ olan şâ‘ir münşî şîrîn-güftâr şehrî ‘Abdu’llâh Aga-zâde Süleymân-nâm nâdire-i rûzgârdır.

Tezkire-i Sâlimden nakl edilen âsâr-ı nazmiyyesi

Nazm

Mef’ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün
Hep güft-gûya ey hat-ı nûşânedir sebeb
Tutma kulak netîce anın kıyl ü kâline
‘Âşık neler çeker reh-i ‘aşkında ey Edîb
Vâsıl olunca menzil-i kasr-ı visâline

ERŞED

(Mazrûb-zâde ‘Abdü’l-Hamîd Efendi)

‘Asrında beyne’l-etrâb zîver-i şi’r ü inşâ ile şöhret-yâb ve süllem-i ‘ömr-i nâzenîni pâye-i ‘ışrîne varmadan bin yüz yetmiş altı hudûdunda mülâzım iken ‘âzim-i huld-i berîn ve Yâvedud iskelesinde Hadîce Sultân Câmi’-i Şerîfi mukâbilinde defîn olan tercemeleri âtî mevâlîden Mazrûb Yûsuf-zâde Vâsık Efendinin veled-i kihter-i emcedi ve müderrisînden Re’fet Efendinin dâder-i Erşedi ‘Abdü’l-Hamîd Efendidir.

ERÎB

(‘Arab ‘Alî Efendi-zâde Mustafâ Efendi)

Bin yüz yetmiş iki Muharremi gurresinde zabt etmek üzre tayyibe tayyibe mevleviyetle ‘âzim-i semt-i Harem iken hilâl-i râhda ‘illet-i heremle vâsıl-ı dârü’n-na’îm-i İrem olan Anatolı eşrâfından ‘Arab ‘Alî Efendinin veled-i ma’ârif-güsteridir. İstanbul pâyesini bi’l-ihrâz Kıbrıs cezîresi menfâsında ‘âlem-i bekâya pervâz eden hiddet ü şiddetle meşhûr ‘Abdü’r-Rahîm Ziyâ’e’d-dîn Efendinin rıfk u sükûnetle mezkûr dâder-i kihteri nazm u nesrde mahâreti rûşen ‘uzûbet-i sohbet ve edebi müstahsen Mustafâ Efendi oldugu mestûr-ı ba’z-ı eserdir.

ERÎB

(Kethudâ Emîn Efendi-zâde Ahmed Efendi)

Rûm İli Kalemi kuzâtına ser-levha-i yesâr oldukdan sonra Tırhala kâdîsıyken bin yüz toksan dört Ramazânında sicill-i ‘ömrü tayy-kerde-i dest-i ecel ve dünyâ-yı denîden kâtı’-ı rişte-i emel olan bizâ‘a-i ‘ilmiyye ile meşhûr ve kavâbil-perverîde kibâr-ı ‘asrından ber-ter bâzil-i nakdîne-i makdûr sühan-gû ve hoş-sohbet ve sabîhu’l-vech fasîhu’l-lehce Şeyhü’l-İslâm Dâmâd-zâde Feyzu’llâh Efendi kethudâsı Rûm İli eşrâfından Mehmed Emîn Efendinin necl-i necîb ve mahdûm-ı Edîb ve Erîbi Ahmed Efendi oldugu kezâlik mukayyeddir.

EZHERÎ

(‘Abdü’l-Müte’âl Mısrî)

Vücûd-ı ehrâm-nümûdı Mısr-ı Kâhirede ser-nümâ-yı zuhûr ve evâ’il-i devr-i Selîm Hânîde İstanbula hicret birle zîbâ-yı esâs-ı ‘iyâlini Tahte’l-kal’a semtine yerleşdirip berây-ı iktisâb-ı agavât-ı şaklabâne etvâr üzre devr-i rûz edip kitâb-fürûşluk vesîlesiyle dehân-ı kibâr her kavme girip çıkıp gâh gazel ve kasâ’id-i ‘Arabiyye-i agrebe ve her gâh îrâd-ı mudhikât-ı zamâne-pesend-i mûcibi’l-istishâbiyle Rûm İli Kalemi kuzât-ı kuzâ’iyye silkine duhûl ve sitte rütbesine vusûlle kârına meşgûl iken iki yüz kırk senesi evâhiri şîrâze-i kitâb-ı ‘ömrü güsiste-târ olan ‘Abdü’l-Müte’âl-nâm bir âdemîdir.

İSHÂK

(Şeyhü’l-İslâm)

Bi'l-imtihân bin yüz on birde dâhil-i tarîk-i tedrîs ve bin yüz otuz Saferinde Mekke-i Mükerreme pâyesiyle binâ-yı ikbâli dîde te'sîs oldugu Tezkire-i Sâlimde mezkûr ve bin yüz otuz beş Ramazânında İstanbul kazâsı menşûr-ı câhına mestûr ve bin yüz kırk Şevvâlinde Anatolı Sadâretiyle memnûn ve bin yüz kırk beşde tahallüf-i sadâret-i Rûmdan Meclis-i Müfti'l-enâmda ba'zı kelimât-ı mükeddere tefevvühi sebebiyle arpalıgı bulunan Kütahyaya iclâ ile mahzûn ve bin yüz kırk altı evâ'ilinde pâye-i sadâret irsâliyle rehîn-i iltifât ve sene-i mezbûre Cumâde'l-ûlâsında bi'd-da'vet makâm-ı meşîhata is'âd ile mazhar-ı mükâfât olup bin yüz kırk yedi Cumâde'l-âhiresinde zıll-i zâ'il-i câh-ı dünyâdan firâr ve peder-i cennet-makarlarının Sultân Selîm-i Kadîm civârında kâ'in câmi'-i lâmi'inde lahd-i vâlidinde karâr eden mütercim-i Şifâ-yı Kâdî 'Iyâz ve Bustânü'l-'Ârifîn-i Ebi'l-Leys tercemesinde kalem-i mûşigâfa rakamı zîb-ârâ-yı riyâz ve yeksâl 'aded-i şuhûr-ı nübüvvet ile ma'dûd Bi'set-nâme-nâm mesnevî nazmında mazhar-ı belâgat elsine-i selâsede nazma bi'l-iktidâr sâhib-dîvânçe-i eş'âr ve metâlib-i sa'bu'l-menâlde mü'ellif-i resâ'il-i tahkîk-medâr câmi'u'l-kemâlât ve'l-fezâ'il ve müstecmi'u'l-mekârim ve'l-fevâzıl İshâk Efendi ibni Şeyhü'l-İslâm el-Mevlâ Ebû İshâk İsmâ'îl Efendi ibnü'l-Kâmil el-Fâzıl bi-kalem-i Rûm İlî İbrâhîm Efendidir.

Tezkire-i Sâlim ve Safâ'îden nakl edilen âsâr-ı şi'riyyesi

Gazel

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

İtmem nigâh rûyuna pâk-i'tikâdsız
Mess eylemem mushafı zarf-ı sedâdsız

Âh eylemem hevâ-yı ser-i zülfi yârsız
İtmem hurûş yem-sıfat elbette yâdsız

İtdim feşân mezra'a-i 'aşka kendimi
Gördüm resîde-tohm-ı hevâyı hasâdsız

Hâküster etdi cismimi lehîb mühîb-i 'aşk
Kânûn-ı tab'ı 'âşıkın olmaz remâdsız

Tebhâle fikri verdi cümûd-ı eşk-i çeşmime
Eyler teraşşuh olmasa kâsem kesâdsız

İshâk olur mı hâne-i te’sîr mestiz
Dûd-ı figânı eylemedin şu’le-zâdsız

Ve le-hü

Mefâ‘ilün Fe’ilâtün Mefâ‘ilün Fe’ilün
Gönülde pertev-i sîmîn-ber midir görünen
Derûn-ı lüccede ‘aks-i kamer midir görünen

Beyâz gerden-i kâfûr fâm mı yohsa
Tulû‘-ı fecr-i melâhat eser midir görünen

Dü-ebruvân mukavves midir cebîninde
Hilâl-i hüsn-i cihân muntazır mıdır görünen

Siyâh hâlimi âyîne-i ‘ızârında
Ya ‘aks-i merdümün çeşm-i ter midir görünen

Dü-dîde olsa da İshâk çâr fark edemez
Melek mi hûrî mi ayâ beşer midir görünen

ES’AD EFENDİ

Tezkiretü’s-Sâlimde ahvâl-i ber-güzîde-iştimâlleri sahn-ı semân rütbesine kadar keşîde-i ser-satr-ı imlâ ve hengâm-ı tedrîsinde geh Haremeyn-i Şerîfeyn evkâfına müfettiş ve gâh emîn-i fetvâ olarak ve gâh sittesi bâ-pâye-i Edirne Selânik mahrecine mollâ ve bin yüz kırk altı sâli Medîne-i Münevvere dâmet bi’l-envâr rütbe-i celîlesiyle necm-i ümîdi mütelâlî ve bin yüz kırk yedi Muharreminde bâ-pâye-i İstanbul Mekke-i Mükerreme dâmet bi’t-tavâf-ı Mükerreme Hükûmetiyle mümtâz ve hacc ziyâretiyle mükteseb-i feyz-i Hicâz oldukdan sonra mu’asker-i hümâyûna bâ-pâye-i sadâret-i Anatolı hâkim ve te’sîr-i tedbîr-i hasenesi Belgrad ve Ata-i Kebîr fütûhâtına mânend-i seyf-i sarim ve bin yüz elli yedi ve elli tokuz seneleri ya’nî iki def’a sadr-ı Rûm ve bin yüz altmış bir Recebi evâhirinden altmış iki Şa’bânı evâhirine kadar câh-ı Fetvâ ile helâl-i umûr-ı husûs ve ‘umûm ve sene-i merkûme ‘öşr-i evvel Şevvâlinde necm-i hayâtı ufûl ve peder

ü birâderleri lahdine dâhil olan bânî-i medrese ve mekteb ve şadırvân ve İbnü'l-Kemâl-i zamân ve bâ-lehce-i Türkî sefer-i muhakkak-ı Âyete'l-Kürsî ve Fâtihatü'l-Kitâb ve Yâsîn ve Câmi'u'l-Luga el-müsemmâ bi'l-lehce ve Tefsîru'l-Metîn Mütetebbi'-i Etvâku'z-Zeheb ve vâkıf-ı fenn-i edeb ve nâzım-ı Bülbül-nâme ve münşî-i Tezkire-i Hânendegân ve sâhibü'd-dîvân sâbıku't-terceme Şeyhü'l-İslâm İshâk Efendinin birâder-i kihteri ve Şeyhü'l-İslâm Mîrzâ-zâde Şeyh Mehmed Efendinin huten-i cân berâberi Şeyhü'l-İslâm es-Seyyid Mehmed Efendi ibni Şeyhü'l-İslâm Ebû İshâk İsmâ'îl Efendidir.

Tezkire-i Safâ'î ve Sâlim ve Fatînden nakl edilen âsâr-ı şi'riyyesi

Kıt'a

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Dil kâkülünde beste ben ol kaşdayım dahi
Gönlüm hevâda seyr-i kemân-keşdeyim dahi

Âgûşa çekdi el o kaşı yâyı Es'adâ
Ben çile-i elemle keş-â-keşdeyim dahi

Gazel

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Reng-i haclet güle şermî-i cemâlindendir
Cebhe-çînî-i hased 'ârız-ı âlındandır

Giceler şu'le-fürûkârlıgı mâh-ı nevin
Cünbüş-âmûzî-i ebrû-yı hilâlindir

Cevher-i ferd-i heves nâ-mütecezzî dilde
Bu besâtat-ı eser nokta-i hâlindendir

Şöhre-i bâgda hayretle kıyâmı servin
Arzû-yı reviş kadd-i nihâlindendir

Rişte-i dil yine bir 'ukde-i sevdâ oldu
Es'adâ çîn-i hat-ı yâri hayâlindir

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Gubâr-ı kûyını kühl etmek ister dîde-i cânım
Beni hâk-i derinden sürme ey çeşm-i gazâlânım

O şeh nâz eyledikçe ben niyâz-ı pûselik kıldım
Tarab-bahşâ-yı 'uşşâk oldu bu hâletle efgânım

Gazel

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Bakmam o ebruvâna hat-ı fitne zâdsız
Şeh-beyt-i hüsne meyl edemem müstezâdsız

Hüsn âhar olsa hatt-ı gubâr âşikâr olur
Âteş ki bî-lehîb ola olmaz remâdsız

Bî-katre-i füsürde olur dîde girye-hîz
Eyler şikeste kâse teraşşuh künâdsız

Bî-âh eder mi yâre vusûl ıztırâb-ı dil
Bâlâ resân olur mı yemîn mevci bâdsız
Bî-eşk çeşm-i dâg-ı gam etsin mi şerh-i dil
Çâkî-i dil ne fâ'ide kilke midâdsız

Es'ad metâ'-ı nazmı gibi bî-revâc olur
Bâzâr-ı kerem olursa olmaz kesâdsız

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Degildir rişte-i dil-güşte tarf-ı ebruvânından
Çekilse çille-i serd-i elem bin kez kemânından

Hayâl-i gerd-i hattın pür-nem etmiş çeşm-i ‘uşşâkı
‘Aceb kim katreler rîzîde olmuş sürmedânından

Olur mı nîk-hû bed-tıynetân âlâyiş-i ferle
Belî bulmaz tegayyür tab’-ı âhen zer-feşânından

Güvâhî kâr-ı nâ-hemvârının eczâ-yı zâtıdır
‘Ayândır her kesin evzâ‘ı tertîb-i beyânından

Sudûr-ı tavr-gûnâ gününü ta’yîb-sâz olma
Bilin taksîrini tenşît-i mikdâr-ı zamânından

Olurmuş inzivâ-kısmet rübâ-yı pây-ı kem-bûmun
Gıdâ-yı ‘ıyş oldu Hûd nihâdî-i nihânından

Gedâyâ-yı sühan deryûze-kâr-ı nâkd-i nazm olsa
Sezâdır Es’adın i’câz-ı tab’-ı kâmrânından

Ve le-hü

Mefâ‘ilün Fe’ilâtün Mefâ‘ilün Fe’ilün
Ne ol perî gibi bir dil-rübâ görülmüşdür
Ne ana bencileyin mübtelâ görülmüşdür

Olur mı safha-i rûy-ı hatt-âverine nazîr
Hezâr nüsha-i ‘ibret-nümâ görülmüşdür

O ebruvân gibi sanma hilâl vasfında
Selîs matla’-ı garrâ dilâ görülmüşdür

Hevâ-yı mutrib ü meyden geçer mi rindân kim
Terâneler işidilmiş safâ görülmüşdür

Hakîkata nazar et dûr-bîn isen zâhid

Mecâz-ı âyînesinden riyâ görülmüşdür

Safâ-yı rü'yetini Es'ad edemem ta'bîr
O yâr düşde dahi vâkı'an görülmüşdür

ES'AD (Yanyavî)

İbni 'Alî ibni 'Osmâni'l-Yanyavî Sâlim fezâ'il-i me'âlim tezkiresinde gevher-pâre-i vücûdı şehr-i Yanyada zîb-i gehvâre-i şuhûd ve bin toksan sekiz Saferinin baharında ravzatü's-safâ-yı kâbilân ya'nî İstanbul şâmihu'l-erkân Hakk bu kim kudûmiyle kâffe-i büldâna mahsûd ve bin yüz on bir Cemâziye's-sâniyesinde lede'l-imtihân istihkâkı nümâyân olarak hâricle dâhil-i tarîk ve bin yüz otuz üç Muharreminde mûsıla-i Süleymâniye ile Ebî Eyyûb Ensârî Medresesinde müdîr-i rahîk-i tahkîk oldugu mersûm ve Galata Mevleviyetinden ba'de'l-'azl kırk dört hilâlinde fevt ile kenz-i vücûdı hâric-i sûrda Emîr Buhârî Tekyesi reh-güzârında nahzûn ve meknûn olan câmi'u'l-menkûl ve'l-makbûl Fârâbî-i 'asr ve şöhre-i her diyâr u şehr mütercim-i kütüb-i hikmetü'l-Lâtiniyye ve nâkil-i âsâru'l-Yunâniyye ve mâlik-i İrbetü'l-'ulûmü'l-'Arabiyye ve Fâris-i meydânu'l-lugatü'l-Fârisiyye sâhib-i dîvânü'l-eş'âr ve şârihu'l-lugatü'ş-Şâhidiyye ve münşî-i sâ'irü'l-âsâr Mehmed Efendidir.

Tezkire-i Sâlim ve Safâ'îden nakl edilen âsârıdır

Gazel

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Huld-i berîn yârsız dâm-ı belâdır bana
Çeşme-i Kevser dahi 'ayn-ı cefâdır bana

Sanma ki leb-i teşne-i bâdiye-i hayretim
Âbla pây-i dil câm-ı safâdır bana

Şâh-ı kühen-sâl-i ekdâr u gamım hemçü nây
Kâhiş-i eczâ-yı dil neşv ü nemâdır bana

Ve le-hü

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün
Ruhsârın üzre cânâ zülfün nikâb göster

Mihr-i cihân-firûzı zîr-i sehâb göster

Bezm-i çemende ney-veş zerd ile cismim ey âh
Sînemde üstühânım nâr-ı rübâb göster

Ve le-hü

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün
Mahv etdi 'âlemi dehen-i bî-nişân eden
Kılmış helâk halkı lebin mahz-ı cân eden

Mürg-i dili nişânına sehm-i gam eyledi
Müjgân u ebruvânını tîr ü kemân eden

'Ayâr-ı 'aklım eyledi mahbûs-ı çâh-ı gam
Hüsn-i bedî' ile anı sâhib-kırân eden

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Misâl-i jâle mahv-ı pertev-i hûr olmamız yegdir
Çü pervâne harîk-i şem'-i pür-nûr olmamız yegdir

Meserretle gamı yek-laht edip mânend-i tâvusân
Cihânda yek-libâs-ı mâtem ü sûr olmamız yegdir

Ve le-hü

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Sifle Cem-câh ise de lâyık-ı tevkîr olmaz
Hısn u hâşâk kerem-dîdede eksîr olmaz

Duhter-i rez bize lâyıkdır ayâ pîr-i mugân
Merd-i dü-şîze cüvân-merd gerek pîr olmaz

Bâdir-i zehr-i lebi tahlîs eder ancak yohsa

Zehr-nûş-ı gam-ı hicrânına tedbîr olmaz

ES’AD

(Hamza-zâde)

Mehâdîm-i mevâlî miyânında Hamza-zâde ile karîn-i iştihâr ve bi’l-istihkâk bin yüz kırk Şevvâlinin dördünde ibtidâ-i hâric ru’ûsıyla kâmkâr olup İzmir-i Kebîr kazâsından bi’l-in’izâl bin yüz seksen Zi’l-hiccesinin on dördüncü günü intikâl ve Zencirli kuyu kurbunda Ma’lûl-zâde Medresesi sâhasında birâder-i kihteri Selânikden ma’zûl İbrâhîm Efendi cenbine defn ile zümre-i hâmûşâna ittisâl eden Kâtib-zâdenin hatt-ı ta’lîkda vaz‘-ı imzâya me’zûnı ve ‘ulûm-i ‘Arabiyyede bizâ‘ası kadar müşterek ve şi’r ü inşâda îcâd-ı ma’nâya kudret bî-şekk ahlâk-ı hamîde ile muttasıf ve câmi’-i ‘irfânda mu’tekif mevâlîden Hamza Efendi-nâm zâtın mahdûm-ı sânî ma’ârif-nümûnu oldugu ba’zı mazbata-i üdebâda mersûmdur.

Tezkire-i Fatînden nakl edilen âsârıdır

Beyt

Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilün

Hayl-i ‘uşşâka kesel verdi zuhûr-ı hattın

‘Âleme tîz yayılur kara haber çok sürmez

ES’AD

(İbrâhîm Aga-zâde Enderûnî)

Enderûndan muhrec İbrâhîm Aga-nâm zâtın ogludur. Bin yüz yetmiş beşde hazîne-i hümâyûna alınmış cülûs-ı ‘Abdü’l-Hamîd Hânîde sileh-şorlukla çıkıp biraz sâlden sonra kapucı başı olmuş hâlâ hıdemât-ı devletde müstahdemdir. - .... sarâya .... yalı sâhibi Erzurum Gümrükcüsi denmekle ma’rûf Kapucı başı Es’ad Agadır. -

ÂŞÜFTE

(Feth ‘Alî Şâh-zâde)

Îrân Şâhı Feth ‘Alî Şâh evlâd-ı lâ-yu’ad ve lâ-yuhsâsından olup hâl-i hayât-ı vâlidinde zıllü’s-sultân ‘ünvânıyla ba’zı vilâyete vâlî ve ba’de vefâtihî Tahrânda bulunan ricâl ü ‘asker-i Îrân bî’atiyle çend-mâh serîr-i şâhîye cülûs etmiş iken hâlâ hükümrân-ı Îrân Mehmed Şâhın hal’iyle Erdebîl Kal’asında mahbûsen güzârende-i leyâlî olan ‘Alî Şâh-ı mahlû‘un hengâm-ı vâlîliginde mülâzim-i baş-hıdmeti olup bin iki yüz kırk sekiz

sâlinde derbend-i Şemrânda vefât etdi. Sâhib-kasâ'id ü gazeliyyât-ı Îrânî Hüseyn Begdir ki şu'arâdan olan oglu ile sefâretimizde Tahrânda görüşmüş idik.

- Müşârün-ileyh 'Alî Şâh Erdebîlden ber-takrîb dü-birâderleri 'Alî Nakî Mîrzâ ve Mîrzâ 'Alî Nakînin oglu ile kal'a dîvârını delip evvelâ Tiflise ba'dehû Âsitâneye vürûd eyledi. Der-Rebî'u'l-evvel sene 1254. Hâlâ Hâşim Aga Konagında müsâferetle bir def'a geldigi hilâlde otuz bin ba'dehû vâsıta-i fakîr ile yine otuz bin guruş verildi. Masârifini Hâşim Aga görmekdedir.

EŞREF

(Surre Emîni-zâde Mehmed Efendi)

Tercemesi âtî Şeyhü'l-İslâm Küçük Çelebi-zâde 'Âsım Efendi merhûmun hafîdi ve Şeyhü'l-İslâmü'l-merhûm es-Seyyid Mehmed Zeyne'l-'Âbidîn Efendinin birâder-i mihter-i ehl-i dîdi mevâlîden Surre Emîni-zâde 'Ömer Efendinin zîb-i sandûka fahrı ya'nî necl-i ekberi olup bin yüz seksen beşde hâric ru'ûsuyla duhûl-i tarîk-i 'ülemâ-yı şeref-simât ve bin iki yüz elli Muharreminde rütbesi hareket altmışlıda iken vefât birle ceddi civârında medfûn olan 'ulûm-i edebiyyeye usûlince âşinâ ve mutâyebât u letâyifi sermâye-dâd u sitâd-ı bâzâr-ı zurafâ Mehmed ism-i eşrefiyle müşerref ve fezâyil-i zâtiyye ile şeref bir mahdûm oldugu ba'zı âsârıyla ahbâbının ihbârından ma'lûmdur. Şerrefa'llâhu te'âlâ bi'l-magfiret.

İKBÂL

(Seyyid Mehmed Efendi-zâde)

Ma'ârif-i edebiyye ve bâ-husûs fenn-i nücûmda mâhir ve isâbet-i istihrâc-ı ahkâmı hayret-dih-i esâgır u ekâbir ve tarîk-i tedrîsde pâyesi dâhil-i hareket ve 'âlâ-kavl mûsıla-i sahna vâsıl iken ahkâm-ı müdhişeye dâ'ir ba'zı kelimât-ı nâ-sezâsını inne sıdkan ve inne kizben her 'asrda müte'arrız-ı ehl-i kemâl olan hasede-i hüner-düşmen Şeyhü'l-İslâm Şehîdin gûş-ı gaflet-pûşına ilkâ ile si'âyetin etmeleriyle müşârün-ileyhin berk-i hânumân-sûz-ı nuhûrı sâ'ika-bâr u nâm-ı bî-çâreyi köhne-takvîm-i ısdâr edip bu kâtı'adan necm-i tâli'i giriftâr-ı 'ukde-i inhisâf ve gâlibâ şe'âmet-i'tikâd-ı ahkâm-ı nücûmiyye ile hâl ü şânı maklûb-ı mahlâs olarak ser-i felâket-zedesi mukayyed-i zencîr-i gadr u i'tisâf ve biraz zamândan sonra ba'zı sâfi's-sudûr-ı 'ülemâ merhem-i mezâhimiyle cerîha-i hırmânına cebîre-bend-i lutf u sehâ olup ya'nî tarîk-i kuzâta idhâl ve Mostar kasabasında kâdî oldugu hâle kadar ber-vech-i ıtnâb mahall-i mişkât-ı

terceme-i ahvâlini Sâlim Efendi Tezkiresinde mustalahât-ı nücûmiyye ile iş'âl etdigi bi-hikmetin te'âlâ ta'yîni vechile İlbasan tevkîtinde iken hançer-i sertîz-i ta'n-ı vebâ ile 1149 hilâlinde kevkeb-i 'ömrü gurûb ve hâric-i sûr-ı Kostantiniyyede Emîr Buhârî Zâviyesi kurbunda köhne-rasad-ı lahde duhûlle def'-i kürûb eden İstanbuldan mün'azilen ولا تحزنی ***velâ tahzenî 1104*** târîhinde müntakil-i Şârihu'l-Mülteka es-Seyyid Mehmed ebü'l-İkbâl ibni Mehmed el-Halebî el-Fakîh et-Tabîb-nâm fâzılın veled-i kâmilidir. Rahimehu'llâh.

Tezkire-i Sâlim ve Safâ'î den nakl edilen âsâr-ı şi'riyyesi

Gazel

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Recâ-yı mihr-i felek 'ayn-ı âfitâbdan âb
Hemân eylemedir cüst-cû serâbdan âb

Hevâ-yı 'aşkla ser germ ve dîde pür-nemdir
Cüdâ olur mı habâb âbdan habâbdan âb

Misâl-i teşne-lebim pûs-ı la'lin etmem ümîd
Dem-i humârda hoşdur bana şarâbdan âb

Sirişk-i dîde-i giryânla döner gerdûn
Hîç eksik olmaz ona çarh-ı âsiyâbdan âb

Ve le-hü

Ziyâ-yı mihr-i lutfı sîne-i billûr-sadefden
Dil-efrûz-ı muhâtab olmada âteş zebân olmuş

Hırâm etmiş temâşâ-gâh-ı bâga ol şeh-i hûbân
Nihâl-i gülistân hâk-i rehinde zer-feşân olmuş

Zarûrî müncezibdir hûş-ı 'âlem rûy-ı cânâna
Ki ebr-i dîde-i huffâş-ı hüsne üstühân olmuş

ÂGÂH
(Bulak Hâfız Mehmed Efendi)

Ney-şekker-i lezzet-i semer vücûdı nahlistân-ı Semerkandda ve ‘alâ-kavl Buhârâda zîb-ârâ-yı tarh-ı şuhûd ve gül-geşt-i seyâhati fihris-i büldân ve kân-ı cevâhir-i ‘irfân olan İstanbul ve sâ’ir diyâra vardıkdan sonra Diyâr-ı Bekre resîde-i mişâka ikâmet ve kırk elli yıldan beri ol cây-ı ferah-fezâda tedrîs-i ‘ulûm ve hüner ve ‘ibâdet-i Rabb-i Vefîr ile nihâde bûriyâ-yı istirâhat ve şeyh-i âgâh ‘irfân u sâ’ir ‘ulûma âşinâ ve elsine-i selâsede eş’âr-ı âbdârı müsellem-i üdebâ bir şâ‘ir-i belâgat-dest-gâhdır deyü ahvâli Tezkire-i Sâlim ve Safâyîde mevsûf ve bin yüz kırk dört hudûdunda nakd-i rûhı tekye-gâh-ı cinânda mevkûf olan Bulak lakabıyla mülakkab el-Hâcc Hâfız Mehmed en-Nakş-bendî -nâmda fesâhat-eyvân ve nisbet ve edebdir. Râgıb Paşa merhûm evâ’il-i hâlinde ol dil-i âgâh sohbetiyle igtinâm ve mükâşefe etdikde mikdâr-ı ‘ömründen istikşâf idicek mâ-dâme’l-hayât beni derûnından çıkarmadıkça fenâ-pezîr olmazsın deyü ilgâz eder. Vezîr-i müşârün-ileyhin işbu lügaz halli derd-i derûn oldugu hâlde güzârende-i zamân ve vaktâ ki sadâretinde sırr-ı hafî derûnla merhûmda gunûde-i pister-i hırmân iken halline mülhem ya’nî ‘aded-i ***Âgâh*** ‘aded-i ***Râgıb***dan tarh olundukda bâkîden sene-i ikbâli olan **1176** hesâbının zuhûru oldugu ‘asrını müdrik ba’zı pîrân-ı ehl-i ‘irfândan hengâm-ı sabâvetde mesmû‘-ı hakîr-i şikeste-rakam olmuşdur.

Tezkire-i Sâlim ve Safâ’î den nakl edilen âsâr-ı şi’riyyesi

Gazel

Mef’ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe’ûlün

‘Aks-i ruhun âteş-zen-i gülzâr-ı çemendir
Çeşm-i siyehin âhû-yı sayyâd-ı fikendir

Her dem nice mir’ât-ı dili etmede meksûr
La’lin ne ‘aceb tûtî-i âyîne-şikendir

Bülbül gibi hem-sohbet-i hâr olmaga bâ‘is
Bir dilber-i gül-pîrehen ü sîm-bedendir
Gülzâr-ı behişt olsa ‘izârın yine zülfün
Her halkası mürg-i dile bir dâm-i mihendir

Nakdin zer-i hûrşîd-‘ayâr eyle ki Âgâh

Sarrâf-ı kemâli gibi üstâd-ı sühendir

Ve le-hü

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Gönülde ol ruh-ı pür-âb u tâb saklanmaz
Derûn-ı âyînede âfitâb saklanmaz

Ruh-ı latîfine olmaz nikâb perde-i şerm
Nühüfte gevher-i yektâda âb saklanmaz

O şûha çîn-i cebîn tercemân-ı hâl yeter
Derûn-ı dilde olan ıztırâb saklanmaz

Ruhunda tâbımı inkâr-ı bezm-i gayr etme
Hazer ki şîşede reng-i şarâb saklanmaz

Bir âşinâ sühan Âgâha söyler elbette
Hamîr-i goncede bûy-ı gül-âb saklanmaz

Beyt

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

Koyalım mürg-i dili lâneye bülbül yerine
Şâyed ol gonce-dehân seyr-i gülistâna gele

Ve le-hü

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Bezmimiz yâr ile Âgâh bu şeb
Şöyle germ oldu ki hamâm oldu

Ve le-hü

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün
Sâkî gelür mi meclis-i rindâna bir dahi
Ma'mûr olur mı gûşe-i vîrâna bir dahi

Terk etse iştiyâk-ı teni mürg-i dil n'ola
'Âkil düşer mi düşdügi zindana bir dahi

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Devât-ı sîmdir ol dil-sitânın sanma yanında
Kazâ-şekl-i yed-i beyzâyı gösterdi miyânında

ÂGÂH
(İslâmbolî Mehmed Efendi)

Bi'l-iktizâ-yı dâniş ü 'irfân manzûr-ı ekâbir-i kadrdân ve himmetleriyle Sultân Selîm-i Kadîm ergadahu'llâhi te'âlâ bi-dârı'n-na'îm evkâfı rûz-nâmeciligi bâ'is-i tevessü'-i ma'îşeti oldugu hâlde güzârende-i rûz u şeb bin yüz elli sekiz sâli hilâlinde vâsıl-ı rahmet-i Rab olan hüsn-i hatt u imlâda müşârün-ileyh-i bi'l-benân ve çîre-destî-i tab'-ı vakkâd ile mâlik-i ezmine-i îcâd-ı ma'nâ bir ber-güzîde-i sühandân u üdebâ İslâmbolî Mehmed Efendidir.

HAZRET-İ İLHÂMÎ
(Sultân Selîm Hân)

Dürr-i şeh-dâne-i vücûdı bin yüz yetmiş beş sâli Cumâde'l-ûlâsının yigirmi yedinci penc-şenbih günü sâ'at birde iken zîver-i sadef-i vücûdı 'âlem-i şuhûd ve kıt'a-i garrâ':

Nazm

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Mustafâ Hânın etdiler teslîm
Tavr-ı şeh-zâdesin kibâr-ı zamân

Hakk yigirmi sekiz yaşında anı
Eyledi Şâh Cem-vakâr-ı zamân

Ben de yazdım Sürûrîyâ târîh

Şeh Selîm oldu tâcdâr-ı zamân   1203/1788

شه سلیم اولدی تاجدار زمان

ilmâhınca bin iki yüz üç sene-i müstahsenesi Recebü'l-müreccebinin on birinci Salı günü serîr-ârâ-yı şevket ve iki yüz yigirmi iki şehr-i Rebî'u'l-evvelinin yigirmi üçinci yevmü'l-hamîsde tafsîl-i keyfiyyeti tekdîr-sâz-ı hâtır-ı ehl-i nusret ve tayy u îcâzı 'ayn-ı 'ibâre-i belâgat olup li-münşi'ihî

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Zorbalarla tolup At Meydânı

Gitdi yekser berekât-ı âfâk

Şeh Selîm indi bu târîhde hayf

Yanlış oldu harekât-ı âfâk

işrâbınca zuhûr eden vâkı'a-i fâci'adan nâşî bin yüz yigirmi iki târik-i târek-i saltanat ve gûşe-gîr-i dâ'ire-i istirâhat-i derûn-ı harem-sarây olup irtesi Cum'a günü sâ'at dörtde yigirmi üç Cemâziye'l-âhiresinin dördünci penc-şenbih günü ma'lûm-ı enâm oldugu üzre mübâşeret-i havene-i nemek bi-harâm ile şehd-i nisâb-ı sırr-ı ma'nevî şehâdeti nûş ve ferdâsı Cum'a günü 'ale's-sabâh salâti ba'de'l-edâ Lâleli Câmi'i dâ'iresinde şâh-râha nâzır vâlid-i huld-âşiyanlarının defîn oldugu türbe-i münevveresinde sandûka-i merkadlerine hilye-i gufrânı ser-pûş eden müretteb 'asker-i muntazamü'l-hurûcına mu'allem halîm ve selîm ve rahîm ve kerîm bânî-i Câmi'-i Selîmiyye ve sânî-i fâtih-i ekâlîm-i Mısriyye es-Sultân Selîm Hânü's-Sâlis ibnü's-Sultân Mustafâ Hânü's-Sâlis ibnü's-Sultân Ahmed Hânü's-Sâlis 'aleyhi ve 'alâ-âbâ'ihi'l-kirâm magfiretü'l-Melikü'l-bâ'is hazretleridir. Târîh-i fakîr:

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Dökdi Es'ad katre-i eşkin yazup târîhi

Meskeni Sultân Selîm-i Sâlisin ola cinân

مسکنی سلطان سلیم ثالثك اوله جنان

Hudâvendigâr-ı huld-âşiyân-ı müşârün-ileyhin tabî'at-i şi'riyyelerine Sürûrî merhûmun tahmîs eyledigi işbu gazel-i bî-hemtâsı mâ-bihi'l-eş'âr ve ehl-i sühana i'tibârları nâm-ı nâmîsiyle inşâd olunan kasâ'id-i bisyârdan âşikârdır:

Gazel ve Tahmîs

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Hoş mıdur keyfi ne 'âlemde cevânım nicedir

Gûş eder mi şeb-i fürkatde figânım nicedir
Hâb-ı râhatda mıdır rûh-ı revânım nicedir
Söyle ey bâd-ı seher şûh-ı cihânım nicedir
Gamda mı yohsa ferah-nâk mi cânım nicedir

Ey tabîb-i dil ü cân dilber-i hoş-reftârım
Haste-i hasretinim senden ölür yaşarım
Künc-i nisyânda yatur derd ile cism-i zârım
Ne olur sorsan eger hâl-i dil-i bîmârım
Disen âyâ nice bîtâb ü tüvânım nicedir

Gül-i sad-berg-i gülistân-ı letâfetdir o yâr
Bûları bencileyin hüsnine dil-dâde hezâr
N'ola her şâm ü seher vasfın edersem tekrâr
Ben anın bülbüliyem zâr ederim leyl ü nehâr
Bilmem ammâ ki benim gonce-dehânım nicedir

Sevilür tıfl-ı siyeh-çerde nemâ bulmasa da
Ya'nî şen yerdir o leb her tarafı tolmasa da
Hatt-ı ber-âvürde olurken yüzünü yolmasa da
Gösterişli yüzi gâyetde beyâz olmasa da
Hüsni esmer büt-i şîrîn-zebânım nicedir

'Arz-ı hâl etse Sürûrî o şeh-i hüsne eger
Rütbe-i 'aşkız tevsî'a biraz himmet eder.
Gülşen-i meclis-i şâhâneyi etdigi güzer
Var mı İlhâmîye ey peyk-i sabâ sende haber
Yerini sevdi mi ol tâze-fidânım nicedir

EMNÎ

(Seyyid Mehmed Beg)

Nihâl-i sebzîn-i berg-i vücûdu bâg-ı İrem-nazîr nesl-i Celâle'd-dîn-i Rûmî kuddise sırrahûdan nâbit oldugu karîn-i iştihâr ve miyân-ı hâcegân-ı dîvân-ı mu'allâ-erkândan ma'ârif-i 'âliye ile ser-âmed bir mîr-i celîlü'l-mikdâr olup kitâbet-i kethudâ-yı sadr-ı 'âlî ile müstahdem iken 1151 sâlinde Rusya sûyuna sefâretle me'mûr ve 'avdetinde feresrân-ı 'azîmet Mâliye baş muhâsebe ve sâ'ir menâsıb-ı münâvebede nesak-sâz-ı umûr iken bin yüz altmış hudûdunda terk-i keşmekeş-'ayş-ı rûze-i dünyâ ve teveccüh-i veche-i 'âlem-i bekâ eden sâlik-i tarîk-i Mevlevî ve mâlik-i nisâb-ı sırr-ı ma'nevî sühandân-ı tâze-zebân ve nüktedân-ı 'irfân-nişân es-Seyyid Mehmed Beg Efendidir.

EMÎRÎ

(Âmidî Mehmed Efendi)

Sâlim Efendinin mu'âsırlarından olmagla gül-deste-i fesâhat-beste-i resm-i dil-nişîn-i tab' u nâmını nakş-ı per-niyân-ı tezkire kıldıgı lafzen ve ma'nen tâcir ü kâlâ-fürûş-ı cins-i sühan ü nevâdir-i Mehmed Âmidîdir ki 1137 Şa'bânında katâr-bend-i râh-ı cinân ve vâsıl-ı şehristân-ı rıdvân olmuşlardır.

Tezkire-i Sâlim ve Safâ'îden nakl edilen âsârı

Gazel

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Dem-besteyim şikeste-zebân-ı kalem miyem
Tasvîr-i hayret-âver-i nakş-ı sanem miyem

Ey çarh-ı dil-siyâh neden minnetin çekem
İkbâl-i 'izz ü devlet ile müttehim miyem

Bin kerre taşa çaldı beni zer-ger-i felek
Bilmem 'ayâr-ı kadrimi kim bîş kem miyem
Kâlâ-fürûş nakd-i sadâsın bülend eder
Bilmem Emîrî sûk-ı cezâda asem miyem

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

Ne çekdi yâri gönül der-kenâr edinceye dek
O şeh-bâz-ı ümîdi şikâr edinceye dek

Hezâr dâg-ı te’essüf ciger-nişînim olur
Bu lâlezârda seyr-i bahâr edinceye dek

Ben üstühân olurum ey hümâ-yı hâhiş-i dil
Sen âşiyân-ı emelde karâr edinceye dek

Beyt

Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilün
Tîşe-i âh-ı müle seng-i derin hâk ederim
Bende Ferhâd gibi nice hünerler vardır

EMÎN

(Tokâdî Şeyh Mehmed Efendi)

‘Ârif ü âgâh ve mücâvir-i haremu’llâhü el-müstahlefü mine’l-’urveti’l-vüskâ ve mürşidi’s-sâlikîn bi-tarîk-i ma’rifeti’l-Mevlâ eş-Şeyh Ahmed-i Yek-dest el-Müceddidî kuddise sırrahûdan müstahlef ve mücâz ve ebvâb-ı hısn-ı hasîn-i dâru’s-saltanadan Ensârî kapusı dâhilinde kâ’in hazret-i Emîr Buhârî Zâviyesinde post-nişîn-i irşâd-ı râh-ı çâre-sâz ve dâhil-i sûrda Bıçakcılar mahallesinde vâki’ ‘Alâ’e’d-dîn Çelebi Mescidi civârında müddet-i medîde sâkin oldukları sa’âdet-hâne-i feyz-âşiyânelerinde 1168 Leyletü’l-Berâtında vâsıl-ı Hakk ve dârü’l-üns-i kurba mülhak ve hâneleri kurbunda Pîrî Paşa Câmi’-i Şerîfi mezâristânında medfûn ve ziyâret-i kabr-i müteberriki medâr-ı feyz-i ehl-i derûn olan mecma’u’l-bahreyn-i ‘ulûm-i zâhire ve bâtına ve mevridü’n-nehreyn-i ma’ârif-i bârize ve kâmına sâhibü’r-resâ’ilü’l-müntefi’-bahâ ve Emîn ve ‘Ârif mahlaslarıyla kâ’il-i eş’âr-ı ‘irfân-nisâr-ı bî-bahâ nâzım-ı Tarîkat-nâme ve mâlik-i hâme-i mekâtib-hâne el-müllakkab bî-Cemâle’d-dîn el-mükennâ bi-emânet ve ebi’l-Mansûr eş-Şeyh el-kâmil el-mükemmel el-meşhûr Cemâle’d-dîn et-Tokâdî Mehmed Emîn Efendidir. Kuddise sırrahû.

Tezkire-i Sâlim ve Fatînden nakl edilen âsâr-ı manzûmesi

Na’t-i Şerîf

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün
Senin zâtın kamu medhe ehakdır Yâ Rasûla’llâh
Ne denlü medh olunsa mâ-sadakdır Yâ Rasûla’llâh

Döner ta’zîm-ile heft âsmân olmuş-durur şâhid
Gürûh-ı ehl-i ‘aşka hoş sebakdır Yâ Rasûla’llâh

Sirâc-ı nûr-ı hüsnündür eden âfâkı pür-envâr
Bu kurs-ı şems ana zerrîn tabakdır Yâ Rasûla’llâh

Dü ’âlem ehline feryâd-res zât-ı şerîfindir
Cem’-i kâ’inâta fazl-ı Hakdır Yâ Rasûla’llâh

Şefâ‘atdan cüdâ etme Emînâ bendeni yarın
Ki lutfun ehl-i cürme müttefikdir Yâ Rasûla’llâh

Muhammes

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün
‘Ârifâ kesme ümîdin rahmet-i Rahmândan
Ger rızâ-yı Haksa matlab geç yüri rıdvândan
Kıble-i ‘uşşâka yüz sür gâfil olma andan
Kıl itâ‘at sâkî-i sahbâya her dem cândan
Ey Emîn bu el-amân ger ister isen feth-i bâb

EMÎN

(Mehmed Emîn Efendi)

Sadâret-i Rûmdan ma’zûlen fevt olan Şeyhü’l-İslâm İshâk Efendi-zâde Şeyh Mehmed Sa’îd Efendinin kitâbcısı olmagla müşârün-ileyhin Anatolı Sadâretinde 1168 hudûdı tarîk-i kazâya ragbet ve mahdûmunun yetmiş yedide fevti takrîbî dâ‘iye-i bî-kes ile kazâdan nefret ve hâhiş-i servetle mîr-i mîrândan Mollâcık-zâde ‘Alî Paşa ser-çavuşân-ı dîvân-ı mu’allâ iken mührdârî ve himmetiyle Mektûbî-i Sadâret-penâhî Kalemine girip ol revâc-gâh-ı ikbâlde metâ‘-ı câhın harîdârı olarak evkât-güzâr ve ‘asr-ı Mustafâ Hân-ı Sâlisde ‘âzim-i dâru’l-karâr Mehmed Emîn-nâm bir şâ‘ir-i sihr-me’âsir oldugu mazbût-ı kalem-i ba’zı sikât-ı a’lâmdır.

EMÎN

(Ebü’l-Es’ad Mehmed Efendi)

Mülâzim iken 1110 senesi ibtidâ-i hâricle mesrûr ve mûsıla-i Süleymâniye müderrislerinden iken bin otuz yedi hilâli sahn-ı behişt-i heşte hırâm ile dâhil-i sûr-ı İstanbulda Keskin Dede mezâristânında makbûr olan mahdûm-ı ‘ilm ü ma’ârif-mersûm şi’r ü inşâ ve hüsn-i hatt-ı ta’lîk ve imlâda mahâreti müsellem kurûn-ı ‘asr-ı Ahmed Hân-ı Sâlisde sadr-ı Anatolıdan ma’zûlen vefât eden ser-bülend-i ‘ülemâ Tosyavî Ebü’l-Meyâmin Mustafâ Efendinin veled-i erşedi Mehmed Ebü’l-Es’âd Efendidir.

Tezkire-i Sâlimden nakl edilen âsâr-ı şi’riyyesi

Gazel

Mef’ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

Düşdüm şarâba şevk-i leb-i dil-rübâ ile
Pürdür habâb-vâr derûnum hevâ ile

Mânend-i gerd-i gam degil olsam da hâksâr
Tek kûy-ı yâre ‘âzim olaydım sabâ ile

Bâb-ı felek me’âbının oldum mülâzimi
Ol serv-i kadd-i hüsne uruldum kazâ ile

Şâyed dil-i rakîbe vere ru’b-i cân-güzâr
Sahrâ-yı ‘aşkı tayy edelim hûy u hâ ile

Bilmem ne hîle etsek o Yûsuf-cemâle kim
Girmez ele metâ‘-ı visâli recâ ile

Ve le-hü

Mef’ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

Şeydâ-yı zülfün oldu dil-i bî-karârımız
Sevdâya düşdi Kays-ı siyeh rûzgârımız

Ve le-hü

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün
Ruhsat-dih-i vasl olmadı hatt-ı ruh-ı yârin
Ümmîd-i gül-i lafzını etme bu bahârın

Ve le-hü

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün
Uslanmadı gitdi mehâ dîvâne gönlüm bir dahi
Ta'mîr olunmaz yıkdıgın vîrâne gönlüm bir dahi

Şöyle şarâb-ı 'aşkile bed-mest-i rüsvâ oldugum
Huşyârlık bilmez nedir mestâne gönlüm bir dahi

EMÎN
(Müftî-zâde Mehmed Emîn)

Ba'zı müsvedde-i terâcimde manzûr-ı râkımu'l-hurûf oldugu üzre 'asr-ı Mustafâ Hân-ı Sâlis, erbâb-ı tabî'atdan ta'bîrât-ı dil-firîble güftâra kâdir müddet-i medîde Ergenede me'zûn-ı bi'l-iftâ olan bir fakîhin necl-i necîbi sılasında Müftî-zâde denmekle şehîr Mehmed-nâm bir şâ'irdir. -Şi're verzişi yog ise de dakâyıkın anlar ve gâhîce zûr-ı tabî'atla güzel sözler söyler idi-.

EMÎN
(Seyyid Mehmed Efendi)

Tezkire-i Sâlimde ahvâli Burûsa müderrisîn silkine bâ-imtihân bi'l-insilâk dâhil mertebesine pâ-nihâde-i vusûl olmuşdur ta'bîrine kadar tahrîr ve Safâyîde sâbıkda mahlas olan **Sâbık** ile ba'zı terceme-i hengâm-ı cüvânî-güzeştesi safâyih-zîb-i tastîr kılınup sene 1139 da menâsıb-ı devriyeden Tırablus Şâm ba'dehû Kütahya ve Kayseriye ve bâ-pâye-i Bagdâd-ı Dâru'l-cihâd Belgrad Mevleviyetleriyle be-kâm oldukdan sonra Galata rütbesiyle 1156 Zi'l-ka'desinde medîne-i Filibe mollâlıgıyla iltifâta karîn ve ol sâlde makarr-ı hükûmetinde bi'l-intikâl Şahâbe'd-dîn Paşa Câmi'i kabristânında defîn olup şi'r ü inşâda müvecceh-i ma'ânî-i rengîn ve 'asrında gencîne-i sühana nâzır-âyîn ve Ayasofya-i Kebîr şadırvânının târîhini nâzım ve hadîka-i 'ilm ü hüneri harf-i 'illet za'fından sâlim âti't-terceme Burûsavî 'Abdü'l-Hâdî Efendinin halef-i kebîri es-Seyyid Mehmed Efendidir.

Tezkire-i Sâlim ve Safâ'îden nakl edilen âsârıdır

Gazel

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Riyâzetsiz cihânda kimse 'irfân-âşinâ olmaz
Kedû huşk olmayınca mâhir-i fenn-i şinâ olmaz

Denilmez dil-rübâdan geçmeyince mâ-cerâ-yı 'aşk
Piyâle tâ ki hâlî olmaya anda sadâ olmaz

Degil târ-ı ta'alluk kâmile sedd-i sefer-sâzı
Sülûk sözine peyvend rişte-i bend-i pâ olmaz

Mûsikârî-i zînet-i şahs-ı nâ-kâbilde kâbil mi
Dil-i zenciyyede hîç ragbet-i reng-i hınâ olmaz

Ko zâhid meclis-i rindânda fikr-i resm-i ta'zîmi
Tekellüf-i düşmenân beyninde aslâ merhabâ olmaz

Emînâ n'ola etsem zahm-ı tîg-i cevriyle feryâd
Kalem şakk olmasa anda harîr-i iştikâ olmaz

Ve le-hü

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

İtmem ferâg o âfet-i müşgîn-kelâleden
Dil pâre pâre olsa da çün şâne nâleden

Bilmezse cây-ı bûse-i hattın n'ola rakîb
Câhil mahal-hayâl edemez ol risâleden

Sâkî-i nüktedân ana dirler ki fehm ede
Câm-ı lüzûm-ı derûnı hatt-ı piyâleden
Nûş-ı şarâb 'asrda gam vermesin bize
Ekdâr-ı dehri geçdim Emînâ izâleden

Ve le-hü

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

İtmem hutûr-ı hâtır-ı nâ-mihribânına

İtse de beste târ-ı nigâh-ı benânına

Ve le-hü

Mefâ'îlün Fe'ilâtün Mefâ'îlün Fe'ilün

Görünce dâne-i hâlin dil akdı âb gibi

Gamıyla olmada ser-küşte âsyâb gibi

O şûh cevr ederek sundı şerbet-i la'lin

Açık miyânemiz anınla şekker-âb gibi

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Hat-ı cânânedir ma'nâ bahâristân kitâbından

İki mısrâ'-ı mevzûn ebruvânı hüsn bâbından

Miyân-ı şu'le ve pervânede evvelân-ı hâlet

Olur ma'lûm gâhın kehribâya incizâbından

Mükerrem bûse-i la'l-i leb-i şîrîni dildârın

Şifâ bahşındadır bîmâr-ı 'aşka gül şarâbından

Nifâk etmişler erbâb-ı garaz anlandı ol şûhun

Dûçâr oldukça bizden tâ bu denlü ictinâbından

Çıkar başından ol sevdâyı ey dil hîç kâbil mi

Halâsı olmak o zülfün halka-i pür-pîç ü tâbından

Serâb-âsâ uzakdan hoş-nemâdır yohsa zâtından

Hevâdır sûd-ı 'âlemde kibârın intisâbından

Ve le-hü

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Başla ey mutrib yine âgâzeye şeh-nâzdan
Gayri kârı yokdur 'uşşâkın nevâ ve sâzdan

Atı oynagıdır ol şâhın ser-i kûy-ı cefâ
Mât eder 'âşıkların ruh gösterir açmazdan

Ve le-hü

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Ne tâb-ı sabr ve ne ârâmiş-i hayâl iledir
'İlâcı derd-i firâkın hemân visâl iledir

Becâ-yı ta'na n'ola rinde zâhid eylese reşk
Kazâ-yı rahmetin ârâyişi vebâl iledir

EMÎN

(Mehmed Efendi)

Bin yüz yigirmi tokuzda tevellüd ve verziş-i 'ilm ü kemâlde çelebi rütbesinde Kumanıgrad kazâsını nakl edip Egri rütbesinde Enlikasrına hâhiş-i seccâde-i hükûmet ve ba'de tekmîlü'l-müddet Balyabadra Niyâbetinde nevâ'ib-i kesîre-i gurbet ve kazâ-i mezbûrun ber-vech-i mâlikâne ve voyvodalıgına mutasarrıf Hatvân oglu-nâm şerî'at-düşmen bir mu'tesifin gadriyle bin yüz altmış dört hudûdunda mesmûmen şehîd olan reyyân-ı zülâl-i rahmet-i Rabb-i Mecîd olan Şeyhü'l-İslâm Ebe-zâde 'Abdu'llâh Efendi birâderi mevâlîden Hüseyn Efendinin hafîdi ve zikri âtî Râmiz Efendinin birâder-i ekber ma'ârif-bedîdi mürettib-i dîvânçe-i eş'âr ve fenn-i ferâ'izden mü'ellif-i risâle-i ifâde-iş'âr tarîkat-i Kâdiriyeden münîb mahdûm-ı mücerred ve edîb Mehmed Efendidir.

ENÎS (Receb Dede)

Şehr-i Edirneden neş'et ve Âsitânede Yenikapu Mevlevî-hânesi Şeyhi Hacı Ahmed Dede ser-matbahda zevk-yâb-ı kand-ı terbiyet birle bin toksan beşde sılasında kâ'in mevlevî-hânede bi'l-istihkâk bast-ı post-ı meşîhat ve izhâr-ı irşâd u kerâmet etdikleri

Tezkire-i Sâlimde merkûm-ı kalem-i fesâhat-mersûm ve altmış sâl mikdârı terbiye-i sâlikâna bi'l-iştigâl sinni semânîni mütecâviz iken bin yüz kırk altı Recebinde Enîs-i meclis-i üns-i vuslat ve zerâyâsı sâhasında defîn-i hâk-i pâk-i türbet olan dîvân-ı eş'âr-ı nefîse sâhibi ve ezyâl-i 'ilm ü 'irfânın sâhibi Receb Dede Efendidir. Bu 'abd-i fakîr bin iki yüz kırk altı hilâlinde Sofya ve Şarköyü nüfûsu tahrîrine me'mûr iken iyâb u zihâbda ziyâret ve deryûze-geri istifâza bâbında nazm ile kitâbe-i dergâh-penâhına ta'lîka cür'et kıldıgı kıt'adır.

Kıt'a:

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Ey bezm-i kurb-i pîre olan dâ'imâ Enîs
Saffu'n-ni'âl-i der-gehine düşdi bu fakîr
İsm-i Celâl zât içün ey hânümân-ı feyz
Kıl lokma-bahş-ı himmet olup matbahında sîr

Tezkire-i Sâlim ve Safâ'î ve Fatînden nakl edilen âsâr-ı şi'riyyesi

Beyt

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Tokunsun tek hemân la'l-i nemek-rîzin leb-i câma
Katarsan bâde-i nâba nemek kat kat helâl olsun

Matla'

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Zülf-i pîç-â-pîçden ruhsâr-ı ala perde çek
Rişte-i enzâr-ı 'uşşâkı nihâtı perde çek

Gazel

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Âşinâ-yı Rûh-ı Kudse hâlet-efzâdır semâ'
Teşnegân-ı bezm-i 'aşka şevk-bahşâdır semâ'

Beyt-i ma'mûrun tavâf sırrına 'ârif-i 'ukûl
Hayret-efzâ-yı melâ'ik sırr-ı Mevlâdır semâ'

Her tarîk-âyîni bâ'isdir vusûl-i Hakka lîk
Ehline ma'lûmdur ol katre deryâdır semâ'

Dil-safây çûn ziyâ-yı mihr ise her dem Enîs
Çarh-ı 'aşka âftâb-ı 'âlem-ârâdır semâ'

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün
Güli bâg-ı dilin dâg-ı cigerdir
Figân-ı bülbüli âh-ı seherdir

Enîs olmaz hıred erbâb-ı 'aşka
Bu bezmin neş'esi nev'-i dîgerdir

Na't-i Şerîf

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Safâ-yı ehl-i dil nûr-ı cemâlin Yâ Rasûla'llâh
Şifâ-yı derd-i dil fikr-i visâlin Yâ Rasûla'llâh

Bi-hamdi'llâh dem-â-dem hâne-i kalb-i siyeh-tâbı
Münevver eyledi vuslat hayâlin Yâ Rasûla'llâh

Enîsin matlabı dâ'im Celâle'd-dîn-i Rûmîden
Nigâh-ı lutfıyla bir dem su'âlin Yâ Rasûla'llâh

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Niyâz-ı kalbimiz nûr-ı hidâyet Yâ Rasûla'llâh
Ümîd-i serimiz nûr-ı kerâmet Yâ Rasûla'llâh

Kamu sen Râhmeten li'l-'âlemîne ilticâ eyler
Ki sensin cümleye sâhib-şefâ'at Yâ Rasûla'llâh

Enîs-i bezm-i rindâna harîm-i ser-i merdâna
Cenâbından gelür feyz ü letâfet Yâ Rasûla'llâh

Ve le-hü

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Ravza-i sultân-ı kevneyni zemîn üzre görüp
Didi reşkinden felek Yâ leytenî küntü türâbe

Ve le-hü

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Bende-i sultân-ı 'aşkın gayri dildâr etmez
'Andelîb-âsâ safâ-yı seyr-i gülzâr etmez

Meclis-i 'aşkın Enîsi dem-be-dem mestânesi
Zevk-i 'ilm ü hikmet-i câ-mest huşyâr etmez

Ve le-hü

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün
Tâb-ı nigâh-ı 'âşıka yokdur tahammülün
Eyle havâle ruhuna ey mâh kâkülün

Gördün irişmedin o meh-i burc-ı 'işveyi
Ey nâle-i şebâna nedir bu teselsülün

Zâlim cihânı eyledi bî-çâre el-amân
Ol dil-rübâ tebessüm ü tarz-ı tegâfülün

Olmuş Enîs bülbül-i bâg-ı belâ-yı 'aşk
Hayrân-ı rûy-ı alıdır ol şûh-ı şen-gülün

Ve le-hü

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
'Arûs-ı hâhişin ey dil sana gelür görinür

Ezel mukadder-i Bârî Hudâ gelür görinür

Mehâbet-efken-i enzâr-ı ‘âşıkân okur
Makâm-ı taht-ı letâfet-nümâ gelür görinür

Fütâdegân-ı reh-i intizâra güft ü şenîd
Peyâm var mı o şehden sabâ gelür görinür

Kemâl-i hüsni o şeh-i melâhatin şâhid
Dinürse rûh-ı musavver gelür görinür

Bununla eyle tesellî dil-i hazîne Enîs
Ezel mukadder-i Bârî Hudâ gelür görinür

ENÎS

(Edirnevî Nu’mân Efendi)

İctinâ-yı semerât-ı şecere-i kemâl ile zîbende-sâz-ı hadîka-i sınıf-ı hâcegân-ı dîvân ve menâsıb-ı tezkire-i evvel ve sânî ve baş muhâsebe ve rûz-nâmçe-i evvel ve çend-kühen kitâbetî ve câh-ı celîl-i riyâset-i küttâb vâhiden ba’de vâhidin berât-ı hıdemâtına ‘ünvân olup câh-ı ahîrinde sahh-ârâ-yı evâmir-i mesâlih-i ‘ibâd ve Nakş-bend-i harîr-i tahrîr-i mevâdd-ı Devlet-i ‘Aliyye-i ‘adâlet-nihâd iken 1180 senesi tomâr-ı ‘ömr-i dırâzı tayy-kerde-i dest-i ecel ve Mevlevî-hâne-i Yeni kapusı hâricinde defîn-i sandûkatü’l-’amel şi’ri kadar müşterek ve hüsn-i inşâ ve hattı kendüye güzîde-i mâ-melek olan Edirneli Nu’mân Efendidir.

ENÎS

(Mustafâ Dede)

Hem-sıla-i feyz-merhaleleri Enîs Receb Dede hazretlerinin enîs-i bezm-i ‘irfân ve celîs-i mürîdân-ı Mevleviyân olup ‘azîzinden me’zûn-ı bi’l-irşâd ve Mısrda kâ’in zâ’viye-i Mevleviyyede post-nişîn ve bin yüz kırk hudûdunda devre-i hayâtını mukârin-i ikmâl ve pervâz-ı evc-i ‘âlem-i visâl olan Mustafâ Dededir.

EVCÎ

(Mehmed Efendi)

Hâcegân-ı dîvân ve eshâb-ı dîvândan olup 1154 sâlinde âhirete intikâl eden Mehmed Efendi oldugu Mecelletü'n-nisâbda hem-şeref-i kalem-i icmâldir.

Tezkire-i Safâ'îden nakl edilen âsâr-ı nazmiyyesi

Beyt

Düşmez başıma sâye-i mürg-i harem-i nâz
Virmez gibi bâl ü perine renciş-i pervâz

Ve le-hü

Ol gonce-dehen gelmedi güftâra benimle
Açılmaz imiş bâd-ı vefâyıla gül-i nâz

ÜVEYS

(Seyyid 'Osmân Efendi)

Üveysü'l-Karanî birâderi neslinden olmak üzre meşhûr 'Osmân Efendinin mahdûmu ve fahru'l-müfessirîn Mestci-zâde 'Abdu'llâh Efendinin dâmâd-ı 'irfân-lüzûmu olup İstanbuldan ma'zûlen vefât eden Seyyid Mehmed Sa'îd Efendinin veled-i emcedi (fülân sene) irtihâl-i dâr-ı bekâ eden eş'âr-ı metîn sâhibi الظاهر **ez-zâhir** (1137/1124) târîhinde fevt olan Seyyid 'Osmân Efendidir. Cedd-i sâhibü't-terceme mûmâ-ileyh 'Osmân Efendi Sadr-ı a'zam Nişâncı Mehmed Paşa merhûmun câmi'inde imâm ve kurbunda Akseki Mescidi mukâbilinde kâ'in hânesinde sandûka-i ta'zîminde bulunan bir kıt'a Hırka-i Şerîfeyi müslimîne ziyâret ile ma'lûm-ı enâm olmagla Sadr-ı a'zam-ı 'asrı Çorlulu 'Alî Paşa merhûm ikrâmen hânesin ahz birle hâneyi vakfen ve müstakillen hücre-i kâr-gîr ve bâbı yanında çeşme ve ittisâlinde 'imâret yapup vakf etmiş ba'dehû Sultân Selîm ba'dehû Sultân Mahmûd müceddeden binâ ve mescidi vakf eyledi. - bi-mennihî te'âlâ merâtibi sorıla. -

ÂHÎ

(Kapucı-zâde)

Enderûn-ı hümâyûnda mü'ezzinân-ı şehriyârî silkine münselik ve şi'r ü inşâda hüsn-i edâ melekesine mâlik bin yüz altıdan sonra evc-gâh-ı makâm-ı âhiretde perde-ârâ-yı karâr ve kapucı-zâdelikle karîn-i iştihâr Ahmed ile be-nâm bir zât-ı ma'ârif-irtisâm oldugu ba'zı mazbatada mestûrdur.

HARFÜ’L-BÂ

BÂRİ’Î

(Ruhâvî Mehmed Efendi)

Mecelletü’n-nisâb-ı Müstakîm-zâdede kalem-i istikâmet-rakamla terceme-i hâli ebnâ-yı zamân ve ricâl-i âvânımızdan âsâr-ı basîta sâhibi Ruhâvî Mehmed-nâm bir müteşâ‘irin mahlasıdır me’âli muharrerdir.

BÂKÎ

(Sünbül-zâde)

Eşrâf-ı kuzât-ı Rûm İliden iken bin iki yüz yigirmi bir evâhirinde Âmedî Otasına dâhil ve bin iki yüz yigirmi üçde ‘Alem-dâr Mustafâ müşecca’ları dâ’irenin mahremi olmagla tezkire-i sânî câhına dahi vâsıl ve ba’de’l-’azl ve’n-nefy ve’l-ıtlâk bir me’mûriyetle Belgradı ‘âzim oldugu hâlde cây-ı mu’asker-i sultânî bulunan Şumnı-nâm mu’dil hasîne ugrayıp li’l-fakîr:

Şumnıda Bâkî Efendi oldı tâ‘ûndan şehîd

târîhi mantûkınca bin iki yüz yigirmi yedi hilâlinde nâ-gâh vefât ve refîk-i zümre-i emvât olup câ-be-câ münşid-i eş’âr-ı mezâmin-medâr ve tahrîr-i inşâ-yı mütedâvele sâhib-iktidâr olan âti’t-terceme Sünbül-zâde Koca Vehbînin li-eb büyük birâderi ve Şeyhü’l-İslâm Pîrî-zâde ‘Osmân Mollâ merhûmun mektûbî-i belâgat-şi’âr-ı iltifât-mâzharı Mehmed Emîn Efendinin peder-i cezîre-meftûrı ‘Abdü’l-Bâkî Efendidir.

BÂKÎ

(Hâşim-zâde Dâmâdı ‘Abdü’l-Bâkî Efendi)

Dolâb-ı tûl-ı emel olan turuk-ı âdâb-ı sitteye ‘adem-i ragbet ve pederi Ahmed Efendi-nâm imâmın intikâlinden Sîm-keş-hâne Hânında kâ’in mescid-i şerîfde imâmet ve ‘ülemâ-yı ‘asr-ı Bâyezîd Hân-ı Velîden Hâcı Hasan-zâde Câmi’inde hitâbet vezâ’ifiyle mahall-i mîlâdı olan Kürekci başı mahallesinde minber-mekîn-i tevekkül-i tâm ve mihrâb-nişîn-i riyâzet-i tamâm ve Egrikapulıdan hatt-ı sülüs ve neshde me’zûn ‘ahd-i Mustafâ Hân-ı Sâlis şu’arâ-yı pâkize-edâ cümlesine makrûn Şâmdan ma’zûlen vefât eden Hâşim-zâdeye dâmâd ma’ârif-i ‘ilmiye tahsîline mu’tâd ‘Abdü’l-Bâkî Efendi oldugu mazbût-ı Râmizdir.

BÂKÎ

(Teberdâr Birâderi-zâde)

Mülâzemeti gibi bin yüz elli bir Şa'bânında bi'l-imtihân müderris ve Şeyhü'l-İslâm Es'ad Efendi Dâru'l-Hadîsine inşâd etdigi târîh-i 'Arabîden zâhir oldugu gibi câ-be-câ 'Arabî ve Türkî lisân üzre kusûr-ı tevârîh ve kasâ'idi mûnis neşr-i 'ilm ü kemâlle fâ'ikü'l-akrân ve huzûr-ı hümâyûn dersinde rüchânı müstebân olarak mazhar-ı telabbus-ı ferve-i semmûr ile nâ'il-i ihsân-ı Mustafâ Hân ve bin yüz seksen iki Rebî'i gurresinde İzmiri ba'de'z-zabt ve Varnada tekmîlü'l-müddetü'l-'örfiyye ve bin yüz seksen yedide vâsıl-ı kasr-ı cinân olan tüccâr-ı zevi'l-iktidârdan bir merd-i salâh-pîşenin sulbünden be-dîdâr ba'zı defâtir-i kadîmede yazıldıgı üzre Teber-dâr Birâderi denmekle şehîr mâdûn-ı şöhret-şi'âr 'Abdü'l-Bâkî Efendidir.

BÂHÎ

(Kâtib-zâde 'Abdü'l-Kerîm)

Sadâret-i Rûm İliden ma'zûlen 1182 sâli eczâ-i vücûdu sûrî ve hakîkî sûde-i hevâsına fenâ ve âsûde-i 'âlem-i rehb-i bekâ olan İbni Sînâ-yı Sânî ve hatt-ı ta'lîkde üstâd-ı bîmdânî her fende yektâ re'îsü'l-etıbbâ Kâtib-zâde Mehmed Refî' Efendi merhûmun mahdûm-ı necâbet-lüzûmu olup hâric ru'ûsı emeline irmeden ve riyâz-ı merâtibde esmâr-ı murâd dirmeden hengâm-ı şebâbetde 1152 de firâkıyla vâlideyn cigerleri hûn ve Edirne kapusı hâricinde medfûn olan 'Abdü'l-Kerîm Efendidir ki ba'zı mazbatada eger bâzâr-ı rûzgâr-ı gaddârdan fâ'ide ve kef-i dest-i 'ömr-i nâzenîninden 'â'ide görseydi fünûn-ı kesîrede mahâret bulacagı sa'y ü dirâyetinden âşikâr ve güzîde-i şu'arâ olacagı ba'zı güftâr-ı ma'nîdârından nümûdârdır ta'bîriyle muharrerdir. Sâhibü't-tercemenin 'Abdü'r-Rahîm isminde Velî Babada yek-sâle bir mahdûmu kalıp 1195 de ru'ûs-ı hârice nâ'il ve bin iki yüz ikide hareket-i dâhile dâhil olmuşiken lahde dâhil olmuşdur.

BÂHÎ

('Abdu'r-Rahmân Efendi)

İmâm-ı sultânî Bâhir dakâyık-ı 'ulûm-i 'Arabiyye ve hakâyık-ı lugât-ı Fârisiyye ve edebiyyeyi tahsîl ve mevhibe-i Rabbâniyye olan hüsn-i savtını fenn-i latîf-i mûsikî ta'allümiyle dahi tekmîl etmekle bin yüz yigirmi iki târîhinde yigirmi iki yaşında iken mülâzemetle bi'l-ehliye muktedâ-yı imâmü'l-müslimîn ya'nî Sultân Ahmed Hân-ı cennet-mekâna imâm-ı i'tibâr-karîn ve bin yüz yigirmi üçde medrese-i hâricle dâhil-i

dâ’ire-i merâm ve bin yüz otuz iki Rebî’u’l-evvelinde dâru’l-hadîsden Yenişehr-i Fenâr Mevleviyetiyle misbâh-ı emeli Hem-şu’le-i Şeb-çerâg-ı Envâr-fâm ve sene-i mezbûrede tanîn-endâz-ı âzân-ı cihân olan sûr-ı hümâyûn ni’metinden hisse-yâb ya’nî Mekke-i Mükerreme pâyesiyle kâm-yâb ve bin yüz otuz yedi Rebî’u’l-âhirinde hâkim-i İstanbul ve itmâm-ı müddetle ma’zûl oldukdan sonra beyt:

و ای نعیم لا یکدره الدهر
قرحه مبتلای جلای وطن

kaydınca Kütahyaya mübtelâ-yı cilâ-yı vatan ve ba’de’l-ıtlâk gûşe-güzîn-i Beytü’l-Hazen iken beyt:

Şâm-ı firâkın âhiri subh-ı visâldir

lâmi’asınca bin yüz elli birde Anatolı Sadâretine zîver ve bin yüz elli sekizde Rûm İli Sadâretiyle şem’-i mihrâb-ı ikbâli münevver ve bin yüz elli tokuz hudûdunda nây-ı nefsi dem-beste bu târ-ı tanbûr-ı hayâtı şikeste olmagla dürr-i nâ-yâb-ı vücûd-ı ma’ârif-efrûzı Sedefciler sûku civârında kâ’in şâh-râha nâzır Sinân Paşa Medresesi kabristânında meknûz olan eş’âr-ı ‘Arabiyyeleri kand-ı nebât-ı mısriyyeden ve şîrîn-güftâr-ı Deriyye ve Türkiyyeleri rengîn ve dil-nişîn hudâvend-i müşârün-ileyhin İslâmbolda vâki’ Vâlide-i Mu’azzama Câmi’inin dâhil-i hareminde binâ-kerdeleri olan dâr-ı kütüble dâmâdları İbrâhîm Paşanın Şeh-zâde Câmi’-i Şerîfi kurbunda inşâ kıldıkları Dâru’l-Hadîsin ‘Arabî târîhleri nâzımı zikr olunan câmi’-i Şeh-zâde imâmının necl-i Bâhirü’l-mekârimi ‘Abdu’r-Rahmân Efendidir ki ahfâd-ı kirâmından Sa’du’llâh Efendi ve Hamdu’llâh Efendi ibni Şeyhü’l-İslâm Mehmed ‘Ârif Efendi ibni Şeyhü’l-İslâm ‘Atâ’u’llâh Efendi ibnü’l-mütercimü’l-müşârün-ileyhden biri sâbıkan 1249 ve dîgeri hâlâ 1251 Rûm İli Sadâretiyle be-kâmdır.

BÂHÎ
(Seyyid ‘Abdu’llâh Efendi)

‘Ulemâ-i müderrisînden 1164 hudûdunda ‘âzim-i ravza-i rıdvân olan pederi Mâhir-zâde Mustafâ Şâkir Efendinin terbiyesiyle gadîr-i ma’ârifinden igtirâb ve kezâlik Şeyhü’l-İslâm Ak Mahmûd-zâde es-Seyyid Mehmed Zeyne’l-’Âbidîn Efendi işâretiyle vâlidi mahlûlünden duhûl-i tarîk-i ehl-i ‘ilm ile istişrâf edip ibtidâ altmışlı rütbesine yetmiş iken bin yüz seksen Saferinde rıhlet ve Edirne kapusı hâricinde pederi yanında defîn-i türbet olan ‘ilm ü ma’ârifle şöhret-şi’âr ve şi’r ü inşâda behre-dâr es-Seyyid ‘Abdu’llâh Efendidir.

BÂHÎ

(Sokollu-zâde İsmâ'îl Beg)

'Asr-ı Bâhirü'n-nasr Sultân Süleymân Hân tâbe serâhu bi-na'îmi'r-rıdvân sudûr-ı vüzerâ'i'l-'izâmından gâzî ve şehîd Sokollu Mehmed Paşa merhûmun duhter-i sa'd-ahter pâdişâh-ı müşârün-ileyhden mütevellid Beg İbrâhîm Hân ile 'arîf necl-i YrüYr|% sülâlesinden 1164 hilâlinde 'âzim-i dâru'l-karâr ve Eyyûbda kâ'in ecdâdı türbesinde karîn-i akbâr olan hatt-ı nesh ve sülüsde müşârün-bi'l-benân dervîş-nihâd ve şi're intisâbı menhûk-ı kalem ba'zı üstâd semmi zebîh-i ümme bir mîr-i pîr-i vakûr-ı dil-âgâhdır.

BAHTÎ

(İmâm-zâde Mehmed Efendi)

Bin yüz altmış ikide Şeyhü'l-İslâm Es'ad Efendinin Beyzâvîden 'akd etdirdigi ders imtihânında istihkâkı nümâyân ve hârice neyl ile dâ'ire-i dâhile dâhil oldukda bin yüz altmış sekiz hilâli makâmı sahn-ı cinân olan ve ders-i mezkûrı Es'ile ve Ecvibesiyle mesnevî tarzında nâzım ve fezâ'il-i 'ilmiyye ve melekât-ı şi'r ü inşâda hâkim ve pederi 'Osmân Efendi İstanbulda Yanık enîs-i Mahkeme-i Şücâ' mahallesi imâmı olmagla beyne'l-enâm İmâm-zâde ve 'asrı meşâhîrinden Mâliye Baş halîfesi Kıyâsî Efendinin üstâdı bulunmagla Kıyâsî Hâce künye ve lakabıyla ma'rûf Mehmed Efendidir. Ba'zı mazbatada egerçi ber-vefk-i usûl dîde-i Bahtı hâbgeh-i cihânda husûl-i murâd ile bîdâr oldu. Tezâyüd-i ma'lûmât ve neşr ü tahrîr-i nikât ile şöhret-i dâr u diyâr olunurdu deyü medîha senc-olundugu manzûr-ı fakîr olmuşdur.

BEDRÎ

(Yanyavî Es'ad Efendi-zâde)

Sâbıku't-terceme Yanyavî Es'ad Efendinin ufk-ı sulb-i kerîminden tâli' ve pederi gibi pertev-i 'ilm ü ma'rifet ve şu'â'-ı bedr-i lâmi' oldukda medrese-i háricle silsile-i müderrisîne duhûl ve kat'-ı derecât-ı merâtib üzre iken bin yüz kırk beş hudûdunda kevkeb-i 'ömrü ufûl edip vücûd-ı Bedri'ş-şuhûdun vâlidesi cenbinde nihân ve ol mihr ile bu meh tahte'l-arz iktirân etmişdir.

BEDRÎ

(Bedre'd-dîn Efendi)

Pîrâye-i harf-i elif olan efdalü'l-mevâlî 'Abdu'llâh Es'ad-ı Yanyavî müderris iken Mustafâ Hânî evâhirinde kevkeb-i vücûd-ı Bedrî-i meşhûrı sühan münhasif-i ebr-i memât olan şâ'ir-i mâhir Bedre'd-dîn Efendidir.

BERÂ'Î

(Ruhâvî)

Bin yüz yetmiş yedi hudûdunda dest-i kazâ ile vâsıl-ı rahmet-i Hudâ olan Vezîr Mustafâ Paşa def'a-i sâlisde sadârete gelürken 'arz-ı kasîde-i nefîde ile mazhar-ı ikrâm olarak sıla-i rahmi olan Ruhâda pençe-i saht-ı zarûretden rehâ ve ma'iyyet-i müşârün-ileyh ile İstanbula gelip ol târîhde kethüdâ-yı sadr-ı 'âlî ve hâlen kâtib-i Umûr-ı Mülkiye Kalemi denilen ota hulefâsının silkine duhûl ile rehâ bulundugu ve şi'r ü inşâ ve 'irfânı teslîm-kerde-i bülegâ oldugu mazbata-i Râmizde görülmüşdür.

BERPÎR

İbni Verdî Çelebi güftârı soyında kelimât-ı eş'âr-ı 'Arabiyye-i âbdârı ve şîşe-zîb-i bezm-i 'urefâ olacak zevâhir-i letâ'if ve nikât-ı bisyârı oldugu müşâhede eden erbâb-ı dirâyetden menkûl ve fenn-i târîhde kemâli olarak hattâ Dürrî merhûmun hayfâ ki kudret-i mâliye ve yed-i kaydım olsa ziyâreti vâcib-i zimmetim olurdu deyü tahassür üzre oldugu vechle buldugu masâri'i makbûl olup mütevattın oldugu Dımışku'ş-Şâmda bin iki yüz yigirmi yedi hilâlinde irtihâl eden Beyrûti'l-'asıl bir pîr-i bî-nazîr idi 'aleyhi'r-rahme. Cezzâr Ahmed Paşa tarafından Beyrûtda mütesellim bulunan Neccârî-lakab bir şahs-ı tâgî bâ-şâkî 'azl niyâzıyla Beyrûtda sâkin iken müşârün-ileyhe işbu kıt'a-i latîfeyi yazup irsâl etdigimde isgâ ile degişdirip âharı göndermişdir.

Kıt'a

جزار نادر حد البرايا
اكرم به فى المولا و انعم
قد خص بيروت بالنجارى
يا ليت قد خصها بمسلم

BEZMÎ

(İmâm Bezmî)

Terbiye-i peder ile dâhil-i bezm-i ‘ülemâ ve ‘urefâ ve rahîk-i tahkîklerinden neş’e-dâr-ı lafz u ma’nâ ve câzibe-i âb u dâne ile diyâr-ı ‘Arab ve Rûm ve ‘Acemde pây-i seyâhatle râh-peymâ ve ba’de’l-hacc cezîre-i Sakızda mihrâb-nişîn-i câmi’-i ikâmet ve ol hatar-ı rehde şa’şa’a-bahşâ-yı feyz ü bereket olan Şeyh İlyâs Efendi hazretlerinden inâbet ve gıbbü’l-istihlâf vatanına ‘avdetle ba’zı kibâr-ı enâma imâm ve hem-ser-i bezm-i neş’e-i ülfetleri olmakdan nâşî İmâm Bezmî ile mükteseb-i şöhret-i tâm ve bu hâl üzre iken tenbîhât-ı menâmiyye ile türbe-i ‘azîz-i müşârün-ileyhe ter-hâl ve iktibâs-ı envâr-ı feyz ü hâl eyledigi hilâlde ya’nî bin yüz kırk altı sâli ‘âlem-i bekâya irtihâl ve civâr-ı ‘azîzinde dâhil-i hücre-i ma’neviyye-i visâl olan tekellüfden âzâde eş’âr-ı ‘âşıkâne-i ma’nîdâr ile ‘asrı bülegâsı beyninde mümtâz dervîş-nihâd ve pâk-i’tikâd İstanbul vaslı eyvânîdan Kum kapu dâhilinde Çadırcı Ahmed Mahallesi Mescidi mü’ezzini ‘Îsâ Halîfe-nâm merd-i bülend-makâmın oglu olan şâ‘ir-i ser-firâz oldugu ba’zı âsârda mestûrdur.

Tezkire-i Safâ’î ve Sâlimden nakl edilen âsârındandır

Gazel

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

İrişdi sâkiyâ peymâneyi rindâna düşdükçe
Ayaklandır harâbât ehlini mestâne düşdükçe

Olur her bergi bir gird-âb-ı bahr-i âteşîn-emvâc
O mâhın pertev-i hüsni gül-i handâna düşdükçe

Beni pâ-bend-i sevdâ eyledi zencîr-veş zülfi
Müselsel halka halka gerden-i cânâna düşdükçe

Olur her mû-yı ten bir nahl-i âteş-bâr-ı Tûr-ı ‘aşk
Fürûg-ı berk-i nizârım dil-i nâdâna düşdükçe

Cemâl-i şâhid-i hâli temâşâ eyle ey Bezmî
O şûhun ‘aks-i rûyı sâgar-ı rahşâna düşdükçe

Ve le-hü

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Bâde-nûş-ı bezm-i vahdet câm-ı Cem bilmez nedir

Mest-i medhûş-ı mahabbet derd ü gam bilmez nedir

Gonceye teşbîh eden cânâ dehânın vasfını
Nükte fehm etmez dahi sırr-ı ‘adem bilmez nedir

Ve le-hü

Mef’ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe’ûlün
Mir’ât-ı dili eylese de yâr şikeste
Her rîzesinin hâsılı bir rûy-ı safâdır

BESÎM
(Kırımî ‘Ömer Efendi)

Verd-i vücûdı nesîm-i kemâlle Besîm ve hâl ü kâli bû-yı ma’ârifle ‘anber-şemîm oldugu kadr-âgâhân-ı kibârın ma’lûmı olarak evvelâ Kalem-i Kethudâ-yı Sadr-ı ‘Âlî hulefâsı zümresi satrına kadar ba’dehû tarîk-i feyz-i refîk-i hâcegânîye duhûlle kat’-ı merâtib ederek ‘asr-ı Mustafâ Hân-ı Sâlisde silehdâr kitâbeti câhıyla muvakkar olduguna kadar ahvâliyle aslı Kırım ve nâmı ‘Ömer idügi mekşûf-ı ba’zı eserdir.

BESÎM
(Manyâsî Seyyid Mustafâ Efendi)

Hânedân-ı ‘ilmiyye-i feyziyyeden Seyyid Murtazâ Efendi meşîhatında bi’l-imtihân dâhil-i tedrîsiyye-i hârice dâhil ve biraz eyyâm Dâvud Paşa Mahkemesi ve gâhîce bâb nâ’ibi olarak sahn-ı semân müderrisi ve hadîka-i hâssa müfettişi iken 1168 Recebinde sahn-ı heşt-behişte vâsıl olan ‘ulûm-i ‘Arabiyyede mahâreti tâm ve eş’âr-ı Fârisiyye ve Türkiyyesi müsellem-i ehl-i sühan ve kelâm Manyâsî es-Seyyid Mustafâ Efendi mısrâ‘

كذا هر فر بعض

BELÎG
(Şâhîn Emîr-zâde)

Mîlâd-ı vatanında ya’nî Burûsada Şâhin Emîr Aga-zâde denmekle şöhret-dâde ve Yeşil ‘İmâret meşîhat ve kitâbeti vezâ’ifiyle kayd-ı ta’ayyüşi mazbût defter-i kanâ‘at ve iktisâd ve şi’r ü inşâ ve sâ’ir ma’ârif ve hünerle muttasıf bir merd-i dervîş-nihâd olup bin yüz kırk iki hudûdı ‘âzim-i dâru’l-bekây ve’l-hulûd ve kendiye mahsûs vâdîde

ma'ânî-i ehâdîsi hâvî Gül-i Sad-berg ve Ser-güzeşt-nâme ve Şevk-engîz-nâm mesneviyyât ve Burûsada hîn-i fethden beri güzerân eden 'ülemâ ve meşâyihin terâcimini muhtevî Gül-deste-i Belîg-nâm vefeyât-ı a'yânla müretteb dîvân-ı eş'âr-ı ma'nîdâr sûretine intizâm ve ism-i cemîl-i İsmâ'îl ile be-nâm olan zât-ı huceste-sıfâtdır.

Tezkire-i Sâlim ve Safâ'î ve Fatînden nakl edilen âsâr-ı şi'riyyesi

Der-Na't-i Sultân-ı Rüsül

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Vücûdun bâ'is-i îcâd-ı 'âlem Yâ Rasûla'llâh
Anın çün cümleden sensin mükerrem Yâ Rasûla'llâh

Zuhûr-ı zât-ı pâkindir anı hall eyleyen yohsa
Kalurdı sırr-ı mevcûdât mübhem Yâ Rasûla'llâh

'Aceb mi âb-ı rûyunla dönerse âsiyâb-ı çarh
Behişti dâneye terk etdi Âdem Yâ Rasûla'llâh

Nigâh ile Belîg-i derd-mende çeşm-i şefkatle
Gelince hâk-i hâye dîde pür-nem Yâ Rasûla'llâh

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Ruhun şevkıyla sad-çâk oldu her gül Yâ Rasûla'llâh
Dil-i zârım 'aceb mi olsa bülbül Yâ Rasûla'llâh

Ne hoşdur eylese nezzâre lutfunla mahşerde
Ruh-ı cürmi hicâb-ı 'afv-ı küll küll Yâ Rasûla'llâh

Gazel

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

Bülbül yine çık gülşene feryâdını dinlet
Mürgâna seherden oku evrâdını dinlet

Bî-hûde dilâ eyleme izhâr-ı tazallüm
Dîvân-ı şeh-i hüsne çıkıp dâdını dinlet

Meydân-ı mahabbetde beter pûye-zen oldu
Bir lahza kemiyyet dil-i nâ-şâdını dinlet

Mutrib demidir meclise gel bir nefes eyle
Erbâb-ı dile nakş-ı nev-îcâdını dinlet

Vasf et yine mir'ât-ı ruh-ı yâri Belîgâ
Tûtî gibi güftâr-ı Hudâ dâdını dinlet

Ve le-hü

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün
Ol âteş-i dil-sûz-ı gamım bir eserim yok
Ser-tâ-be-kadem ahkerim ammâ şererim yok

İtsem de telef nakdimi kâlâ-yı visâle
Ey hâce-i pâzâr-ı melâhat zararım yok

Ser-sebz ise de n'eyleyeyim gülşen-i dehri
Ârâyiş-i destâr edecek verd-i terim yok

İtmiş o kadar bârıyla vuslat bizi mebhût
Gavgâ-gede-i rûz-ı haşrdan haberim yok

Gül-zâra hırâm etmedigim vechi Belîgâ
Ol şûh ile gülşende ma'an cilvelerim yok

Ve le-hü

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Visâl-i yâre hat-ı müşg-bâr olur bâ'is
Şurû'-ı 'işrete evvel bahâr olur bâ'is

Remâd ederse sipihri 'aceb mi şu'le-i âh

Zuhûr-ı âteşe kemter şerâr olur bâ'is

Ve le-hü

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Ne tarh-ı vefk-i müselles ne intisâb iledir
Visâl-i yâre vesîle şarâb-ı nâb iledir

Şüküfte gonceye düşmüş seherde jâledir ol
Belîg sanma lebinde o şûhun âbildir

Ve le-hü

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Sahn-ı gülşen sensiz ey gül-çehre külhandır bana
Genc-i gülşen yâd-ı ruhsârınla gülşendir bana

Ve le-hü

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Hâle-i âgûşum ey meh câme-hâb etdin bu şeb
Hânumân-ı düşmeni bir hoş harâb etdin bu şeb

Ve le-hü

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Miyân-ı lücce-i gamda şinâh mümkin idi
Olaydı zîr-i bagalde eger kedû-yı şarâb

Ve le-hü

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Âh âşık etmesin eyyâm-ı zevk-âlûdı telh
Âteş-i 'aşkın olur ey la'l-i şîrîn dûdı telh

Ve le-hü

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Mu'ciz-i la'linle ihyâ etdigin dil-mürdeler

Kâfir olsa ʻÎsî-i Meryemle etmez imtizâc

Der-Hakk-ı Kazâz Dede

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Eylese çeşm-i siyâhıyla nigâh
Diyeler tekyede Allâh Allâh

Halka-i zikre girip leyl ü nehâr
ʻÂşık-ı zârı dolandırsa ne var

Kim ki ser-rişte vere ol yâre
Çıkarur ipligini pâzâra

O kırık câme ile teng-i kabâ
Kırıgı olsa bütün halk sezâ

Ve le-hü

Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün

Tekye-gâhı Ka'be-i ʻuşşâk Eşref-zâdenin
Nâmı olmuş şöhre-i âfâk Eşref-zâdenin

Merkad-i vâlâsına olsa mümâsil vechi var
Görinen bu târem ne tâk Eşref-zâdenin

Rûh-ı pâkinden ʻinâyet iltimâsıyla Belîg
Rü'yet-i dîdârına müştâk Eşref-zâdenin

BELÎG

(Nisârî-zâde ʻAbdu'llâh Efendi)

Kayseriye Müftîsi Karabaş-zâde ʻAlî Nisârî-nâm fâzılın dest-mâye-i ʻilm ü ma'rifete mâlik veledi ve beldesinde bir buk'ada tedrîs-ârâ-yı kanâʻat iken bin yüz altmış yedi hudûdunda kevkeb-i teni sahâbe-i türâbın mestûru olan Nisârî-zâde ile mükennâ ʻAbdu'llâh Efendidir. Sâlim merhûmun mu'âsırı olup câ-be-câ sâdece sözlerini bulmuş

ve müteşâ‘ir sîgasıyla külliyât-ı şi’rine harf-endâz olmuş ise de gâlibâ merhûm-ı müşârün-ileyhin ‘aynî ve güzeştî ‘asrında Ta’rîf-nâm teşâ‘ura sezâ müteşâ‘ir-i sâgar görüp işitmesi nâdirce düşmekle onı kusûrlarından igmâz-ı ‘ayn etmemiş ile mü’elleddir vâlâ-sâhibü’t-tercemenin / manzûr-ı fakîr olan eş’ârı ‘ahdimiz turfe-köfte-h^{v}ârları kelimât-ı gayr-ı manzûme-i bî-ma’nâsına nisbetle Latîfînin kavl-i cevheri mesnediyle hem-reng ve meşrebinin zülâl-i akvâliyle yek-rengdir.

Tezkire-i Sâlimden nakl edilen âsârı

Gazel

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Her ki vasl-ı yâr ile kendini mahsûd eder
Yârdan mehcûr olup eşk-i revân-rûd eder

Yek-nefes dünyâda râhat etmesin üftâdeler
Zümre-i hûbâna ragbet bâbını mesdûd eder

Nice servr kondı gerçi kumrı-i dil ey Belîg
Yine turmaz câ-be-câ meyl-i kadem-hamûd eder

BELÎG

(Yenişehr-i Fenârî Mehmed Emîn Efendi)

Zebân-zed-i bülegâ oldugu üzre misbâh-ı zâtı Yenişehr-i Fenârdan tabâka-i vücûda bahşende-i nûr ve ibni Müstakîm tahrîrince medâyîn-i Rûm İliden kasaba-i Keşânda gehvâre-zîb-i zuhûr olup **Belîgu’l-Emîn 1175** târîhinde Zagra-i ‘Atîk kâdîsıyken irci’î hükmüne imtisâl ve Sâbit yolunda gazeliyâtla dîvân-ı belâgat-’ünvânı ve sâde-zîb-i ricâl-i bâhirü’l-efdâl eden muhâveresinde fahriyyeye mâ’il mümtâz-ı akrân ve emâsil Mehmed Emîn Efendidir.

Tezkire-i Fatînden nakl edilen âsârı

Gazel

Mef’ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe’ûlün

Maksûdunı sa’y ile tarîkinde bulunca
Deryâya irer âb-ı revân gitse yolunca

Magbûnî-i kâlâ-yı fenâ zâhir olur hep

Sabr ile bu bâzâr-ı nedâmet bozulunca

Erbâb-ı kemâlin yeri hâküster-i gamdır
Hâk üzre düşer mîve kemâliyle olunca

Râhat yine ‘ukbâdadır insâna ki sâlik
Her yerde bulur nermî-i pister yorulunca

Tıfl-ı dile vermez mi o dü-şîze-i ra’nâ
Bustânçe-i nârencini sagınca solunca

Söz yok sühan-ı Râgıb Efendiye Belîgâ
‘Âlemde kişi böyle gerek şâ‘ir olunca

BAHÂ
(Îrânî ‘Alî Efendi)

Dıraht-ı zehr-âlûd vücûdı Kûhistân-ı Îrânda nâ’ib ve takiyye-pûş-ı ma’ârif oldugu hâlde riyâz-ı feyyâz-ı Dâru’l-hilâfetü’l-’aliyye-i Âl-i ‘Osmâna gelip Tevfîk Efendi merhûmun bâg-bânî-i himmetiyle neşv ü nemâ-yı iştihârı kâsib ve müşârün-ileyhin meşîhat-ı endek-müddetinde tederrüs-i .... tedrîs-i eş’âr-ı Fârisiyye ve Türkiyyesinden başka ‘ulûm-i sâ’ireye husûsan fünûn-ı riyâziyyeye vukûf-ı mücerredi ve hesâbdan sebk-i ‘Arabîde metn ü şerh olarak bir risâlesi ve Dürrî-zâde ‘Abdu’llâh Efendi merhûmun talebiyle gazeliyyât-ı Sâ’ibe gayr-i tâm şerh-gûne ba’zı makâlesi dest-i mihr-i kîmyâ derdine mübtelâ ..... dil ile dâ’ire-i kibârda dakk-ı bâb ederek Üsküdâr kazâsına mollâ ve ba’de’z-zabt bin iki yüz yigirmi sekiz hilâlinde fevt ve cur’a-nûş-ı mevt olan Îrâni’l-asl ve Buhârî eş-Şehîr ‘Alî Efendidir. Latîfe: Nüvişt-i hâtimi

Bâdâ hemîşe gülşen-i ‘ömr ‘Alî Bahâr

mısrâ‘ı olmagla Re’îsü’l-küttâb ‘Ârif Efendi merhûm Bahâr Efendi işbu mısra’-ı Hâtem-benân-ı tabî’at-ı asliyyesiyle el verir mi deyü latîfe yüzünden takiyyeye îmâ ve mısrâ‘:

در ارارم ز عمر خودکه املای عمر دارد

mısrâ‘ına ıttılâ‘ını inbâ etdigi mesmû‘-ı fakîr olmuşdur fetedebbür.

BEHCET

(‘Acem Kılıcı Mustafâ Efendi-zâde Mehmed Efendi)

Ricâl-zâdelikle ser-firâz oldugundan başka akrânı beyninde ma’ârif-i kalemiyesiyle dahi mümtâz oldukda bâ-ru’ûs-ı hâcegânî ‘Arab ‘Alî Paşa defterdâr oldukda câzibe-i cihet-i Behcet câmi’a-i kemâl ile mektûbcılıgı câhıyla karîn-i ikrâm ve on üç seneden mütecâviz hıdmet-i kitâbet eyledikde kalem-i Müstakîm-zâta mazhar-ı istihdâm oldukda ba’dehû devr-i Mahmûd Hân-ı Evvel ‘alâ revvahahû sicâlü’l-magfiretü’r-Rabbü’l-ecelde üç def’a makâm-ı şıkk-ı ûlâ ya’nî defterdârlıkda câ-nişîn-i merâm oldukdan sonra bin yüz altmış altı altmış sekiz hilâli dagdaga- mansıb-ı nâ-pâydâr-ı cihândan ber-zede-i dâmân-ı istignâ olarak Behcet-âbâd-ı cinâna revân ve kurb-i hânesinde vâki’ Şeyhü’l-İslâm Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi civârında bulunan sebîl hazîresinde hem-bezm-i hâmûşân olan erbâb-ı kemâle keremi mebzûl ve şi’r ü inşâ-yı küşâde edâsı her kes nezdinde makbûl Mîr-ahur Zâviyesi Şeyhi Rasûl-zâde ‘Abdü’l-Halîm-nâm ‘azîz destiyle râh-ı Hakka sâlik ve zimâm-ı nefs-i zekiyyeye mâlik Devlet-i ‘Aliyye sînet ‘an ta’addi’l-i’dâ ve’l-beliyyede yeniçeri kavm-i mülgâ kitâbeti ve rikâb-ı hümâyûn defterdârlıgı ve tersâne emâneti gibi menâsıba vâsıl olmuş ‘Acem kılıcı denmekle şehîr ve ma’ârif-mend-i erbâb-ı kalem ve tahrîr Seyfî Mustafâ Efendinin mahdûmu Mehmed Efendidir.

Tezkire-i Fatînden nakl edilen gazeli

Gazel

Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilün

Kimi gördük garaz icrâsına düşmüşlerden
İşinin evveli sa’d âhiri fîrûz oldu

Turmayup harcamada su gibi nakd-i varın
Ne yamân tıfla sirişkim seref-âmûz oldu

Beni lerzende eden mevsim-i sermâ-yı firâk
Âhara fasl-ı rebî’ ve dem-i nev-rûz oldu

A gönül sabr edelim biz de cefâ-yı dehre
Sabrda çünki farac nüktesi mermûz oldu

Üç gün ârâm-ı safâya nice fursat bulunur
Behcetâ meskenimiz şimdi ki Siroz oldu

BEHCET
(Fahre'd-dîn-zâde Seyyid 'Alî Efendi)

Sılası olan Musuldan câzibe-i mâ ile İstanbula mevsûl ve Şeyhü'l-İslâm Pîrî-zâde 'Osmân Mollâ merhûmun dâ'ire-i ma'ârif-i bâhiresine meşîhatlarından evvel vâzı'-ı hemyân-ı musûl ve inzımâm-ı himmet-i müşârün-ileyh ile 1175 Recebinde bâ-hâric tarîk-i 'ülemâya dâhil ve hareket-i altmışlıya gelip ve a'lem-i kibâr-ı müderrisîn ve müfettiş-i Haremeyn-i Şerîfeyn iken bin yüz toksan yedi Şevvâlinin yevm-i sânîsinde civâr-ı Ebî Eyyûb Ensârîye defn ile rahmet-i Rahmâna vâsıl ve se-zebânda nazmen ve nesren tahrîre kâdir ve havâmiş-i kütübe câmi' ve muharrir-i ta'lîkât-ı nevâdir olan Medîne-i Münevverede vâki' Fahre'd-dîn-zâde hânedân-zâde 'ilm ü 'irfânından es-Seyyid 'Alî Efendidir.

BEHCET
(Mustafâ Efendi)

Bin yüz elli beş Şa'bânında ru'ûs imtihânına keyfiyyet-i garîbe-i âtiyetü'z-zikr üzre hârice nâ'il ya'nî ba'de'l-imtihân bir kaç gün şâhid-i ru'ûs nümâyân olmamagla mizâc-ı sükûn-imtizâcı iktizâsınca el-'iyâzü bi'llâhi te'âlâ kayd-ı dimâgına sevdâ su'ûd ve bıçagıyla bezl-i vücûd edecegine ricâl-i menzili âgâh olduklarında kara sevdâ destinden imdâdlarıyla halâs ve bu hâdise sâmi'a-güzâr-ı şeyhü'l-İslâmî oldukda fi'l-hâl ihsânıyla gam-ı mühlikden karîn-i istihlâs olup kat'-ı merâhil-i merâtib ederek mûsıla-i Süleymâniyeye geldikde silsile-i 'ömrü bin yüz seksen bir Zi'l-hicce senesi 'akdinde mükedder ve hâk-i siyâhda kenz gibi makbûr olan dâniş-i fünûn ve 'irfânla muttasıfan ve câmi'-i şi'r ü inşâda mu'tekif 'asr-ı Mustafâ meşâyihinden Me'âlicî Şeyh denmekle şehîr Mustafâ Efendinin sülâlesinden Mustafâ Efendidir.

BEHCET (Hekîmbaşı)

Etıbbâ-i hâssadan iken 1206 Rebî'inde bâ-hâric dâhil-i miyâne-i müderrisîn ve evâhir-i 'ahd-i Selîm Hânîde re'îsü'l-mütetabbibîn ve çok geçmeden bin iki yüz yigirmi birde İzmir ve teceddüd-i cülûsda Riyâset-i Tabâbetden bi'l-in'izâl bin iki yüz yigirmi altıda Mıs ve bin iki yüz yigirmi sekizde riyâset-i mezkûreye bi'l-i'âde pâye-i Mekke ve bin

iki yüz otuz birde pâye-i Anatolı ve bin iki yüz otuz altıda bi'l-fi'l Anatolı ve çend-mâh mürûrunda (......).

Tezkire-i Fatînden nakl edilen âsârından

Kıt'a

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Eylesek desti leb-i çâh-ı dehâna îsâl

Bâtın-ı kefde olur neşf ü rutûbet peydâ

Âmed ü reft-i nefes n'oldugun idrâk ile

İki delü ile eder mâ-i hayâtı ifnâ

BEHCETÎ

('Ayntabî Hasan Efendi)

Kâh mîlâdında ya'nî 'Ayntabda ve geh Ruhâda kesb-i kemâl ü nizâm ü nisârda mâlik-i kilk-i dürüst-makâl oldugu hâlde İstânbula kâdim ve Şeyhü'l-İslâm Kara Halîl-Efendi-zâde Mehmed Sa'îd Efendi merhûma Bâb-ı Fetvâ-me'âbına intisâbla mektûbcılıgı hıdmetine müdâvim ve Anatolı Kalemi tarîkine duhûl ve bir kaç vâzı'-ı 'adem-mansıbına mevsûl ve emeli kat'-ı rütbe ile meşmûl olmadan menkûben ma'zûl olup bu hâl üzre şagbü'l-bâl iken 'İvaz Paşa-zâde İbrâhîm Beg merhûmun Rûm İli Sadâretinde mektûbcısı ve ba'de 'azlehû arpalıgına nâ'il olarak güzârende-i eyyâm u leyâl mazbatada ve gâlibâ mîr-i müşârün-ileyhin meşîhat-i ûlâsından evvel semt-i bekâya sâbık matiyye ter-hâl olan Hasan Efendidir.

.

BEHİŞTÎ

(Edirnevî Mustafâ Sa'de'd-dîn Efendi)

Devr-i bî-cevr-i pâdişâh-ı cihân dâme mülkihî ilâ âhiri'z-zamânda kavm-i mülgâ ile âmîzişleri derkâr ve ekserîsinin zendeka ve ilhâdı sübût-yâfte-i iştihâr olmagla memâlikde olan zevâyâ-yı şerr ü şererleri tahrîb ve meşîhatlarının ba'zısı iglâk ile bekâyâları teb'îd ü ta'zîb olunup bu vech-i müvecceh ile nâm u nişânları ilgâ kılınan Bektâşiyye tarîkından olup Hâcı Bektâş-ı Velî kuddise sırrahû post-nişîni vekâletiyle Âsitâne-i 'Aliyyede karâr ve bin yüz yetmiş sekizde fevtle târîh

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fe'ûlün

Du'â birle dedi ahbâb târîh

Makâmı eyleye Bârî behişti

Baba-yı ‘âlem şi’r-i şîrînini müsellem Edirneli Mustafâ Sa’de’d-dîn ile müsemmâ ve mülakkab bir şâ‘ir-i bâ-edeb oldugu nüvişte-i ba’zı defterdir.

HARFÜ’L-PÂ

PERTEV-İ VAK’A-NÜVÎS

(Muvakkit-zâde Mehmed Efendi)

Hâce Neş’et Efendi dâ’iresine iktisâb-ı dâniş ü kemâl belki hâce-i dânâ ve merci’-i mu’tekid-i kâffe-i küberâ olmagla istishâb-ı güşâyiş-i hâl garazıyla intisâb ve Pertev mahlasını lafzen ve ma’nen alıp himmet-i âgâhânesiyle Âmedî Otasına girip iyâb ü zihâb edip bin iki yüz yigirmi Recebinde Vâsıf Efendi Makâm-ı Riyâsete geçdikde hıdmet-i vakâyi’-nüvîsî hıdmet-i celîlesine me’mûr ve mevkib-i hümâyûnla gidip ‘İzzet Beg yerine âmedîlik ile nüvîsende-i mühimmât-ı umûr iken bin iki yüz yigirmi iki senesini mütenâhiz-i tes’în oldugu hâlde vefât ve câmi’-i Şumnuda makbûr olan / (S 19a) Sultân Ahmed Muvakkiti-zâde ile muhâvere-i latîfesi tekellüfden âzâde sühan-şinâs ve ma’ârif-istînâs İstanbulî Mehmed Efendidir. Ekser ebyâtı Nedîm tarzında olan dîvân-ı eş’ârı yâdigâr-ı a’sâr ve mürettib-i dîvân-ı Neş’et-i ... -iştihârdır. Hâce-i merhûmun ahvâl-i şâkirdânından ‘ibâret bir tezkire tertîb etmiş ise de ne mütâla’aya mebnî ise ketm ü mahv eyledigi menkûldür.

Tezkire-i Fatînden nakl edilen gazelidir

Gazel

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Bî-nikâb u bâ-nikâb ‘arz-ı cemâl eylerdi yâr
Ki hilâli bedr ve geh bedri hilâl eylerdi yâr

Geh tecâhül geh tegâfül geh cefâ gâhî ‘itâb
İtdigi cevri gehî benden su’âl eylerdi yâr

Gâh küstâhâne harf-endâz-ı vasl oldukça ben
Dest-i nâzın perde-i ruhsâr-ı al eylerdi yâr

Gâh teşvîk-i visâl ve gâh tenbîh-i firâk
Geh ferâg-ı ‘aşkla emr ü muhâl eylerdi yâr

Gelmez idim ki vefâ-mânend Pertev yâdına
Ki niçün gayr ile ceng ü cidâl eylerdi yâr

PERTEV PAŞA

Cevher-i cihân-bânî vücûd-ı bâhirü'l-cûdu Kırımi'l-asl (.....) Efendi-nâm zât-ı salâh-simâtın sulb-i pâkinden kasaba-i Top-hânede pîrâye-i gehvâre-i 'âlem ve 'unfuvân-ı sabâvetde re'sü'l-mâl-i 'akl-ı müstefâd-ı Hudâ-dâd-ı pâzâr-ı iktisâb-ı ma'ârifde dâd u sitâd ve derece-i bülûga vardukda ber-kâ'ide re'îs ya'nî Ru'ûs Kalemine ba'dehû Âmedî Otasına alınup sefer ü hazarda tahrîrât-ı mu'tenâ-bahâsı ile müstahdem olup (....) sâlinde bi'l-istihkâk ve'ş-şân âmedî-i dîvân ve bin iki yüz kırkda beglikçi-i dîvân-ı bülend-eyvân ve bin iki yüz kırk üçde Seydâ Efendi yerine re'îsü'l-küttâb kethudâ-yı sadr-ı 'âlî-cenâb ve iktizâ-yı nizâm-ı müstahsen üzre (......) ol makâm-ı lâzımü'l-ihtirâmda ahkâm-fermâ olunan rütbe-i refî'a-i müşîrî ve vezârete mukadder etmeleriyle nâzır-ı Umûr-ı Mülkiye 'ünvânıyla hâlâ nesak-sâz-ı kâr-gâh-ı umûr-ı mülk-i devlet ve re'fet-endâz-ı kavâbil-i erbâb-ı haysiyet inşâsı insâkün-i şöhret-i Mergisî ve ser-meşk-i ehl-i şu'ûr olan Mesnevî reşk- bahş-ı tab'-ı Veysî Pîr Behcet vâsıtasıyla müntesib-i tarîkat-ı Sıddîka-i Nakş-bendiyye es-Seyyid Mehmed Sa'îd Paşa يسر الله تعالى مايدوم و مايشا hazretleridir.

Tezkire-i Fâtînden nakl edilen bir gazelidir

Gazel

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Akın akın n'ola erbâb-ı ârzû-yı bahâr
Olursa sâhile mâ'il misâl-i cûy-ı bahâr

Gubâr-ı hâtırı sildi süpürdi eşk-i sürûr
Göründi sâha-i gabrâda şüst ü şûy-ı bahâr

Degil o ser-keşe müsmir sirişk-i ehl-i niyâz
Telefdir 'ar'ara nisbetle âb-ı rûy-ı bahâr

Taraf taraf gam-ı hattıyla girye-i 'uşşâk
Misâl-i cûşiş-i enhâr-ı sû-be-sû-yı bahâr

O nev-hatın ki makâmın arardım âh ederek
Sabâ ederdi o demlerde cüst-cû-yı bahâr

Dem oldu kendimi kendimden aldı şûriş-i dil
Savurdı hırmen-i ‘aşkı hevâ-yı kûy-ı bahâr

Göründi beyt-i hazende nümâyiş-i gülşen
Nesîm-i gonce-i çeşm-i dil oldu bûy-ı bahâr

Leb-i hat-âveri söylet kalursa ey bülbül
Dehân-ı goncede vâbeste güft-gûy-ı bahâr

Huzûr-ı şemse eger baş egerse Pertev-veş
Külâh-ı lâle eder sanma ser-fürû-yı bahâr

PENÂH

(Tarabyalı Süleymân Efendi)

Sadr-ı a’zam-ı maktûl Mustafâ Paşa-yı merhûm Morada umûra nesak-sâz ya’nî Vâlî re’fet endâz iken mûmâ-ileyhi ru’ûs-ı hâcegânla kâtib-i dîvân edip ve sadâret-i sâlisesinde tezkire-i sâniye hıdmetiyle şâdân edip ba’dehû menâsıb-ı münâvebede bulunarak orduda baş muhâsebe ve ba’de’l-’avde emânet-i matbahla ta’ayyüş-künân ve ba’de’l-’azl (....) senesi fevt ile Mahmûd Paşa hazîresinde vâsıl-ı bezm-i hâmûşân olan ‘asrımızın kibâr-ı ricâlinden merkûmân Yûsuf Âgâh Efendi ve ‘Osmân Efendinin pederi şi’r ü inşâda kudretli ve hûş u dirâyeti mevzû‘-ı makâle kadr-i müşterek Trabliçeli Süleymân Efendidir.

PÎR

(Beyrûtî)

İbni Verdî Halebî Güftârî soyunda külliyât-ı eş’âr-ı ‘Arabiyye-i âbdârı ve şîşe-zîb-i bezm-i ‘urefâ olacak zevâhir-i letâ’if ü nikât-ı bisyârı oldugunı müşâhede eden erbâb-ı dirâyetden menkûl ve fenn-i târîhde kemâli olarak hattâ Verdî merhûmun hayfâ ki

kudret-i mâliye ve bedeniyem olsaydı ziyâreti vâcibe-i zimmetim olurdı deyü tahassür üzre oldugu vechile buldugu masârî'i makbûl olup tevattun eyledigi Dımışku'ş-Şâmda bin iki yüz yigirmi yedi hilâlinde irtihâl eden Beyrûti'l-asl Berpîr bî-nazîr idi 'aleyhi'r-rahme. Cezzâr Ahmed Paşa tarafından Beyrûtda mütesellim bulunan Neccârî-lakab bir şahs-ı .... 'azl niyâzıyla Beyrûtda sâkin iken müşârün-ileyhe işbu kıt'a-i latîfeyi yazup irsâl etdikde isgâ ile degişdirip âharı göndermişdir.

Kıt'a

جزار نا اوحد البرايا
اكرم به من الملا و النعم
قد فصل بيروت بالنجار
يا ليته قد فصها بمسلم

PÎRÎ

(Nûh Efendi Birâderi)

'Asr-ı Mustafâ Hân-ı Sâlis şu'arâsından ve münşiyânından ve kibâr-ı hâcegândan Nûh Efendi-nâm zât-ı vâlâ-makâmın birâderi oldugu müsvedde-i Râmizde mezbûrdur.

PÎRÎ

(İstanbulî Mehmed Efendi)

Tarîk-i 'ulemâya bi'l-istihkâk vusûl birle evvelâ bâ-mahrec-i âmedî ba'dehû Kuds-i Şerîf ba'dehû Dımışku'ş-Şâm Mevleviyetleriyle be-kâm ve za'f-ı pîrîden nâşî hıdmetinde Mekke-i Mükerreme âhara in'âm olunarak pâyesiyle karîn-i tatyîb ü ikrâm ve bin yüz altı Zi'l-ka'desinde bâ-rütbe-i İstanbul kazâ-i Üsküdâr ile kâm-kâr ve bin yüz kırk sekiz Muharreminde ba'de'l-infisâl bin yüz kırk tokuz hilâli 'âzim-i cinân-ni'am-ı meşhûn İdris Köşkü reh-güzârında medfûn olan ma'ârif-i 'ilmiyye ile beyne'l-enâm mezkûr nâdirü'l-vücûd ve hatt-ı nes-ta'lîkde hazâkat ve kemâli meşhûd kayd-ı külfetden 'ârî eş'âr u inşâya kâdir ve Seyyid Vehbî merhûmun Vekâlet-nâmesinde yazdıgı beyt:

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Halâvet-dâr sözünde Pîridir şâ'irlerin şimdi
Söze gelse şeker çiyner sanur gûş eyleyen anı

sitâyişine şâyân oldugu müşâhede olunan güftârından zâhir Bagçe kapusı dâhilinde vâki' Vâlide Sultân Câmi'-i Şerîfi Vakfı kâtibi hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûndan 'Abdu'llâh Efendi-nâm merd-i hüner-mendin mahdûmu Mehmed Efendidir.

Tezkire-i Sâlim ve Fatînden nakl edilen bir beytidir

Beyt

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Nigâh-endâz olup âyîne-i ruhsâr-ı cânâne
Derûnumda olan râz-ı nihânı yâre gösterdim

HARFÜ'T-TÂ

TÂ'İB

('Osmân-zâde Ahmed Tâ'ib Efendi)

Tezkire-i Sâlimiyyede terceme-i ahvâli muharrer Süleymâniye Vâkf-ı Şerîfi rûz-nâmecisi 'Osmân Efendinin sadef-i sulbünden dür-dâne-i vücûdı zîb-i ceyb-i 'âlem-i şuhûd ve bin yüz yigirmi tokuzda Haleb kazâsıyla bi'l-istihkâk mevâlî-i kirâmdan ma'dûd olduguna kadar memşûk-ı kalem-i turfe-rakam ve mülâzemeti bin seksen ve 'uhdesine pederinin inşâsına muvaffak oldugu medresenin hâric i'tibâriyle tevcîh-i ru'ûs bin toksan tokuzla murakkam olup Kemân-keş Mehmed Paşanın Şâm Vâlîligi hengâmında incizâb-ı ta'allukda mânend-i tîr ma'iyyet-i vezîre atılup biraz eyyâm Şâmda ikâmeti vesîle-i si'âyet-i erbâb-ı garaz olarak defter-i tarîkden terkîn ü sa'd-ı es'adları feyziyye-i cedîde ile müsemmât medrese-i nev-bünyâd bin yüz tokuzda bâ-ibtidâ-i dâhil 'uhde-i liyâkat-'uhdesine ihsânla hüsn-i mükâfâta karîn kılınup ber-vech-i muharrer sene-i mezkûrede Halebü'ş-Şehbâya mollâ ve bin yüz otuz altı hilâlinde Mısr-ı zâtu'l-ehrâm mevleviyetiyle makzı'l-merâm ve sene-i mezbûre Ramazânının ikinci hamîs günü kazâ-i merkûmda rıhlet ve Türbe-i Hadrâ-i Hasaneyn civârında kâşâne-nişîn-i cennet olan mütercim-i Meşâruk-ı Şerîf ve Hadîs-i Erba'în ve Ahlâk-ı Kâşifî ve Hümâyûn-nâme-i Süheylî ve Mahlas-ı Nasîhatü'l-Mülûk ve Mecâlisü'l-Âdâb ve mü'ellif-i Hadîkatü'l-Mülûk ve'l-Vüzerâ ve Telhîsu'l-Hikem ve Hulâsatü't-Tevârîh 'ulûm-i 'Arabiyyede müşârik-i akrân ve şi'r ü inşâda müşârün-bi'l-benân sâhibü'd-dîvânü'l-meşhûn bi-hüsni'l-mazmûn ve sâhib-i Gaysü'l-Mutâyebât fî-külli'l-fünûn evâsıt-ı hâllerinde sırr-ı mahlasına mazhar ve bir mürşid-i kâmilden intisâb ile tezkiye-i nefse sa'y-i evfer 'Osmân-zâde ile mükennâ Ahmed Efendidir. Şeyhü'l-İslâm Ebe-zâde Abdu'llâh Efendi merhûm hefvü'l-insden kef-i lisânına merâ(ret)-irtisâm nasîhatle sıkıca tenbîh ve cenîn-i kelimât-ı şer-tevlîdin 'adem-i iskâtına teşdîd etdikde tesliyet verenlere fi'l-hakîka efendimiz bir cins sıkışdırdılar ki az kaldı ki togurayazdılar deyü ric'at-ı 'amâ sec'at sec'in andırmışlardır. Ne'ûzü bi'llâhi te'âlâ min cürmi'l-'afvi

‘azîmü’l-cürm. Mısra mevleviyetle vardıklarında vilâyet-i vâlîyi istifsâr ve Kayseriyeli oldugunu ihbâr etdikde ayâ kangı gürûhdan dimesi müşârün ileyhin ‘adâvetine sebeb olmagla vefâtına ol bî-reng tesmîmiyle oldugu mervîdir.

Tezkire-i Sâlim ve Safâ’î ve Fatînden nakl edilen âsâr-ı nazmiyyesi

Moskov Fethine Söyledigi Kasîde-i Târîhiyyesinden

Târîh

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Öyle te’yîd etdi hıfzın kim eder emr eylesen
Perlerin pervâneler mikrâz-ı şem’-i âteşîn

Olsa re’yin muntazam-sâz-ı umûr-ı kâ’inât
Rişte-i bârân olurdı sübha-i dürr-i semîn

Şemme-i bâg-ı bahâr-ı hulkun olmaz şebîh
Hâk-i gülzârı sabâ etse ser-â-pâ etse ‘anberîn

Devr-i ‘adlinde mükedder kimse yok dirdim eger
Rûzgâra cûylar göstermese çîn-i cebîn

Nazm

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

Beni dil-sûz eden her dem semûm-ı bâd-ı âhımdır
İden ham-geşte nahl-i kaddimi bâr-ı günâhımdan
Şu denlü bîm-i ferdâdan revândır eşk-i hûn-pâşım
Ki her mevc-i şerâr-engîzi bercâ-yı şinâhımdır

Ve le-hü

Mef’ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

Evvel bakışda çehre-i kâm oldu cilve-ger
Âyîne dinse ‘ârızına vechi var

Ve le-hü

Fâ‘ilâtün   Fâ‘ilâtün   Fâ‘ilâtün   Fâ‘ilün

Çok uçurma bildigim kuşdur benim ey bâg-bân

Bülbülün gülzâr-ı ‘âlemde hezârın görmüşüz

Yalı Köşki kurbunda müceddeden inşâ olunan kasr-ı ‘âlîye söyledigi târîhden

Târîh-i Kasr-ı Sultânî

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün
Benim sâ’il olup ser-germ-i hâhiş bunda geldikçe
Şitâb eyler recâ-yı rûymâle bûs-ı dâmâne

Çetr-i Hümâyûna Nazm Eyledigi Târîh

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün
Kurmamışdır kimse böyle bârgâh-ı Husrevi
Top olaldan hayme-i eflâke mihr-i şu’le-zâd

Saklasa dâ’im müşemma’la sezâdır rûzgâr
Hırz-gerden zîb-i gerdûndur bu çetr-i zer-’amûd
Hazret-i Sultân Ahmed Hân vâlâ-rütbe kim
Eyler evtâd-ı hıyâm-ı lutfına çarh istinâd

Ol hudâvend-i felek-kadrin zamân-ı ‘adlidir
Mâye-i feyz-i ‘ibâd ve bâ‘is-i emn-i bilâd

Mihterân-ı hayme-i iclâl-i şâhân-ı ‘Acem
Hâk-rûb-ı sâyebânı per-i tâc-ı Keykubâd

Çetr-i ikbâli olup merbût-ı evtâd-ı hulûd
Sâyebân-ı emn-i dehr ola ilâ-yevmi’t-tenâd

Hayme-i nev-tarhını tebrîk edince kudsiyân
Gûş-ı çarhı etdi pür-âvâze-i ferhunde bâd

Binde bir ancak düşer Tâ’ib bu târîh-i latîf
Oldı bu çetr-i hümâyûn bârgâh-ı ‘âdl ü dâd

Bin yüz yigirmi yedi târîhinde İstanbulda vukû‘ bulan harîk-i kebîrde o târîhde sekbân başı bulunan Nemçe Hasan Aga def’-i harîka ‘adem-i takayyüdünü müş’ir nazm edip pâdişâha takdîm eyledigi ‘az-ı hâldir ki ‘aynen nakl edildi.

Târîh-i İhrâk-ı İstanbul Der-Kumkapu

Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilün

Pâdişâhım meded âteşlere yandırdı bizi
Nemçe sekbân başının şe’âmet-i ef’âli

Dâd ol hâ’in-i bed-kîş-i sitem-perverden
Ki te’addîsi ile yandı cihânın mâlı
Vak’a-i Beçde meger yanmış imiş varoşda
Bir tomuz damı içinde bir iki pür-tâli

İntikâm aldı henûz âteşi teskîn oldu
Mehd-i nâr içre görüp girye eden etfâli

Nice câmi’ nice mescid nice mekteb yandı
Görmedik dâ’iresinde bir eli kancalı

Lîk kurtardı kiliseyi yedi kîse alıp
Öyle çalışdı ki ‘aşk eyledi dülger Bâlî

Dir gören şimdi Sitanbulı belî böyle olur
Zâbiti Nemçe olan memleketin ahvâli

Gerçi takdîr-i Hudâ böyle imiş lîk gerek
Def’e imkânı kadar sa’y ede Zâbit-i vâlî

Yanarak yohsa revâ mı diyeler târîhin
Yakdı İstanbulı vâlîlerinin ihmâli (1127)

Bin yüz yigirmi yedi târîhinde cezîre-i Mora kalâ‘ının feth ve teshîrinde vezîr-i a’zam olan ‘Alî Paşaya verdigi târîhin ba’zı ebyâtı:

Târîh-i Kalâ'-ı Cezîre-i Mora

Fa'ilâtün Fa'ilâtün Fa'ilâtün Fa'ilün

Mushaf-ı râyât-ı ikbâlindir ey sadr-ı güzîn
Vefk-i gerden zîb-i devlet nüsha-i bâzû-yı dîn

Sen o sâlâr-ı muzaffersin ki şâyândır eger
Mâh-ı nev olsa semend-i 'azmine sîmîn-zeyn

Oldı şemşîrin senin âyîne-i feth ü zafer
Eyle İskender gibi 'âlem-güşâlık ba'd-ezîn

Kulle-i eflâke nasb etdin direfş-i nusreti
Bâreka'llâh ey ser-efrâz-ı guzât-ı müslimîn

Bir gazâ etdin ki firdevs içre şehr-âyîn içün
'Âlem-i ervâha oldu müjde-res rûhu'l-emîn

Bir gazâ etdin ki bîm-i tîg-i kahrından senin
Gurre sanma mâder-i dehr etdi ilkâ-yı cenîn

Bir gazâ etdin ki koydun safha-i 'âlemde nâm
Kal'alar feth eyledin kim her biri fass-ı nigîn

Oldı mıknâtıs-ı nusret var ise tîgın senin
Müncezib oldu sana böyle kalâ'-i âhenîn

Çend-rûz içre müsahhar oldı bunca memleket
Olmuş iken her birinin fethi mevkûf-ı sinîn

Sîne-i eşrâr-ı bed-kâr oldı nat'-ı sûzını
Dest-i peykân işledi ol denlü nakş-ı dil-nişîn

Rûz-ı dest ile ne mümkin böyle rezm-i Haydarî
Niyyetin hayr-idi tevfîk etdi Rabbü'l-'âlemîn

Didiler gül-bâng-i istihsâ- ile Kerrûbiyân
Ey vekîl-i şîr-i Yezdân âferîn sad-âferîn

Râh-ı dilden hâste gerd-i siyâh-ı âh ile
Sürme-dân oldu dehân-ı Tâ'ib endûh iken

N'eylesin agzında mû bitdi figân u nâleden
Yohsa vasfın böyle mi eylerdi kilk-i 'anberîn

Püşt-i dest-i hayreti sedd-i reh-i nutk eyleyip
Küvçe-i ta'bîre gelmez oldu efkâr-ı rezîn

Hakk-ı ta'bîr-i senâ mümkin midir bu fethe kim
Menkabet-hânı ola sükkân-ı eflâk ü zemîn

Olsa da imkânı bend-i leb olur şerm ü edeb
Var iken Râşid gibi bir şâ'ir-i sihr-âferîn

Geçse gırbâl-i nazardan etdigim fikr-i dakîk
Belki ta'yîb eyleye Dürrî gibi bir hurde bîn

Lîk magrûrî-i lutfun eyleyip tab'ım fuzûl
Gevher-i endîşemi 'arz eyledim 'usse ve semîn

Eyledim bir beyte iki mısra'-ı târîhi derc
K'ola dest-âvîz-i nâçizâne-i 'abd-i kemîn

Yine ikbâliyle bi'l-cümle kılâ'ın feth edip
Morayı kıldı 'Alî Paşa bilâdü'l-müslimîn

Sultân Ahmed Hân hazretlerinin Sultân İbrâhîm nâmındaki şeh-zâdesi mevlûduna verdigi târîh üzerine “Verdigi târîh-i makbûl hümâyûnum olmuşdur. ‘Asrın melikü’ş-şu’arâsı oldugu vücûh ile zâhirdir. Matlabı ihsân-ı hümâyûnum olmuşdur.” deyü sudûr eden hatt-ı hümâyûn üzerine bu kasîdeyi nazm edip rikâba ‘arz etmişdir.

Kasîde

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

‘Aceb mi ba’d-ez-în teshîr edersem Mısr-ı ‘irfânı
Ki oldu sözlerim şâyân-ı istihsân-ı sultânî

Bana hatt-ı hümâyûn ile tevcîh etdi hünkârım
Fezâ-yı kişver-i nazmı fezâ-yı nükte-sencânı

Bu lutfu görmedi nazm-âverân-ı zümre-i eslâf
Bu rütbe iltifâta olmadı bir kimse erzânî

Tanîn-endâz-ı gûş-ı çarh iken âvâze-i Bâkî
Çıkarmışken sipihre medh ile Sultân Süleymânî

Ne oldu böyle bir hatt-ı hümâyûn ile nâm-âver
Ne buldu sâye-i devletde böyle şöhret ü şânî

Bana şimden gerü kimdir edenler pâyede ta’rîz
Sudûrun bile yokdur pâye emrinde bu ‘ünvânı

Edâ-yı şükrü mümkin mi bu eltâf u ‘atâyânın
Sücûd-ı şükr içün ser-tâ-kadem olmada pîşânî

Ne devletdir bu kim tahsîn edip şâhen-şeh-i ‘âlem
Ki dir târîhime sad-âferîn ilhâm-ı Rabbânî

O şâhen-şeh ki Mevlâ eyledi ‘ahd-i şerîfinde

Zamîme kişver-i ‘Osmâniyâna mülk-i ‘irfânî

Hudâvend-i cihân-dâver mutî’-i şer’-i peygam-ber
Metâ‘-ı heft-kişver kâr-fermâ-yı cihân-bânî

Sütûde-menkabet Hân Ahmed ol sultân-ı gâzî kim
Eder zât-ı hümâyûnuyla fahr-ı evreng-i ‘Osmânî

Yegâne sâhib-i seyf ü kalem kim hem-dem olmuşdur
Zebân-ı tîz-nevek hâmesiyle tîg-i berrânî

Güzîn-i tâc-dârân-ı felek-mesned ki ‘âlîdir
‘Ulüvv-i rütbede Keyvândan kem-pâye derbânî

Zamân-ı devleti kim nev-bahâr-ı kâmrânîdir
Unutdurdu kef-i gevher-nisârı lutf-ı Nîsânî

Cemâl-i şevketi behcet-fezâ-yı bezm-i Cemşîdi
Celâl-i satveti tâb-efken-i rezm-i Nerîmânî

Nice tanzîr olur İskender ü Dârâya dârâtı
Ki anlardan füzûndur haşmet-i erkân-ı dîvânî

Harem-rûb-ı dür-i gencûr-ı ikbâli murâd itse
Verir iksîr-i hâkinden gedâya mâye-i kânî

Dem-i ‘adlinde bîm-i şâhne-i şemşîr-i kahrından
Degildir itmege bir kimse kâdir zulm ü ‘udvânî

Umûrunda muvaffakdır mükerrem sâye-i Hakdır
Dil-i feyz-âveridir mehbit-i ilhâm-ı Rabbânî

Yeter şâhid kemâl-i hüsn-i tevfîk-i İlâhîye
Ki sadr-ı a'zamı dâmâd-ı 'âlî-kadr-i zî-şânî

Mekârim-pîşe hayr-endîşe İbrâhîm Paşadır
Ki dehre gelmemişdir öyle kâr âgâh-ı Hakkânî

Behişt-âsâ makarr-ı emn ü râhat eyledi halka
Cihân olmuş iken sûret-nümâ-yı haşr-ı insânî

Ola 'ahd-i hümâyûnunda devletle mede'l-eyyâm
Mühim-sâz-ı enâm ol akl-ı evvel Âsaf-ı sânî

Eger Firdevsî-i mu'ciz-edâ görseydi bu 'asrı
Getirmezdi lisâna midhat-ı şâhân-ı Îrânî

N'ola güm-nâm-ı vâdî-i 'adem olduysa Firdevsî
Benim pîrâye-bahş-ı mesned-i vassâf-ı Hâkânî

Gubârın görmedin çâpuk-süvârân-ı reh-i ma'nî
Semend-i hâmem aldı 'arsa-i medhinde meydânî

Nice ündüller almış sâbık-ı sahn-ı belâgatda
Sıtabl-ı hâssa rabt etmek münâsibdir küheylânî

Bu cünbüş var iken rahş-ı sabâ seyr-i tabî'atda
Geçersem çok mudur tayy-i tarîk etmekle akrânı

Benim ehliyyetim hatt-ı hümâyûn ile sâbitdir
Müsellemdir yed-i te'yîdime mülk-i sühandânî

Benim şimden gerü mahkûm-ı fermân-ı metâ'ımdır
Gerek erbâb-ı tedrîs ve gerek küttâb-ı dîvânî

Velâkin Husrev-i mülk-i me'ânî Râşid ü Vehbî
Birisi nûr-ı çeşmimdir birisi cânımın cânı

Dahi perverde-i devlet-sarây-ı pâdişâhî kim
Degil teftîş-i şâmil-i müfâd-ı emr-i Hâkânî

Eger emr etseler ez-cümle Mahtûmî-i ser-hengi
Ederdim Fârisân-ı sâha-i nazma at oglanı

Mevâlî zümresin 'add eylemem şâ'ir gürûhundan
Ki nâdir bulunur nazm-âşinâ merd-i sühandânî

Belî bir kaç yeni şâ'irleri şimdi zuhûr etdi
Ki zu'munca kimisi Germiyânî kimisi Kirmânî

Velî ben bildigim şâ'ir fakat Neylî ve Kâmîdir
Hatâdır gayre etmem şâ'iriyyet ile bühtânî

Müderrislerde ancak 'Âsım-ı hoş-gû müsellemdir
Ki nazm u nesr ü fazl u ma'rifetle yokdur akrânı

Eger meşk etse Mektûbî-i Defterdâr 'İzzet Beg
Ederlerdi re'îs-i zümre-i nazm-âverân ânı

Belâ bunda nice etfâl-i endek-sâl vardır kim
Dahi üstâddan görmüş degillerken Gülistânı

Önüne geçmek için dâ'imâmerdân-ı meydânın
Kemâl-i şevkıyla teşmîr ederler sâk u dâmânı

Sadâ' îrâs eder nakli sayılmaz mahlas erbâbı

Kimi şehrî kimi mâzenderânî kimi dihkânî

Egerçi selb-i külli eylemem her fırkanın vardır
Sezâ-yı hüsn-i tevcîh nazar-ı pâkîze-gûyânı

Reşîd ü Sâlim ü Şehrî ve Lem'î ve Rahmîdir
Benâm-ı şâ'irân-ı zümre-i küttâb-ı dîvânî

Velî şâyân odur kim ola mikdârınca her şahsın
Gerek ta'bîr ve takdîri gerek in'âm u ihsânı

Olur ise eger mîzân-ı temyîz-i sühan derkâr
Bilinir her kesin ol dem kemâlâtıyla noksânı

Bu taklîd ile tâ halkcı mukallidler kırup köstek
Misâl-i Tavla-zâde kaldırırlar belki tabanı

Ederdim Tâ'ibâ her fırkanın erbâbını ta'rîf
Velî havfım budur şâyed ki dil-gîr ede yârânı

Vekîlimdir benim Vehbî-i mu'ciz-dem beyân etsin
Sunûf-ı tâze-gûyânı gürûh-ı yâve destânı

'Ayârın her kesin ta'rîf evvel bildirir haddin
Verir mânend-i Ta'rîfât Seyyid başka 'ünvânı

Hulûs-ı kalb ile ben eyleyem pîrâye-i evrâd
Du'â-yı devlet-i şâh-ı cihânı sadr-ı zî-şânı

Hemân Bârî karîn-i rütbe-i feyz-i kabûl etsin
Ki dem-sâz-ı du'âdır kudsiyân-ı 'arş-ı Rahmân

Şâ‘ir-i mezbûrun hezliyyâtından bir kaç beyt bu mahalle sebt ve tahrîr olundu. Ahmed Efendi-nâm bir kimesne Şefî’î mücbir-i ibrâmıyla tarîk-i tedrîse dâhil olup zamân-ı kalîlde rütbe-i celîleye vâsıl oldugu erbâb-ı tarîka sâkîl gelmiş idi. Ba’dehû Şefî’î müzmahil olmagla mezbûr Ahmed Efendi tarîkden hacr olundukda ba’zı mehâdîm-i silsile-i hareket ile mesrûr oldugun nazm etmişdir.

Nazm

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe’ûlün

Ne zîbâ silsile oldu yolunda

Mehâdîm oynadı Ahmed kulunda

Bin yüz yigirmi târîhinde İstanbulda kahve kesb-i nedret edip beher kıyyesi beş guruşa satılmagla sıgâr u kibârda bir ferd de hâlis kahve verilmeyip nohûddan kahve râygân içildikde bu beyti nazm etmişdir.

Beyt

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe’ûlün

Olalı kahve-i Rûmî nümâyân

Nohûdu müşrib oldu cümle yârân

Şâ‘ir-i meşhûr Nâbî Efendi baş muhâsebeci oldukda mahdûmu Hayru’llâh Çelebi-nâm cüvân-ı çâr-deh-sâlenin kalem-i mezbûr halîfesi Kubûrî-zâde ile mu’âşeretleri şâyi’ oldukda bu beyti nazm etmişdir.

Beyt

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Fe’ûlün

Egerçi aldı Nâbî mansıb ammâ

Fakat Hayrî Kubûrî-zâde gördü

Bu dahi Nâbî hakkında söylenmişdir

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Olmayalı Nâbiyâ hengâme-gîr-i kıbtiyân

Lu’bdan kalmış koca ayuya dönmüşsün hemân

Seni oynatmak diler hayrına ebnâ-yı zamân

N’ola olsa ibn Aydın nagme ile def-i zenân

Tarsî-nâm cerrâr-ı kibâr-kıyâfet hakkında bu ebyâtı nazm etmişdir.

Nazm

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Eyleyip âb-ı rûyunu rîzân
Derbeder gezme meşrebin kurusun

Dün yazıldın dilenci defterine
Hele Tarsî mürekkebin kurusun

Hantal Huffâf-nâm mudhik-i hammâl-kıyâfet ile Sivâsî Kâdî-nâm câhil-i hâr-tabî'at hakkında nazm eyledigi beytdir.

Beyt

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Bir midir Kâdî-i Sivâs hantal-ı hammâl ile
Farkı yok mu hîç hınzîrin hâr-ı Deccâl ile

TAKÎ
(Mehmed Takiyyü'd-dîn Halebî)

Perniyân-ı vücûdı bin iki yüz evâ'ilinde bâfte-i dest-gâh-ı Halebü'ş-şehbâ ve bin iki yüz yigirmi üç Rebî'u'l-evvelinde vâlid-i âti't-tercemesi Mekke-i Mükerremede câ-nişîn olarak vefât etmiş ve kendi dahi erbâb-ı isti'dâddan bulunmuş olmagla hâric medresesiyle dâhil-i râh-ı 'ülemâ ve kesdirme yoldan kat'-ı mesâfe-i rüteb etmek arzûsuyla bin iki yüz otuz sekizde Bagdâda ba'dehû Filibeye ba'dehû Sirozî Tâhir Mollânın hâlâ vâlî-i ülke-yi 'Irâk Seyyid 'Alî Rızâ Paşanın Haleb Vâlîliginde vücûhundan ve nakîbü's-sâdât bulunmagla kesb-i intisâb etmekle bi'l-muhâbere iltimâsıyla yine Dâr-ı İslâma mollâ ve şefâ'at-i müşârün-ileyhle Aksâ-yı emel olan pâye-i Kudsle kâm-revâ olup hâlâ sılasında mukîm ve maklûb-ı emel ile derd-i câh-ı enîn-i cân-gâhdan elîm edebiyyâta âşinâ ve peyrev-i râh-ı şu'arâ ve kâr-güzâr ta'rîfine sezâ ya'nî alıp vermede bî-pervâ yigirmi târîhinde Harem-i Ka'betü'l-'Ulyâda kâdıyken irtihâl-i dâr eden Halebî Kudsî Efendinin mahdûmu es-Seyyid Mehmed Takiyyü'd-dîn Efendidir.

TEVFÎK

(Seyyid Yahyâ Tevfîk Efendi)

Zi Tevfîk tû sa'îd bâd Yahyâ ز توفيق تو سعيد باد يحي işbu nakş-ı rengîn-hâtemi delâletince 1128 de Nakş-bend-i levha-i vücûd ve Trabzonda dîbâce-i 'âlem-i şuhûd ve Şeyhü'l-İslâm ibni Şeyhü'l-İslâm Mehmed Feyzu'llâh Efendi-zâde Mustafâ Efendi merhûmun işâretleriyle bin yüz kırk tokuz Şevvâlinde sâlise-i behrâm kethudâ hâricine nâ'il ve bin yüz seksende Selânik ve altı sene mürûrunda Şâm ve bin yüz toksan ikide Mekke-i Mu'azzamaya mollâ ve bin yüz toksan tokuzda pâye-i rütbe-i İslâmbol ve bir yıl sonra rütbe-i Anatolı sadrına ba'de'l-irtikâ iki yüz birde kutr-ı Rûm İli Sadâretine şa'şa'a-ârâ ba'dehû Makâm-ı Meşîhat-ı Kübrâya pîrâne bi'l-istîhâl i'tilâdan on üç gün mürûrunda ya'nî iki yüz beş Şa'bânının dördüncü günü rahmet-i Rahmâna vâsıl ve câmi'-i lâmi'-i Ebi'l-Feth civârında te'sîs ile yeni medresesinde âmâde kıldıgı lahde defn olan Ebu's-Su'ûd şu'arâ ve Sa'de'd-dîn edeb ü inşâ hatt-ı ta'lîkı nefîs ve sohbet ü muhâveresi nikât-ı girift ve selîs tedrîsi âvânında muhâsebe ve Balat ve Dâvud Paşa ve Ahî Çelebi mehâkiminde hâkim ve kayın pederi 'Arab-zâde 'Abdu'r-Rahmân Efendi ve meşâhir-i sudûrdan 'Abdü'r-Rahîm Efendi merhûmun Rûm İli sadâretlerinde mektûbcılık ve 'Abdü'r-Rahîm Efendinin def'a-i sâniyesinde tezkireciligi maslahatına müdâvim ve .... Erzurum Veliyyü'd-dîn Efendi merhûmun sadâret-i mezkûresinde Kısmet-i 'Askeriyye Mahkemesinde kassâm-ı vakt (.......) olup hulâsa her fenne vâkıf-ı mevâkıf-ı fezâ'il ve be-tahsîs fıkh-ı şerîf-i hikmet-i elîfde mecma'u'l-enhür-i mesâ'il ve eşrâf-ı kuzât-ı Mısriyyeden .... ser-levha-i yemîn ü yesâr olan 'Uşşâkî-zâde Kethudâsı el-Hâc Receb Efendinin mahdûmu olup hâmise rütbesinde iken 'azm-i sahn-ı semân-ı cennet eden meşâhîr-i fukahâ ve fusahâ ve ketebeden Eyyûb Efendinin necl-i celîl ve İzmirden ma'zûlen fevt olan 'Uşşâkî-zâde Seyyid İbrâhîm Efendinin hafîd-i asîli kâmilü'l-insân sâhibü'd-dîvân es-Seyyid Yahyâ Efendidir.

Tezkire-i Fatînden nakl edilen eseri

Kıt'a

Fâ'ilâtün Mefâ'ilün Fâ'lün

Subh-ı vuslat olup eser nâbûd
Şeb-i hicret cihânı târ etdi

Heves-i zülf-i yâr ile Tevfîk
Şâm-ı cennet meşâma dek gitdi

Şâm kazâsından ‘avdetinde şeyhü’l-İslâma takdîm-i hedâyâ eyledikde bu kıt’ayı ‘arz eylemişdir

Kıt’a

Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilâtün Fe’ilün

Lutf u ihsân u kerem seyyid-i mün’im işidir
Cürm ü taksîr ve güneh bende-i nâ-kâm işidir

Yok tefârîk-i Haleb kim anı kılsun ithâf
Kâdî-i Şâm hedâyâsı dahi Şâm işidir

TEVFÎK
(Dellâl-zâde)

Ebnâ-yı İstanbuldan Mollâ ‘Aşkî Mahallesinde nümâyende-i dîdâr ve Dellâl-zâde künyesiyle kâlâ-yı ta’rîfi zebân-zed-i bâzâr-ı iştihâr ve ba’zı karâ’in-i kalemiyyeden tirâşîde olundugu üzre ‘asr-ı Mustafâ Hân-ı Sâlis üdebâsından bir şâ‘ir-i şîrîn-güftâr oldugu ıttılâ‘-gerde-i fakîr-i siyâh-kârî-i âsârdır.

TEVFÎK
(Çıkrık Birâderi Mustafâ Efendi)

Çıkrık lakabıyla âzân-gîr-i iştihâr Hânende Mehmed Aganın ah-ı vâlâ-makâmı oldugundan ‘asrında Çıkrık Birâderi telkîbıyla gerdân-ı çarh-ı ta’rîf ve hüner-i şi’r ü inşâsı zâtına pîrâye-i tavsîf enderûn-ı hümâyûndan nân-pâre-i timâr ile mürde-peymâ-yı bîrûn olup belaga-iyesîreye kanâ‘at ve halvet-güzîn-i der-gâh-ı ‘ibâdet iken 1174 sâli hilâli hem-âgûş-i ‘arûs-ı visâl olan meşâhîr-i meşâyih-i Nakş-bendiyye-i Mahmûdiyyeden Tokadî Mehmed Emîn kuddise sırrahû elinden muktebes-i envâr-ı nisbet Mustafâ Efendidir.
كما شهد فى بعض المجموعه

HARFÜ’S-SÂ
SÂBİT
(Îrânî Sâdık Beg)

Îrânî Mehmed Esîrlü tâ'ifesinden Sâdık Begdir. Sene bin iki yüz kırk sekiz hilâli Halhalda vezîr iken fevt olmuş pederine Esîrlü 'Alî Yâr Beg dirler imiş. Erzincân Türkîsi olarak 'âşıkâne rengîn eş'ârı görildi.

Ve min şi'rihî

Geyip ag börk o meh-i şâhâne izhâr-ı gurûr etmiş
Ki gûyâ subh-dem taraf-ı ufkdan gün zuhûr etmiş
Demin ag börk idi başında ol hûrşîd-i rahşânın
O aydır başı üzre gün yüzünden kesb-i nûr etmiş

SÂKIB
(İzmirî Mustafâ Dede)

Nagamât-ı ahvâl-i râst-âyâtı nây-ı kalem-i Sâlimde Kütahyada bi'l-meşîha karâr-gîr-i Zâviye-i Mevleviyye oldugu deme dek nakş-beste-i tahrîr ve bin yüz kırk sekiz hilâli sinni 'akd-i seb'îne karîn iken necm-i Sâkıb-ı 'ömr-i 'azîzi âfil zâviye-i mürşidînde savma'a-i gufrâna dâhil ve menâkıb-ı celîle-i pîrân-ı tarîkat-ı Celâliyyeyi hâvî ve erîb-i debistânın râkımı ve dîvân-ı eş'âr-ı dürüst-ma'nânın nâzımı şeyhü'l-fenn-i 'Arabiyye ve Fârisiyyeyi 'ârif-i dakâyık-ı Mesnevî Mollâ-yı mu'dilât-ı ma'ânî-i ma'nevî İzmirî el-Mevtın Mustafâ Dede Efendidir.

Tezkire-i Sâlim ve Safâ'î ve Fâtînden nakl edilen âsârı

Gazel

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün
Sûziş-i nevâ-yı âteş-i dildir hevâ-yı ney
'Uşşâk 'aceb mi olsa esîr-i nevâ-yı ney

Güm-kerde râh yete mahabbet olanlara
Hakkâ ki hafr-ı zinde-sadâdır verâ-yı ney

Âyîn-i nâz-ı sırr-ı niyâzı beyân eder
Remz-i beyân-ı ney-zen-i müşgîn revâ-yı ney

Gûyâ ki kumrı-i dile serv âşiyândır
Oldukça vecd ü hâlle hû hû serâ-yı ney

Bir demde sad-füsürde dili raks-nâk eder
Sihr-i helâldir hele ey dil sadâ-yı ney

Tutdı sirişk-i dîde-i hûn-bârımız gibi
Bezm-i semâyı nagme-i pür-mâ-cerâ-yı ney

Sâkıb sadâ-yı şeh-per-i rûh-ı emîndir
Za'fımız hulâsa perde-i fikre edâ-yı ney

Beyt

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Her kaçan ki zülf-i müşgînin güzel silker döker
Nahl-i 'ömrüm hâsılın yâd-ı ecel silker döker

Gazel

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Kemer-girifte-i 'aşkız kenâre dek gideriz
Refîk-i mevce-i şevkız kenâre dek gideriz

Hevâ-yı kâkül-i dil-dâredir 'alâka hemân
Burâk-ı 'azm ile Mi'râc-ı dâre dek gideriz

Olunca gonce-i dil gül gül nesîm-i bahâr
Ziyâret-i ser-i kabr-i hezâra dek gideriz

Külâh ve hırka mey-âlûd çâr-pâre be-dest
Verâ-yı perde-i nâmûs ve 'âra dek gideriz

Eger bu gûne revişlerle hâk ederse bizi
Dü-çeşm-i kec-nigeh-i rûzgâra dek gideriz

Figân ki şehrimiz aldı riyâ ile sem'a

Peyâm-ı şeyh işidilmez diyâra dek gideriz

Penâhımız odur agyâr def'ine Sâkıb
Nümâ-yı kâdime-i çâr-ı yâre dek gideriz

Gazel

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Kalem ki vesme nigâr-ı 'arûs-ı lutf u 'atâ
Fürûg-ı seyf-i gazâ tâb-bahş-ı 'ârız-ı dîn

Hulâsa rûy-ı memâlik güler eger bunlar
Olursa gamze ve ebrû gibi ikisi karîn

Gazel

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün
Taht-ı cefâya kim o şeh-i bî-vefâ çıkar
Cânım dem-i nezzâre içün rû-nümâ çıkar

Gîsûları o beyt-i mu'ammâdır olsa hall
Nâm-ı dil-i fütâde-i dâm-ı belâ çıkar

Etsin şikest-i seng-i sitem kalbimiz dürüst
Her pâre çünki kâyil-i feyz-i likâ çıkar

Âgûşa alsa cevher-i âyîne 'aksini
Âh-ı füsûs her bün-i mûdan dütâ çıkar

Kalmaz ayakda pâyına bir kerre yüz süren
Dîhîmle çıkarsa başa hâk-i pâ çıkar

Amac-ı tîr-i gamze iken çeşm-i dil yine
Her gördigine âyîne-veş âşinâ çıkar

Dâmân-ı hazm çıkmaz idi dest-i hûşdan
Lîk ol perî çıkınca yüze ..... çıkar

Gûyâ kemân-ı ebrû-yı dil-keş kemîndir
Zîrâ görince nakşını bir müdde'â çıkar

Âyîne iddi'â-yı safâ etmesin tehî
Zîrâ görünce nakşını bir müdde'â çıkar

Ruhsat bulursa merdüm-i dîde açılmaga
Mâ-beynimizde yâr ile çok mâ-cerâ çıkar

Bühtân-ı huşkdur sana zâhid bu hırkadan
Her kim dimiş ise reng-i zîbâ çıkar

Te'sîr-i feyz-i sohbetimiz bundan et kıyâs
Kârûn girerse halkamıza bî-nevâ çıkar
Dîvâr-ı şeş-cihâtı eder reşk-i âyine
Ol mâh-pâre seyre ki burku'-güşâ çıkar

Ey dil görürsen ol şehi tîr ü kemân-bâz
Hâzır bulun ki şâyed elinden hatâ çıkar

Hem-kâra yok bahânemiz illâ ki hâmeler
Vaktinde nîş-kerle ney-i bû riyâ çıkar

Zîr-i külehde nâ'il olur devlete bu ser
Bir pûtedir küleh ki giren kîmyâ çıkar

Sâkıb bilür ne çekdigini kûy-ı yârda
Gûyâ garîb hissesine hep cefâ çıkar

SERVET

(Alay Emîni Hasan Beg)

‘Asâkir-i Hâssa Alay emînliginden muhrec Hasan Begdir.

SERVET

(Sâlih Çavuş-zâde ‘Osmân Efendi)

‘Asr-ı bâhirü’n-nasr-ı Pâdişâh Mahmûdü’l-hısâlda defter tarîkı tayy olunan kâtib agayân-ı dâru’s-sa’âde hulefâsından olup ‘ahd-i Mahmûd Hân-ı Evvel agalarından sâhibü’l-hayrât ve sâhib-i ezyâl-i sîrât el-Hâc Beşîr Aga merhûm ile halkı maktûl Beşîr Agaya kâtib ba’dehû hâcegâna müşârün-ileyhin iltimâsıyla bi’d-duhûl müddet-i medîde dört sene dâ’ir-i devâ’ir-i manasıb iken bin yüz seksen hilâli irtihâl eden ma’ârif ü kemâl-âşinâ ve hüner ve vâdî-i rûşen sâbit olarak kâdir-i nazm u nesr şi’r ü inşâ sipâhiyân zümresinden Sâlih Çavuş Aga-nâm bir merd-i sâlihin mâhdûmı ve Hekîm-zâde ‘Alî Paşa sa’îdinin dervâze-i menkûş-ı câmi’-i lâmi’ü’l- envâr ...... târîhi hâme-i seng-i manzûmı mukaddemâ Hanîf tahallus eden sâhib-i servet-i ‘irfân ‘Osmân Efendidir.

Tezkire-i Fatînden nakl edilen âsârındandır

Beyt

Mefâ‘ilün Fe’ilâtün Mefâ‘ilün Fe’ilün
İşâret ile ko igmâz-ı ‘aynı ey Servet
Bu feyz başka kalemdir devât-veş gözün aç

Matla’

Mef’ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün
Meşk edeyazdı harf-be-harf eyleyip vukûf
Bak o müzellifin hatına temmetü’l-hurûf

Makta’

Mefâ‘ilün Mefâ‘îlün Mefâ‘ilün Mefâ‘îlün
Meger kilk-i kader ol tıfl-ı ebced-hânın ey Servet
Celî hattıyla yazmış levha-i ruhsârına temmet

SENÂ’Î

Bi’l-hemze Müstakîm-zâdenin târîh-i tesvîdi olan Mecelletü’n-nisâb fi’l-kütübi ve’l-ensâb ve’l-elkâb ile müsemmâ Vefeyâtında ve mahlas-ı şâ‘ir fî iktifâ deyü .... asr-ı şu’arâsından oldugu bilinmiş ve ahvâl-i sâ’iresi ve makâlı ma’lûm ve manzûr olmamışdır.

SENÂYÎ

(Kütahyevî Ahmed Efendi)

Ba’zı şukka tahrîrince şi’r ü inşâda pâkîze-kelâm ve sülüs ve neshde hattât-ı benâm Daltaban Paşa dâmâdı denmekle şöhret-şi’âr bir zât-ı celîlü’l-mikdâr olup edâ-yı nüsk-i hacdan sonra Mekke-i Mükerremede bin yüz kırk beşde mazhar-ı tavâf-ı Ka’be-i visâl ve ‘âlem-i kudse sâ’ir-i matiyye irtihâl olan Kütahyevî Ahmed Efendidir.

HARFÜ’L-CÎM

CÂZİM

(Zeyrek-zâde Mehmed Efendi)

Sadr-ı Anatolı Hâce Seyyid ‘Osmân Efendiden 1110 da mülâzım ve bi’l-imtihân Şeyhü’l-İslâm imâm-ı sultânî Mahmûd Efendi işâretiyle 1126 Rebî’u’l-âhire ders-i hâric ve ol derse tedkîkden ilh tarîk-i ‘ülemâ-i inkıyâd-ı müdâvim olup seyâhat-i mu’tâde ile mûsıla ve riyâzete talmış ve ol gird-âb-ı tedkîkden rehâ-yâfte olmagla beş on eskisi (eksigi) kalmış iken 1138 senesi sahn-ı semân-ı cinâna rıhlet ve dâhil-i sur-ı Kostantıniyyede Keskin Dede mezâristânında mestûr-ı hâk-i türbet olan devr-i devlet-i Mehmed Hân-ı Râbi’de nakîbü’l-eşrâf Zeyrek-zâde Seyyid ‘Abdu’r-Rahmân Efendinin hafîdi ve fuzalâdan Kara İbrâhîm Paşa Hâcesi Seyyid Ahmed Efendinin ferzend-i reşîdi rüsûm-ı şi’r ü inşâda mâlik-i hüsn-i edâ ve ‘ulûm-i ‘Arabiyyede sâlik-i meslek-i üdebâ Mehmed Efendidir ki 1130 da hareket-i hârice geldigine kadar ahvâlini Sâlim Efendi tezkiresinde yazmışdır.

Tezkire-i Sâlim ve Fatînden nakl edilen âsârı

Gazel-i Nâ-tamâm

Mefâ‘ilün Fe’ilâtün Mefâ‘ilün Fe’ilün

Havâ güzel yine gülşende gösteriş günüdür
Çemen çemen salın ey serv-i kad reviş günüdür

Kenâra togrı salındır o serv-i âzâdı

Gel ey nesîm-i sabâ hıdmetin var iş günüdür

Yeridir eyleyelim gâhvâre dûşumuzu
Tamâm o tıfl-ı nev-âmûzı perveriş günüdür

Gönül semendini bir nev-cüvâna çek Câzim
Fezâ-yı ʻaşkı dolaşdır biraz biniş günüdür

Beyt

Mefâʻilün Mefâʻilün Mefâʻilün Mefâʻilün
Leb-i sâkî mi câm tehî mi bilmem neş'e-i mey mi
Soyundan fark olunmak haylî işdir câm-ı mînâdan

CEZBÎ

Şeyhü'l-İslâm Paşmakcı-zâde ʻAlî Efendi merhûmdan bi'l-istihkâk izn-i mülâzemet ve kuzât-ı kasabât-ı Rûm İli meslegine sülûkla beş altı sene zabtından sonra Ziştovi teb'îdiyle ihtiyâr-ı tekâʻüd ve râhat edip ve bu hâl üzre 1161 de hareket-i semt-i âhiret eden ve Edirne kapusı hâricinde ma'ârif-i bî-pâyân ile muttasıf bir pîr.

Tezkire-i Sâlimden nakl edilen eser-i şi'rîsi

Gazel

Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün
ʻÂrifiz ehl-i fenâ rind-i kalender meşrebiz
Lâʻübâlî merd-i ʻayyâşız Melâmî mezhebiz

Tâli'e incinmeziz bahtıla yokdur leccimiz
Burc-ı teslîm-i rızâ-yı Hakda tâli'-kevkebiz

Mesned-i mey-hânede Cem denlü vardır zevkimiz
Dûş-ber-dûş sebû-yı câmla leb-ber-lebiz

Ehl-i hây u hûy pür-hüner eylesinler her gice
Şast-ı himmetden hadeng-endâz-ı bâzız şimdi biz

‘Akl-ı külden kârımız tahsîl-i fenn-i ma’rifet
Gören ammâ Cezbiyâ anlar ki tıfl-ı mektebiz

CELÂLÎ

(‘Abdu’llâh-zâde Ebû Bekr Celâle’d-dîn)

Anatolı eşrâfından ve sâde-güftâr ahlâfından olup sinni sittîni mütecâviz iken 1233 de tekmîl-i nefes ve Zülâlî Çeşmesi civârında tayr-ı rûhına kûçe-i kabri kafes eden mürettib-i dîvân-ı eczâ-i çendîn Haleb muvakkıtıyken fevt olan Mulakkab ‘Abdu’llâh-zâde Süleymân Mollânın büyük birâderi Ebû Bekr Celâle’d-dîn Efendidir. Kuddise sırrahû (Drs Sd!).

CEMÂL

(Edirnevî Şeyh Mehmed Cemâle’d-dîn Efendi)

Mahrûse-i Edirnede keşf-i kınâ‘-i Cemâl-i vücûd ve tahsîl-i ‘ilm-i kâlden sonra tertîl-i mahrûse-i mezbûrede Bagdâdî Şeyh Mehmed Hamdî Efendiden ahz-ı hilâfetle nâ’il-i maksûd ve ba’dehû Âsitâne-i İstanbula vürûd ile Egri kapu hâricinde Harâmî Ahmed Paşa Zâviyesinde müddet-i medîde post-nişîn-i irşâd ve sinn-i sittînde şeref-yâb-ı likâ-i Rabbü’l-’ibâd olup silsile-i nisbeti hilâfetî Hüsâme’d-dîn ‘Uşşâkî hazretlerine ol vâsıta ile muttasıl ve müceddid-i tarîkat-ı ‘Uşşâkiyye olmagla Pîr-i Sânî lakabıyla zebân-zed-i ehl-i dil-i kesîru’l-hulefâ ve merci’-i hâcet-i müzeyyen-ebvâbu’l-’urefâ nu’ût-ı Nebeviyye ve Vâridât ile memlû kâse-i dîvân-ı neşve-bahş-ı hâtır-ı ‘urefâ ve türbeleri hâlâ cây-ı isticâbet-i du’â es-Seyyidü’l-eyyed eş-Şeyh Mehmed Cemâle’d-dîn Efendidir kuddise sırrahû.

CEVDET

(Dervîş Mustafâ Efendi-zâde Halîl Efendi)

Kayın pederleri Dâmâd-zâde Feyzu’llâh Efendi merhûma def’a-i sâniye sadâret-i Rûmlarında dâmâd ve meşîhat-ı ûlâlarında işâretleriyle bâ-ru’ûs-ı hâric ber-murâd ve âvân-ı tedrîsinde sudûr-ı kirâma gâh tezkirecilik ve gâh mektûbcılık ve mehâkîm-i şehr-i İslâmbolun ekserinde niyâbetle karîn-i istihdâm ve İzmir ve Edirne ve Mekke-i Mükerreme ve Dâru’l-hilâfe kazâlarında bin yüz toksan bir ve bin yüz toksan tokuz ve bin iki yüz iki ve bin iki yüz altı târîhlerinde ‘ale’t-tertîbi’l-merkez testî-fermâ-yı ahkâm

olup bin iki yüz tokuzda tarîk-i ‘ülemâya duhûlünden elli sekiz sâl mürûrunda ‘âzim-i dâr-ı bekâ ve mûnis gılmân-ı me’vâ olan şi’r ü inşâda sâhib-dest-gâh-ı makrûn ma’zûlen vefât eden Dervîş Mustafâ Efendinin mahdûm-ı ‘irfân-penâhı Halîl Efendidir. İki oglu kalıp kebîri mûsıla-i Süleymâniyede iken bin iki yüz yigirmi târîhinde fevt olan Mehmed Muhyi’d-dîn Efendi ve sagîri Burûsada ma’zûlen 1251 de intikâl eden Mustafâ Efendidir rahimehümu’llâhu te’âlâ. Mustafâ Efendinin hâlâ hareket-i hâric müderrisi es-Seyyid Mehmed Hamdu’llâh-nâm bir halefi vardır.

Tezkire-i Fatînden nakl edilen beyt-i târîhi

Târîh

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

Gelip bâ-feyz-i ilhâm-ı Hudâ Cevdet dedim târîh
Sezâdır yine Es’ad-zâde Efendi geldi fetvâya

ÇÂKERÎ

(Âmidî)

Sibkati gibi defter-i şâ‘irîne şîrâze-bend-i hüsn-i nizâm ve eyyâm-ı Devlet-i Mahmûd Hân-ı Evvelde nüsha-i kem-yâb-ı vücûdına mahfaza-i kabristân-ı makâm olan Diyâr-ı Bekri’l-asl bir şâ‘ir-i nâzük-tabî’at oldugu ba’zı mazbatada görülmüşdür.

HARFÜ’L-HÂ

HÂ’İZ

(Ahmed Efendi)

İzmirden ma’zûlen bin yüz kırk iki senesi hilâlinde vefât ve tayy-kerde-i defter-i hayât eden şi’r ü inşâsı şu’arâ-yı zamân miyânında fâ’iz-i i’tibâr ve hâ’iz-i sebak-ı iktidâr oldugu ba’zı defâtirde manzûr Ahmed Efendidir.

HÂCİBÎ

(Hâcı Sâlih-zâde Halîl Efendi)

Mevlidinde ya’nî hısn-ı Karsda ber-vech-i cibilli bi’t-tedkîk ve’t-tahkîk tedrîs-i ‘ulûm-i şettâya meşgûl ve mahdûm-ı şu’arâ hazret-i Câmî kuddise sırrahu’s-sâmînin Cilâ’ü’r-Rûh ile be-nâm ve künküre-i şöhretiyle tanîn-endâz-ı ecrâm olan kasîde-i nazîdeleri ve lugatdan Câmî-i Rûm Lâmi’î merhûmun manzûmesine şerh-i mufassala yine cenâb-ı Câmînin Yûsuf u Züleyhâ mesnevî-i belâgat-ı ma’nevîsine birer tîre mefhûm şerhi ve

Mehdî Mehmed Hân-nâm kâmilin dürre-i nâdiresinden başka Nâdir Şâh ahvâlini mübeyyin Cihân-nümâ adında misli nâdide târîh-i belâgat-tevârîhini kalem-i tercemeye aldıgı eser-i mu'teberi müsellem-i fuhûl olup sinni altmış üçe resîde iken sıla-i mezkûresinde bin iki yüz kırk hudûdı intikâl eden fenn-i ferâ'izde sâhib-i resâ'il ve her hünerde nâşir-i fezâ'il ve fevâzıl şâ'ir-i 'âlim ve münşî-i dakâyık-ı me'âlim-i 'asrın ibni Hâcibi Hâcı Sâlih-zâde Halîl Efendidir.

HÂZIK

(Erzurumî Seyyid Mehmed Efendi)

Her fende sadâkatı âsâr-ı nesriyye ve nazmiyyesinden bâhir ve 'ale'l-husûs kuvvet-i tab'-ı belâgat neyl-i dîvânından zâhir olup sılasında 'uhdesinde olan medresede muhakkikâne kânûn üzre tedrîs-i 'ulûm-i şettâ ve ekmelâne iftâ ile meşgûl iken bin iki yüz seksen bir senesi Leyletü'l-Kadrinde şem'-i hayâtı bekâ-zede-i bâd-ı fenâ ve meclis-efrûz-ı dâr-ı bekâ olan 'ülemâ-i fuhûl ve fuzalâ-i menkûl ve ma'dûlden şi'ri rengîn ve pîrâneden gûş-zedimiz oldugu üzre sohbeti mekîn Erzurumî es-Seyyid Mehmed Efendi ibnü'l-Fâzıl Ebû Bekr Efendidir.

HÂZIM

(Nevşehrî Ahmed Efendi)

Nevşehrde pederi gibi me'zûn-ı bi'l-iftâ ve neşr-i ma'ârif ve kemâlâtıyla güzârende-i sayf u şitâ olarak Üçüncü Mustafâ Hân tâbe serâhu 'asrı evâhirinde ba'dehû 'âzim-i serhadd-i fenâ ve vâsıl-ı şehristân-ı bekâ olan zikri âtî مراتله Rûhî Beg necl-i emcedi Ahmed Efendi oldugu ba'zı müsveddâtda görülmüşdür.

HÂSİM

(Köprülü-zâde Es'ad Paşa)

İrsen ve istihkâkan zîbende-sâz-ı rütbe-i vezâret ve Agrıboz ve Hanya livâlarında nevâl muhâfızı olup Resmo sancagıyla tekâ'üdü ihtiyâr ve 1139 hudûdunda 'azm-i dâr-ı karâr edip bin yüz Zi'l-ka'desinde Avusturyalılarla vâki' Tabur Cenginde kantara-i şehâdetden vâsıl-ı na'îm-i cennet olan Sadr-ı esbak Köprülü-zâde Fâzıl Mustafâ Paşa merhûmun şi'r ü inşâ ile şöhret-ârâ mahdûm-ı necâbet-rüsûmu Es'ad Paşadır.

Tezkire-i Sâlim ve Safâ'îden nakl edilen âsârı

Vezîr-i A'zam 'Alî Paşaya verdigi Kasîdeden

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Ey vücûd-ı kâmilin ârâyiş-i rûy-ı zemîn
Hâk-i mesnûn oldu bâd-ı lutfun ile 'anberîn

Hâss u 'âmma oldugıçün ni'metin mebzûl kim
Cümle 'âlem hırmen-i lutfundan oldu hûşe-çîn

Sensin ol zât-ı mükerrem eylesen lâyık sana
Keykubâdı bâb-ı lutfunda gulâm-ı kem-terîn

Bestedir zencîr-i 'adle dest-i cevr-i zâlimân
Ol dek 'adl etmekdesin Nûşîrevâna câ-nîş

Feyz-i ta'lîm-i Hudâdan tertîb-yâb olmaga
İttifâk etmiş cemî'-i sâhib-i re'y-i rasîn

Sen semiyy-i Murtezâ Haydersin ey rûşen-zamîr
Hîç 'aceb mi heybetinden muztarib olsa zemîn

Serverâ bu gülşen-i 'âlemde nahl-i zâtın
Tünd-bâd-ı nâ-muvâfıkdan Hudâ etsin emîn

Devleti takdîr-i Rabbânî sana lâyık görüp
Cümlenin içinde etdi zât-ı pâkini güzîn

Safha-i 'âlem mutarrâ oldu çirk-i fitneden
Sadmet-i kahrınla hasf olup yere a'dâ-yı dîn

Zâtın olmuş yekke-tâz-ı sâha-i feyz-i hüner
Âferîn ey dâd-hâh-ı kişver-i 'âlem âferîn

Hâsimâ ümîd-vârım gerdiş etdikce felek
Dest-gîr olsun ana her yerde Rabbü'l-'âlemîn

Olmasun zâ'il-i cihân turdukca ey Âsaf-nihâd
Beyza-i İslâma zâtın olmadan hass-ı hasîn

HÂSİM
(Âmidî İbrâhîm Efendi)

Biraz müddet İzmirde dâr-ı iftâyı mü'essis ve istihkâk-ı zâtıyla 1127 de Yenişehrli 'Abdu'llâh Efendi imtihânına girip bâ-hâric müderris ve elli bir Zi'l-ka'desinde Süleymâniye medârisinin biriyle kâm-revâ ve çok geçmeden vâridât-ı nüsha-i 'ömrü ber-sâ-şüde-i rûzgâr-ı fenâ olan 'ulemâ ve fukahâ ve şu'arâ ve üdebânın ser-âmedi Âmidî İbrâhîm Efendi oldugu .... defâtirde istinbât olunmuş ve bir kaç gazel-i selîsi görülmüşdür.

Tezkire-i Sâlim ve Safâyîden nakl edilen âsârı

Gazel

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Lutf-ı hatt-ı siyehin hüsn-i cihân-tâbdadır
Ragbet-i sürme-i şeb dîde-i meh-tâbdadır

Magz-ı bâdâm şeker-pûş kadar şîrîndir
Gûşe-i çeşmi o şûhun ki şeker-hâbdadır

O siyeh-mest-i günehiz ki çü çeşm-i dildâr
Bâde-i ve sâgarımız gûşe-i mihrâbdadır

Zerk için 'âlemi ser-geşte edüpdür gûyâ
Mîzbân-ı felegin sifresi gird-âbdadır

Leb-i dildârda tebhâle degildir Hâsim
Jâledir dâ'ire-i gonce-i sîr-âbdadır

Ve le-hü

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Hârlar bâl-i hümâdır ser-i dîvârımda

Gül-i ikbâl açılur gûşe-i gülzârımda

Bâd-ı nevrûz gibi gonce-güşâlıklar eder
Mevce-i hoş-tebessüm leb-i dildârımda

O Felâtûn hıredim tab'-ı sühan-perverden
Mesel isbât ederim kilk-i dürer-bârımda

Hâsimâ pîçiş-i ser-küştegî-i âlâmı
Kıldı vâbeste felek gerdiş-i destârımda

Ve le-hü

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
Açılsa gonce-i maksûd taraf-ı bâgımda
Zükâm olur eser-i reng ü bû dimâgımda

Hezâr olursa n'ola meclisimde pervâne
Fitîle-i reg-i güldür yanan çerâgımda

'Aceb ki halka-i âgûşdan remîde olur
O mâh-ı nev büyüdi jâle-i kucagımda

Ve le-hü

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün
Mir'ât-ı hâtırında görünmem 'adem miyim
Ey mâh-pâre yoksa gubâr-ı elem miyim

Geh çeşm ve geh pâya düşürdi beni nesîm
Bilmem gubâr-ı sürme mi hâk-i kadem miyim

Bahtım sevâdı kıldı füzûn i'tibârımı
Hâk-i bütân mı seng-i siyâh-ı harem miyim

Eyler serimde tîg-i belâ-rîzin imtihân
Dest-i sitem-nüvişt-i kazâya kalem miyim

Eş'ârıma perestiş eder Hâsimâ beyân
Rengîn-nukûş-ı ma'nâya beytü's-sanem miyim

Ve le-hü

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Müjgânların ki gamzene bâl-i hadeng olur
Her zahm-ı sürme-gûnı çü dâg-ı peleng olur

Çokdur kenâr-ı dilîrinin mâh-rûları
Ammâ Sitanbulun güzeli şûh u şeng olur

HÂFIZ

(Galatalı Hâfız)

Hâfıza-i selîmesi kelâm-ı kadîm ma'a'l-vücûhât hızâne ve hayâl-hâne-i tab'-ı vekkâdı mürg-i mihnet-lâne kudret-i inşâd-ı nazm-ı târîhe mu'tâd ve ma'ârif-i mütenevvi'ada üstâd olup 1157 senesi vefât şöhreti Galatalı Hâfız.

HÂKİM

(Seyyid Mehmed Efendi)

Fünûn-ı edebiyye ve 'Arabiyye vesâ'ir ma'ârif-i cüz'iyye ve külliyyede muhakkıkâne ma'lûmâtı müsellem-i 'âlem ve nazmen ve nesren tahrîrâtı kendüye mahsûs bir vâdî-i nev-tarh ve üslûbda olarak i'tirâz ve ta'kîdden gayr-ı müsellem bin yüz altmış beşde zabtına me'mûr ve iki seneden sonra isti'fâsıyla kaleminden mehcûr olan vekâyi'-i Devlet-i 'Aliyyeyi müddet-i mezkûrede tahrîr ve Şevkete şerh ve Veysî-i Belîgin Kelime-i Tevhîd Risâlesi Nazîresinde Tehlîl-nâme-nâm makâlesiyle Hâkânînin Hilye-i Şerîfe-i Meşhûresi tetebbu'ında bir manzûme-i matbû'a te'lîfiyle nâmını sebt-i sahîfe-i çarh-ı esîr edip menâsıb-ı münâvebede devr ederek âhır küçük rûz-nâme mansıbından ma'zûlen seksen beş Rebî'u'l-evvelinde murg-ı dil-i âgâhı terk-i kuyûdât-ı kafes-i mecâz 'âlem-i ervâha pervâz eden dest-i kerâmet-peyvest-i hazret-i 'Abdu'llâh Kaşgarî ile dâhil-i dâ'ire-i tarîkat-ı Nakş-bendiyye olan es-Seyyid Mehmed Efendidir.

Tezkire-i Fatînden nakl edilen gazelidir

Gazel

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Dûdmân-ı hüsn ü ânın hânumânîdir gönül
Kişver-i 'aşk içre ya'nî Mısr-ı sânîdir gönül

Dâm eder Belkîs-i kâmı ol Süleymân menkabet
Milk-i 'aşkın öyle bir sâhib-kırânıdır gönül

Rûzgârın perverişle hâsılı 'unsur degil
'Âşıkâne 'âlem-i gayb armagânıdır gönül

Pâk-zer etsin seni ey sîm-ten gel altına
Kıblegâh-ı kalbin altûn nâvidânıdır gönül

Tâbişinden feyz alıp bir şems-rûnun Hâkimâ
Şimdi hep gönülleri âteş-feşânıdır gönül

HÂMİD

(Bedrî Hüseyn Efendi)

Bin yüz yetmiş üçde bâ-işâret-i 'aliyye-i Çelebi-zâde hâricle tarîk-i ehl-i 'ilme dâhil ve rütbesi mûsıla-i Süleymâniyeye dâhil olup hareket etmeden bin iki yüz birde rıhlet-i dâr-ı na'îm ve agrâf-ı zülâl-i tesnîm ve sıyt-ı kemâl-i şi'r ü inşâsı âzân-ı ekâbir ü asâgir-i 'asrını pür-tanîn Bedrî Hüseyn Efendidir.

HÂMİD

(Kîsedâr Ahmed Efendi)

Râkım Paşaya defter-dârlıgında evvelâ mühr-dâr sâniyen kîse-dâr ve'l-hâletü hâzihî hatm-i 'amel Zi'l-hiccesinde tayy-kerde-i dest-i ecel ve zeyl-i defter dâd ve sitâdı cây-ı hatm-i 'amel irüp İdrîs Köşki reh-güzârında murabba'-nişîn-i kasr-ı mezâr ve ta'bîr-i sehlü'l-me'hazı .... hâvî dîvân-ı çendîn-evrâkında nüvîsende-i eş'âr Câmi'-i Ebü'l-Feth ve'l-Megâzîde ser-mü'ezzin ve türbe-i mu'attar-ı hazret-i Hâlidde re'îs-i türbe-dârân Şeyh İsmâ'îl Efendinin hafîdi eshâb-ı müşârün ileyh افاض الله تعالى بالرضوان hazretlerine mensûb kasaba ahâlîsinden Mustafâ Efendi-nâm zâtın veled-i reşîdi Ahmed Efendidir.

HÂMİD

(Seyyid Mehmed Efendi)

Mahrûse-i Kars ‘ahd-i Sultân Murâd-ı Sâlis tâbe serâhûda ya’nî tokuz yüz yetmiş yedi hudûdunda zagarcı başı bulunan İbrâhîm kethudâ me’mûriyetiyle dest-i revâfızdan rehâ buldugu hengâmda me’mûr-ı mûmâ-ileyh müceddeden binâ kıldıgı câmi’in tevliyet ve hitâbet ve imâmetini neslen ba’de neslen kendisine şart etdigi Sarı Vâ‘iz ile şehîr Ya’kûb Efendi sülâlesinden olup geçen sene Karsda bir hâdise vukû‘ıyla Sinoba iclâ ve çend-mâh mürûrunda bi’l-ıtlâk mahrûse-i Erzuruma gelip Es’ad Paşa hazretlerinin kitâbcılık hıdmetiyle dâ’ire-i i’tibârlarında karîn-i dîvân kılınan ve Îrâna sefâretle revân iken sohbetiyle igtinâm ve fakîre şu ‘arz eyledigi kasîdeden bûy-ı ‘ilm ü ‘irfân istişmâm etdigimiz Der-i ‘Aliyyede üstâdımız cennet-mekân ‘Osmân Efendi-zâde es-Seyyid Mehmed Emîn Efendi merhûmdan ahz-ı envâ‘-ı ‘ulûm ve senesi Erzurumda fitne-i eşkiyâ vukû‘ıyla şehîd olan belde-i merkûmede me’zûn-ı bi’l-iftâ Sarrâf-zâde sâlihu’l-’ülemâdan ahz-ı izn-i tedrîs mantûk u mefhûm eden eben ‘an ceddin halka-bend-i tedrîs-i fünûn ve nâşir-i fevâ’id-i gûn-â-gûn olan hâlâ Kartal kazâsı kâ’im-makâmlıgı ‘uhdesinde bulunan es-Seyyid Mehmed Efendi ibnü’s-Seyyid Zeyne’l-’Âbidîn Efendi ibnü’s-Seyyid Ahmed Efendi ibnü’l-Mevlâ el-mezkûr Ya’kûb Efendi ibnü’s-Seyyid Ahmed Efendi ibni Kemâhi’l-mevlid Bâlî Dede el-medfûn bahâ ve bezzâzdır. - Tevellüd 1192. -

HÂMİD

(Nûh Beg-zâde Mehmed Tayfûr Enderûnî)

Mehmed Tayfur Begdir. Sadr-ı esbak Hekîm-zâde ‘Alî Paşanın hem-şîre-zâdesi Nûh Begin - Gâlibâ Mısr seferinde kâ’im-makâm olan Sadr-ı A’zam Silehdâr ‘Alî Paşanın birâder-i kihteridir. Lâkin siyâk-ı kelâm sâhib-tezkireden anlaşılan Silehdâr ‘Alî Paşa olması gerekdir. Su’âl oluna. - velededir. Nûh Beg bir husûs tesviyesiyle Dımışku’ş-Şâma gitdükde Şeyh Murâd-zâde ile ülfet ve mahabbet eder. Şeyh-i müşârün-ileyh nâm-ı Zühre ile müsemmât bir câriye-i zenciyeyi mîr-i müşârün-ileyhe hediyye etmiş. İstifrâş etdikde hâmil olup Âsitâneye ‘avdetinde o câriye-i siyâh-gûndan Mîr Tayfûr menba’-ı zulmetden âb-ı hayât yâhûd şeb-i târîkde Zühre gibi ser-â-pâ beyâz tevellüd eyledigi nevâdirdendir. Bin yüz toksan dört hudûdunda pederi vefât eyledikde kilere alınmış ve sâhib-tezkirenin edebiyâtda üstâdı imiş.

HÂMİD-İ DÎGER

(Kâmil ‘Abdu’llâh Paşa-zâde Enderûnî)

İsmi nâm-ı latîf Mehmeddir. Sadr-ı a’zam kethudâlıgından mîr-i mîrân olan Kâmil ‘Abdu’llâh Efendinin ogludur. Bin yüz elli birde togmuşdur. Pederi fevtinden sonra Mustafâ Hân-ı Sâlis bin yüz yetmiş ikide kilere almışdır. Mûsikîde üstâd imiş. Bin yüz toksan iki tâ‘ûnunda fevt olmuş.

HÂMÎ

(Âmidî Ahmed Efendi)

Kadrdân-ı ehl-i kemâl ve ‘ülemâ sadr-ı esbak Muhsin-zâde ‘Abdu’llâh Paşa merhûmun şefî’-i ma’ârifle dâ’ire-i ihsân ve istishâblarına intisâb vezîr-i hâmî-i müşîrâne terbiye birle kâtib-i dîvân ve sadâretlerinde idhâl-i silk-i hâcegân edip evâsıt-ı saltanat-ı Mahmûd Hân-ı Evvelde gâlibâ sılasında vâsıl-ı rahmet-i Rahmân ve dâhil-i matmûre-i kabristân olan îcâd-ı ma’nâya kâdir ve iktizâ-yı belâheti üzre eş’ârında zuhûra gelen sakatâtı hafru’l-mer’ .... tezkîrince fevtine dâl olarak Nâdir Âgâh-ı meşhûrun şâkirdânından ve fenn-i sühanın eshâb-ı dîvânından Diyâr-ı Bekrî Ahmed Efendidir.

Tezkire-i Fatînden nakl edilen âsârı

Gazel

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün
Virmek isterein cihânda nâm mânend-i nigîn
Merkezinde göster istihkâm mânend-i nigîn

Kâviş-i hakkâke sabr etmek gerekdir ey leyân
Sîm ü zer tahsîline ikdâm mânend-i nigîn

Feyz-i Hâtem-veş verip zînet yakışmışdır tamâm
Hâne-i zeyne o sîm-endâm mânend-i nigîn

Geh çıkar nakşın beyâza geh olur rûyun siyâh
İtme râzın her kese i’lâm mânend-i nigîn

El kiri yüz karasıdır Hâmiyâ tahsîlimiz

Olmuşuz farzâ ki sâhib-nâm mânend-i nigîn

HÜSÂMÎ

(Şeyh Ahmed Efendi)

Kâsım Paşada vâki' tarîkat-i 'Uşşâkiyye meşâyihi kemelesinden Hüsâme'd-dîn 'Uşşâkî kuddise sırrahû Âsitânesinde post-nişîn-i irşâd ve bin yüz altmış sekiz hilâlinde 'âzim-i 'âlem-i me'âd olup Âsitâne-i mezkûrede makbûr ve 'âşıkâne güftârları ehl-i hâl lisânında mezkûr eş-Şeyh Ahmed Efendidir.

HÜSNÎ

Firdevs-âşiyân Mustafâ Hân-ı Sâlis zamânı şu'arâsından kalem-gîr-i hüsn-i edâ bir şâ'ir-i pâkîze-elfâz u ma'nâ oldugu muharrer ba'zı mecâmi'dir.

HÜSNÎ

(Şerîf Beg-zâde Sa'îd Begin dâmâdı)

Şâhid-i tab'ı dil-âşûb ve zekâ-yı zekâsı ....sipihr-i kabûl-i ehl-i kulûb .... cevânıyla .... senc-i dil-şiken ve bu takrîb üzre kalbi dagdaga-i tedârük-i ta'ayyüşle âlûde-i mihen olarak me'mûr oldugu Dîvân-ı Hümâyûn Kalemine müdâvim ve sikke emriyle orta koldan Halebe togrı 'âzim iken 1243 evâhirinde merhale-i Kütahyada hengâm-ı şebâbında nâ-kâm irtihâl ve haber-i firâkıyla ahbâbını mahrûku'l-bâl eden etbâ'-ı ricâlden bir merd-i sâlihin peder-i fıtnat-nihâdı ve Şerîf Beg-zâde Sa'îd Begin dâmâdı Hüsnî Efendidir. Eger 'ömründe bereket görse ve meydân-ı ta'allüme esb-i sa'yini sürse idi şu'arâ-yı benâmdan ma'dûd olacagı der-dest olan ba'zı âsârından müstebândır.

HÜSNÎ PAŞA

(Hüseyn Hüsnî Paşa)

Evâ'il-i hâlinde eb ü ceddinin tarîkına sülûkla devr ederek bin yüz yetmiş sekizde aga-yı kavm-i mülgâ ve kemâl ve dirâyetin hüsni nezd-i saltanatda be-dîdâr olmagla sene-i mezkûre Şa'bânında iki tugla kapudân-ı deryâ ve çend-mâh mürûrunda rütbe-i vezâretle kadri a'lâ ve bin yüz seksende vâlî-i cezîre-i Girid olup hengâm-ı vilâyetinde bin yüz seksen altı sâli irtihâl-i âhiret eden agalıkdan üç tugla Ata-i Kebîr muhâfazasına giderken bin yüz yetmiş birde cezîre-bend-i mezâr olan 'Abdu'llâh Paşanın rebîb-i

fasîhi ve ‘asrımız ricâlinden Hüsnî Beg merhûmun sulb-i sahîhi ma’ârif ü kemâlde sâhib-nisâb ve müşâhede olunan âsârı delâletince şâhid-i şi’r ü inşâsının hüsni bî-irtiyâb Hüseyn Paşadır.

HASÎB

(İstanbulî Ahmed Efendi)

Rûm İli kuzâtı silkine münselik ve şi’r ü inşâya münhemik Görice kazâsında nesak-sâz-ı hükm ü imzâ iken bin yüz seksen iki sâlinde intikâl eden İslâmbolî Ahmed Efendidir.

HASÎB

(Seyyid ‘Abdu’llâh Efendi-zâde)

Kemâl-i hattının sıyt-ı iştihârı resîde-i kulel-i seb’a-i semâ ve devâ’ir-i günbed-i rûzgârda mersûm ve menkûş âsâr-ı kalemiyyesi bâkî kalan bu kubbede bir hoş sadâ ma’nâsını gûyâ olan Mîr-ahûr Câmi’-i Şerîfi imâmı Seyyid ‘Abdu’llâh Efendinin hayru’l-halef-püseri (.....).

HASÎB

(Mü’min-zâde Ahmed Efendi)

Mevlid-i feyz-muhtevî olan mahrûse-i Burûsa müderrisleri miyânına 1129 Recebinde bi’l-imtihân dâhil ve kat’-ı merâtib ederek derece-i tevcîh-i Mevleviyet-i devriyeye vâsıl oldukda Bosna ve Kayseriye ve Tokat ve Bagdâd ve Anapa ve Filibe ve Magnisaya vâhiden ba’de vâhid mollâ ve 1160 hudûdunda ‘âzim-i Bârî olup derûn-ı hısn-ı İslâmbolda hazret-i Emîr Buhârî Türbesi mukâbilinde vâki’ hânesi ittisâlinde Kâdî-’asker ‘Abdu’r-Rahmân Efendi Mektebi sâhasında ikbâr olunan Mü’min-zâde Ahmed Efendidir.

Tezkire-i Sâlim ve Safâ’îden nakl edilen âsârı

Gazel

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Teng-i meşrebin levendim bâde-hâr oldukça sen
Kabına sıgmazsın aslâ neş’edâr oldukça sen

Cümleden evvel getür yâda beni ey bî-vefâ
Va’dini incâz için ‘âşık-ı şumâr oldukça sen

Pest olur hûrşîd kadri ey meh-i ʻâlî-nijâd
Gün-be-gün hüsniyle sâhib-iştihâr oldukça sen

Hîç fikr-i nîstî gelmez dil-i pür-şûhuma
Bana sultânım ne gam ʻâlemde var oldukça sen

Tûtî-i âb Hasîb olsa n'ola şîrîn-edâ
Ey kamer-tal'at bana âyînedâr oldukça sen

Gazel

Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün
Sana bir müşkil ki ʻarz etsem gerek misbâhdan
Şu'bedir hall etmek anı râhatu'l-ervâhdan

HASÎB

(ʻUşşâkî-zâde Seyyid İbrâhîm Efendi)

Sâlim Efendi merhûm ile müzeyyel-i dîger Şakâyıku'n-Nu'mâniye Şeyh Buhârî tezkirelerinde 1102 Recebinde mukayyed-i menşûr-ı i'tibârı olan Edirne pâyesine kadar ahvâllerine tezkirelerinde rakam-keş-i beyân ve Hakk-ı mahmedetlerini îfâda hezâr himmetleri ʻadîl-i ʻummân olup yüz otuz altıda Mekke-i Mükerreme rütbesini ba'de'l-ihrâz terk-i ʻâlem-i mecâz ve Keskin Dede Mezâristânında cây-ı re'fet-efrâz eden müzeyyil-i zeyl-i mu'teber-i Şakâyık ve bezl-i müşkilât-ı dakâyık ve şi'r ü inşâda mikneti zeylinden ma'lûm ve bu iddi'ânın sahîfe-i delîline ان اثارنا تول علينا فانظروا بعدنا الى الاثار
mersûm olan ʻUşşâkî-zâde ya'nî Hüsâme'd-dîn ʻUşşâkî hazretlerinin silkine intimâ ile haseb-dâde Nakîbü'l-eşrâf Hüsâm-zâde ʻAbdu'llâh Efendinin dâder-i ercümendi Seyyid İbrâhîm Efendidir.

Tezkire-i Sâlimden nakl edilen âsârı

Kıt'a

Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün
Şevk-i ruhsârınla dâgım sînem üzre güllenür
Rûyunı gördükçe cânâ mürg-i dil bülbüllenür

‘Iyş-i vasla benzemez gerçi gam-ı fürkat hele
Fikr-i la’l-i yâr ile hûn-âbe-i dil millenür

HASÎB
(Seyyid Mehmed Efendi)

Eş’âr-ı basîta sâhibi rûzî târîhleri sâhibi Kavm-i Mülgâ Kalemi hulefâsından İbrâhîm Efendi Seyyid Mehmed-nâm zât olup Sultân Mustafâ-yı Sâlis ‘ahdi evâ’ilinde fevt oldugu Mecellede muharrerdir.

HÜSEYN EL-MEVLEVÎ
(Dervîş Hüseynü’l-Mevlevî)

Dervîş Hüseynü’l-Mevlevî. Ney-şeker-i vücûd-ı ‘irfân-nümûdı nahlistân-ı Dımışku’ş-Şâmda nâbit ve feyz-i tedkîkle ‘ulûm-i bâtına ve zâhire ol makâm-ı cennet-meşâmda erbâbından ba’de’l-ahz ve eser-i istikmâl-i ber-tarîka-i seyâhat seyr-i büldânü’l-enbât imâm-ı nâ’ib-i sultânî Ebûbekr Efendi kâffe-i fünûn hattâ fenn-i mûsikî ve san’at-ı kemânı dahi (......).

ناطق بالتركيه معروف عند اربنا
السنه ثلاثه الشهير بكرمبختى

HIFZÎ
(Ayâşî Hâfız Mehmed Efendi)

Kasaba-i Ayaşda kasab-pûş-ı bûstân-ı şuhûd ve sılası fetvâ-hânesinde müsevvid ve mahkemesinde ser-ketebe olarak tedrîs-i ‘ulûm-i şettâ ve tesvîd-i fetvâda ve iftâda bâvel-i mehcûr olup ba’zı gazel-i bî-bedelinde münharit-i semt-i tanzîm olan nazm:

Mef’ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe’ûlün
Ne renciş-i üstâd ne sûz-ı pederim var
Kalbimde Baba Tagı kadar bin kederim var

Sarf etmedeyim yok yere gencîne-i ‘ömrü
‘Âlemde benim hîç gelirim yok giderim var

Eş’ârumı hep kâgıd-ı yelpâzeye yazdum
Yârâna benim bâd-ı hevâ çok eserim var

beytleri işrâbınca muktesıd-ı bülaga-i kalîle-i ma'îşet ve kayd-ı dagdaga-i tarîkdan âzâde-ser nisbet-bezle-gû nîk-hû şâ'ir-i mâhir îcâd-ı ma'nâya kâdir sinni seksen pence irdükde bin iki yüz yigirmi iki sâli 'azm-i 'âlem-i me'âd eden mevlidinde kâ'in Eski Câmi' hatîbi Hâfız Mehmed Efendi merhûmdur.

HIFZÎ

(La'lî-zâde Dâmâdı Mehmed Efendi)

Ebnâ-yı kuzât-ı kasabât ve miyân-ı kasabu's-sebak-ı kemâlâtdan olup takrîben bin yüz altmış beşde 'âzim-i sû-yı cennât olan La'lî-zâde dâmâdı Mehmed Efendi oldugu cilve-ger-i mestûr-ı Mecelletü'n-nisâbdır.

HIFZÎ

(Kâtib-i Gümrük Mehmed Efendi)

Ber-beyân-ı Mecelle cülûs-ı Mahmûd Hânî vukû'ında ser-kitâbetden Büyük Gümrük Kitâbetiyle muhrec ve ba'de'l-hacc bin yüz yetmiş üçde vefât edip Ebî Eyyûb Ensârî radıya'llâhu te'âlâ 'anh türbesi kurbine defn olunan türbe-i müşârün-ileyhde zîver-i hücre-i ziyâret ve tekrîm olan resm-i kadem-i Nebiyy-i Ekrem salla'llâhu te'âlâ 'aleyhi ve selleme nâzım-ı târîh-i latîf Mehmed bin Süleymân Efendidir. - Mehmed bin Süleymân me'zûn-ı bi'l-hatt min râsim ve'l-münîb min Şeyh Emîru'l-Buhârî Kırımî Ahmed Efendi -.

Tezkire-i Fatînden nakl edilen mısrâ'-ı târîhi

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Târîh kadem Nebî salla'llâhu 'aleyhi ve sellem

Makâmın buldu resm-i pây-ı Sultân-ı Rüsül Hakkâ

مقامن بولدی رسم پای سلطان رسل حقا

HAKKÎ

(Erzurumî Şeyh İbrâhîm Efendi)

Mihr-i münîr-i zâtı üç elf bir beşde pertev-ârâ-yı sipihr-i dünyâ ve resîde-i hadd-i bülûg oldukda hem-şehrileri ya'nî Hasan Kal'alı Şeyh İbrâhîm-nâm zât-ı mezınnetü'l-kerâmât-ifâdesinde mukaddemât-ı 'ulûm melekesini bulmuş ba'dehû pederiyle Erzuruma bi'l-intikâl 'ülemâsından tahsîl-i kemâlâtda olmuş ba'dehû vâlidinin ve

kendisinin müridi ahvâl-i kutbiyyet-iştimâli Ma'rifet-nâmesinden ve velâyet-i kübrâ derece-i 'ulyâsında oldugu ehl-i kulûb rivâyâtıyla beyne'l-müslimîn meşhûr Bitlis muzâfâtından Cezîre-i 'Arabın 'ahd-i kadîmde mesken ittihâz eyledükleri Tillo-nâm 'Arab karyesinde der-gâh-nişîn-i irşâd-ı tarîka-i ilâh eş-Şeyh İsmâ'îl Fakîru'llâh hazretlerine hulefâ-yı 'azîz-i müşârün-ileyhden 'ammî-i eş-Şeyh 'Alî Efendiyle ma'an rûmâl u intikâl mürşid-i 'azîze kadar kırk sene müddet ol şems-i semâ-i 'irfândan envâr-ı 'ulûm-i bârize ve esrâr-ı fuhûm-ı kâmineyi ihtilâs ve iktibâsla istihlâf etmiş olup nefs-i Erzurumda bin yüz altmış sekizle bin yüz toksan bir sâli miyânında olan şakîk-i halâs İlâhî-nâme-nâm dîvân-ı sülûk-'ünvânı ve Ma'rifet-nâme-i meşhûre ve 'irfâniye ve insâniye ve Vâridâtı nâtık Mecmû'atü'l-me'ânî nâmlarıyla şöhret-ârâ yâdigâr ile karye-i merkûmede Tuhfetü'l-kirâm ve Nuhbetü'l-kelâm ve Meşâruku'ş-şuyûh ve Sefîne-i Nûh ve Kenzü'l-fütûh ve Defînetü'r-rûh ve Rûhu'ş-şurûh ve Ülfetü'l-enâm ve 'Urvetü'l-vüskâ ve Hey'etü'l-İslâm ile müsemmâ âsâr-ı makbûleye kalem-i te'lîf-keşîde ve kerâmât-ı ma'neviyye ve kevniyyesi menzil-i tevâtüre resîde olan ve bin yüz toksan dört sâli Recebinde Erzuruma altı sâ'at mesâfede vâki' Hasan Kal'ası sılasında dâr-ı bekâya irtihâl eden hazret-i es-Seyyid el-Hâcc el-Mürşid İbrâhîm ibnü'ş-Şeyh 'Osmân ibni Mollâ Ebû Bekr el-Kırımî ibni Turmuş ibni Mehmeddir kuddisa'llâhu te'âlâ esrârihimi'l-'aliyye. Câmi'u'l-hurûf semt-i Îrâna sefâretle revân oldukda türbesini ziyâret ve pâdişâhımız Sultân Mahmûdu'l-hısâl efendimiz hazretlerinin evrâd-ı du'â-yı devâm-ı 'ömr ve saltanatını tilâvet ve hafîdi Râgıb Efendi-nâm zâhid-i mübârek ile sohbet etmişdir.

Tezkire-i Fatînden nakl edilen âsârı

Nazm

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Dostum zerreler âyîne-i dîdârındır
Nefsini bilmiş o 'ârif ki haberdârındır

Gerçi cândan bana nezdîksin ey cân-ı cihân
Cümleden dûr bana va'de-i dîdârındır

Kalbimin derdine kimden taleb etsem dermân
Ki etıbbâ-yı cihân cümlesi bîmârındır

Mahv olur nûr-ı mahabbetle enâniyetler
Söyle Mansûra ki bu ‘aşk neden kârındır

Nâm ü şân ister isen âfet-i şöhretdir ‘aşk
Sanma ol gül yeri bu gûşe-i destârdır

Dil-i dildârın arasında bu cân hâ’il imiş
‘Aşka cân ver ki diyâr-ı dil o dildârındır

Cân u cânân u dil-i dilber ü dîn ey Hakkî
‘Aşkdır ‘aşk ki o menba’-ı güftârındır

HAKKÎ
(Aydosî Şeyh İsmâ‘îl Efendi)

سخن بمدح ترا دراست دخل اینست
که رز اهل دلان را نفی بود مارا

kasdıyla bi-hamdi’llâhi te’âlâ ma’rifet-i fakîrânemle tab’ olunan Mesnevî Şerhi zahrına ahvâl-i cezîle ve menâkıb-ı celîlelerini ‘alâ-vechi’t-tafsîl tahrîre muvaffak ve siyemmâ silsile-nâmesinde revnak-sutûr-ı varak olup Tezkire-i Sâlimde dahi keşîde-zîb-i beyân ise de ba’zı müsâmahâtdan sâlim olmamagla
(.....)
(.....)
işmâmınca teberrüken ve hıdmeten bu deftere dahi bir nebze icmâl zîver kılınır ki ‘azîz-i müşârün-ileyh efâza’llâhu te’âlâ takdîsetü’l-’aleyh tarîkat-i celîle-i Halvetiyye-i ‘uzmâ ve Devlet-i Muhammediyye ‘ülemâsından Atpâzârî ‘Osmân Efendi kuddise sırrahû hazretlerinin müstahlefi mufassalan ve mücmelen ‘aded-i âsâr-ı ber-güzîde mü’ellif-i füyûzât-ı mü’telifi pîr-i sânî tarîkat-i mezkûre bâhirü’l-kerâmâtü’l-ma’neviyyetü’l-mevfûre sinn-i şerîfi (.....) iken beyt:

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Hû deyip ‘azm eyledi Hakkî Efendi cennete

târîhi medlûlünce ravza-i visâle mevsûl ve mânend-i gencîne-i mahzûn Burûsada kâ’in câmi’i hazîresinde medfûn olan Aydosi’l-mevlid ve Burûsevi’l-mevtın ve’l-medfen

İslâmboli'l-aslî eş-Şeyh İsmâ'îl Efendi ibni Mustafâ bin Bayrâm Çavuş ibni Hudâ-bendedir.

Tezkire-i Sâlim ve Safâ'î ve Fatînden nakl edilen âsârı

Na't-i Şerîf

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Ser-â-ser bu cihânın cânı sensin Yâ Rasûla'llâh
Bu 'âlem cânının cânânı sensin Yâ Rasûla'llâh

Ezelden tâ-ebed mühr-i nübüvvet sendedir kat'â
Hakîkat milkinin sultânı sensin Yâ Rasûla'llâh

Dem-i cân-bahşın ile bahş olupdur feyz-i kudsî
Bu 'irfân dürrünün 'ummânı sensin Yâ Rasûla'llâh

Ayagın topragının zerresidir Hakkî-i zârın
O zerre denlinin tâbânı sensin Yâ Rasûla'llâh

Gazel-i Mutasavvıfâne

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

'Âşıka cümle-i eşyâda tecellî görünür
Her tecellîde nice gûne tesellî görünür

Şol ki külliyet ile 'aklı vere 'aşkı ala
Bu ticâretde ana fâ'ide küllî görünür

Kimi kâ'im kimi râki' kimisi sâciddir
Kıl nazar cümle-i eşyâya musallî görünür

Nüsha-i 'ilm-i ledündür dil-i 'ârif-i bi'llâh
Her neye tâlib isen anda tecellî görünür

Kesret-i feyziyle Hakkî bugün oldu deryâ
Gerçi sûretde kamu halkın ekallî görünür

Gazel

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Nûr-ı zâta irmege mahv-sıfât etmek gerek
Mâ-sivâya cümle terk-i iltifât etmek gerek

Cümle ef'âl ü sıfâtı sâlikin buksa fenâ
Zât-ı Hakda 'âkıbet ifnâ-yı zât etmek gerek

Bunda fetvânın esâsı münhedimdir ey gönül
Bunda fetvâdan libâsı kat kat etmek gerek

Görmege Hakkın cemâlin 'âlem-i sır içre sen
Göz yumup bu cism ü cânından vefât etmek gerek

Hakkıyâ câna gerekse hikmet-i Hakdan gıdâ
Dâ'imâ perhîz ü terk-i tayyibât etmek gerek

Ve le-hü

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Hamîde kadd ile baksan ne hâle döndüm ben
Yâ nûn şekline girdim ya dâle döndüm ben

Beni bu cismle hergiz perî bile göremez
Meger ki peyker-i hâb-ı hayâle döndüm ben

Dirîg agzına düşdüm bu ehl-i dünyânın
Elemden incelip 'ayn-ı hilâle döndüm ben

Geçinmedin bu 'ömr sâyesinde bir kaç gün
Miyân-ı rûzda fî-i zevâle döndüm ben

Bu denlü lehce-i bülbül-i nev ile Hakkî
Olup girifte-i hadd gussa-lâle döndüm ben

Gazel-i Fârisî

از شکاف بزم جم بینکر جمال خوبرا

دل فراموشم بکرده خطبهء مطلوبرا

شکر شکر بود یوسفرا و لیکن صبر صبر

زان سبب هر کس دارد شیوهء یعقوبرا

از هوای دل چشم موج بر موجی ند

کم بود تسکین بحر فتنهء آشوبرا

Beyt

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

Hançer-i sırrıyız ʿaşkın n'ola çeksem minnetin

Dem-be-dem rezn-güşâ-yı beyt cânımdır benim

HİKMET

(El-Hâc Ahmed ʿÂrif Beg)

İki yüzde bir degil belki bin yılda bir gelen zekâ-yı vücûd-ı garrâ-sıfat eşrâf-nümûdu mâh-ı vücûd-ı mes'ûdu râst-ı sene-i ihdâ ve mi'eteyn ve elf ya'nî Muharrem-sâl-i mezkûrun yigirmi beşinci leyle-i ehadda incilâ-bahş-ı mehd-i ʿâlem-i şuhûd ve on sene mürûrunda rütbe-i hâric zât-ı dü-bâlâ-yı isti'dâd sıfâtıyla hâmiseye mahsûd ve müsellem sinn-i esnâları resîde-i derece-i selâsîn oldukda bi'l-istîhâl kazâ-i Beyt-i Mukaddesle zeyn-i teşrîf ve bin iki yüz otuz altı sâli hükûmet-i Mısr-ı Kâhire ile rehîn-i taltîf ve iki seneden sonra mevleviyet-i tayyibe-i tayyibe ile müşerref ve bin iki yüz kırk ikide kazâ-i dâru'l-hilâfe pâyesine mâye-i şeref ve bin iki yüz kırk yedi Zi'l-hiccesinde câh-ı şerîf-i nikâbet-i sâdâtla vâye-dâr-ı i'zâz ve bin iki yüz kırk sekiz Muharreminde Sadâret-i Anatolı rütbesine dahi pîrâye-endâz ve bin iki yüz elli Saferi ʿaşr-ı evvelinde hıdmet-i nikâbetden sûret-i infisâli mir'ât-ı kazâ ve kaderde cilve-ger ve bu yüzden ifâde-i mütâla'a ʿarzına mazhar ve bin iki yüz elli dört Ramazân-ı feyz-i feyzânî ʿaşr-i sânîde Câmi'u'l-hurûf ile berâber Rûm İli Sadâreti rütbesi tevcîhiyle mukârîn-i iltifât ve ihsân olan hâlâ dâ'ire-i şâhirelerinde ʿünvân-ı neş'et ve ʿunfuvân-ı fıtratlarından berü muttasıf oldukları fevâzıl u fezâ'il üzre ʿalâ-vechi'l-itkân tahkîkle hızânetü'l-kütüb karîha-i bî-karîhalarına dâhil şeyh-i defâtir ve ma'ârif-i lâ-tühsâsından ve ser-hân-ı nevâl-i lutf-intimâsından bezm-i ʿinâyet nücûmunun huzzâr .... ahz-i fevâ'id ve nevâle-gîr-i ʿavâ'id oldukları hâlde nazm eyledikleri hikmet-şinâs-ı kesret-bahs-i ma'ârife

Hayr-ı celîs-i gûşe-i vahdet kitâbdır

beyti mazmûnuna musâdık mütâla'ât-ı kitâbla ve 'ibâdât u itâ'ât-ı ebü'l-erbâba muvâzıb ve da'avât-ı icâbet-i âyât-ı pâdişâh-ı gerdûn-cenâba mülâzib nizâm-ı nisâr-ı tâzîde Harîrî-misîl ve ebü't-Tayyib ve Mütenebbî-i sânî ve her gûne sühan üzre nazîr Vassâf u hallâku'l-me'ânî

Nazm

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fe'ûlün

Sîmâ-yı salâhı nûr-ı sâtı'
Sâtûr-ı sutûrı nass-ı kâtı'

Deryâ gibi tab'-ı bî-karârı
Her dilden eder güher nisârı

Tâzî ve derîde muhteremdir
Kilk-i teri 'Acemde 'alemdir

Nazmı fusahâ-müsellemdir
İ'râb yanında a'cemîdir

ta'rîf-i kadîmine mısdâk-ı tâm ve 'iffet ü istikâmetleri mâlâ-kelâm olan vasf-ı şerîfi âtî ve kendisiyle pederi gibi tercemeleri işbu eser-i kemterânemin ser-satr-ı zînet-i âyâtı 'ülemâ-i Devlet-i Selîmiyyenin re'îsi ve ercümendi cennet-mekân nakîbü'l-eşrâf es-Seyyid İbrâhîm 'İsmet Beg Efendi merhûmun necl-i celîl-i mihter-i bî-'adîlleri es-Seyyid el-Hâc Ahmed 'Ârif Beg Efendidir.

HALÎMÎ

(Defter-dâr)

Defter-dârdır. Der-'ahd-i Mustafâ Hân-ı Sâlis sonradan vezîr oldu ve katl olundı. Şehzâde civârında Burmalı Mescid makberinde ser-i maktû'ı medfûndur. Üç cüz' kadar saklıca sâde-eş'ârı hâvî dîvânçesi manzûr-ı hakîr oldu. Lâkin tab'ı derkâr olup 'âdem ü kademi o dîvânından âşikârdır.

HANÎF

(Mehmed Efendi)

Bu mahlasda ba'zı gazeli hâvî bir dîvânçe-i eş'âr-ı sâde ve zahrında sevvedehu'l-fakîr el-müznib pür-taksîr el-Hâc Mehmed Hanîf ser-ketebe-i Mahkeme-i Bolı sene 1221 'ibâresinde bir imzâ-yı i'râb-âzâde görülmüşdür.

HARFÜ'L-HÂ

HAYRÎ

(Re'îsü'l-küttâb Mehmed)

Nüsha-i kem-yâb-ı vücûd-ı Hayrî Vîrân-şehre muzâf 'Ömerli karyesinde gehvâre-zîb-i zuhûr-bend-i şuhûd ve tezkîr-i sahîfe-i fark u şu'ûr oldukda beyt

تفنن و قد من كل علم فانما

يقوث امرؤ فى كل فن له علم

yolundan tahsîl-i nisâb-ı kemâlât ve Hekîm-zâde 'Alî Paşa merhûmun Trabzondan sadârete teveccühi hilâli kethudâsı bulunan kâbil-perver Veliyyü'd-dîn Efendiye 'arz-ı kasîde-i mu'tebere ile da'vâ-yı isti'dâdını isbât edip bi'l-ma'iyye Âsitâneye 'azîmet ve Kethudâ Kâtibi Kalemi hulefâsına iltihâkla fenn-i kitâbetde bi't-tamâm kesb-i mahâret ve kaleminde baş halîfelik mesnedine ba'de'l-vusûl bin yüz yetmiş sekiz Şevvâlinde dîvân hâceligiyle nâ'il-i me'mûl ve bin yüz seksen üçde kitâbet-i mezkûre ile kâm-revâ ve üç sene sonra orduda Dîvân-ı Hümâyûn Beglikçiligi ile bâlâ-yı emr kadri sâpâş tugrâ-yı i'tilâ ve hâdise-i Şumnıda ordu Edirneye vürûd eder tasavvurı ile hod-be-hod oraya gelip ordu ise Şumnıda kalmagla bu hareketi rişte-i tenkîb ve Samako kasabasına tagrîb olunmuşken kable'l-vusûl merhamet ıtlâk-ı husûl bulup mevkib-i hümâyûnla Âsitâneye 'avdet ve bin yüz seksen sekizde hıdmet-i sâbıkasına mu'âvedet ve vezânı kabûl ve ikbâl ile 'ale'l-ittisâl yedi sene-i kâmile me'mûriyet-i mezkûrede nesak-sâz-ı mübâşir-i devlet ve müste'idd-i irtikâ-yı müntehâ-yı süllem tarîk-i kitâbet olmagla (.......) tevcîhâtında re'îsü'l-küttâb ve tesviye-fermâ-yı ....

Tezkire-i Fatînden nakl edilen eseri

Gazel

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Sırr-ı vahdet cilve-engîz-i mefâhirdir bütün

Nokta-i merkez celî-sâz-ı mezâhirdir bütün

Mevc-i deryâ pençesinden dâmen-i sâhil çıkar
Matlabından dest-i ehli feyz-i kâsırdır bütün

Lafz-ı nâzükdür veren ma'nâya hüsn-i iştihâr
Gösteren a'râzı enzâr-ı cevâhirdir bütün

Müntehâ-yı 'ahd-i hüsnünde kıyâmetler kopar
Fitne-i devr-i kamer hattında zâhirdir bütün

Çeşm ü ebrû hâl-i gîsû ser-be-ser cevr ü sitem
Rûy-ı cânân levh-i âyât-ı zevâcirdir bütün

Keşf-i esrâr-ı sevâd-ı dîdesinde çeşmimiz
Hikmetü'l-'ayn fünûn-ı nâza nâzırdır bütün
İhtilâfât-ı şu'ûnun gâyeti tevhîddir
Gösteren ecsâmı ihdâd-ı 'anâsırdır bütün

Şerha şerha kıldı Hayrî dilleri tîg-i nigâh
Tîşe-i çeşm-i bütân keşf-i hamâ'irdir bütün

HARFÜ'Z-ZÂL

ZİHNÎ

(Erzurumî Mehmed Efendi)

Bayburd Erzurumda bin iki yüz on iki sâli meşîme-ârâ-yı neş'et ve Erzurum ve Trabzon vülâtı ve ol havâlîde bulunan voyvodagân dükkân kitâbetiyle püşt ü pâzen arz-ı revm-i ma'îşet olup Îrâna sefâretle giderken râkımu'l-hurûf fakîre lede'l-'arz

Nazm

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Bâreka'llâh zihî zihn-i cenâb-ı Zihnî
Olmuş ekâbir me'ânî ve beyâna mahrem

İşte bu nazm-ı dürer-bâr ile göstermişdir

Çehre-i cevdet-i ‘irfânını ber-vech-i etemm

O cüvân-tab’-ı hüner-mende degil mi şâyân
Nâmını defter-i ehl-i sühana yazsa kalem

kıt’asıyla teşvîkan leh sitâyiş etdigimiz sühan ü musâhabetinden münfehem oldugu üzre tıfl-ı müste’id-i tabî’ati muhtâc-ı terbiye-i lâlâ-yı kalem ve erbâbını bulup sohbet-i şi’riyyeye karışsa ahz-ı nikât-ı me’ânî edecek Zihni müsellem olan Mehmed Efendidir.

HARFÜ’R-RÂ

RÂ’İK

(Nişâncı ‘Alî Efendi Enderûnî)

Nâmı ‘Alîdir. Boz oglı Mustafâ Begin ‘abdidir. Sadr-ı hâne-i hazîneye alınıp orada olan ketebeye ilhâk kılındı ve yolıyla hâs otaya geldi. Mustafâ Hân-ı Sâlis ‘ahdinde mâbeynci oldu ve hazîne kethudâsı dahi oldu. Ba’dehû baş muhâsebe pâyesiyle hâce oldu ve menâsıb-ı münâvebeyi devr ederek meştâ-yı orduda defter-dâr-ı şıkk-ı evvel ba’dehû rikâb kethudâsı oldu. Ba’dehû nişâncı oldu. Barut-hâneye nâzır olup cünha-i cüz’iyye ile tenkîb kılındı. O hilâlde hastalanıp vefât eyledi.

RÂ’İF

(Genc Mehmed Paşa-zâde Ahmed Enderûnî)

Nâmı Ahmeddir. Genc Mehmed Paşa-zâde İbrâhîm Begin oglıdur. İbtidâ Galata Sarâyına aga yazılıp bir seneden sonra kilere alınmışdır.

RÂSİH

(Mukayyedî-zâde Mehmed Sa’îd Efendi)

Enbûbe-i kalemi câ-be-câ reşha-pâş-ı eş’âr-ı âbdâr ve ba’zı tevârîh manzûmesi mecmû‘a-zîb-i ülü’l-ebsâr ve Yenişehr-i fenerden ma’zûlen bin yüz toksanda şem’-i hayâtı püf-râh-ı ecell ve Şeh-zâde Câmi’i makberesi nakşına mahal olan nâsih-i hânî bânî-i câmi’-i karye-i Vânî Mukayyedî-zâde neslinden es-Seyyid Mehmed Sa’îd Efendi ibni Eyyûb Efendidir.

RÂSİH

(Enderûnî)

Surnâ-zen ‘Osmân-nâm kimesnenin bedridir. Evâhir-i saltanat-ı ‘Abdü’l-Hamîd Hânîde hengâm-ı şebâbda Seferliye alınmış mûsikî dahi cümle-i ma’ârifinden imiş.

RÂSİM

(Ferecikli ‘Ömer Efendi)

Üdebâ-yı ‘asrımızın ser-bülendi ser-âmed ü mümtâzı ve sühan-şinâsân-ı ‘ahdin pîr-serveri pesendi târîh-âşinâ ve muktedir-i îcâd-ı ma’nâ tevârîhi sermâye-i bender-gâh-ı Şâhidü’l-Müverrihîn ve nihâl-i nikât-ı letâ’if-şemârîhi riyâz-ârâ-yı bezm-i ehl-i yakîn eş’ârı selîs ve güftârı nefîs sâhib-dîvân ve’l-inşâ ve sâhib-emtâru’l-mervet ve’l-vefâ sâbıkan mevkûfâtî Ferecikli ‘Ömer Efendidir ‘ammera’llâhu te’âlâ.

Tezkire-i Fatînden nakl edilen âsârı

Gazel

Fe’ilâtün Mefâ‘ilün Fe’ilün

Sanmanız şimdi bendedir gönlüm
Bir şeh-i hüsne bendedir gönlüm

Kıl nüvâziş anı garîb etme
Sevdigim çünki sendedir gönlüm

Kand-ı la’l-i lebin sorup gitdi
Ben de bilmem ki kandedir gönlüm

Bir tebessümle şâd olur cânâ
Arzû-mend-i handedir gönlüm

Gâh cevr ve gâhî cefâ Râsim
Dürlü dürlü mihendedir gönlüm

RÂ’Î

(Karahisârî Dervîş Mustafâ)

Sülûkdan lebü'l-usûl fî ma'rifeti tarîkatü'l-vusûl-nâm nazm ve şerh etdigi kasîde-i nazîde-i Türkiyyeyi Sultân Murâd Hân-ı Sâlise 'arz eden Çoban Dede denmekle ma'rûf Kara hisârî Dervîş Mustafâ-yı Mevlevî oldugu Mecelletü'n-nisâbda mestûr ve kitâb-ı mezbûrda çeşm-i fakîr ile manzûrdur.

RAHMÎ

(Bagdâdî 'Abdu'r-Rahmân Efendi)

Zer-vücûdı kân-ı şehr-i Zûrdan bin yüz toksan üç hudûdunda bir zer ve mukaddemâtdan sarf u nahv gibi fünûnı sılasında görüp ba'de-zâ Zevrâda a'mâl-i miskala-i sa'y-i mezîd ile sıbgatu'llâh bir zencîden mücâz ve 'ulûm-i 'akliyye ve nakliyye olarak sîga-i kemâlâtı .... oldukdan sonra bin iki yüz yigirmi altıda revâcgân-ı cevâhir-i ma'ârif ya'nî dâru'l-milk-i Rûma kudûme şitâb ve Şeyhü'l-İslâm Dürrî-zâde es-Seyyid 'Abdu'llâh Efendi dâ'iresine intisâb ile bâ-işâret-i müşârün-ileyh bin iki yüz yigirmi sekizde dâhil-i tarîk-i 'ülemâ ve mahdûmına .... kadar sefer ü hazar ve ekdâr u sürûrında mezâkir-i mûnis-i gam-fermâ ve el'ân (.......) rütbesinde müterakkib-i mevleviyet ve ba'zı şehrde zûr-ı zarûretle nân-dîd-i niyâbet olan elsine-i selâsede nazmen ve nesren tahrîre kâdir Bagdâdî ile şöhret-istînâs 'Abdu'r-Rahmân ibni 'Abbâsdır.

RESMÎ

Meşhûr-ı ricâlden .... Mehmed Efendidir. İsmi Remolu oldugu için evâ'il-i hâlinde yazdıgı mecmû'asında pederi imzâsı görüldü. Bi-mennihî te'âlâ bakıla.

REŞÎD

(Egri kapulı-zâde Mehmed Enderûnî)

İsmi nâm-ı şerîf-i Mehmeddir. Meşâhîr-i hattâtînden Egri kapulı Mehmed Râsim Efendi merhûmun neclidir. Bin yüz yetmiş dörtde pederi irtihâlinde Mustafâ Hân tâbe serâhu emriyle hazîneye alındı. Cülûs-ı Hamîd Hânîde hâcelık darb-hâne kitâbeti ve sâhib-'ayârlık ile çerâg olmuş iken nakd-i mevdû'-i zindegânîsi darbât-ı tahammül-güzâr-ı şagal-ı dünyeviyyeden fi'l-cümle sârif ya'nî sâhib-'ayârlıkdan istinkâf ba'zı menâsıb-ı dûn-pâye-i münâvebe-i dîvâniyye ve kitâbet-i mezkûre ma'âşıyla kesb-i 'ikâf edip bu vechile güzârende-i eyyâmdır.

-انتقل بعهد محمود خان ثانی fakîrde dahi hatt-ı destiyle Tefsîr-i Hüseyn Vâ'izî vardır. -

RİF'AT

(Rif'atî-zâde)

Sâlim ve Safâyî Tezkirelerinde ahvâli nigâşte-i sahîfe-i tafsîl olan Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis ümerâ'i'l-kelâmından ve mevâlî-i devriyeden Rif'atî 'Alî Begin hafîdi ve şi'r ü inşâsı sezâvâr-ı ta'rîf ne dîdi ve ne şenîdi olup Mahmûd Paşa nâ'ibi iken esnâf-ı sefer-bere ehl-i hırefden ber-mu'tâd düşürülen mebâlige yazılan hucec-i bâlâlarına es-seferü evvel mine't-Türk .... hayrun mine'l-merk nemekahu'l-fakîru ileyhi'l-kibriyâ Rif'atî-zâde Mustafâ sebkinden kütüb etdigi imzâ-yı garîbü'l-ma'nâsı Tevfîk Efendi merhûmun himmet eyledigi şerh ile işbu metnden bizâ'a-i 'ilmiyyesi hüveydâ olan Kuds-i Şerîfde kâdî iken bin iki yüz sâlinde tay-kerde-i sicill-i hayât eden zât-ı turfe-elfâz u 'acîb-harekâtdır.

RİF'AT

(Fazlî-zâde Enderûnî)

Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis 'asrında dülbend agalıgından mîr-âhur-ı evvel olan Fazlî-zâde Mehmed Begin ogludur. Mahmûd Hân-ı Evvelin evâhir-i saltanatında has otaya gelip kahveci başı dahi olur. Mustafâ Hân 'asrında yolıyla çukadâr aga olup bin yüz yetmiş tokuzda hâcelik ile çerâg olur. Ba'zı menâsıbı devr ederek 'asr-ı Selîm Hâna yetişip hattâ hâkân-ı şehîd-i müşârün-ileyhin bir gazelini dahi tahmîs etmişdir.

Matla'-ı Gazel

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Rûz u şeb dîdelerim derdin ile kan aglar
Vâkıf olan benim esrârıma her an aglar

REFÎ'Â

(İstanbulî Ahmed Efendi)

Dâ'ire-i Enderûn-ı Hümâyûn agaları miyânında nevâ-sâz-ı ma'ârif ü edeb ve bi'l-istihkâk dîvân-ı müşeyyedü'l-erkân hâceligi dirligi zammı ve nâmı ze'âmetle musâhebât-ı Sultân Ahmed Hân zümresine ilhâk birle nâ'il-i matlab olup 'ahd-i Mahmûd Hân-ı Evvelde bin yüz kırk sekiz Recebinde dest-i kaderle .... vücûd-ı ikbâli şikeste ve Edirneye menfâ-bend-i revâne ve bu vechile leb-i terennüm-i huzûrı beste olup orada nazmla bir sûz-nâk makâma bagladıgı ve âgâzesiyle agladıgı

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Meskenimden dûr edip gurbetde ser-gerdân eden

Kısmetim mi tâli'im mi yoksa cânâ sen misin

şarkısı

سخن هر چند بالا میرود تا کوش می آید

resîde-i mesmû'-ı pâdişâhî oldukda 'afv u ıtlâka revâ ve ke'l-evvel-i şeref-i nedâmet ile bülbül-i ikbâli fasl-ı bahâr-ı safâda nagme-serâ ve kaftân agalıgıyla 'âzim-i Hicâz-ı magfiret-tırâz ve ba'de'l'avde çok geçmedin nây-ı hayâtı dem-beste âti't-terceme Hᵛâce Neş'et Efendinin peder-i emcedi İslâmbolî Ahmed Efendidir. Sarı 'Abdu'llâh Efendi mezâristânında medfûndur.

RÛHÎ

(İstanbulî Şu'ayb Efendi)

Egri kapulı şöhretiyle ser-âmed-i hattâtîn ve resm-i dil-nişîn tercemesi harfü'r-râda sermâye-i tezyîn olan Râsim Efendinin birâder-zâdesi 'asrımız şu'arâsından Enderûn-ı Hümâyûndan Silehdâr Mustafâ Paşanın dîvân kitâbetiyle çıkan Şu'ayb Efendi ibni Mustafâ bin Yûsuf oldugu kalem-i Müstakîm ile cem' olmuş ba'zı mecmû'adan nakl olundı.

REVHÎ

('Abdu'r-Rahmân Efendi)

Sadr-ı Esbak İbrâhîm Paşa-yı Şehîdin muskat-ı re'si ya'nî Nev-şehrde me'zûn-ı bi'l-iftâ ve bin yüz elli beşde müteveccih-i dâr-ı bekâ olan eş'âr-ı âbdâra pür-iktidâr Ereglili Çelebi Efendi denmekle şöhret-şi'âr 'Abdu'r-Rahmân Efendi oldugu bi'l-münâsebe ba'zı mestûrdan tırâşîde-i rakımu'l-hurûf-ı perîşân-şu'ûr olmuşdur.

HARFÜ'Z-ZÂ

ZÎVER

(İsmâ'îl Ferrûh Efendi-zâde)

Zekâvetde âyetün min-âyâti'llâh ve 'irfânda şâb-i kadd-i sebak şuyûh vasfına sezâ oldugu bî-iştibâh mukaddemât-ı 'ulûm-i 'Arabiyye ve zebân-ı lugât-ı Fârisiyyeyi ber-vech-i tedkîk ve itkân ezber ve nazmen ve nesren meleke-i tahrîr ve tezyîre kalemini zîver-i dest-i eser edip sad-hayf kim sinn ü sâli resîde-i ser-hadd-i mertebe-i selâse ve

‘ışrîn olmadan bin iki yüz kırk yedi hilâlinde berre-i cân-ı ‘azîzi gerek derinde tâ‘ûn pençesinde zebûn ve gencîne-i vücûdı Beşiktaşî Yahyâ Efendi civârında mahzûn olan halkı hüsn ü hulkı müstahsen Mâlikâne Kalemi kitâbetinden tercemesi cânı dest-i ricâl ve pîr-i bâhirü’l-efdâl İsmâ‘îl Ferrûh Efendinin necl-i necîbidir. Vak’a-i Hayriye-i ma’lûmede pâdişâh ve vüzerâ ve ricâl haklarında **gazâ-i ekber** ve **gâzî vezîr** ve **gâzî kibâr** târîhleri zebân-zed-i kilk-i vassâf-ı şu’arâ oldukda gayn-ı sermâye-i vefîri elde iken bu bâbda târîh yoluna sarf etmek bir iş midir hattâ **Gâzî Zîver** dahi bana târîh olur dedigi fetânetine dâl oldugundan kayd olunmuşdur.

HARFÜ’S-SÎN

SÂLİM

(Mîrzâ-zâde Mehmed Efendi)

İstanbul pâyesini ihrâza kadar erkâm-ı ahvâl ü âsârı ve ser-güzeşt-i igtirâb-iş’ârı kalemiyle mazbût-ı tezkire-i nev-üslûbı olup bin yüz otuz beşde bi’l-fi’l hükûmet-i Dâru’l-Hilâfetü’l-’Aliyye ile ber-murâd ve bin yüz kırk üçde Anatolı ve bin yüz kırk sekizde Rûm İli Sadâretleriyle mesrûrü’l-fu’âd ve ‘ömrü resîde-i ser-hadd-i heştâd u heft iken zâ’ik-i katarât ve hânesi kurbunda kâ’in ya’nî Boztogan Kemeri Mescidi mezâristânında pederi cenbine defn ile mültehak-ı emvât olan ‘ulûm-i ‘Arabiyye ve dakâyık-ı ‘edebiyyeye vâkıf câmi’u’l-ma’ârif ve’l-letâ’if Şeyhü’l-İslâm Mîrzâ Mustafâ Efendinin mahdûm-ı fezâ’il-rüsûmı Mehmed Efendidir.

Tezkire-i Safâ’î ve Fatînden nakl edilen âsârı

Gazel

Mef’ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe’ûlün

Eşk-i terimi dîde ruh-ı yâre düşürdi
Üftâdeligi şeyhi gülzâre düşürdi

Olsam ne ‘aceb eşk-i revânım gibi pâmâl
Gözden beni ol şûh-ı sitem-kâra düşürdi

Derd-i dil-i dildâreyi gör sâ’ik-i takdîr
Âzâde iken turre-i tarrâre düşürdi

Dil bahr-i mahabbetde şinâverlik ederken

Fülk-i emelin sâhil-i efkâra düşürdi

Mürg-i dil-âveremizi bâd-ı mahabbet
Sahn-ı harem-i gülşen-i ruhsâre düşürdi

‘İrfâna olan meyli bizi âsaf-ı asrın
Sâlim yine hep vâdî-i eş’âra düşürdi

Ve le-hü

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün
Gel ey gül neşve-i meyle ‘ızârın âl âl etme
Dil-i mahmûr-ı ‘aşkı bülbül-i âşüfte-hâl etme

Helâk etdi beni çün tîg-i çeşm-haşem-i dildâr
O hûn-hâr-ı cefâkâra gönül fâş-ı melâl etme
Dil-âsûd ebr-i sitem bend-i târ-ı mû-yı zülf edüp
Kerem kıl kılıca cân râzımı gamla hayâl etme

Gel açdırma benim mecmû‘a-i dilde olan râzım
Çü ma’lûm-ı şerîfindir derûnum hîç su’âl etme

Hulûs-ı Sâlimin sana degil çün cây-ı istişkâl
Kitâb-ı gamdan ana fürkatinle hasb-i hâl etme

Ve le-hü

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün
Gerd-i râh-ı yâri ey dil dîde-i perverde çek
Tûtiyâ hâk-i pâyin çeşm-i gam-ı perverde çek

Hat-füzân eyler bahâ-yı hüsnüni etme tırâş
Enveri dîvânıdır bir cedvel-i hal-kerde çek

Mihr-i rûyun ile zîr-i ebr-i kâkülde nihân
Dîde-i agyâre zülfünden ‘ızâra perde çek

Şöyle sür ey dil-i semend bâd-ı pây-ı himmeti
Kim ʻinân-ı ihtiyârı hâne-i dilberde çek

Merhem-i kâfûr olur zahm-ı dil-i mecrûhun
Sâlim ol sîmîn-teni bu sîne-i pür-derde çek

Ve le-hü

Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün
Neş'e-i meyle o dem ki rûyı âl ve âl olur
Gamze-i ʻâşık-küşi kanlar saçar kattâl olur

Çeşm-i bâdâmın tasavvur eyledikçe Sâlimin
Dîdesi hûn-âbe-i fürkatle mâl-â-mâl olur

SÂLİM

(Mektûbî-i Defterî hulefâsından)

Mektûbî-i Defterî hulefâsından olup ba'zı kitâbet ve mübâya'acılık hıdmetlerinde güzerân-ı evkât eden kuzâtdan.

SÜRÛRÎ

(Atanavî Seyyid ʻOsmân Efendi)

Şevk-engîz ile mevsûm dîvân-ı belâgat-rüsûmında ahvâli nazm-ârâ-yı beyân ve fenn-i târîhde imâm-ı müşârün-ileyh-i bi'l-benân bi't-tab' belîg ve fasîh ve ma'ânî-âşinâlıgı vâreste-i îmâ ve tasrîh ser-â-pâ eş'âr u muhâverât u güftârı galat ve müsâmahadan ʻârî ve rahîk-i mezâmîn ü mutâyebâtı Hak bu kim ʻarak-ı neşveye sârî nâdândan kalben ve kâliben hârib ve ehl-i hüner ve kemâle ʻan-samîmi'l-bâl râgıb olup sohbetinden istifâde ve kudûmünden bi'ş-şevk isti'âde etdigimiz kâni' ve şâkir ve tecemmül ve tefâhurdan mütenâfir Tevfîk Efendi merhûm Mekke-i Mükerreme Mevleviyetinden ʻavdetinde Atana merhalesinde ya'nî mûmâ-ileyhin sılasında görüp bi'l-istishâb Âsitâne-i Hudâyla ityân ve mahlas-ı kadîmi olan Hüznî lakabını Sürûrîye tebdîl birle Anatolı Kalemine bi'l-idhâl şâdân ba'dehû Sultân Selîm-i halîm merhûma verir râ'iyesinde olan kasîde-i nazîdesini verdikde Rûm İli kuzâtı zümresine kayd ile fermân eden i'tikâd-ı dürüst ile ʻibâdetine müdâvim ve nesrine nedâmet etdigi ser-meşk-i vazʻ-ı dehânı olan hicviyyât-ı

belîgayı nâzım es-Seyyid ‘Osmân Efendidir ki bin iki yüz yigirmi tokuz Saferinin on birinci günü إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ أَتْقَاكُمْ tilâvetiyle manzûme-i ‘ömrünü itmâm ve İstanbul sûrı ebvâbından Edirne kapusı hâricinde Zülâlî Çeşmesi verâsında Sünbül-zâde Vehbî merhûmun cenbini makâm etmişdir. Garîbe: Mütercim-i merkûm feth-i mübîn-i Medîne-i Münevvereye nazm etdigi beyt

Gidüp Medîneye gir ey sipâh-ı Hân Mahmûd

târîhinin kasîdesinde du’â-yı pâdişâhîde yazdıgı

Hemîşe ola mu’îni ilâh Hân Mahmûd

mısrâ‘ına mu’âsır-ı mu’ârızı olan ‘Aynî Efendi kâ‘ide-i nahviyye-i âtiyeyi kimden işitdiyse ilâh ism-i celîli min-haysi’l-i’râb Hân Mahmûda muzâf olmuş. Bu ise tahsîs-i ifâde eder. Ma’a-zâlik zât-ı Bârî te’âlâ ve tekaddes İlâhe’l-’âlemîndir deyü i’tirâz etmiş. İşte ta’rîz budur. Mûmâ-ileyh râkımu’l-hurûf fakîre hikâye etdikde fakîr dahi sübhâna’llâh mu’teriz-i menkûl-i merkûm kavâ‘id-i ‘Arabiyyenin Fârisiyye gibi bilmedigini biliriz. Lâkin mektebe dahi varmamış zîrâ este’îzü bi’llâhi’l-a’lâ أَنْ يَبْلُغَا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَشُدَّهُمَا âyet-i kerîmesinde Rabb-i ism-i celîlinin müfred olan kâf-ı hitâba izâfeti musarrahdır. Hattâ nass-ı şerîf-i mezkûr iltibas cevâzınca fâsız tilâvet olundukda senin târîhinin vezninde vâki’ olur deyü ihtâr etdigimde hamden li’llâhi te’âlâ bu tesâdüf benim hüsn-i tab’ıma bir bürhândır. Eger terceme-i hâlim senin kaleminle bir yere kayd olunursa şu kıssayı yaz deyü sipâriş edip gûyâ yigirmi seneden sonra müşerref oldugum vekâyi’-nüvîsî me’mûriyetiyle tezkire tahrîrine ol târîhde emâre-i latîfe ve ma’neviyyeden vâreste-i dest ya’nî hâlen oldugum gibi bâzâr-ı ma’ârifde ez-her cihet varak-ı sermâyeden pâye-pest iken keşf ü işâret etmiş dinse sezâ hele kehânet-i şu’arâ kasîdesi müsellem-i üdebâdır. Ser-â-pây-ı eş’ârı ‘ala’l-husûs tevârîh kıt’aları o satıh gibi müretteb ve âhengdâr ve derûnından bir lafz ger ihrâc u idhâl-i düşvâr ya’nî muhtâc-ı tashîh olmadıgı be-dîdâr olup mahall-i fesâhat ve belâgat olan etvâr-ı âtî mâ-’adâ lihâka-i turuk ve kavâ‘id-i ma’ânî ve beyân ve bed’ine birer misâl eden ve kıt’a-i tevârîhde vak’a-i müverreha-i İbrâhîm pür-ahvâli hakk-ı şâ‘irâne üzre içlerinde münderice olmuşdur. İktisâdı şöyle idi ki bir kerre şehr-i sıyâmda fakîr ile bir gâye için bir sâhil-hâne-i sadru’l-’ülemâda bulunduk ve erken varılmış oldugundan merkûm ile sohbet ederdik. Aya içre bir nesne tutar nedir deyü sordum. Bir üzüm dânesidir isrâf olmasun anınla iftâr edecegim işte yek-dâne engür .... zîrâ tarîkat-i Muhammediyye yazıldıgı bir dâne miydi ve bir katre mâ’ isrâf eden ‘inde’llâh mes’ûldür. Ba’de’t-ta’âm dest-şûy oldukda hemân bir def’a sabunı köpürdüp legene vaz‘ ve ol köpükle parmaklarını kıcır

kıcır vâfir ogup ve agzına dahi geregi sürüp ba'dehû yalnız su ile gasl ile pâk ederdi. Niçün bir kaç kerre köpürtmezsin dedigimde sabunı isrâfdır bir köpürdüm eyüce ovdukdan sonra gider diye cevâb verdi.

SÜRÛRÎ

(Akça Veliyyü'd-dîn-zâde Mehmed Emîn)

Kuzâtdan Akça Veliyyü'd-dîn-zâde es-Seyyid Mehmed Emîn Sürûrîdir. El-hâletü hâzihî Erzirgânda müftîdir. Sinni altmış vardır.

SA'ÎD

(Kâtib-zâde Mehmed Refî' Efendi)

İstihkâkı üzre bin yüz yigirmi altıda nâ'il-i ru'ûs-ı hâric ve yolıyla Galata ve Burûsayı ba'de'z-zabt-ı süllem pâye-i Mekke-i Mükerremeye 'âric ve re'îsü'l-hâzıkîn bin yüz yetmiş iki târîhinde Hekîm başı ve bin iki yüz yetmiş bir târîhinde İstanbul Hükûmetinde ve bin iki yüz yetmiş dörtde Anatolı sadrında ve bin iki yüz yetmiş altıda Rûm İlide ihkâk u peyvest-i rest-himmet-i re'fet-pâş olup her fende bi'l-husûs tıbda kemâli vâreste-i beyân ve hatt-ı ta'lîkde hazâkati müşârün-bi'l-benân ve câ-be-câ mahlas-ı mezkûr ile terkîb ü tercî' ile eczâ-i kelimât-ı mevzûneye râgıb ve mutâyebât u nevâdârı ez-dil dili sâlib müddet-i medîde çavuşlar kâtibi Mustafâ Efendi-nâm zât-ı haysiyet-irtisâmın mahdûm-ı ser-bülendi Kâtib-zâde ile mükennâ Mehmed Refî' Efendidir. Sadâret-i Rûmdan ba'de'l-infisâl re'îs-i etıbbâ iken bin yüz seksen ikide dâr-ı na'îme intikâl ile mîlâdı olan Kogacı Dede hazîresinde türbe-i 'Azîz Mestûr civârında medfûn ve iftirâkıyla haylî bî-kesân mahzûn olmuşdur.

SA'ÎD

(Fodula Kâtibi-zâde Mehmed Beg)

Sultân Mustafâ-yı Râbi' vâlidesi kethudâsı Fodula Kâtibi Mehmed Efendinin büyük oglı hâcegândan Mehmed Begdir ki Ser-'asker-i sâbık Husrev Paşa ibtidâ-yı nasbında Bâb-ı 'Âlîden ma'iyetine iki kâtib istemekle kethudâ kılınmadan mûmâ-ileyhi ve dîvândan Vahyî Efendiyi ta'yîn etmişler idi. 'Azlinden sonra yine yanlarında idi. Bin iki yüz elli üç Receb on yedinci salı günü vefât eyledi. Sinni elliye karîb idi. Câ-be-câ sebk-i 'asr üzre tegazzül ederdi.

Tezkire-i Fatînden nakl edilen âsârı

Gazel

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Dil-i mehcûrı getürmez mi 'aceb yâda dahi
O tegâfül-meniş 'âşık-keşi ve magzâda dahi

Bir Diyako güzeli gönlümi almış gitmiş
Beklerim hasretle ben der-i kilisede dahi

O büt-i sîb-i zenehdân ki bulunmaz arasan
Ana mânend ü nazîre Kızıl Elmada dahi

Aldı gönlüm hat-ı nev-hîz-i lebinden bir zevk
Virmez ol neş'emi papası karası bâdesi dahi

Ben esîr-i gam-ı zünnârı isem çok mı Sa'îd
Yeri vardır gamının tâ dil-i babada dahi

SA'DÎ

(Müderris Mehmed Sa'dî Efendi)

Galatadan munfasıl mevâlî-i kirâmdan olup kırk iki senesi vefât eden Rızâ Efendinin mahdûmu müderrisînden Mehmed Sa'dî Efendidir.

SEM'Î

(Belgradî Mustafâ Efendi)

Sûret-i tercemesi ber-vech-i gayr-ı ıtnâb cilve-ger-i mücellâ-yı meclâ-yı Mecelletü'n-nisâb oldugu üzre **mübtesir-i huld** fıkrası hesâbıyla seyyân olan sâlde irtihâl eden fâzıl şâ'ir Mustafâ el-Belgradîdir ki ba'zı zevât-ı kürsî sâlden istimâ' olunduguna göre mûmâ-ileyh gûş-ı dakâyık-ı .... ricâl kadar âgâhâne girmeyerek fenâdan ..... bir gevher-i nâ-yâb ve Dîvân Kaleminde 'atiyye-i yesîreye kânis sameme mübtelâ ve derece-i sinni heştâda yetmiş sâl-hûrde-i kitâb olup .... ma'âş zımnında dîvân tercümânını ta'lîm ve mersûmun ecr-i ta'lîmiyle güzârende-i eyyâm iken Râgıb-ı ehl-i dirâyet ve nühâ Sadru'l-vüzerâ Mehmed Paşa merhûm zîver-i makâm-ı vekâlet-i kebîrî

oldukda hâl-i ‘acz-iştimâlini beyân ma’razında müşârün-ileyhe yazdıgı rik’a-i istirhâma derc eyledigi

ان الثمانين و بلغتها
قد احوجت عن آل تر جان

beyt-i meşhûrı bâdî-i i’tibâr-ı vezîr-i kebîr olarak mazhar-ı ‘âtıfet olmuşdur.

HARFÜ’Ş-ŞÎN

Şu’arâ-yı Hazîne-i Hümâyûn

ŞÂKİR

(Çukadâr Ahmed Aga-zâde)

İstanbulda Eski Otalar [Hâlen Fevziye tesmiye olunan mahaldir] kurbunda ‘Üryânî Dedenin türbesi olan hânede sâkin sadr-ı a’zam çukadârlarından Ahmed Aga-nâm zâtın oglıdur. Dört yaşında mâderinden Şâhidî ve Subha-i Sıbyân manzûmelerini okuyup ve kable’l-bülûg sarf u nahvi dahi görüp Sultân Ahmed Hân-ı Sâlis silehdârlarından Hançerli İbrâhîm Agaya karâbeti olmagla hazîne-i hümâyûna almışlar orada Şevkî Ahmed Efendiden ve Yûsuf Efendiden nesh okumuş ve Bahâristân-ı Câmî kuddise sırrahûyı sarâyda iken Sürûrî-âsâ muhakkikâne şerh eyledigini sâhib-tezkire yazar ve fi’l-hakîka Münîb-âsâ fuzalânın karîn-i takrîzleri olmuş güzel eserdir.

ŞEVKÎ

(Mehmed Efendi)

Semiyyi’n-Nebiyyi’l-müctebâ ve sadru’l-vüzerâ Râgıb Paşa merhûmun vâlid-i hâlidü’l-mehâmidi evâhir-i saltanat-ı Ahmed Hân-ı Sâlisde vefât ve mısrâ‘

كم اب قد علی بابن ذوی شرف

ma’nâsınca kesb-i şerefât-ı bî-gâyât eden eş’âr-ı basîta-i sâde ve güftâr-ı dürüst-ma’nâ-yı hayâl-âzâde sâhibi Defter-hâne-i ‘Âmire hulefâsından be-nâmi’l-asl Mehmed Efendidir.

ŞEYHÎ

(Şeyh Mehmed Efendi)

‘Aynın zammıyla tarîkat-i ‘ulviyye-i Sıddîkiyye sâdâtından ve dâru’s-sekîne-i Medîne kuttânından olup eyâlet-i Van kazâlarından altmış ve şu kadar karyeyi müştemil el’ân tasarruf-ı Hân Mahmûd kürdîde olan Mikes-nâm kal’aya muzâfa Arvâs-nâm karye-i

kürdiyyeye hicret ile Mikese karâr veren eş-Şeyh Nizâme'd-dîn ibnü'ş-Şeyh 'Abdu'r-Rahmân ibnü'ş-Şeyh Cemâle'd-dîn el-Müntehâ bi-nisbetihî ile'l-imâm Hasan radıya'llâhu te'âlâ neslinden eş-Şeyh Muhammed bin eş-Şeyh 'Abdü'r-Rahîm ibnü'ş-Şeyh Mollâ 'Abdu'llâh ibni Mollâ Mehmed ibni Kutb bin Mollâ Mehmed bin ibnü'ş-Şeyh İbrâhîm ibnü'ş-şeyh Cemâle'd-dîn ibnü'ş-Şeyh İbrâhîm ibnü'ş-Şeyh Cemâle'd-dîn ibnü'ş-Şeyh Bahâ'e'd-dîn ibnü'ş-Şeyh İbrâhîm ibnü'ş-Şeyh Nizâme'd-dînü'l-mûmâ-ileyhdir. Ceddi mûmâ-ileyh Mollâ 'Abdu'llâhı ser-hadd-i Bâyezîd .... çerâg-efrûhte-i Gâzî Sultân Süleymân Hân 'Abdî Beg hânedânından Mîr-i mîrân Mahmûd Paşa-yı Kebîr vâlidinden teberrüken Bâyezîde kudûmünü recâ anlar dahi isgâ ile gönderip binâ-kerde-i paşa-yı mûmâ-ileyh olan hânkâhda iskân ve temlîk-i kurrâ ile ol dergehi âbâdân etmekle sâhibü't-terceme hâlen Bâyezîdde savma'a-ârâ derûnında olan zâviye ve medresede 'ammî-zâdelerinden es-Seyyid Ziyâ'e'd-dîn-nâm zât meşgûl-i tedrîs ve 'ibâdet-i Hazret-i Mevlâdır. Îrâna giderken sohbet ve eş'âr-ı Fârisiyye ve ma'lûmât-ı sâ'iresinden iktisâb-ı lezzet etdigimiz Şeyh Mehmed Efendi-nâm pîr-i zarâfet-irtisâmdır. Bi-hamdihî te'âlâ mûmâ-ileyhle Hasan Kal'asında sâkin Ma'rifet-nâme mü'ellifi sâbıku't-terceme İbrâhîm Hakkî hafîdi Seyyid İbrâhîm Râgıb-nâm merd-i salâh-âşâm ve 'ammî-zâdesi Şeyh 'Azîz Efendi-nâm 'ârif-i cins-i ma'ârifden zât-ı şehen-şâh-re'fet ve dest-gâha isticlâb-ı du'â-i bî-şumâr olunmuş ve selâmetle Âsitâneye duhûlümüzde inhâ ve takrîr-i fakîr ile hânkâha bir ta'âmiyye olarak Erzurum Gümrügünden mâhiye yüzer guruş ma'âş ta'yînine irâde-i mesûbât-ı ifâde-i hilâfet-penâhî zuhûrıyla hayrâtına delâlet kılınmışdır. El-hamdüli'llâhi bi-ni'metihî tetimmü's-sâlihât.

HARFÜ'S-SÂD

SABÂ

(Kazvinî Murtazâ Efendi)

Kazvini'l-asldır. Nâmı Murtazâ ve hıdmeti münşî dürr-i der-i dâ'ire-i şeh-zâde sinni elliden mütecâviz ve sâhib-dîvândır.

SUBHÎ

(Vak'a-nüvîs Mehmed Efendi)

Devlet-i 'Aliyye-i ebed-bekâda bi't-tertîb menâsıb-ı dîvâniyye ve münâvebeyi tasarruf ve dâru'd-darb ve defter-emânetlerini ba'de'z-zabt beyne'r-ricâl kesb-i teşerrüf etdikden ol baba-yı üdebâ mevkib-i hümâyûn Babatagı meştâsında oldugu esnâda 'asr-ı

mezkûrda olan ‘asker kâtibi re’îsi iken bin yüz seksen üç Muharremi gurresinde rıhlet ve sefer-i âhiret eden târîh-i matbû‘-ı meşhûr câmi’i ve imdâd-ı meleke-i inşâ ile gâhîce kelimât-ı manzûmenin sâci’i Mehmed Efendi bin Halîl Fehîm ve vâlid-i re’îsü’l-etıbbâ ‘Abdü’l-’Azîz Hekîmdir.

SIDKÎ

(Erzurumî ‘Osmân Efendi)

Reh-i râst-ı Müceddidiyyeden tarîka-i Sıddîkiyyeye intisâbla sa’âdetiyye rehîn ve zebân-ı halâvet-beyân-ı Fârisîye âşinâlıgı melekeye karîn-i nesta’lîk-nüvîs ve eş’âr-ı Türkiyye-i mezâmîn-nümûdı ma’a’l-ihtiyâc ile’t-terbiye selîs olup sene-i semâniye ve selâsîn ve mi’eteyn ve elf evâhirinde sinni hamsîne karîb iken mîlâdı ya’nî Erzurumda cevher-i vücûdı münderic-i sandukatü’l-ecel olan hisse-yâb-ı ma’ârif ü ‘ulûm ve mutâyebât u mizâhî evvel nazarda zebân-zed-i ehl-i tabî’at ve fuhûm ‘Osmân Efendidir. Defter-i eş’ârı ol hilâlde Erzurumda kâ’im-makâm-ı nakîb bulunan Cennet-zâde Seyyid İsmâ‘îl Efendi merhûmda mahfûz iken sipâhî zümresinden Eginli Sıdkî İbrâhîm-nâm şahs-ı midâd-hân Akpazar nişân kata’llâhu yedehû ve lisânehû ta’şîr karye üzre Erzuruma geldikde hem-mahlas olmagla mütâla’a ma’nâsına alıp savuşmuş ve vilâyetinde âsâr-ı sâhibü’t-tercemeyi kendüye ‘azv ile neşr etmiş oldugu Îrâna sefâretle giderken hânesinde müsâfir oldugumuz nakîb-i mûmâ-ileyhin birâderi hâlen nakîb Ragıb Efendiden mesmû‘umuz olmuşdur.

SALÂHÎ

(Balıkesîrî Şeyh ‘Abdu’llâh Efendi)

Vücûd-ı Salâh-âlûdı Balıkesrîden ser-nümûn olup hengâm-ı şebâbetde mukaddemât-ı ‘ulûmı tahsîl feyzine makrûn olup birâz zamân Hekîm-zâde ‘Alî Paşa merhûma kâtib-i dîvân ve şevk-i ‘inâyet-i Rabbâniye ile yed-ipîrân-ı ‘uşşâkiyeden Hayrân Tekye-gâhı Şeyhi Cemâle’d-dîn Efendiden inâbet ve musâheret birle misbâh-fermâ-yı pertev-i sünnet ve neseb-i rûşen-dilile rahşân ve tertîb-i hurûf üzre nu’ût-ı nebeviyyede sâhib-dîvân kân-ı fünûn-ı edebiyyeyi câmi’ makâmât-ı Hamîdiyye Fârisiyye üzre Türkî şerh-i latîfi ve mevâki’ı’n-nücûm-ı hazret-i Şeyh-i Ekber kuddise sırrahû el-ezher üzre muhakkikâne ‘Arabî şerh-i şerîfi ve sâ’ir âsâr-ı münîfi nasb-ı ‘ayn-ı ehl-i ‘irfân ve bin yüz toksan yedi sâli târîk-i cihân ve Tâhir Aganın ‘azîz-i müşârün-ileyh için binâ

eyledigi tekye hazîresinde nûr-ı envâr-ı kabristân olan eş-Şeyh ‘Abdu’llâh Efendi hazretleridir kuddise sırrahû.

Tezkire-i Fatînden nakl edilen bir gazelidir

Gazel

Mef’ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe’ûlün

Ey kaşı kemân tîr-müjen cânıma geçdi
Peykânların her biri bir yanıma geçdi

Bu kec-nigehe sabr u tahammül nice mümkin
Evvel nazarın sîne-i sûzânıma geçdi

Bilmezlik ile zülfine sarkındılık etmem
Zülf-i siyehin halkası gerdânıma geçdi

Kâfir midir ol çeşm-i siyeh fülfül-i Hindû
Bir bakmak ile dînime îmânıma geçdi

Beş beytiyle da’vâ-yı kemâl etme Salâhî
Bin böyle gazel defter ü dîvânıma geçdi

HARFÜ’T-TÂ

TAB’Î

(Sipâhî-zâde ‘Alî Efendi)

‘Ahd-i ‘Abdü’l-Hamîd Hân üdebâsından Nûr-ı ‘Osmânî Kütüb-hânesinde hâfız-ı kütüb-i evvel ve fünûn-ı ‘Arabiyyede sânî-i ekmel Gülistânı ihtisâren Türkî lisân ve dürre-i sühandân-ı güzîn-i hazret-i Zeyne’l-’Âbidîn radıya’llâhu te’âlâ ‘anhe mensûb ve kasîde-i mugazzele-i mertebe-i mücezzeleyi ‘Arabî-i ‘azbü’l-beyân ile şârih kitâbeten ve te’lîfen sâ’ir kevâkib-i âsâr-ı kalemiyyesi sipihr-i kabûlde lâyih nazm u nesr-i ‘Arabiyyesi belîgâne ve nazmı nahviyyâta ammâ eş’âr-ı Türkiyyesi fakîhâne evâhir-i ‘ahd-i mezkûrda mürg-i revânına ravza-i cinân âşiyâne olan Sipâhî-zâde ‘Alî Efendi ibnü’ş-Şeyh Mehmed Efendidir.

TIFLÎ

(Ruhâvî el-Hâc Mehmed Emîn)

Ruhâvî el-Hâc Mehmed Emîn ez-hâcegân ve kudemâ-yı kalem-i kâtib kethudâ-yı sadr-ı ‘âlî mâte müntehâ ilâ-semânîn takrîben bin iki yüz on dört lehû zeyl-i zeyl-i ensâbî fi’s-siyer. Bi-mennihî te’âlâ yazıla - lehû bu galat bahş-ı sipihrin ezelî ‘âdetidir. Kahrı erbâb-ı kemâle keremi nâdâna -.

TAYYİBÎ

(Ankaravî Mehmed Efendi)

Belde-i Ma’mûre-i ‘Amûdiyye ya’nî Ankaradan zuhûr ve evâhir-i ‘ahd-i Mahmûd Hân-ı Evvelde pîr-i sâl-hûrde iken cevher-i vücûdın sılasında medfûn künc-i kubûr eden zurefâ-yı ‘ülemâ ve bülegâ-yı şu’arâdan Mehmed Efendidir. Muhtasar Vikâye Şerhi Kuhistânî dest-i nâdândan bir dânâya geçdikde mısrâ‘

Kuhistânî henûz ehline düşdi

târîhini rengîn düşürmüşdür. طيب الله تعالى مثواه - beldesinde tedrîs ile meşgûl dagdaga-i turuk-ı resmiyeden-.

HARFÜ’L-’AYN

‘ÂRİF

Cilve-gâh-ı merdümek-i mütâla’a olan tezâkîr ü mecâmi’-i mütehâlifede semere-i ahvâli çîde dest-i hâtır olmayıp fakat görilen dîvânçesinde Sultân Mehmed Hân-ı Râbi’ (اطار الله تعالى طير روحه فى اعل المراحل) hazretlerinin sarây-ı Beşiktaşda binâ kıldıkları Çînîli Kasrına beyt

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

Du’â-gûne anın târîh-i itmâmın dimiş ‘Ârif

Mübârek ola bu zîbende-menzil şâh-ı devrâna

ile hesâb etdigi târîhden ve Köprülü-zâde Ahmed Paşaya Uyvâr fethinden ‘avdetde ‘arz etdigi kudûmiyyeden ve Mustafâ Hân-ı Sânî (روحه الله تعالى روحه نائل المنبع المنان) hazretlerine tebrîk-i cülûs zımnında nazm etdigi terkîb-i bendinden ve gazellerinden ol ‘asrın tegazzülü tevârîhinden rengîn olan şu’arâ-yı metînü’l-kavlinden oldugu müstebân olmuşdur.

‘ÂRİF-İ DÎGER

(Enderûnî Çukadâr Mehmed Beg)

İsmi Mehmeddir. Hâher-i Mustafâ Hân Şâh Sultân kethudâsı Halîl Aganın kethudâsı Ahmed Efendi-nâm zâtın bedridir. Târîh-i vilâdeti bin yüz seksen üçdür. Bâlig olmadan kilere alınmışdır. Târîh-i tahrîr-i tezkirede 1183 Çukadâr Aga imiş.

‘ÂRİF

(Müderris-zâde Enderûnî)

İsmi Mehmeddir. Ankarada Müderris-zâde Mustafâ Efendinin bin yüz yetmiş bir senesi sulbünden İznikmidde tevellüd etmişdir. Vâlidi Âsitâneye gelip nezîl iken vefât etdikde Mustafâ Hân-ı Sâlise bir vechle intisâbı oldugundan ‘Ârif Efendiyi bin yüz seksen hilâlinde sabî iken Seferli otasına çerâg edip ol ota usûlince refte refte tekaddüm ederek bin iki yüz dörtde ser-câme-şûy ta’bîr olunan zâbitlik rütbesine varır. Bin iki yüz tokuzda hâne-i hâssaya alınur ve tüfengci başı olur. انتهى فى تذكرة المذكوره

‘ÂRİF

(Mustafâ Efendi)

Bilâd-ı devriyeden Belgradda mollâ iken bin yüz yetmiş altı sâlinde garîm-i ecele nakd-i ‘ömrünü edâ eden Muzâriyye şârihi ve lücce-i şi’rin sâbihi Mustafâ Efendidir.

‘ÂTIF

(Mustafâ ‘Âtıf Efendi)

Sâhib-’ayâr zî-yesâr olup Şehîd ‘Alî Paşa-yı şedîdin bir bahâne ile şehîd eyledigi Mustafâ Efendinin bedri ve hengâm-ı şebâbında Bâb-ı Defterî küttâbına ilhâk ve hendese-i rûhâniyyeyi ya’nî sülüs ve nesh ve sâ’ir hutût-ı aklâmı bi’l-kemâl ve ‘ulûm-i edebiyyeyi dahi istihsâl birle kesb-i istihkâk ederek nice hıdemâtda bi’l-istihdâm def’a-i sâlise-i câh-ı şıkk-ı evvelde ‘âtıfet-i sadâkat ve bin yüz elli beş Cümâde’l-ûlâsında semt-i bekâya ‘âtıf-ı ‘inân-ı irtihâl ve bu dâr-ı bî-vefâda nâmını ibkâ edecek lafzî ve ma’nevî âsâra ya’nî meydân-ı vefâda bir kütüb-hâne ve dîvânçe-i eş’âr-ı âbdâr ve mecmû‘a-i latîfe-i inşâda ve husûsan cizye-i şer’iyye emrinde sâl-i şemsiyye ve sene-i kameriyye yek-dîgerinden tefâvüt ve tedâhül eylemesi bâbında beyn-i ehli’l-hesâb hâlâ ma’mûl-i bahâ bir risâleye muvaffakiyetle şeref-i insâniyyetini istikmâl eden ricâl-i Devlet-i ‘Aliyye üdebâsının meşhûrı Mustafâ Efendidir. Üsküdârda medfûndur.

Tezkire-i Fatînden nakl edilen gazelidir

Gazel

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Mâyedâr-ı emel-i 'âkıbet ol mûr gibi
Aldırıp mâ-melegi inleme zenbûr gibi

Sâde dillikle olur şöhreti temkîn bulamaz
Mütelevvin olanın meşrebi billûr gibi

Perdesi sıyrık olan tâzeye söz olurdı
Yatmasa her kesin âgûşına tanbûr gibi

Nice kim eyleyelim dûd-ı siyâh-ı âhı
Âteş-i hecr ile dil yanmada tennûr gibi

Onulur kalmaz idi zahm-ı firâk-ı sînem
Sarsam ol sîm-teni merhem-i kâfûr gibi

'Âtıfâ eyledi hâme yine teşmîr-i miyân
Gâlibâ hıdmet-i tanzîrede me'mûr gibi

'ÂKİF
(Mehmed 'Âkif Enderûnî)

Terceme-i sâhib-tezkire tezkiresini târîh-i te'lîfi çıkan Mir'ât-ı Şi'r ile tesmiye ve tertîb edip Sultân Selîm Hân tâbe serâhu hazretlerine sır kâtibi Ahmed Efendi vâsıtasıyla 'arz eylemiş mûmâ-ileyh Mehmed 'Âkif Beg Dâmâd İbrâhîm Paşa sadâretinde çavuşbaşı olup bin yüz otuz altıda çavuşbaşılıkdan vezâretle Şeyhü'l-harem ve Cidde ve livâ-i Habeş vâlîsi ba'dehû Mısr ba'dehû Bosna ve ba'dehû Mora ve ba'dehû kapudân-ı deryâ ve zevc-i Safiye Sultân ibneti Mustafâ Hân-ı Sânî ve bin yüz yetmiş birde mütekâ'iden Âsitânede rıhlet ve Aksarâyda mektebi hazîresinde defn olunan Koca Bekr Paşanın evlâd-ı kesîru'l-'adâdından hîn-i tahrîr-i tezkirede mîr-i 'ilm bulunan Mehmed Begin hafîdidir. Bin yüz toksan üçde kilere alınmış ve âvân-ı te'lîfinde ise Enderûnda imiş. - Bi-mennihî te'âlâ tezkire-i fakîre harf-be-harf nakl oluna. 'Ahd-i Selîm Hân-ı Sâlisde

kiler-i hâssa hıdmetinde bulunan bu Mehmed ‘Âkif-nâm zâtın cem’edip Mir’ât-ı Şi’r tesmiye eyledigi tezkire şu’arâ-yı enderûn-ı hümâyûndan bi’l-icmâl ahz olunan şu’arâdır ki ber-vech-i âtî zikr olundu -.

Târîh-i itmâm-ı kitâb

Mef’ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe’ûlün

Bu tezkire-i silk-i dürer-bâr nevâdır
Takdîm-i şehen-şâh-ı cihân olsa sezâdır

Her vechile şâyeste-i tahsîn olur elbet
Zîrâ bu nev-âyîn tuhaf başka edâdır

Her mısra’-ı bercestesi bir nahl-i berûmend
Her beyti birer matla’-ı hûrşîd-ziyâdır

Her bir sühanı gevher-i deryâ-yı ma’ârif
Her bir sözi dîbâce-i fenn-i bülegâdır

Her safhası bir gülşen-i dîvân-ı belâgat
Her bir varakı reng deger cilve-nümâdır

Bu nazm-ı selîs ile bu âsâr-ı latîfin
Ser-levha-i dîvân tırâz-ı şu’arâdır

Bir mevhibedir tab’ına bu feyz-i İlâhî
Kilk-i hünerin reşk-fezâ-yı fuzalâdır

Eylerse eger tab’-ı dürer-bârına tahsîn
Sanma sözine Vâsıf-ı zârın ki riyâdır

Bu kavlime hep müttefik eshâb-ı dakâyık
Kesbiyle degildir bu sana dâd-ı Hudâdır

‘Âkif bulalı bu eserin sûret-i itmâm

Târîhine Mir'ât-ı Şi'r cilve-nümâdır (1211)
Temmet-i aslî. Temme'l-kitâbu bi-'avni'llâhi'l-Melikü'l-Vehhâb ihdâ 'aşer ve mi'eteyn ve elf.

'ÂMİR BEG

(Mehmed Beg)

Rakam-ı nâmı Defter-hâne-i 'Âmire Kalemi ketebesi sütûrına mestûr ve H^{v}âce Neş'et Efendi 'akâr-ı takrîr-i râst ta'bîrinden neşve-dâr-ı lugât-ı dürriye olarak şürekâsı i'ânesiyle devr-i esbakda îrâd-ı cedîde mazbût timâr ve ze'âmetlerin idâresine me'mûr ve ol hengâmda hâcegânlık ile dahi mesrûr olup ba'de müddetin vefîretin hıdmet-i mezkûreyi birâder-i ekberi Besîm Bege terkle Defter-hâne kîsedârı oldugu hilâlde mu'asker-i hümâyûn ile 'azîmet ve Edirneye varıldıkda yine hem-bezm-i ders ve devri himemiyle evveliyât kabîlinden olarak ol kîsedârlıkdan Bozoklu Mazhar Efendi üzerine âmedî-i Dîvân-ı Hümâyûn hıdmetiyle kesb-i mefharet etmiş ise de Âmedî Otası tavrına 'adem-i vukûfı bir sâl sonra mâliye tezkireciligi ile ihrâcına bâdî olmuş pes Silehdâr Kitâbeti ve Âsitâneye gelindikde defa'âtle yine mâliye tezkirecisi câhlarıyla güzârende-i sâl ü mâh iken bin iki yüz yigirmi sekiz Muharreminde 'azm-i dâr-ı cinân-ı gılmân ve miyân-ı müleyyân-ı neş'etiyânda güftârı tahsîn-kerde-i taylasân-ı bendân olan vâlidesi tarafından Vezîr-zâde 'İşret ve taraba âmâde sükût-ı dâ'imîye mübtelâ 'ayş ü âl ile ekdâr-âlûd-ı dünyâ kalem-i mezkûr ketebesinden Zikrî Efendinin mahdûmı Mehmed Beg Efendidir.

'İBÂDÎ

(Enderûnî Konyevî)

Konyadan tarîk-i Mevlevîden Ahmed Efendi-nâm âgâhın bedridir. Âsitâneye gelip evvelâ Galata Sarâyı agaları zümresine ilhâk kılınmış ve ba'de zamânin hazîne-i hümâyûna alınmış.

'ABDÎ

(Çeteci 'Abdu'llâh Paşa)

Ya'nî Çeteci 'Abdu'llâh Paşa.

‘ABDÎ

(Altûnî Çok-zâde Koca ‘Abdî)

Zeheb-i hâlisü’l-’ayâr vücûdu vâlid-i nâsiru’l-mehâmidi ‘Abdu’llâh Paşa kethudâsı Mehmed Aga belde-i Kastamonuda mütesellim iken sulb-i pâkinden zîb-i pûte-i ‘âlem-i şuhûd ve hengâm-ı sabâvetden berü nakdîne-i sa’yini cihet-i ‘ilm ü ma’ârife sârif ve Mîr-zâde Şeyh Mehmed Efendi ve Mudurnî Mehmed Efendi mânendi sarrâfân-ı cevâhir-i mantûk ve mefhûmun icâzetiyle ...... sikkedâr-ı ma’trif olup hattâ ‘ahd-i Mustafâ Hânîde Ramazân-ı Şerîfe tahsîsen ibtidâ olunan huzûr-ı sultânîde mün’akid tefsîr dersine re’îs ve bezm-i iltifât-ı şâhâneye celîs olarak Mekke-i Mükerreme kazâsını ba’de’z-zabt Anatolı rütbesiyle mu’asker-i hümâyûna kâdî ve İsakçı meştâsında fazl-ı Rabbânî hesâbına mutâbık düşüp bin yüz toksan üç sâlinde garîm-i ecele deyn-i ‘ömrü münkâzı olup Sultân ‘Osmân Hân-ı Şehîd Câmi’i hazîresinde İbrâhîm Paşa-yı Semîn kabri kurbine defîn olan elsine-i selâsede nazm-ı belâgat-i elîf ve Bâyezîd Kütüb-hânesinde mahfûz Hâşiye-i Beyzâvî ve resâ’il-i sâ’iresi güher-âsâ nazîf-i latîf sâhibi Altûnu Çok-zâde ve Koca ‘Abdî Efendi ile şöhret-dâde ‘Abdu’llâh Efendidir.

‘İZZET

(Ahmed Beg)

Erzincân hânından iken Sadr-ı Esbak Yûsuf Ziyâ Paşa merhûma Erzurum vâlîliginde şânlı ve şöhretli kethudâ ve bin iki yüz yigirmi hudûdunda münharit-i silk-i cumhûru’l-le’âl-i vüzerâ olup Erzurum ve Trabzon 1223 ve 1224 ve ba’dehû Anatolı mansıbıyla mevkib-i hümâyûna ser-’asker ve hasbe’l-kader .... ikâmet-i me’mûriyetden sonra bin iki yüz yigirmi yedide Girid nizâmına me’mûr ve sa’yi meşkûr ve sene-i vâhideden sonra Kandiye âhara tevcîh ve kendüsi Girid Ser-’askerligiyle Resmoda olup nasbından on sene sonra Agrıboza ve bin iki yüz otuz tevcîhâtında Sivasa ve bin iki yüz otuz ikide Burûsaya gidip orada bin iki yüz yetmiş senesi sâ’ik-i semend-i cilâ olup menfâsında kâyil-i şemşîr-i kazâ ve kaderle cisr-i fânîden güzer eden Türk lakabıyla meşhûr ‘Osmân Paşa-yı Cesûrun sulbünden Girid Vâlîligi hengâmında bin iki yüz yigirmi sekiz târîhinde meşîme-i ‘âlem-i ervâhdan mecâz-ı hurûc ve isti’dâd-ı Hudâ-dâd mekârim .... bükâ‘ ve ba’zı .... refîk dâ’ire-i fâhiresine vâzı’-ı pây u levc olan müste’ad-i tedrîbü’t-ta’lîm ve sâhib-zekâ ve tab’-ı selîm sefâretle Îrâna revân oldugumuzda vâlid-i müşârün-ileyhin sılasında voyvoda bulunan Ahmed Begdir ki

redîf-i eyâlet-i mezkûreye Sa'du'llâh Paşa inhâsıyla binbâşı olmuşdur. Sene 1251 mîralây sene 1253 Zi'l-hiccesinde.

'ISÂM
(Mustafâ 'Isâme'd-dîn Efendi)

Zebân-ı Türkî üzre Gülşen-i Şâhidî 'alâ-Tuhfeti'ş-Şâhidî, Şerh-i 'Arûz-ı Endülüs, Şerh-i Miftâhu'l-Verîd, Tercemetü'r-Risâletü'l-Mehdiyye, Şerh-i Kasîdetü'l-Münferice, Şerh-i Bânet Su'âd, Tercemetün Risâletün el-Hafîn Şeyh 'Abdu'llâh el-Kaşgarî, Şerh-i Kasîdetü't-Tâ'iyyetü li-'Abdü'l-Kâdir el-Geylânî kuddise sırrahû, Tercemetün Şerh-i Nevâbigu'l-Kelim li-Bâyezîd ve li'l-Hublî ve lisân-ı 'azbü'l-beyân-ı 'Arabî üzre Şerhü'l-Kasîdetü'd-Dimyâtiyye, Şerh-i Ebyât-ı Muhtasaru'l-Ma'ân Zâdü'l-'İbâd fî-Şerhi'l-Kasîdeti'l-Busriyye el-Müsemmât bi-zahri'l-'İbâd 'âlâ-Vezn-i Bânet Su'âd, Şerhü't-Tasrîf ve Şerhü'l- hattü'l- .... mine'n-nikâye ve Şerh-i Tantarâniyye eserleri te'lîfine ve sâ'ir resâ'ile mazhar ve hatt-ı nefîs-i Nefes-zâde pesendi zîver-i musattar olup gül-gonca-i tercemeleri işbu Bâgçe-i Safâ-endûzda zîb-i ser-şîşe-i kâse-ârâ-yı tastîr olan Kâşgarî 'Abdu'llâh Nidâ'î Nakş-bendî hazretlerinden müstahlef ve medârı mahlas-ı İbrâhîm Çelebi sânîden me'zûn olarak 'ulûm-i külliye ve edebiyyede pîrâye-i gülşen-i halef ve gâh-ı bî-gâh kelimât-ı manzûme ile vaz'-ı esere himmet eden ve tarîk-i 'ülemâya bi'l-imtihân bin yüz altmış yedi Recebinde girip Üsküdârı bin yüz toksan iki ve Edirneyi bin iki yüz birde ba'de'z-zabt ve istikmâl ile bin iki yüz iki sâli irtihâl-i 'âlem-i âhiret eden Vakâyi'-nüvîs Seyyid Hâkim Efendinin hem-şîre-zâdesi Mustafâ 'Isâme'd-dîn Efendidir ki Ebü'l-Hüdâ Mehmed 'İsmet ve Ebü'l-Bekâ-yı Ma'sûm-nâm iki nefer veledini kalıp vâlidlerinin türâbına hürmeten birisi bin iki yüz Muharreminde ve dîgerisi bin iki yüz yigirmi iki câ senede münselik-i silk-i müderrisîn olduklarından sonra mûsıla-i Süleymâniyede tedkîkde iken biri bin iki yüz kırk beşde ve dîgeri hareket-i altmışlıya gelmiş iken bin iki yüz kırk üçde vefât etmişlerdir.

'İSMET
(Râ'if İsmâ'îl Paşa-zâde)

Terceme-i mehâsin-i cümmeleri sebak eden vâlid-i huldi'l-mehâmidleri Râ'if İsmâ'îl Paşa merhûmun

Zînet-i gülzâr-ı cânım geldi İbrâhîm Beg

târîhi ilmâ'ınca bin yüz altmış dört Muharreminin on yedinci günü şecere-i zâhire-i vücûd-ı pür-sûd u semereleri nezâret-bahş-ı gınâ-ı 'âlem-i şuhûd ve zamîr-i mâye-i feyz ü ma'ârif olan zât-ı ber-güzîde-sıfâtlarına bin yüz yetmiş tokuz Zi'l-ka'desinin müntasıfı târîhiyle müverrah-ı ru'ûs-ı hâric-i sellem tâziyâne sermâye-i su'ûd-ı 'ale'l-me'âric olup miyâne-i 'ülemâda 'ulûm-i mütenevvi'a-i 'âliye ve fünûn-ı zî-şebhûn-ı âliye melekesiyle hayr-ı kâmil ve bahr-i şâmil oldukları hâlde hâmiseden kazâ-yı kazâ-i Halebü'ş-Şehbâya sevk-i semend-i 'azîmet ve müddet-i 'örfiyye-i devâzda mâhını kemâl-i 'ismet ve nihâyet-i re'fetle bin iki yüz üç sâli gurre-i şehr-i Rebî'u'l-âhirinde tekmîl birle Der-i 'Aliyyeye 'avdet ve bin iki yüz beş Cümâde's-sânîyesi on yedinci günü bâ-pâye-i Mekke-i Mükerreme menşûr-ı kazâ-yı mu'asker-i hümâyûn dest-i ikbâline i'tâ ile iltifâta makrûn ve Bükreş Musâlahasında murahhas-ı sânî olmagla hıdmeti meşkûr ve hitâmında ya'nî bin iki yüz beş Zi'l-hiccesinin on yedisinde Dâru'l-Hilâfe kazâsı rütbesiyle mesrûr ve bin iki yüz yedi Zi'lka'desi nısfında bi'l-fi'l kazâ-i mezkûr ile ahkâm-fermâ ve dürre-i وزنوا القسطاس المستقيم ile izâf-ı bî-insâfa tehdîd-nümâ ve o hilâlde hâdis-i eşyâ-i hazîne-i hubûbâta dâ'ir kavl-i i'tirâzı ba'zı müdîrân-ı umûrı ve kafa-gîr-i infisâl etmekle ser-rişte-i ehl-i şerr mâ'ili olarak bin iki yüz sekiz Saferinin yigirmi beşinci günü Burûsaya iclâsına bâ'is ve sâl-i merkûm Cümâde'l-ûlâsı evâsıtında mazhar-ı ıtlâk ve جر المأ على مجراه yolundan şûrâ-yı hâssa ta'yîn ile karîn-i ikbâl ve işfâk ve bin iki yüz on iki Muharreminin on birinci günü sadâret-i Anatolıyla sezâvâr-ı teşrîf ve bin iki yüz on üç Cümâde'l-âhiresinin (........) günü sadâret-i Rûm rütbesiyle mukârîn-i taltîf ve bin iki yüz on dört Recebiyle bin iki yüz on sekiz Şa'bânı gurrelerinde sadâret-i mezkûrede bi'l-fi'l on ikişer mâh faysal-ârâ-yı nizâ'-ı mütedâ'iyân ve tevcîh-i kazâ-yı kasabâtla emel-fermâ-yı müsta'dân ve müfti'l-enâm Sâlih-zâde Ahmed Es'ad Efendinin infisâlinde ve vasf-ı şerîf-i sâbık nakîbü'l-eşrâf Şerîf-zâde 'Atâ'u'llâh Efendi irâde ile ser-mesned-i 'âlî mesned-i meşîhat-i İslâmiyyeye su'ûdunda muhill olan nikâbet-i sâdât câh-ı şeref-penâhı

Hubb-i Âl-i Mustafâ 'İsmet Begi kıldı nakîb

târîhinde ya'nî bin iki yüz yigirmi senesi Recebinde câzibe-i hayâdıka-i nisbet ve kalem-i kadr-i Rab ile menşûr-ı şerîfinde bâ-işâret müsbit olup bu esnâda عن الحيل ففى حادثه الدهر ما يغنى kulzümünde İngilterelü donanmasının Bogaz-ı Bahr-i Sefîdden duhûl-i nâ-gehânîsinden mısrâ'

تجرى الرياح بما تشتهى السفن

iz’âcıyla beden-i pây-i tahta mâdde mâdde nüzûl ve birâz pister-i be-yârîde zikr-i kalbi Nakş-bendiyye kemâl-i şuhûd ve ‘ibâdât-ı bedeniyyeye bi’l-îmâ meşgûl oldugu hâlde bin iki yüz yigirmi iki Muharreminin ittifâkât-ı garîbeden olarak yevm-i vilâdeti olan on yedinci günü nüsha-i kem-yâb-ı vücûdı güsiste-târ-ı şîrâze-i ‘anâsır ve Üsküdârda Akbayır-nâm mahalde kâ’in kabristân-ı mahsûslarında pederi cenbinde künc-âsâ medfûn ve rahmet-i Rahmâna makrûn ve fi’l-hakîka re’îsü’l-’ülemâ ve müderris-i şu’arâ ve üdebâ lisân-ı ‘Arabî ve zebân-ı Fârisî üzre nazm etdigi kıt’aları reşk-i ‘unsurı ve ibni Yemîn eş’âr-ı Türkiyyeleri metîn-inşâları bî-mi’yâr âsâr-ı bedî’u’z-zamân ve mazbût-ı hâce-i cihân ve kütüb-i kesîre-i nefîselerine kenâre-zîb oldugu ta’lîkleri medâr-ı hall-i eşkâl-i lafz u ma’nâ ve ser-meşk-i hûrde-nüvîsân-ı hatt u imlâ olan sadr-ı ‘uluvvü’l-kadr-i ‘âlî-şân ve bedr-i sipihr-i vekâr ve ‘irfân İbrâhîm Beg Efendi merhûdur. İntikâllerine mahdûm-ı evveli Hikmet Beg Efendinin tarîka-i şebistân-ı hayâl üzre

چون كذشت از چرك این دار غرور

عصمت عصمت بك آمد و ظهور

beyti ile ve mahdûm-ı sânîsi ‘Abdu’llâh Re’fet Begin

Göçdi ‘İsmet Beg Efendi ‘âlim-i mâhir idi (1222)

كوچدی عصمت بك افند عالم ماهر ایدی

mısrâ‘-ı târîhi zâde-i tab’-ı güher-zâlarıdır.

‘İSMET

(İstanbulî Mehmed Efendi)

Gül-nahl-i vücûdı Âsitâne-i Devlet-i Âşiyânede semt-i Lâlezârda devlet-i Mehmed Hân-ı Râbi’de sadr-ı a’zam kethudâsı olan İbrâhîm-nâm bir ricâlin ravza-i sulbünden ser-zede-i çemen-suffe-i zuhûr ve mâye-i şeref-i insâniyye ya’nî kemâle hengâm-ı sabâdan bed’ ile ‘ulûm-i külliyye ve cüz’iyyede mâlik-i yed-i tûli ve mısrâ‘

نه بود خیر در آن خانه كه عصمت نبود

diyerek dergâh-ı tarîkat-i Nakş-bendiye intisâb birle nâ’il-i nisbet-i ‘aliyye ve eşref-i sanâyi’e dahi Hâfız ‘Osmân ta’lîmiyle sûret-i bend-i evfâ olarak zâhir ve bâtını ma’mûr olup kibâr-ı müderrisîn-i kirâmdan iken **tesnîm-i ‘İsmet** târîhinde rıhlet ve Merkez Efendi Hânkâhı pîşgâhında şeh-râhda defîn-i türbet kılınan şârih-i muhakkik-i Nûniyye ve Lugat-i Şâhidî Şerhi ve Risâle-i Rebî’ ve sâ’ir tevârîh ve resâ’ili gibi mü’ellif-i envâ‘-ı fevâ’id velâ-siyemmâ kütüb-hâne-i Câmi’-i Bâyezîdde Simât-ı ‘İsmet isminde bir mecmû‘a-i mevkûfesiyle erbâb-ı mütâla’aya ‘inâyet-bahşende-i envâ‘-i ‘avâ’id ve

elsine-i selâsede nazm u nesr-i belîgânesi dahi fazlına şâhid olan Mehmed Efendi ibni İbrâhîm bin Hasandır.

'AYNÎ
('Ayntabî Seyyid Hasan Efendi)

Merkûmun terceme-i ebter-cümmesini beyânda kilk-i şikeste-zebân-ı fakîr degil aklâm-ı ehl-i teşrîh-i kâsır ya'nî muhâvere ve sohbeti gibi ahvâl-i mütenâkazasının tedkîk ve şerhi hayretde ezhân-ı esâgır ve ekâbir olup İmâm Se'âlibînin Medhu'ş-Şey'ü Dûnehû-nâm risâle-i belîgasına 'ünvân olmagla şâyân ve tehzîb-i ahlâk-ı gayr-ı niyyetle tafsîl-i müsâvîsi mühlikât-ı ma'neviyyeden necâta vesîle ya'nî bî-edebden ta'allüm-i edeb de'b-i hûş-mendân kendini ve halkı irşâda bu bâ'ise esîle oldugundan kalem-i pâk-zebânı bi'l-icbâr mesûde-i icmâl-i hâlini şu vechile imlâ eder ki sılası olan 'Ayntabda kefş-ger-i şâkird iken evâ'il-i saltanat-ı Selîm Hânîde kısâs havfından firâr ve Âsitânede Irgâd pâzârında vâki' medresede karâr ve esâs-ı 'ilmi binâ mukaddemâtına gelir gelmez .... üzre iken medreseden matrûd ve meclis-i 'ülemâdan merdûd olarak mücerred-i cerr sıla garazıyla 'inde'l-bülegâ şu'arâdan ma'dûd olmayan müverrihlige sapıp Sünbül-zâde dâ'iresinde ogulları ve Sürûrînin meclislerine sikletde olmak takrîbi hükm-i mukârenetle biraz dürüst tevârîh ve gazeliyyât tedârük birle târîh-i mısrâ'

Eyledi 'İsmet Begi hubb-i Rasûlu'llâh nakîb

ايلدى عصمت بكى حب رسول الله نقب

târîhine kadar gas u sîmîn âmîhte sözler ile sanki şâ'ir ol târîhden berü نعوذ بالله تعالى من سلب الشعور و انهماك الفس الفجور....... müteşâ'ir sinni yetmişe yetmiş belki geçmiş iken hubb-i câh-ı dünyâsı ber-muktezâ-yı hadîs-i hikmet-tevrîs ter ü tâze ve metâ'-ı ittibâ'-ı heves ü hevâsı bî-endâze olup hattâ nazmu'l-cevâhir-âlûd manzûme-i lugaviyye rekîkine nâdir berâber .... dîbâcelerde ricâl-i vakte takarrub-ı garaz-ı fâsidiyle kendiyi hâşâ gâh Celvetî ve gâh Nakş-bendî ve geh Mevleviyyeye nisbet ve lisân-ı 'asra uyup yârâna karışmak ve yatımlık emeliyle düzüp takrîz-i fakîrde îmâ olundugu vechile sifre-i mey-gededen nişân veren Sâkî-nâme-nâm hurâfâtındaki reviş-i habâset kemâl-i hırs ve azına dâl ve muttasıf oldugu cehl-i mürekkeb tekâzâsıyla muhâveresi ve bir merkeb yüki kadar esfâr-ı eş'ârını yanında gezdirerek hod-be-hod sitâyîş ile mecâlisde okuması mevris-i sadâ'-i re's ve bâdî-i istiskâl olup hâlâ ba'zı ecille-i ricâl li-garazin mefhûm anlayarak ve ba'zı âhar dânişli satarak bi'l-iltizâm Bâb-ı 'Âlîde şâkirdân-ı aklâm hâceligiyle .... ve fes telbîsiyle siklet-âver ve müsta'dân-ı

mübtediyân tasaddî eyledigi dersde hatâsını def'aten tefehhüm birle hâce efendi bir nesne bilmiyor istihzâsıyla muhakkar olan mütekebbir ve cesûr ve methûr-ı bî-şu'ûr hakûd-ı hüner-düşmen ve hasûd-ı 'adû-yı her fen ak sakal üstine papas karası dökicek 'Ayniyâne .... hezline sezâ ve Rûm İli Kaleminde rütbe-i sittede kâdî iken şebîke-i şeyh ile câlib-i mâl ve resîde-i ser-menzil-i âmâl olmak garazıyla târik-i kazâ ve sâlik-i râh-ı dünyâ ve bu yoldan nevmîd oldukda utanmadan bin guruşa karîb mahsûli olan Akçahisâr-ı Kebîr kazâsını kapıp lâyık-ı duş-nâm ve ezâ olan müteseyyid Hasandır. Dört Safer bin iki yüz elli üç târîhinde vefât edip Galata Mevlevî-hânesinde defn olundı. Târîh-i sâhib-tezkire

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bu cihândan yumdı 'Aynî şâ'ir-i rengîn-kilk

بو جهاندن يومدى عينى شاعر رنكين كلك

HARFÜ'L-FÂ

FÂZIL BEG

(Enderûnî)

Bin yüz seksen hudûdunda Yafada bagy eden Tâhir 'Ömerin nebîresidir. Palabıyık Husrev Paşa kapudân-ı deryâ iken Âsitâneye getirip hazîne-i hümâyûna alınmışdır. 'Ahd-i 'Abdü'l-Hamîd Hân tâbe serâhûda bir bî-mâye nân-pâre ile sarâydan ihrâc olunup 'ayş-i âl ile mükedder oldugu hâlde güzârende-i eyyâm iken cülûs-ı Selîm Hânî vukû'ında 'arz-ı kasâyid-i istirhâm eyledikde hâcelık ve nemâlı bir tevliyet ihsân buyrulmuşdur.

FERÎD BEG

(İsmâ'îl Efendi-zâde)

Nâmı İbrâhîmdir. Hâcegândan İsmâ'îl Efendi-nâm zâtın ogludur. Cülûs-ı Selîm Hânîde hazîne-i hümâyûna alınmışdır.

FENÂ

(Îrânî Mîrzâ 'Abdu'r-Rasûl)

Bi's-sefâre Tahrâna giderken mülâkât ve sohbet-i şi'riyyesinden hiss-i hüsn-i nikât etdigimiz hâlâ mukîm-i dâr-ı Fenâ Mîrzâ 'Abdu'r-Rasûl-i talâkat-pîrâdır.

FENNÎ

(Gâzî Ahmed Paşa-zâde)

Bin yüz seksen dörtde vukû‘ bulan seferde kethudâ-yı sadr-ı ‘âlî iken vezâretle Ruscuk câniblerinde ve sulha kadar yararlık edip Yergöki Kal’asını yed-i a’dâdan istirdâd edip ba’dehû nice eyâlet ve elviyede hüsn-i sülûk ile hükûmet ve ahîren Hotin muhâfızı iken vefât eden Gâzî Ahmed Paşanın oglıdur. Pederi Haleb vâlîsi iken anda togmuşdur. Pederi fevtinde Hotinden İstanbula geldikde sadr-ı a’zam bulunan Halîl Hamîd Paşa birâderiyle berâber kilere çerâg etmiş.

- Mustafâ Hân-ı Râbi’ sır-kâtibi olup ‘ahdinde bâ-hareket-i altmışlı rütbesinden ru’ûsla çerâg olup ba’dehû sâniye-i Yahyâ Medrese-i mevhûmesiyle Haleb Mevleviyetini ihrâzdan sonra 1232 de fevt olmuşdur. Fevziye civârında Şehîdler Makberesine nâzır-ı şâh-râhda hânesi var idi. Gâlibâ Mısr seferinde kâ’im-makâm olan ‘Abdu’llâh Beg ki Sadr-ı a’zam Sileh-dâr ‘Alî Paşa birâder-i kihteridir. Sileh-dâr ‘Alî Beg olmak gerekdir. Su’âl oluna. -

FEVZÎ

(Karslı Ahmed Efendi)

Sâhib-dîvân-ı müretteb ve sahâyif-i şumâr-ı nüsha-i tedrîs-i ‘ilm-i edeb olup bin iki yüz sâlinde altmış beş sininde iken mevlidi olan Karsda âhirete rıhlet eden Ahmed Efendidir.

FEHMÎ

(Mustafâ Mazlûm Beg)

Gül-kand-ı vücûdı Kandiye ahâlîsinden ‘Attâr Mollâ ‘Osmân oglı Mustafâ Mazlûm Begdir. Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûn Nâzırı ‘Ömer Lutfî dâmâdı (.....).

Tezkire-i Fatînden nakl edilen âsârı

Gazel

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

Hayâlin rûşenâ-sâz-ı dü-çeşm-i intizârımdır
O mürg-i vahşî gûyâ beste-i dâm-ı şikârımdır

Ko etsin iltizâm-ı nâz u istignâ o meh-peyker
Hevâ-yı zülf ü rûyı matlab-ı leyl ü nehârımdır

O servin sâye-i lutfından olmaz hâtırım âzâd
Misâl-i lâle dâg-ı ‘aşkı dilde ber-güzârımdır

Niçün tîr-i nigâhı meyl-i semt-i gayr eder bilmem
Fezâ-yı sînede rengîn-nihâl-i i’tibârımdır

O şûhun ‘âşıkâne vasf-ı hüsn-i dil-rübâsında
Gazel tarh eylemek Fehmî medâr-ı iştihârımdır

FEYZÎ

(Mehmed ‘İzze’d-dîn-zâde)

‘Ahd-i Mahmûd Hân-ı Evvelde hekîm başı olan sadr-ı Rûm ma’zûllerinden Mehmed Sa’îd Efendinin oglı tabîb-i hâssadan Şâm mollâlıgından Âsitâneye geldikde fevt olan Mehmed ‘İzze’d-dîn Efendinin velededidir. Vakt-i şebâbında bin yüz toksan üç hilâlinde kilere alınmış.

HARFÜ’L-KÂF

KÂ’İL

(Galatalı Mustafâ Efendi)

Müstakîm-zâdenin Mecellesi kavl-i mücmelince mûmâ-ileyhin vakti şu’arâsından Galatalı Mustafâ-nâm bir zâtdır.

HARFÜ’L-KÂF

KÂŞİF

(İstanbulî Mehmed Emîn Efendi)

Nihâl-i vücûdı ravzatü’l-ma’ârif İstanbulda Şâtır Yûsuf Aga-nâm kimsenin sulbünden çemen-ârâ-yı zuhûr ve feyz-i midrâr-ı isti’dâd-ı Hudâ-dâd ile berg-gîr-i fünûn-ı edebiyye oldukda Mektûbî-i Sadr-ı ‘Âlî Kalemine muhrik-akdâm-ı devâm ve baş halîfe ve ba’dehû mektûbculuk ile be-kâm ba’de-zâ ikinci riyâsetinde Sadâret-i ‘Uzmâ Kethudâlıgına naklden sonra defterdâr ve andan Defter Emânetine ve çok geçmeden yine kethudâlıga tahvîl birle vâyedâr-ı ‘izz ü vekâr ve bin yüz seksen bir senesi Cümâde’l-âhiresinde ol câhda iken enfâs-ı hayâtını tekmîl ile celîs-i eshâb-ı kubûr olan

edîb ve vakûr ve ekser ‘ulûma ıttılâ‘ı meşhûr müretteb dîvânçe-i eş’âr ve tasarruf u imsâk ile şöhret-şi’âr ve Hâce Paşa kurbunda Hasırlı Berber ta’bîr olunan yerde Kıble Çeşmesi denilen hayr ile Ayasofya derûnında Ezber sofası cenbinde vaz‘-ı dolâb eyledigi bir cildde Buhârî ile bir de Şerhüîl-Buhârî li’l-’aynî ve bir mücelled Şerh-i Dîger li’l-Kastalânî ve on bir mücelled Mukaddeme-i ibnü’l-Hacer el-Kastalânî kütüb-nâmesine vâkıf ve fi’l-hakîka beyn-i ricâl-i ‘asra nikâb-ı şâhid-i ‘ilm-i dü-fânî Kâşif Mehmed Efendidir.

Tezkire-i Fatînden nakl edilen âsârı

Gazel

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Lem’a-pâş oldu dile bir rütbe envâr-ı neşât
Kim dırahşân oldu cezm etdi sa’âdet ihtirâ

Cûş-ı feyz ile cihâna geldi şöyle inkişâf
Kim tecessüm etdi ma’nâ-yı sürûrun peykeri

Künhünü tahkîk için bu hâlet-i pür-behcetin
Dil ederken vâdî-i endîşede cevlân-geri

Geldi bir şahs-ı be-şûş u pür-şitâb u hoy-feşân
Eyledi bir böyle mısra’la beşâret-güsteri

Kim hurûf-ı cevherîsi çıkdı târîh-i bihîn
Oldu bes ikbâl ile (......) Efendi defterî

Silk-i nazm etmez vefâ Kâşif dür-i evsâfına
Eyle tanzîm du’âsıyla edâ-yı çâkerî

Defter-i aklâm-ı hâkânîde tâ kim sebt ola
Masraf u îrâd-ı Sultân-ı ‘adâlet-perveri

Mesned-i vâlâda âsâr-ı füzûn-ı devleti
Şân u pertevle ola tomâr-ı dehrin zîveri

KÂMİL

(Enderûnî)

Sâbıku'z-zikr Fâzıl Begin dâder-i şefîkidir. Bunlar Seferliye alınmış Enderûn-ı Hümâyûnda genc iken fevt olmuşdur.

HARFÜ'L-LÂM

LEBBÎ

(Seyyid Mehmed Efendi)

Bin yüz altmış iki Şevvâlinde tarîk-i tedrîse dâhil ve nesr ü tahrîr ile müştagil bin yüz toksan beşde mahrec i'tibâriyle Âmid kazâsına kâdî ve sene-i mezkûrede hükûmeti hâlinde deyn-i 'ömrünü garîm-i ecel-i mütekâzî olup devr-i Mahmûd Hân-ı Evvel جعل الله مقرونا بالفيوضات ربه الاجل de aga-yı dâru's-sa'âde hayr u salâhıyla meşhûr el-Hâc Beşîr Aga-i mebrûrun iltimâsıyla muhâzarât-ı kesîretü'ş-şu'abâtdan Müstazraf nüsha-i sahîhasını sûret-i tayyda nısfı ve belki sülüsü mertebesine tenzîl ya'nî eyinât-ı müşgle ve 'ibârât-ı mufassalasını ihmâl ve ta'tîl ile kalem-i tercemeye alıp râkımu'l-hurûfun terceme-i sâniye-i ma'lûme-i küttâb-ı mestûre hıdmeti hilâli Nûr-i 'Osmânî Kütüb-hânesinden hall-i eşkâle medâr olur mütâla'asıyla getirdip ve bir kaç def'a bakıp imdâdından me'yûs ve kemâ-kân itmâmına .... me'nûs gördügü eserinden 'ayâr-ı nazm-ı kâbilü'l-tanzîr ve karâr-ı nesr-i hoş-âyende ta'bîri müşâhede olunan es-Seyyid Mehmed Efendidir.

LEBÎB

(Rûz-nâmçeci-zâde Mehmed Efendi)

Pederi Top-hâne Rûz-nâmçecisi Mustafâ Efendi bin iki yüz yigirmi yedide fevt oldukda yerine kâ'im ve Vak'a-i Hayriyede pîrân-ı kadrdân-ı zamân ya'nî pertev-bahş-ı çeşm-i kâyilân himmetleriyle cânib-i hâcegânîye girmişken ez-kazâ tarîki tayyiyle bin iki yüz kırk birde bi'l-iclâ Kütahyaya 'âzim ve bir seneden efzûn çile-keş-i gurbet ve ba'de-zâ ıtlâk ile Âsitâneye 'avdet edip ve tashîh-i tarîkle hâricen ve dâhilen ba'zı hıdemât-ı mu'tenâ-bahâda karîn-i istihdâm ve muhteri'ât-ı istihsân-ı emâret-i pâdişâh-ı zamân دام ملكه الى يوم الميزان dan Tersâne Müdîrliginde tesviye-sâz-ı mehâm ve bin iki yüz elli iki Saferinde Lutfî Efendi fevtinde Harîr Nezâretine nakl ile güzârende-i eyyâm ve hâlâ ya'nî bin iki yüz elli üç Rebî'u'l-âhirinde andan dahi infisâl ile meş'ûl-i du'â-yı

LUTFÎ

(Yanyevî)

Yanyalıdır. Evâ'il-i hâlinde iç agası ba'dehû baş hazînedâr himmetiyle hâcegân ba'dehû ba'zı .... ve İzmire palamut mâddesiyle gidip geldikde ihtisâb-ı İzmir oldukda bî-hisâb pâre kazanıp ve yanaşıp Harîr Nezâreti .... bir kaç yıldan sonra bin iki yüz elli iki Cemâziye'l-âhirde fevt ve Eyyûbda Vâlide Mektebi hazîresinde defn şüde bûd.

HARFÜ'L-MÎM

MECDÎ

(Geredevî)

Vücûd-ı fenâ fi'llâhi 'azûbı Geredeye tâbi' Kâdîlar karyesinde meclis-ârâ-yı şuhûd ve hengâm-ı şebâbetde Der-i Sa'âdete vürûd birle Bolılı-zâde 'Abdü'l-Kerîm Halvetî hazretlerinden ahz-ı inâbet ve hilâfetle Dıragmân Zâviyesinde (.......).

MECDÎ

(Sarrâc-zâde Mustafâ Efendi)

Sılasında ya'nî hısn-ı hasîn-i Karsda müderris-i 'ulûm-i şettâ ve yed-i tahrîri mâlik-i kalem-i inşâ ve vasf-ı 'ülemâda bi's-sebki'l-'Arabî iki cüz' mikdârı risâle mü'ellifi ve müsecca'a-i 'arûs-ı nazm-ı 'âlimânenin ba'zan müştakî ve vatanında sinni sittîne karîb iken sene isnâ-i 'aşer ve mi'eteyn ve elf hudûdunda 'âzim-i 'âlem-i bekâ olan Sarrâc-zâde Mustafâ Efendidir.

MEHMED

(Müstakîm-zâde)

Âsâr-ı kalemiyye-i müntefi'-bahâsı zîver-i rahle-i iştihâr olan sâbıku't-terceme Müstakîm-zâde merhûmun pederi olup müderris iken **hâdim-i hasenât** târîhi Saferinin selhinde vefât ve Emîr Mahmûd Câmi'i mezâristânında olup ism-i mezkûrı mahlas ittihâziyle âsâr-ı mevzûne sâhibi oldugu Mecelletü'n-nisâbda mersûm-ı kalem-i Müstakîmdir.

MÜCRİM
(‘Abdü’s-selâm)

Hudûd-ı mi’eteyn ve elf evâ’ilinde cem’ oludugunda karâ’in-i rakamiyyesi olan bir mecmû‘a-i çendîn-eczâda sebk-i Fârisîde Hudâvendigâr-ı Esbak Mustafâ Hân ve nahl-i celîli Selîm Hân
نضره الله تعالى قبرهما بازهار الغفران hazerâtına nazm-ı kasâ’id ve mikdârları yigirmi cüz’den zâ’id olup bir kâç kıt’ası dîvânından nakl olundugu muharrer ve Ohriye muzâf Tiran kasabasında savma’a-nişîn ve târîh-i nakılden on beş sene mukaddem kasr-ı rahminde mekîn meşâyih-i Kâdiriyyeden sâhib-mükâşefe ‘Abdü’s-Selâm-nâm bir zât-ı ‘irfân-irtisâm oldugu musattar ve mecmû‘a-i mezkûrede nakl olunan kasâ’id-i rûşen-ta’bîr-i Fârisiyyeye âgâh ebnâ-yı ‘Arabdan fünûn-ı edebiyyeye vâkıf bir erîb olduguna güvâhdır.

MUHLİS PAŞA
(Es’ad Muhlis Paşa)

Nahl-i ser-sebz-i vücûd-ı mes’ûdı riyâz-ı feyz-i hayyâz-ı ‘ilm ü ‘irfândan nâbit ya’nî pîrâye-i hadâyık ve semerâtü’l-fu’âd iken şakâyık ve ser-âmed-i hulefâ-yı Ak Şemse’d-dîn Şeyh Bünyâmîn Ayâşî ..... قدس سرهم بالغداة hazretlerinin gül-bün-i nesl-i nesîline bi’l-intimâ eben ‘an cedd perver-i şiyâfte-i mihr-i irşâd u kemâl u iftâ ve tedrîsi ile nâsir-i mehâmid ve efdâl olan handân Bünyâmîn huceste Diyadin ricâlinden müftî-i belde-i merkûme merhûm ve magfûrün-leh es-Seyyid Mehmed Tâhir Efendi ibnü’l-Merhûm es-Seyyid Hasan Efendinin sulb-i pâkinden bin iki yüz toksan dört hudûdunda âftâb-ı ‘âlem-tâb gibi bi’t-tulû‘ pertev-i mihri reşk-âver-i seyyârât ve sevâbit ve mâye-i isti’dâd-ı Hudâ-dâd ve imdâd-ı dirâyet-i mâder-zâd hengâm-ı şebâbetde ittisâf-ı kemâlât-ı kesbiyye ve melekât-ı ma’lûmât-ı vehbiyye birle vâsıl-ı mertebe-i fuhûl-i pîrân ve mâlik-i ezimme-i hikmet ve ‘irfân olmagla ricâl-i Devlet-i ‘Aliyye-i mü’eyyede ‘indinde karîn-i i’tibâr ve silkü’l-le’âl-i ser-bevvâbîne teslîk ile sebîke-i hâlisu’l-’ayâr kadri nâmdâr oldugu hâlde vezâretlerine kadar yine hıdemât-ı saltanat-ı seniyyede müstâhdem ve yevmen fe-yevmen iltifât-ı mütrikiyye ile mükerrem olup şöyle kim devr-i Selîm Hânî عليه سجال ما تقدس السبع المثانى de Ankarada tertîb-ârâ-yı küşâd olan ‘asâkir-i râkibîn-i muntazama umûrında izhâr-ı sıdk-ı ber-ter ve nehr-i Sakarya üzerinde kâ’in atayı ihâta birle dâr-ı bagy ve şekâvet ederek ihrâk ve inhâ ve inbâ-yı sebîle

مژدZ اقبال دارد جبش ادبار را
يك دو خطوه باز رفتن پر دهد و تاب را

مژدZ اقبال دارد جبش ادبار را
يك دو خطوه باز رفتن پر دهد و تاب را

iktizâsınca ol hicret-i mukaddeme-i aksâ-yı ireb olup dermân-ı kadr ol burc-ı evliyâya ahter-i es'ad-ı vücûd-ı bedri'ş-şuhûdı muktebes-i envâr-ı feyz-i ehl-i zu'afâ ve 'ibâdet ü tâ'at ve du'â-yı vâcibü'l-edâ-yı şâhâneye muvâzabet ile ihyâ-sâz-ı sabâ ve mesâ iken bin iki yüz kırk dört hudûdunda ibkâ-yı vezâretle Atanaya ta'yîn ve ol beldede hasbe'l-vakt sûret-i 'inâdda görinen sebk-i magzânı terbiye ve te'diyet-i menşûr me'mûriyetlerinde ta'yîn buyrulmagın fi'l-hâl savb-ı me'mûriyete şüd-i ricâl etmegin takarrublarında Hudâ-negerde ebr-i siyeh-i âteş-bâr Rusya semt-i şerefi dahi istîlâ ve bu sûretü'l-akdâm-ı fe'l-akdem kâ'idesine ri'âyeti ilcâ etmekle ol cihete sevk-i ketâ'ib zımnında me'mûr ve Erzuruma muzâf Kelkit kazâsına kadar kemmiyyet-i 'idde ve temâd ityânında sa'yi mevfûr oldugu hâlde

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Şükr Allâha bi-fetvâ-i enâmü'l-İslâm

Şerbet-i sulh helâl ola tamâmı harâm

neşîdi neş'e-bahş-ı cihân ve bâ'is-i âsâyiş-i 'âlemiyân oldukda bin iki yüz kırk beş müntasıfında Atanadan Konyaya tahvîl ve ol eyâletde dahi gendüm-nümâ-yı cevfer-veş ya'nî zîr-i kelîm-i kazâdan tabl-zen-i mefsedet bir takım sikke-pûş-ı esâfili himmet ü rûhâniyyet-i pîr ile dergâhdan .... ve Yûsuf Paşa-zâde Nazîf Begin tezyîrine me'mûr oldugu tahrîr-i nüfûs mâddesi lâyihasına kilk-i tedbîrini zuhûr ve bu tarz .... ile Konyada sene-i kâmile vâlîlikden sonra bin iki yüz kırk altı Cümâde'l-âhiresinde yalnız Erzurum eyâleti berât-ı câhına zîb-i tahrîr ve müddetini bi's-sa'âde itmâma vech-i enveriyle Şa'bânın üçüncü isneyn günü tenvîr ve sene-i kâbile bin iki yüz kırk yedi Rebî'u'l-âhirinde eyâlet-i mezkûre ser-hadd-i semt-i 'Acem ve mekarr-ı 'asker-i muntazam oldugundan ekser eslâfına oldugu misillü tezâyüd-i şânı için 'uhdelerine Şark Ser-'askerligi tevcîh ve Erzurum Gümrügünden mâhiye on beş bin guruş ma'âş tahsîsiyle dahi bin iki yüz kırk yedi Muharreminde Vân Vilâyeti tevcîh ve hâlen eyâleteyn-i mezkûreteynde sâye-endâz-ı re'fet ve vedî'a-i Hâliku'l-berâyâ haklarında min-külli'l-vücûh mâye-efken-i âsâyiş ve râhat olan muhibb-i evliyâ ve mürebbî-i fuzalâ-mekîn-i mekân-ı vekâr-ı şer'î ve mer'î münşî-i ibni 'ibâd ve 'adîl-i sühan-sâz-ı Mîr 'Alî Şîr-misîl belâgat-semîr-i kalem-i müşkâfâne-i rakamı her hatda 'âhib-yed-i tûli ve hâfıza-i dakâyık-ı lâhızaları gencîne-i cevâhir-i fünûn-ı şettâ kerîm-i kâm-rân ve vahîd-i devrân es-Seyyid Mehmed Es'ad Paşa

ابقاه الله تعالى مقارنا بما يروم وما يشأ hazretleridir.

HARFÜ'N-NÛN

NÂŞİD

(Râtib Ahmed Paşa-zâde)

Nâmı İbrâhîmdir. Mahmûd Hân-ı Evvel devletinde vezâretle kapudân paşa olup ba'dehû Diyâr-ı Bekr ba'dehû Mora vâlîsi olup ba'dehû vefât eden Sadr-ı Esbak Topal 'Osmân Paşanın necli şâ'ir Râtib Ahmed Paşanın evlâdıdır. Mustafâ Hân-ı Sâlis tâbe serâhu bin yüz yetmiş dörtde kiler-i hâssaya alıp bin yüz seksen birde mâbeynci olur. Bin yüz seksen altıda hâne-i hâssaya yine mâbeynci olarak alınur. Bin yüz seksen yedide cülûs-ı 'Abdü'l-Hamîd Hânî vukû'ında mâbeyncilikde ibkâ olunur. Ba'dehû dâ'iye-i reşk-i fesede ile sileh-şorluk ve kapucı başlıkla sarâydan ihrâc olunur. Ba'zı hıdemât ile ta'ayyüşde iken yine erbâb-ı garaz-ı kâsıd ile Yenişehr mîr-i mîrîsi ma'nen oraya iclâ ve biraz zamândan sonra Der-i 'Aliyyeye celb olunup hânesinde sâkin iken nin iki yüz üç cülûs-ı Selîm Hânî vukû'ında peder-mânde bendesi olmagla huzûr-ı hümâyûna âmed ü şüde murahhas ve ma'nen yine mâbeynci olup Emîne Sultân ibneti 'Abdü'l-Hamîdin kethudâlıgı munzamm olur. Sâfâ-yı bâl u ikbâl ü iclâl ile güzârende-i eyyâm iken bin iki yüz altı Rebî'u'l-evvelinin dördüncü yevm-i selâsede vefât ve emr-i hümâyûn ile Mustafâ Hân-ı müşârün-ileyhin Ayazmada kâ'in câmi'i makberesine defn olunmuşdur. Dîvânını hâne-i hâssadan hâcelıkla çerâg eyledigi veled-i ma'nevî terbiyet-kerdesi Câvîd Ahmed Beg cem' etmişdir.

Tezkire-i Fatîn ve Şefkatden nakl edilen âsârı

Gazel

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bir zamân ben mahrem-i her râzın oldum bilmedin
Bir zamân pâmâl-i esb-i nâzın oldum bilmedin

Bir zamân va'd-i visâl etdin tegâfül eyledin
Bir zamân şâyeste-i encâzın oldum bilmedin

Bir dem oldu sende cevr-i yâr ile kan agladın
Ben o demlerde senin dem-sâzın oldum bilmedin

Sen de zannım ben gibi bî-hûşsun ey 'andelîb
Bir zamân gülşende hem-âvâzın oldum bilmedin

‘Aklım aldın dün gice meclisdesin bir nagmede
Mutribâ pek mübtelâ-yı sâzın oldum bilmedin

Nakd-i cân sarfın ta’ahhüd eyledim yolunda ben
Cümle-i ‘uşşâkdan mümtâzın oldum bilmedin

Başımı gûy eyledim çevgân-ı dest-i nâzına
Nâşid-âsâ sevdigim ser-bâzın oldum bilmedin

Ve le-hü

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün
Açıl ey gonce gülşendir (ki) ‘ismet-i güşâyiş yap
Biraz cem’iyyet-i terbiyyet-i bezm ‘iyşe hâhiş yap

Amân ey şehr-yâr-ı taht-ı istignâ ‘inâyet kıl
Büyût-ı hâtır-ı ‘uşşâkı ta’mîr et nüvâziş yap

Meded ey bâde te’sîr et mizâc-ı yâre rûh-âsâ
Koma dem-beste gülzâr-ı ruhun pür-âb-ı tâbiş yap

Güzâr eylersen ey bâd-ı seher kûy-ı dil-ârâdan
Yüzün sür hâk-i pây-i yâre bir ‘arz-ı sipâriş yap

Olur bir gün ki gûş-i gonceye te’sîr eder elbet
Sin ey şûrîde bülbül turma bas feryâdı nâliş yap

Senin ey sifle-perver çarh-ı kecdir dâ’imâ devrin
Biraz da ehl-i diller semtine meyl et nümâyiş yap

Zemîn-i tâzede böyle gazeller tarh edip gâhî
Sühan-sencân-ı ‘asra Nâşidâ bir ‘arz-ı dâniş yap

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Hümâ-yı kâkülündür fark-ı câna sâye-i devlet
Nigâh-ı iltifâtındır bana sermâye-i devlet

Terakkîde olur idbârı merkât-ı hakîkâtde
Egerçi mürtefi'dir sûretâ nüh-pâye-i devlet

Tezelzülden degil hâlî esâs-ı kasr-ı istikbâr
Meger gehvâre cünbân-ı hatâdır dâye-i devlet

Livâ-i kadr-i ehl-i câhı pest eyler felek bir gün
Mümâs olsa sipihre irtifâ'-ı râye-i devlet

Mürüvvetden eser yok Nâşidâ hep kesbedir gûşiş
Kemâl-i bî-vefâyîdir hamîr-i mâye-i devlet

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Mukâbil olsa farzan hüsnine âyîne-i hûrşîd
Açardı gayretinden dâg-ı hasret sîne-i hûrşîd

Sen ol cism-i latîf oldun ki ey tıfl-ı perî-dâye
Sezâdır câme olsa kaddine peşmîne-i hûrşîd

Senin ey sâkî-i bezm-i tarab şâyestedir olsa
Berây-ı sâgar-ı sahbâ elinde mîne-i hûrşîd

Niçün bakmış o mâhın âftâb-ı hüsn-i pür-sûzın
Kemâl-i reşkden varmış meger kim kîne-i hûrşîd

Yine bir nev-zemîn-i tâze inşâd eyledin Nâşid
Ki her bir lafzı oldu dâg-sâz-ı sîne-i hûrşîd

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Girîbân-ı cemâlin matla'-ı mihr-i müşârıkdır
Tecellî-zâr-ı 'aşka nûr-ı hüsnün lem'-i bârıkdır

Görenler zîr-i târ-ı kâkülünde rûy-ı gül-rengin
Sanurlar sünbülistân içre bitmiş bir şakâyıkdır

Devir evvel bakışda nükte-i ser-pûş âmâlime
Nigâhın vâkıf-ı sırr-ı zamîr-i kalb-i 'âşıkdır

Halâvet-bahş olur ehl-i dile güftâr-ı şîrînin
Lebin Mısr-ı melâhatda mükerrer şehd-i fâ'ikdir

Rümûzât-ı kitâb-ı hüsnün ezber haylî müşkildir
Varılmaz mâ-verâ-i gavrine bir bahr-i râ'ikdir

Rakîbin cevherinde âb-ı safvetden eser yokdur
Anın 'arz-ı hulûsı hem garazdır hem müfârıkdır

Mübâyandır ehibbâ-i zamânın tarz-ı girdârı
Mutâbık sûretâ ammâ ki ma'nen nâ-muvâfıkdır

Müsellemdir ki olmaz pîş-rû tûl-i emel çün kim
Düşen ehl-i kemâle dâ'imâ kat'-ı 'alâyıkdır

Cenâb-ı Resmî-i üstâda 'arz et Nâşidâ nazmın
Ki anın tab'ı mi'yâr-ı mezâyâ-yı dakâyıkdır

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Ruhun bâg-ı cemâlin ey perî-rû lâlezârıdır
Leb-i yâkût-fâmın sordum ammâ Kandahârîdir

Dü-ebrû-yı siyeh-tâbın iki şemşîr-i Hindîdir
Nigâh-ı fitne-sâzın yâ Tatarî yâ Kaçarîdir

Sakın tahkîk-i bahs-i derd-i ‘aşk etme meded zâhid
Mahabbet ehli tedkîk eylemişlerdir ki sârîdir

O zülf-i müşk-bûnun Maskat-ı re’sin su’âl etdim
Didiler kim hatâdır sorma aslı Çîn diyârıdır

Hat-ı dil-keş-nümûn-ı levh-i hüsnün eyledim tahkîk
Berât-ı şâh-ı hüsne kayd olunmuşdur bahârıdır

Sakın âyîne-i ruhsârın ey mâh-ı cihân-ârâ
Ki dûd-ı âh nâr-ı sîne-i ‘âşık buhârıdır

Bedîhî böyle tezyîn-i sühan tertîb-i ma’nâda
Bu gûne tâze mazmûnıyla Nâşid feyz-i Bârîdir

Ve le-hü

Mef’ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün
Bak cism-i pâk dilbere ten söylerim sana
Seyr et cemâl-i vech-i hüsn söylerim sana

Hâl-i siyâh-dilberini medh etme zâhidâ
Düşmez o söz dehânına ben söylerim sana

Gerd-i ruhunda sebz-i hat-ı nev-resini gör
Güller içinde tâze-çemen söylerim sana

Yanında gör rakîbi o gül-nahl-i ‘işvenin

Gülzâr-ı hüsn ü âna diken söylerim sana

Geldikde vasf-ı zülfine dirsen nedir sözün
‘Anber dirim ya müşg-i Huten söylerim sana

Hısn-ı hasîn vaslına yâd el tokunmamış
Cism-i latîf-i yâri beden söylerim sana

Tîr-i nigâh-ı gamze-i dil-dûz-ı dilberi
İşler derûna sîne dilin söylerim sana

Bir kerre bûs-i la’line şâyeste olsam âh
Baksan be tatlı tatlı sühan söylerim sana

Fikr eyledikçe cevrini Nâşid ol âfetin
Çekdiklerimi haylî mihen söylerim sana

Ve le-hü

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün
Nesîm-i dûd-ı âhım zülf-i dildârı çalar çarpar
Hücûm-ı mevc-i eşkim deşt-i kühsârı çalar çarpar

Mukâbil olsa mâha ol perînin cizye-i hüsni
Fürûg-ı lem’a-pâş-ı kurs-ı nevvârı çalar çarpar
Kemâl erbâbı olmuş ol perî teshîr-i hâtırda
Nukûd-ı genc-i sabr-ı ‘âşık-ı zârı çalar çarpar

Bakıp bir kerre düzdîde nigehle semt-i ‘uşşâka
Derûn-ı sîne-i ‘âşıkda esrârı çalar çarpar

Şu rütbe düzd-i çâlâk olmuş ol çeşm-i sühan-gû kim
Dehân-ı Zühreden ma’nâ-yı güftârı çalar çarpar

Süvâr olsa semend-i nâzına ol gamze-i câdû
İdip yagma ser-â-ser milk-i Tatarı çalar çarpar

Gubâr-âlûd iken Nâşid gibi hâtırına hâme
Zemîn-i dil-keş üzre levh-i eş'ârı çalar çarpar

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Ben ol gül-bün tırâz-ı hüsne îhâm-ı visâl etmem
Gülistân-ı cemâlin jeng-yâb-ı infi'âl etmem

Dehân-ı tengini ta'rîf için bast-ı makâl etmem
Düşüp vasf-ı miyâna inceden ince hayâl etmem

İdip bülbül gibi bî-hûde feryâd-ı pey-ender-pey
Mizâc-ı nâzügin âzürde renc-i melâl etmem

Hayâl-i şekkeristân-ı leb-i gül-reng-i dilberle
Dil-i şûrîdemi âlûde-i kayd u bâl etmem

Emekdâr-ı der-i devlet-sarây-ı 'aşkın olmuşken
Yine ey şâh-ı taht-ı 'işve 'arz-ı bî-me'âl etmem
Uyup kayd-ı hevâ-yı turre-i tarrâr-ı müşgîne
Düşüp devr-i teselsül bahsine vâhî cidâl etmem

Sen ey şâh-ı cihânım ahsen-i takvîme mazharsın
Senin nûr-ı cemâlin mihr ile mâha misâl etmem

Tesebbüt etmedin va'dinde ey şûh-ı fiten-perver
Dimişdin Nâşid-i dil-hasteye ben mekr ü âl etmem

Ve le-hü

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Her dîdenin ki behresi yok eşk-i nâbdan
Benzer o ʻayn-ı huşka ki yok feyzi âbdan

Gûyâ derûn-ı âbı kamer cilve-gâh eder
Gördükçe ʻaks-i rûyını câm-ı şarâbdan

Ruhsârı üzre hâl degildir ol âfetin
Berceste bir şerer dil-i pür-ıztırâbdan

Her bir nigâh-ı mesti verir başka bir safâ
Bîdâr olunca dîde-i mahmûrı hâbdan

Hatt geldi gayrı safha-i ruhsâr-ı dilberin
Bulduk visâli mes'elesin biz kitâbdan

Aldanma pek de sakf-ı sarây-ı bülendine
ʻİbret göziyle anla zevâlin habâbdan

Ey dîde bâde gibi âfet durma eşkini
Ey sînesinde yanmagı ögren kebâbdan
Nâşid cenâb-ı hazret-i İhyâ Efendime
Eyle nazîre hâme-i rengîn cevâbdan

Evsâf-ı zâtı ʻâlem-i ʻirfânı pür kıla
Dâ'im zebân-ı midhat-i her şeyh ü şâbdan

Ve le-hü

Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün
Cümle ʻâlem ʻâşık olmuşken o kaddi ʻar'ara
Var mıdır bir kimse hîç hüsnünde anın bir bere

Zülfine dil-besteyim bir ser-tırâş-ı âfetin
Halka-i âgûşa alsam âh gelsem bir yere

Saf çekip müjgânı olmuş san müheyyâ-yı cidâl
Ebruvânı çün kemân-ı fitne vermiş sersere

Çün marîz-i ‘aşka lâzımdır münâsible devâ
Zâhide sa'leb gerek rindâna meyle gargara

Olmadı meyl etmedi bir kerre semt-i ‘âşıka
Âhlar te'sîrden kaldı o kalbi mermere

Tıfl-ı bâzî meşrebe dil verme müşkildir hele
‘Âşıkın rüsvây eder dilber olunca ferfere

Belki hâlin ‘arz eder hâk-i der-i cânâneye
Bâd-ı âhı Nâşidâ terfîk edersin sarsara

Ve le-hü

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün
Hatâ eyler düşen sevdâ-yı zülf-i ‘anber-efşâna
Anınçün çâk çâk-ı hayret olmuş sîne-i şâne

Hayâlindir musavver levh-i dîvârında ser-tâ-ser
Ko zülden sahn-ı sînem üzre şâh-ı ‘aşk-ı kâşâne

Amân gözden düşürme lutf edip ey merdüm-i çeşmim
Nigâh-ı şefkat ile hasretinle eşk-i pâşâne

Gülistân-ı cemâl-i yâri her dem nazra-gâh eyle
Sana bî-hûde zâhid seyr-i gül-geşt-i temâşâne

Nihâvendî yine bir şûhun oldum beste-i zülfi
Ki gitdi nagme-i evc-i kemâl-i hüsni kâşâne

Olur tâ haşre dek cem'iyyet-i hâtırdan âzâde
Düşen bir kerre kayd-ı halka-i zülf-i perîşâne

Dürûg-ı maslahat-âmîzdir nâfiz olan Nâşid
Zamâne halkına 'arz-ı ma'ârif şi'r ü inşâ ne

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Görüp ol serv-i kaddi nîm-ten sebzîn kabâlarla
Ser-i kûyında 'uşşâkî yeler bâd-ı sabâlarla

Unutdun haylî demdir bendeni ey âşinâ düşmen
Mukaddem gerçi gâhî yâd ederdin merhabâlarla

Derûn erbâbı almaz bir pula zer-beft dîbâyı
Hakîkat düşeni tezyîn edip sâde 'abâlarla
Olur âhir tehî ceyb-i ümîdi pûç-ı magzânın
İdip isrâf-ı nakd-i fikr-i bî-hûde hebâlarla

Kalur encâm-ı kârı kâse-i âmâli bî-mâye
İden izhâr-ı servet nâ-becâ dest-i cabâlarla

Olursun her zamân âzürdesi bir âfetin Nâşid
Nedir derdin senin bu bî-vefâlar dil-rübâlarla

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Zuhûr-ı mihr-i hüsnün pertev-efzâ etdi âfâkı
Sana günden güne meftûn olup her şehri âfâkı

Anın subh u mesâ fikr ü hayâli ey perî sensin
Çıkarma hâtırından lutf edip bu 'abd-i müştâkı

Gül ü sahbâ ve mutrib nagme-i ney meclis-i ʻişret
Fedâdır cümlesi ancak senin hayrânınım sâkî

Ne rütbe ladg ederse nîş-i gamzen mâr-ı zülfünle
Virir bûs-ı lebin hâssıyet-i ma'cûn-ı tiryâkî

Nukûd-ı sabr u sâmân u şu'ûrı hûş hep aldın
Hemân bir âh-ı âteş-zâd kaldı sînede bâkî

Usûliyle makâmâtın gözet dil-bestegânın hep
Hüseynîye çıkarma nagme-i dil-sûz-ı ʻuşşâkı

Eger ragbet olaydı Nâşidâ erbâb-ı inşâda
Siper eylerdi nazmın zîver-i mihrâb-ı nüh-tâkı

Ve le-hü

Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün
On gice etdim temâşâ bir kamer mâhiyeti
Rûşenâ bahş-ı dil ü cân oldu mihr-i tal'ati

Zîr-i zülfün sâyebân ile gönül ol âfetin
Başına koymak dilersen ger hümâ-yı devleti

Bûy-ı müşg-i kâkülün neşr etmeye bâd-ı sabâ
Sünbülistân-ı çemen bulmazdı böyle nükheti

Sana nisbet tıfl-ı ebced-hân olur hep dilberân
Mushaf-ı hüsnünde hatm olmuş güzellik âyeti

Serv-i kad bir şeh-süvâr-ı hüsn ü ân ister gönül
Hak bu kim ʻâlî gerekdir ehl-i tab'ın himmeti

Togru söyle zâhidâ gelmez mi kalbe ihtilâc
Ditredirken sâk-ı sîmînin o râkıs âfeti

Âdeme gelmez rakîb dîv ile me'nûs olur
Ol perînin yog imiş bildim ki insâniyyeti

Âh edip sûzân olup işkâya rîz oldukça sen
Ney figân eyler mey aglar şem' eyler rikkati

Nâşidâ tevfîka 'arz eyle berât-ı şi'ri kim
Tekye-i 'irfânın oldur pîr-i sâhib-himmeti

NÂMIK

(Kâtib-i Dîvân 'Alî Efendi)

Ankarada hâlâ hayâtda olup Seb'a Efendi denilen esnâf-ı seb'a şeyhi Hasan Efendinin bedr-i bâ-şu'ûrı hâlâ celâlet-efzâ-yı eyâlet-i Erzurum es'adü'l-vüzerâ hazretlerinin münselik-i sübha-i hâcegân-ı dîvân kıldıkları terbiye-i müşârün-ileyh ile kâtib-i çâbük-yed ve câ-be-câ nâşid-i târîh ve gazel .... dîvân kâtiblerinden 'Alî Efendidir. Mü'ahharan bin iki yüz elli altıda Sârim Efendi sefâretle Îrâna gitdikde mûmâ-ileyhi Tebrîzde ma'âşla Devlet-i 'Aliyye maslahat-güzârı etmişler ve anda mukîmdir.

NÂMÎ

(Mehmed Tavâsî)

Tavâsda tevellüd ve Âsitânede iktisâb-ı hüner ve ma'rifetle teferrüd birle cennet-mekân 'Abdü'l-Hamîd Hân tâbe serâhu hazretleri 'asrının ricâl-i kadr-âşinâlarından sâbıku't-terceme ve câmi'-i ma'ârif-cümme Hayrî Efendi dâ'iresine şeref-yâb-ı intisâb ve imâmetiyle saff-ı i'tibârında zîver-i mihrâb ve çok geçmeden bin iki yüz birde hâric ru'ûsıyla be-kâm ve mûsıla-i sahn rütbesinde iken bin iki yüz on dört hudûdunda 'âzim-i sahn-ı Dâru's-Selâm olan nâm-ı Mehmedle be-nâm şâ'ir ve edîb ve hoş-nüvîs ve erîb bir zât-ı 'ulûm-irtisâmdır. Hâlâ Yeni kapu Mevlevî-hânesinde ta'lîk-zîb-i dîvâr-ı semâ'-hâne olan Hayrî Efendinin sitâyiş-i Mollâ-yı Rûmda nazm etdigi kasîde sâhibü't-tercemenin eser-i mikrâs-ı hüneridir.

NAHÎFÎ

(Süleymân Efendi)

Evâ'il-i hâlinde kavm-i mülgâ yazıcıları miyânesine kesb-i kefâf-ı dâ'iyesiyle duhûl ve baş yazıcı oldukdan sonra tevfîk-i Hak ile ortalarından halâsla tarîk-i hâcegânîye reh-yâb-ı vusûl ve menâsıb-ı münâvebe ile kârgâh-ı devletde müstahdem ve ehliyyeti hasebiyle evvelâ Îrân ve sâniyen Nemçe ülkelerine sefâretle .... kadem olup Engürüsden ba'de ba'îd şıkk-ı sâlis defterdârlıgıyla tekâ'üd-ihtiyâr ve toksan yaşında iken 'azm-i 'âlem-i karâr edip Topkapu hâricinde medfûn ve mânend-i genc-i künc hâkde mahzûn Müstakîm-zâde gibi kâmil ile sinnen ve kemâlen yek-reng ve nazmen Terceme-i Mesnevî ve Mazhariyye ve Tahmîs-i Büri'e ve Bânet Su'âd ve Mazariyye ve Âsaf-nâme ve Dîvân-ı Eş'âr ve muhakkikâne sâ'ir âsârı cevâhir ile hem-seng olan 'ârif ve âgâh .... rûzgârda nâmını ibkâ eden Süleymân Efendidir.

Tezkire-i Sâlim ve Safâ'î ve Fatînden nakl edilen âsârı

Kasîde-i Büri'e Tahmîs-i 'Arabîsi

بالله باصباح قل باللطف و الكرم

ما بال قلبك قد امسى على الالم

لانكم السر عن ذى عشق فى القدم

امن تذكر جيران بذى سلن

مزجت دمعا جرى من مقلة بدم

Kasîde-i Büri'e Tahmîs-i Fârisîsinden

دلا چه شد كه همى ديده ام ترا بغمى

هميشه كار تو آه و انين دمبدمى

چه حالتست وجه علت تورا چنين المى

امن تذكر جيران بذى سلم

مزجت دمعا جرى من مقلة بدم

Kasîde-i Büri'e Tahmîs-i Türkîsinden

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Gönül nedir bu yetîmâne âh-ı dem-be-demi

Tefekkür üzre misin yohsa cânib-i haremi

Hemîşe yâd edip ol câygâh-ı muhteremi

امن تذكر يران بذى سلم

مزجت دمعا جرى من مقلة بدم

Bânet Su'âd Kasîdesi Tahmîsinden

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Figân ki milk-i dile ceyş-i hasret etdi gulüvv

Pür oldu şerha ve dâg-ı mezâkla pehlû

Derûnum etdi gam-ı hicr-i dil-rübâ memlû

بانت سعاد فقلبى اليوم متبول

متيم اثرها لم يغد مكبول

Kasîde-i Mısriyye Tahmîsinden

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

İlâhî eyleyip eşref o seyyidü'l-beşeri

Yegâne eyledin eşref içinde ol güheri

Zuhûrı cümle-i 'adnâna verdi zîb ü fer

يا رب صل على المختار من مصر

و الانبيا و جميع الرسل ما ذكروا

İdip vücûd-ı şerîfin rehîn-i fer be bihî

Cihâna vâsıta-i rahmet eyledin o şehî

Anınla buldu şeref emtân-ı pür-günehi

و صل رب على الهادى و شيعته

و صبحه من لطى الدين قد نشروا

Muhâcirîn ile ensâr o zümre-i nîgû

Anın rızâ-yı şerîfinde etdiler tek ü pû

Ki oldu her birisi dâgsâr-ı kalb-i 'adû

و جاهدوا معه فى الله و اجتهدوا

و هاجرجا وله او اوقد نصروا

Monlâ-yı Câmî merhûmun üç 'aded na't-i meşhûrunu tahmîs etmişdir ki matla'ları bunlardır

Matla'

Gözümün hasret ile n'ola revân olsa yaşı

'Âşıgım ol şehe kim yok iki 'âlemde eşi

Zâtıdır nûr-ı melâhatla sa'âdet güneşi

لى حببى عربى مدنى فريشى

كه بود درد غمش مايهء شادى و صوشى

Birinin dahi matla'ı budur ki 'Acem 'Aşîrân makâmında bestelenmişdir

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Hasret-i dergâh-ı fahr-i 'âlem ile dem-be-dem

Dilde dâg-ı iştiyâk ve dîde-i giryânda dem

Tâbekey bî-hûde geşt-i deşt-i mihnet eyleyem

کی بود یا رب که عزم بثرب و بطحی کنم

که بمکه منزل و که در مدینه جا کنم

Zât-ı pâkin midhat-i Mevlâ ile mevsûf iken

Kimde vardır midhatinde yârî-i bast-ı sühan

Bu Nahîfînin kabûl et 'özrün ihsân eyle sen

مردم از شوق تو معذورم اکر هر لحظه من

جامی آسا نامهء شوق ترا انشا کنم

Birinin matla'ı dahi budur

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Edip ihsân u kerem kullara Mevlâ-yı Ganî

Eyledi 'âleme rahmet seni ey mâh seni

Şâd kıl rûz-ı cezâ lutf-ı şefâ'atle beni

Ey Resûl-i Kureyşî şâh-süvâr-ı medenî

Bülbül-i Mekke ve bathâ ve sehîl-i Yemenî

Der-Tevhîd-i Bârî 'Azze İsmihî

Lâ etmede nefy-i şurekâ-yı mevhûm

İllâdan olur vahdet-i Bârî mefhûm

İllâda elif şâhid-i zât-ı Vâhid

Lâ bî-elif etmekde sivâyı ma'dûm

Ve le-hü

Kan aksa revâ dîde-i giryân üzre

Kim olmadı dil mûceb-i fermân üzre

Yâ Rab nice şerm ile helâk olmayayım

Sen bana 'atâ ben sana 'isyân üzre

Na't-i Fahru'l-Mürselîn

Şâhâ seni Hallâk-ı bedî'u'l-eşyâ

Lutf u kerem ü ʻafv ile etmiş inşâ

A'dâya hidâyetle du'â eyler iken
Ahbâb ola mahrûm-ı şefâʻat hâşâ

Zamân-ı Tufûliyetinde Nazm Eyledigi Na't-i Şerîf

Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün Mefâʻîlün
Bu gülşende hezâr-ı bî-nevâyım yâ Resûla'llâh
Velî âzürde-i hâr-ı cefâyım yâ Resûla'llâh

N'ola olsam revâ cûnîde-i dârû-yı ihsânın
Esîr-i derd-i ʻaşkım mübtelâyım yâ Resûla'llâh

Beni gencîne-i fazl-ı Hudâdan behre-yâb eyle
Der-i lutfunda muhtâc-ı ʻatâyım yâ Resûla'llâh

Kerem kıl lutf u ihsânınla dil-şâd eyle ben zârı
Nahîfîyim kapunda bir gedâyım yâ Resûla'llâh

Gazel

Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün
Kimsenin sermâye-i ârâmı gâret olmasın
Kimseler âvâre-i deşt-i melâmet olmasın

Bir ser-âmed-i dil-rübâ gördüm dedi gülzârda
Gördügün ey bâd-ı subh ol serv-i kâmet olmasın

Kâse kâse zehr-i gam nûş eyledim ʻaşkınla ben
Dest-i cevrinden neler çekdim şikâyet olmasın

Gam yeme bir gün erersen vaslıma dersin bana
Mev'id-i vaslın sakın rûz-ı kıyâmet olmasın

Ol kadar âmâdedir çâk-i girîbân etmege

Çeşm-i şûhundan Nahîfîye işâret olmasın

Ve le-hü

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

Gör derdimi kim bî-dil olan böyle olur

Dâg-ı gamıla hâsıl olan böyle olur

Za'fıyla helâk olmadadır cism-i nizâr

Meh-pârelere mâ'il olan böyle olur

Ve le-hü

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Derûn-ı sâfa keder fikr-i mâ-sivâdan olur

Tevekkül ehline gam gayre ilticâdan olur

Bu 'akde nâhun-ı tedbîr ile küşâd olmaz

Olursa himmet-i merdâna bî-riyâdan olur

Ümîd-i feyz-i safâ etme tîre dillerde

Benim sana dedigim kalb-i rûşenâdan olur

Emîn olur kişi bîgâneden umûrunda

Cihânda her ne sitem olsa âşinâdan olur

Hemân hulûs ile dâ'im tevekkül eyleyelim

Nahîfiyâ bize lutf u kerem Hudâdan olur

Ve le-hü

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Cevri buldukça terakkî o şeh-i bî-dâdın

Oldu efzûn elem-i 'aşkı dil-i nâ-şâdın

Zahm-ı dâg-ı serimi cümle görenler dediler

Gelmemişdir bu belâlar başına Ferhâdın

Sûret-i hüsnünü seyr eyleyen erbâb-ı nazar
Dediler işte budur işitdigi Behzâdın

Ey Nahîfî bana tâ rûz-ı ezelden dedi Kays
'Aşka benden dahi a'lâ senin isti'dâdın

Ve le-hü

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
Gam degil bana cefâ ise eger mu'tâdın
Bî-vefâdır deyü meşhûr olur ancak adın

Kendinin kesb-i yedi olduguna şekk etme
Başına her ne dokunduysa hele Ferhâdın

Seyre çıkdıkça benimle o nihâl-i tâze
Kâr edip renc-i hased cânı çıkar şimşâdın

Vakt-i ma'mûrunu kim gördü gel insâf edelim
Böyledir tarh-ı esâsı bu harâb-âbâdın

Rindler şevk-i lebinle ele câm aldıkçâ
Reşkden kanı kurur hasret ile zühhâdın

Ve le-hü

Göz gördü gönül sevdi seni ey yüzü mâhım
Kurbânın olam var mı benim bunda günâhım

'Âşıklıgıma şâhid-i 'âdil mi degildir
Evzâ'-ı hazînimle garîbâne nigâhım
Bir bagrı yanık 'âşık-ı mihnet-zededir gül
Aglatma Nahîfî kavlini cevriyle şâhım

Ve le-hü

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Zâr-ı derûnum illerde izhâr eder misin
Cânâ 'adûyu vâkıf-ı esrâr eder misin

'Âlemde berîn olmak için nâmın ey perî
Bî-rahm u bî-mürüvvet ü gaddâr eder misin

Kurbânın oldugum bana şâfî cevâb ver
Zahm-ı derûn-ı 'âşıka tımâr eder misin

Ve le-hü

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

Cânâ seni ben mihr-i vefâ sâhibi sandım
Sevdim seni bilmezlik ile âteşe yandım

Cân ise garaz bunca cefâdan senin olsun
Ben mihnet-i hicrân ile cânımdan usandım

Ol teşne-dilim kim bu hıyâbân-ı fenâda
Zehr-âb u gam u mihnet-i devrân ile kandım

Söyleşmek olurdu nigeh-i şûh ile ammâ
Hâsıl bu ki ol merdüm-i çeşmimden utandım

Gark-ı 'ark-ı şerm olup ol ruhları gülden
Dâg-ı dil ile lâle-sıfat kana boyandım

Ben bilmez idim n'oldugun mihnet-i hicrin
Der-hâb idim eyvâh dahi şimdi uyandım

Ümîd-i visâlinle Nahîfî gibi hayfâ

Ol va'de-i ferdâlara gerçekden inandım

Ve le-hü

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Terk eylemem hat-âver olursa o mâhımı

Hatt-ı şerîf ile severim pâdişâhımı

Ve le-hü

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Miyân-ı nâzigini mûya benzedirsem eger

Gürûh-ı ehl-i sühan öyledir belî derler

Ve le-hü

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Harf-i 'illet gibi yanında 'adû-yı menhûs

Eyledi kadrini nâkıs o perînin efsûs

Ve le-hü

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Sanma rahmından sunar destin dil-i mecrûhuma

Ol kemân ebrû çeker de tîr-i müjgânın arar

Ve le-hü

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Mir'âta bakma bir iki gün eyle tecrübe

Sabr eylemek firâkına müşkil degil midir

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Zülâl-i la'l-i nâb-ı yârdan sîrâb olam derken

Düşürdüm 'âkıbet deli dili çâh-ı zenahdâna

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Bu vaz'-ı nâ-becâyı şimdi görmüşdür kıyâs etme

Bana bu şîveyi baht-ı siyeh çok kerre etmişdir

Ve le-hü

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

Bin cân ile tâ dîde-i cân üzre basarsa

Olmam yine âzürde o nûr-ı basarımdan

Ve le-hü

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Def'-i gamdır deyü nûş etme sakın câm-ı Cemi

Ki gamından dahi efzûn-ter olur sonra gamı

Ve le-hü

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Meyi def'-i gam-ı dünyâ diyerek nûş etdin

Ne 'acib gussa-i 'ukbâyı ferâmûş etdin

Ve le-hü

Mefâ'îlün Fe'ilâtün Mefâ'îlün Fe'ilün

Duhânı zem ile rindâna âteşin saçmış

Çıbuk gerek hele şeyhe büyük kabahâtdir

Şehîd 'Alî Paşa rikâb kâ'im-makâmı iken şâ'ir-i mezbûr dîvân efendisi olup ba'zı mertebe cevrine tahammül edemeyip hıdmetinden pâ-keşîde-i ferâg ile gûşe-i inzivâda iken bu ebyâtı nazm etmişdir

Rübâ'î

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

Ey gâfil eger hem-ser isen eflâke

Gel etme hakâretle nazar ben hâke

Derse bu benim hıdmet-i na'timde idi

Mahşerde cevâbın ne şeh-i eflâke

Bunu dahi ol vaktde nazm etmişdir

Nazm

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün
'Acib hayâline mevt ü türâb gelmez mi
Sana bu dagdagadan pîç ü tâb gelmez mi

Kusûr-ı 'âliyeden kabre rıhletin yok mu
Esâs-ı 'ömrüne vakt-i harâb gelmez mi

Görüp tekâsür-i emvâl ü câha hurremsin
Derûna fikr-i hesâb u 'ikâb gelmez mi

Hemîşe etmedesin gerçi cem'-i mâl-i harâm
Helâl-i fikrine havf-ı 'azâb gelmez mi

Egerçi farz-ı muhâl ile olsa kesb-i helâl
Netîcesinde va'îd-i hesâb gelmez mi

Nedir bu nahvet ü kibr ü gurûr zâtında
Sana cenâb-ı Hudâdan hicâb gelmez mi

Vufûr-ı cürm ü günehden kusûr-ı tâ'atdan
Huzûr-ı Hakda sana ıztırâb gelmez mi

Ümîd-i rahmete söz yok Nahîfiyâ ammâ
Biraz da hâtıra bîm-i 'itâb gelmez mi

NEDÎM

(Genc Halîl Aga-zâde Mahmûd Beg)

Kapucı başılarından Genc Halîl Aga-nâm zâtın oglu ve ismi Mahmûddur. Pederinin fevtinden sonra hazîne-i hümâyûna alınmışdır intehâ. - Mustafâ Hân-ı Râbi'de

mâbeynci olup cülûsı vukû'ında menfî oldu. Ba'dehû bi'l-ıtlâk Vâlidenin Yeni Câmi' tevliyeti verildi. Ba'dehû bin iki yüz elli beşde surre emîni oldu. Mısr ihtilâliyle gidemeyip Şâmda kaldı. Bin iki yüz elli yedide Şâmda fevt oldu. Çerâgî-i hâcegândan sır kâtibi yamaklıgından olup kuyûd müdîri iken bin iki yüz elli ikide fevt olan Nedîm Begdir. Su'âl oluna. -

NASAFAT

(Hasan Bayrakdâr-zâde Mustafâ Enderûnî)

Nâmı Mustafâdır. İstanbullı Hasan Bayrakdâr-nâm kimsenin oglıdur. Evvelâ Galata Sarâyına alınıp ba'dehû hazîne-i hümâyûna getirilmiş bir cüvân imiş.

- Gâlibâ Mustafâ Hân-ı Râbi'de kâtibü's-sır olan zâtdır ki cülûsda Mahmûd Paşa Câmi'i havlısında katl olundı rahimehüma'llâh. Su'âl oluna.-

NAZÎF

(İsmâ'îl Efendi-zâde Mustafâ Enderûnî)

Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûndan İstanbulî İsmâ'îl Efendinin oglı ve nâmı Mustafâdır. Hâne-i kilere alınıp cülûs-ı Selîm Hân-ı Sâlisde kahveci başı olan Rüstem Aga ile mu'ârefesi olmagla himmetiyle bin iki yüz tokuzda hâs otaya dâhil olmuşdur.

- Rüstem Aga Şâmda İstanbul rütbesinden mütekâ'iden vefât eden Rüstem Efendidir. -

NİGÂH

(Kırımî Zekeriyâ Efendi)

Kırım istîlâsında Âsitâneye hicret ve mevtını olan Top-hânede tedrîs-i fünûn-ı şettâya muvâzabet ve sene bin iki yüz otuz beş hilâlinde rıhlet ile defterdâr Ebü'l-Fazl Câmi'i hazîresinde mestûr-ı hâk-i türbet olan her fenne vâkıf ve kavâ'id-i Fârisiyyeyi dahi 'ârif Kırımî Zekeriyâ Efendidir. Çend-cüz' ekseriyâ sâdece zihâfâtı hâvî ve câ-be-câ mezâmîni muhtevî dîvân şi'ri ve kelime-i tevhîdde Türkçe müfîd bir risâlesi manzûr-ı fakîr olmuş ve enmûzec olarak kayd olunan

دفتر نحن قسمنا قسمتی

Sûfîye ıbrîkdır rinde sebû

beytini kalem-i çûpîn-i hakîr

مقسم نحن قسمنا عارف

Zâhide ıbrîkdır rinde sebû

sûretine komuşdur.

NİHÂLÎ

(Mehmed Efendi)

Şerh-i Kalâ'id ve Risâle-i Ta'rîb gibi yigirmi kıt'adan efzûn şâh-âsâr-ı hem-vâre kalem-i te'lîfe vasl etmiş ve bin yüz seksen altı hudûdunda bûstân-ı hulde gitmiş olan Nihâl-i şecere-i hânedân-ı Yûsuf Nâbî ya'nî ol şeyhü'ş-şu'arânın ibni uhtı 'Alî Cenâbı Mehmed Efendidir.

Tezkire-i Şefkat-i Bagdâdîden nakl edilen âsârı

Nazm

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Nûr-ı mir'ât-ı tecellî-i cemâl-i feyz-i zât
Oldu pertev-bahş-ı 'aks-i mazhar-ı sırr-ı sıfât

Tarh-ı nakş-ı bâd-ı kudretden zuhûr etmekdedir
Mevc-i pîç-â-pîç deryâ-yı hudûs-ı mümkinât

Lîk evvel mevc-i bahr-i âferînişden yine
Katre katre müstefîz olmakda bahr-i kâ'inât

'Ayn-i feyz-i nûr-ı mutlak menba'-ı envâr-ı Hak
Evvelîn ma'nî-i menşûr-ı hurûf-ı 'âliyât

Gülşen-i hâmemden olsun ey Nihâlî rûz u şeb
Ravza-i cennet-misâline selâm ile salavât

Ve le-hü

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

Hengâm-ı seher yana yana subha dek âh et
Âyîne-i hûrşîd-i cihân-tâbı siyâh et

İhlâs-ı 'ubûdiyyet ile tâlib-i Hak ol
Var kendini şâyeste-i dergâh-ı âle et

Ser-keşte-i ikbâl-i cihân olma felekde
Esbâb-ı mübâhâtını hırkıyla külâh et

Maksûdun eger râhat ise dâr-ı fenâda
Var hısn-ı kanâ'atde gönül cây-penâh et

Fark eyler iken hüsniyle kubhi sana kim dir
Dâmânını âlûde-i çirkâb-ı günâh et

Pey-rev olarak pîre basîretle Nihâlî
Hâk-i kademin kühl-i ziyâ-bahş-ı nigâh et

Ve le-hü

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
'Âlem-i feyz-i İlâhîden ümîd eden meded
Koymasun âyineye kalbinde hîç jeng-i hased

Mâ-sivânın gülşen-i tecrîd ve istignâsının
Gûyiyâ her berg-i sebz-i goncesi bir dest-i red

Maksam-ı kesretdedir mecrâ-yı 'ayn-ı ihtilâf
Yohsa feyz-i lücce-i vahdetde olmaz cezr ü medd

Evc-i tâk-ı i'tibârından düşer gaddârlar
İrtifâ'-ı kevkeb-i ikbâlin eylerken rasad

Sûret-i zıddında her âşyânın asl-ı imtiyâz
Bir 'aceb âyînedir yek-dîger için nîk ü bed

Fark olunmaz devr-i hûrşîd-i sipihr-i sînede
Maşrık-ı subh-ı ezelden magrib-i şâm-ı ebed

Sâha-i eflâki her bir lahzada cevlân eder
Hatve-i rehvân-ı çâbük-seyr-i zihne var mı had

Enfüs ü âfâkı İskender gibi seyr et gönül
Sen de yap milk-i vücûdunda hevâ-yı nefse sedd

Gonca-i nüşgüfte-âsâ böyle müstesnâ gerek
Her gazel olmaz Nihâlî nev-gül-i rûy-ı seped

Ve le-hü

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün
Gör tâli'ini ol kuzının gerçi hameldir
Takvîm-i ruhunda o siyeh-hâli Zühaldir

Tahkîk-i nazar eylesen ebnâ-yı zamânın
Her vaz'-ı fer ü mâyesi bir darb-ı meseldir

Basma ayagın gûşe-i mey-hâneye zâhid
Ma'mûre-i rindîde bu bir başka mahaldir

Âsâyiş-i erbâb-ı hevâ dehr-i denîde
Vâbeste-i ser-rişte-i esbâb-ı keseldir

Sermâyesi erbâb-ı dilin varsa Nihâlî
Bir nükte-i ser-beste ve bir tâze-gazeldir

Ve le-hü

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün
Sîm-âb-ı aşk-ı yâr derûnumda saklıdır
Ammâ ki râhat edemez âteş yataklıdır

Yakdı kül etdi sûziş-i 'aşkıyla sînemi
Var ise böyle yakıcı tâze ocaklıdır

Sâkî kümeyt-i bâdeyi sür sen kadem kadem
Erbâb-ı bezm başdan ayaga ayaklıdır

Zâhid varınca sen de bulursun o devleti
Rindân ne rütbe mey-gedede tumturaklıdır

Benzer riyâz-ı cennete nazmım Nihâliyâ
Her berg ü şâhı hüsnle dallı budakdır

Ve le-hü

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün
Açılmaga nev-gonce-i dil çeşm-i ter ister
Gül-geşt-i derûn-ı şebnem feyz-i seher ister

Şeb-zindelere nûr-ı cebîn râh-nümâdır
Ne meş'ale ne hâle-i mehden fener ister

Dîvâne gönül da'vetine etse 'azîmet
Ammâ o perî çekmege bir şeb neler ister

Feyz almaga bu mey-gedede câm-ı safâdan
Cür'a gibi rûmâl olacak başka yer ister

Tayy etmege bu bâdiyeyi bâd-ı sabâ-veş
Sahrâ-yı fenâda kadem-i hutve ber ister

Devr etmede magdûrdur erbâb-ı recâyî
Devrân-ı felek ehl-i dili der-be-der ister

Yakılmaga bir şem'-i şeb-ârâ-yı cemâle
Pervâne-sıfat şevkile dil pür-şerer ister

Tanzîrde senden yine ahbâb Nihâlî
Bir tâze-edâ tâze-zemîn nev-eser ister

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
O hâssiyet ki vardır neş'esinde câm-ı gül-gûnun
Hum-ı pür-hikmetinde yokdur ol hâlet Felâtûnun

Cebînin mevc-i istignâ-hurûş-ı nahvet oldukça
Gelür ebrûlarından hâtıra âsârı Zü'n-nûnun

Olur ehl-i kemâle kim 'ayârân bâ'is-i rüchân
İder efzûn kadrin şi'r-i nâ-mevzûn mevzûnun

Münâfîdir rutûbetle yebûset imtizâc etmez
'Abesdir mey-hârâna isti'mâli afyûnun

Yine mikyâs-ı kilkimden Nihâlî tab'-ı feyz ile
Kenâr-ı safha-i eş'âra akdı Nîli mazmûnun

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Veren râh-ı talebde cân-ı cânân buldugun gördük
İdenler cüst-cû elbetde bir kân buldugun gördük

Kim olmaz kıymeti pest olsa da kadri hüner-mendin
Niçe pes-pâyenin devletde rüchân buldugun gördük

Olanlar rehber-i İskender-i maksûd-ı Hızr-âsâ
Çi zulmetde râh-ı âb-ı hayvân buldugun gördük

Yem-i tedbîrde keştî-süvâr-ı mevsim-i takdîr

Kenâr-ı kâmı dil-hâh üzre âsân buldugun gördük

Küşâde dest olan dergâh-ı Hakdan gayre ye'sile
Ümîdin surre-i pür-nakd-i hırmân buldugun gördük

Olan sîr-âb reşha-i çeşme-i feyz-i kanâ'atden
Kemîne katrede mecrâ-yı tûfân buldugun gördük

Nihâlî kat'-ı âmâl etme dâ'im lutf-ı Bârîden
Nice rencûr-ı bî-dermânı dermân buldugun gördük

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Gınâ-yı kalbimiz var genc-i bâd-âverden el çekdik
Kanâ'atle nevâl-i sifre-i dîgerden el çekdik

Tahammül kılmadı agyâre kıyl ü kâlden âhir
Der-âgûş-ı miyân-ı yâr-i nâzük-terden el çekdik

Mahabbet menzilinde haylî mihnet irtikâbında
'İnân-ı ârzû-yı vuslat-ı dilberden el çekdik

Geçip erbâb-ı câhın zîver-i esbâb-ı fahrinden
Hevâ-yı sübha-i şâhâne-i gevherden el çekdik

Rakîbin vaz'-ı nâ-hem-vârı oldu mâni'-i ülfet
Ne âl etdiyse etdi ol perî-peykerden el çekdik

Görüp sûd u ziyânın çâr-sû-yı dehr-i fânînin
Tehî dest-i ümîdiz ceyb-i sevdâ-gerden el çekdik

Girân geldi tabîb-i çarhın istignâsını çekmek
Nihâlî hokka-i dârû-yı cân-perverden el çekdik

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Bu çarhın şu'le-i cevvâle-i devr-i sürâcından
Düşer reng-i havâdis nev-be-nev 'aks-i zücâcından

Devâ olmaz tabîbâ bildigimse sabrdan gayri
Usandım derd-i bî-dermân devrânın 'ilâcından

Tevâzu'dur düşen erbâb-ı feyzin şânına yohsa
İder mi ser-fürû câma surâhı ihtiyâcından

Letâfetde tevâfuk şartdır ülfet husûsında
Nümâyândır bu ma'nâ meyle âbın imtizâcından

Ser-â-ser çâr-sû-yı tab'-ı pâmâl-i kesâd olmuş
Nihâlî kâse-i tab'ın revâc-ı bî- revâcından

Ve le-hü

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Mâ-cerâ-yı hasretim bir bir beyân etsem gerek
Eşk-i çeşm-i nâle-hîzim tercemân etsem gerek

Kûh-ı Kâf-ı 'uzleti dâru'l-amân etsem gerek
Beyza-i 'Ankâda âhir âşiyân etsem gerek

Rüstemâne bu cedelgehde yeter haylî neberd
Bir zamânda hasma irhâ-yı 'inân etsem gerek

Şevk-i târ-ı zülf-i hamdır hamla evc-i çarha dek
Mevc-i pîç-â-pîç âhım nerdübân etsem gerek

Sırr-ı nakş-ı Hâtem-i la'l-i lebin pinhân edüp

Sînemi gencîne-i rûh-ı revân etsem gerek

Ebr-i tûfân-zâ-yı hûn-ı dîde-i giryânıma
Her ser-i müjgânı saf saf nâvidân etsem gerek

Feyz-i eser-i tabî'atdan Nihâlî câ-be-câ
Safha-i eş'âra tarh-ı gülsitân etsem gerek

Ve le-hü

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Letâfet kat kat olmuş 'ârızında feyz-i Bârîden
Yazılmış rûyına nev-hâşiye hatt-ı 'ızârîdan

Sipihr-i dilde dâ'im muhterikdir kevleb-i 'aşkım
O meh-tal'at bir âteş-pâre kopdı burc-ı nârîden

Yanıp yakılmada pertev alan şem'-i cemâlinden
Sebak-âmûz olur pervâne-veş ders-i Fenârîden

Bu bâzîgehde hasmın hâtırın tatyîb eder gâlibâ
Meşâm-ı tab'ı ta'tîr eyleyen 'ûd-ı kumârîden

Mecâzâne direfş-i Gâviyân ber-dûş olur âhir
Olanlar girye rîzân düşmen-i Dahhâk-ı mârîden

Olur memnûn-ı küllî şîve-i takdîrden elbet
Olan ana Nihâlî sırr-ı cüz-i ihtiyârîden

Bu keyfiyyetle hep etrâfda şöhret-şi'âr olmuş
Hat-ı nev-hîz-i yârin meşki var Karahisârîden

Ve le-hü

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün

Sıdk ile teveccühde biraz giryeler eyle
Dâmân-ı temennî-i dilin pür-güher eyle

Görmekse eger maksadın esrâr-ı tarîki
Hâk-i kadem-i mürşidi kühl-i basar eyle

Âsâr-ı güşâyiş bulur elbette tabî'at
Bir gonce-güle şîşe-i hâtırda yer eyle

Jeng-âver olur pertev-i mir'ât-ı cemâlin
Dil-dâdelerin eşk-i terinden hazer eyle

Şâyân revâc olmaga kâlâ-yı ümîdin
Tamga-zede-i Bender-i râh-ı seher eyle

Pey-rev olarak Hayrî Efendiye Nihâlî
Nev-güfte-i tanzîr ile hayr-ı eser eyle

NİHÂLÎ
(Za'îm İbrâhîm Aga)

Mecelletü'n-nisâb icmâlince civâr-ı belde-i tayyibe-i İslâmbolda kâ'in kasaba-i Kâsım Paşada sâkin olup bin yüz toksan iki tâ'ûnında 'azm-i dâru's-selâm-ı cennât eden zu'amâdan İbrâhîm Aga-nâm zâtdır.

HARFÜ'L-VÂV
VÂSIF BEG
(Enderûnî 'Osmân Efendi)

İslâmbolîdir ve nâmı 'Osmândır. Şehîd 'Alî Paşanın vak'a-i şehâdetinde mîr-i mîrân olarak Belgrad muhâfızı bulunup sadr-ı a'zam ve serdâr-ı ekrem olan Bostâncı başı Arnavûd Halîl Paşa birâderinin kerîme-zâdesidir. Evvelâ Galata Sarâyı agalarından olup evâhir-i zamân-ı 'Abdü'l-Hamîd Hânîde kilere alınmış.

VÂKIF

(Top-hâneli-zâde ‘Osmân Beg)

İsti’dâd-ı Hudâ-dâd ile ta’rîf-i hüsn-i selîkaya vâkıf ve Bâb-ı ‘Âlîde tercemân otasında bulunan bü’l-hevesân miyânında temîzlerine kudret-yâb oldugu hâlde Avrupa lisân ve kitâbetine ‘ârif hengâm-ı şebâbında hayfâ ki zarf-ı rûh-ı revânı olan bedeni şikest ya’nî bin iki yüz elli iki senesi Zi’l-hiccesinin on tokuzuncu pâzâr günü sâbûn-ı ecel ile âlâyiş-i ‘âlem-i fenâdan şûyîde-dest olan harf-i râda ism ü resmi mersûm Topuzlı-zâde Rif’at Beg merhûmun birâder-i kihteri masraf nâzırı iken vefât eden ‘Alî Beg merhûmun dâmâd-ı mu’teberi hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûndan ‘Osmân Begdir.

VÂKIF

(İshâk Hâcesi-zâde Mahmûd Efendi)

Terceme-i cemîlesi harf-i elifde revnak-pîrâ ve beyne’l-’urefâ ve’l-bülegâ vâhid-i ke’l-elf vasf-ı mâ-belîgına sezâ olan İshâk Hâcesi Ahmed Efendi merhûmun mahdûm-ı ma’ârif-melzûmı kâ’il-i eş’âr-ı selâset-iş’âr bin yüz otuz yedide Burûsada müderris iken mürtehil-i dâr-ı karâr olan Mahmûd Efendidir.

Tezkire-i Sâlim ve Fatînden nakl edilen âsârı

Nazm

Mefâ‘ilün Fe’ilâtün Mefâ‘ilün Fe’ilün

Nigâh-ı şefkat eder mi ‘aceb o mâh-pâre
Dil-i sitem dîde-i bî-karâr anladıkça

Vücûdı ‘âşık-ı ser-keştenin gubâr-âsâ
Reh-i nigâra düşer rûzgâr anladıkça

Zebân-ı hâme-i vâkıf güher-feşânlık eder
Bu gûne bir gazel-i âbdâr anladıkça

VÂKIF

(Seyyid Yahyâ Efendi)

Bin yüz yigirmide Ebe-zâde merhûmun işâretiyle hârice nâ’il ve ibtidâ-i dâhile kadar terceme-i cemîlesi Tezkire-i Sâlime geçmekle gayret-i emâsil ve devr-i Hân Mahmûd-ı

Evvelde ma'zûlen 'an-Halebi'ş-Şehbâ 'âzim-i semt-i bekâ olup Seyyid Vehbî-i merhûmun Dürc-i Vekâlet-nâmesinde münderic nazm

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Mezâyâ-yı kelâma kâşif-âsâ Vâkıf olmuşdur
'Aceb mi fâ'iz olsa hâ'iz-i tahsîn-i hâkânî

dü-beytü'l-ferîdi işâretince hândân-ı şi'r ü inşâ dûdmân-ı hatt u imlâdan ya'nî 'Abdü'l-Bâkî 'Ârif Efendi gibi ulu kâdî-'askerin hafîdi ve Kâşif Efendinin vâlidi Fâ'iz Efendinin mahdûm-ı reşîdi es-Seyyid Yahyâ Efendidir.

Tezkire-i Sâlimden nakl edilen âsârı

Gazel

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
Her nihâl-i serv-i gülşen tîrdir sensiz bana
Tavk-ı kumrı halka-i zihgîrdir sensiz bana

Nâliş-i ülfet-i 'andelîb nagme-i elvân-ı gam
Hande-i gül bâ'is-i tekdîrdir sensiz bana

Kayd-ı gamdan dil rehâ-yâb olmasa sâkî n'ola
Devr-i sâgar halka-i zencîrdir sensiz bana

Ey gül-i gül-bün-tırâz-ı nâz-ı bâg-ı 'âlemin
Bûy-ı verdi mâye-i tenfîrdir sensiz bana

Sedd-i râh olsa n'ola âmed-şüd-i nezzâreye
Cûy-ı gülşen râh-ı pür-şemşîrdir sensiz bana

Gonce-i bâgı görüp Vâkıf hamûş olsa n'ola
Her biri mihr-i leb-i takdîrdir sensiz bana

Ve le-hü

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün
İtmeyüz hîç eser-i âh-ı sehergâh sana
Meger insâf vere Hazret-i Allâh sana

Ve le-hü

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün
Eyler hemîşe râst-eser mihrken dürüst
Olmaz egerçi hatt-ı 'akîk-i Yemen dürüst

Tîr-i ciger-şigâfına etmiş hedef beni
Şast-ı cefâsın o kaşı yayın eden dürüst

Huşyâr olur mı 'aşkınıla tâbe-rûz-ı haşr
Bezm-i cihânda sâgar-ı mihnet çeken dürüst

Dil-bend-i 'aşkıyım o bütün râsıtı bu kim
Ehl-i mahabbet içre gerekdir sühan dürüst

Gülşen-sarây-ı tab'ına gül-çîn kâm olur
Hep gül-bün-i mahabbeti Vâkıf diken dürüst

VÂHİB

1130 hudûdu.

HARFÜ'L-YÂ

YÂVER

('Abdu'r-Rahmân Aga-zâde Hasan Efendi Enderûnî)

İsmi Hasandır. Sultân Mustafâ Hân-ı Sâlis tâbe serâhu 'asrında kiler-i hâssa kethudâlıgından hazîne kethudâsı ba'de-zâ silehdâr olup 'azlinden sonra bin yüz seksen dörtde vefât eden 'Abdu'r-Rahmân Aganın neclidir. Târîh-i vilâdeti bin yüz yetmiş tokuzdur. Pederinin fevti hilâlinde hâne-i kiler-i hâssaya alındı. Hâne-i mezkûrda on iki neferden 'ibâret bıçaklı denilen silke dâhil ve bin iki yüz dörtde hâne-i hâssaya vâsıl olur. İbtidâ-yı hâlinde mahlası Pertev imiş. Ba'dehû vak'a-nüvîs olan Pertev Efendiden

dakâyık-ı Fârisiyye ta'allüm etmegin Pertev Efendi imtiyâz için Yâver mahlasını vermişdir.

YEKTÂ EFENDİ

(İstanbulî)

Müstakîm-zâde merhûm **Tertîbü'l-Lakab 1175** ile müverrah ve Mecelletü'n-nisâb ile müsemmâ eser-i mu'teberinde ancak

awh AnnAmzb roA$tm \ü-m ta'bîriyle imlâ ya'nî tefâ'ul sîgası delâletince 'asrımız şu'arâsının 'aynı ve ebnâ-yı İstanbuldan bü'l-fuzûl oldugunu îmâ etmişdir.

AhtrAys No >a zvAct

YÜMNÎ

('Osmân-zâde Mehmed Efendi)

Yenişehrli müfti'l-enâm 'Abdu'llâh Efendinin işâretleriyle bin yüz otuzda bâ-ru'ûs-ı hâric be-kâm ve ba'de'd-devri'l-mu'tâd bin yüz elli iki hilâli Yenişehr kazâsıyla makzi'l-merâm ve hengâm-ı hükûmetinde kâdî .... ve 'âzim-i 'âlem-i .... olup şu'arâdan olduguna Vekâlet-nâme-i Seyyid Vehbî Sitâyiş-i Hüsn-i Şehâdet ve münşiyândan bulunduguna meşâyih-i İslâmdan Ebe-zâde ve Yenişehrli 'Abdu'llâh Efendilerin mektûbculukda istihdâmına delâlet eden meşâyih-i cevâmi'-i selâtînden 'Osmân Efendi-zâde Mehmed Efendidir ki hâricine kadar ahvâli Tezkire-i Sâlim Efendide dâhildir.

Tezkire-i Sâlimden nakl edilen âsârı

Gazel

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Çün kim hevâ-yı 'aşk-ı mahabbet serindedir
Dil düşse hâk-i kûyına yârin yerindedir

Hâl-i gam-ı mahabbeti bizden eden su'âl
Menzilgeh-i safâda gönül kişverindedir

Seyr et 'ızâr-ı dilberi anda cihân cihân
'Âlem bu bezmin âyîne-i sâgarındadır

Yüz sür gubâr-ı kûy-ı dil-ârâya kim devâ
Çeşm-i ʻalîle sürme-i hâk-i derindedir

ʻÂlem yıkılsa hâtırına gelmeye gubâr
Reşkim bu deyr-i köhnede Yümnî o rindedir

Beyt

Mefʼûlü Fâʻilâtü Mefâʻîlü Fâʻilün
Çeşm-i siyâhın eller öper o güzel verir
Bana gubâr-ı pâyna yüzüm sürsem el verir

Ve le-hü

Mefʼûlü Mefâʻîlü Mefâʻîlü Feʼûlün
Bak ʻârızına gerden-i kâfûr üzre
Görmekse garaz nûrı eger nûr üzre

Çıkmaz heves-i çeşm-i siyâhı dilden
Âhû-yı musavver gibi fagfûr üzre

İşbu müsveddede olan esâmî-i şuʼarâ bi-mennihî teʼâlâ tebyîzda mahlaslarının kâffe-i hurûfunda bi-hakkın tertîbine riʼâyet ve müsâvî bulunanlarının târîh-i rıhletlerine tatbîkan kenârda gösterilen erkâm hasebiyle tertîb ü tahrîre niyyet olunmuşdur. Allâhümme yessirlî. Âmîn.